16909/A

55191

JO. FREDERICI CARTHEUSER

MEDICINÆ DOCTORIS

Ejuſdemque in Regiâ Academ. Viadrinâ Prof. Publ. Ordinarii.

FUNDAMENTA MATERIÆ MEDICÆ

TAM GENERALIS QUAM SPECIALIS,

In uſum Academicum conſcripta.

TOMUS SECUNDUS.

PARISIIS,

ud GUILLELMUM CAVELIER Patrem
viâ Jacobæâ, ſub ſigno Lilii aurei.

M. DCC. LII.

Cùm Approb. & Privilegio Regis.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

SERIES SECTIONUM & Capitum Partis Secundæ.

SECTIO XII. *De Balſamicis & Aromaticis*, Pag. 1.
CAP. I. *De Differentiâ atque Naturâ Aromaticorum & Balſamicorum*, 1
II. *De Modo operandi atque Virtute Balſamicorum & Aromaticorum*, 19
III. *De Rad. Zedoariæ, Zingiberis atque Curcumæ*, 28
IV. *De Rad. Cyperi & Galangæ*, 39
V. *De Radice Iridis Florentinæ*, 45
VI *De Calamo Arom. & Radice Helenii*, 53
VII. *De Rad. Serpentariæ Virginianæ & Valerianæ*, 60
VIII. *De Rad. Imperatoriæ, Agelicæ, Leviſtici atque Mei.* 66
IX. *De Radice Carlinæ*, 75
X. *De Meliſsâ & Baſilico*, 78
XI. *De Herbâ ac floribus Roriſmarini & Salviæ*, 83
XII. *De Foliis ac Floribus Majoranæ, Thymi, Serpilli atque Origani.* 91
XIII. *De Hyſſopo, Menthâ, Matricariâ & Tanaceto*, 100
XIV. *De Satureja & Maro Vero*, 110
XV. *De Sabinâ & Abrotano*, 115
XVI. *De Chamomillâ & Millefolio*, 119
XVII. *De Floribus Lavendulæ & Calendulæ*, 132

XVIII. *De Ligno Saſſafras, & Guayaco*, 137
XIX. *De Ligno Aloes, Rhodio, & Santalo flavo*, 147
XX. *De Ligno Juniperi, & Lentiſci*, 156
XXI. *De Ligno Colubrino, & Nephritico*, 161
XXII. *De Corticibus Citri & Aurantiorum*, 170
XXIII. *De Cortice Caſcarillæ, & Thymiamatis*, 174
XXIV. *De Cinnamomo*, 181
XXV. *De Caſſiâ Ligneâ*, 192
XXVI. *De Caſſiâ Cariophyllatâ, & Canellâ albâ*, 198
XXVII. *De Camphorâ*, 205
XXVIII. *De Mirrhâ*, 234
XXIX. *De Gummi Ammoniaco, Galbano, & Bdellio*, 255
XXX. *De Sagapeno & Aſâ fœtida*, 263
XXXI. *De Ladano, Carannâ, & Gummi Hederæ*, 270
XXXII. *De Gummi Animæ, Juniperi, & Elemi*, 277
XXXIII. *De Olibano, Maſtiche, & Gummi Tacamahacâ*, 281
XXXIV. *De Aſâ dulci, & Styrace*, 286
XXXV. *De Gummi Laccâ*, 292
XXXVI. *De Pice, tàm Siccâ Navali, quàm Liquidâ*, 297
XXXVII. *De Terebentinâ, Balſamo Peruviano, Balſamo de Copaivâ, aliiſque hujus commatis Balſamicis*, 306

XXXVIII. *De Semine Fœniculi & Aniſi, tàm Vulgaris, quàm Chinenſis,* 321
XXXIX. *De Semine Coriandri, & Nigellæ Romanæ,* 328
XL. *De Semine Cinæ, Rutæ, & Tanaceti,* 332
XLI. *De Semine Apii, Petroſelini, & Dauci, tàm Vulgaris, quàm Cretici,* 343
XLII. *De Semine Carvi, Cumini, Ammeos, Anethi, & Leviſtici,* 347
XLIII. *De Baccis Lauri, & Juniperi,* 354
XLIV. *De Nuce Moſchatâ & Mace,* 359
XLV. *De Pipere, Cubebis, & Amomo,* 365
XLVI. *De Caryophyllis, & Anthophyllis,* 377
XLVII. *De Granis Cardamomi, & Paradiſi,* 386
XLVIII. *De Caſtoreo,* 390
XLIX *De Moſcho, & Zibetho,* 399
L. *De Succino, & Ambrâ,* 406
Sectio XIII. *De Amaricantibus, Auſteriuſculis, Blande Balſamicis, Terreo- aut Mucilagineo - Subadſtringentibus, aliiſque, ſapore mixto donatis,* 420
Cap. I. *De Naturâ, Differentiâ, atque Virtute Diverſorum horum Simplicium in genere,* ibid.
II. *De Rad. Pæoniæ & Nymphææ,* 425
III. *De Rad. Rubiæ tinctorum, & Anchuſæ,* 431

Cap. IV. *De Contrayervâ, & Radice Cariophyllata*, Pag. 435
V. *De Rad. Bardanæ, Taraxici, & Tuſſilaginis*, 440
VI. *De Radice Vincetoxici, & Pareiræ bravæ*, 444
VII. *De Rad. Chinæ & Sarſaparillæ*, 448
VIII. *De Rad. Apii paluſtris, & Petroſelini*, 455
IX. *De Veronicâ & Betonicâ*, 458
X. *De Hederâ terreſtri*, 462
XI. *De Herbâ Chamedryos, & Chamæpytios*, 465
XII. *De Thea orientali, & Teucrio vero*, 470
XIII. *De Artemiſiâ*, 484
XIV. *De Floribus Liliorum convallium, Tiliæ, & Primulæ veris.* 489
XV. *De Floribus Pæoniæ, Tunicæ hortenſis, & Roſarum*, 497
XVI. *De Floribus Calcatrippæ arvenſis, Borraginis, atque Cyani ſylveſtris*, 503
XVII. *De Viſco*, 507
XVIII. *De Cortice Peruviano*, 516
XIX. *De Ligno Santalo rubro*, 530
XX. *De Sanguine Draconis, & Succo Acaciæ*, 532
XXI. *De Granis Chermes, & Coccionella*, 536
Sectio XIV. *De Dulcibus, Subdulcibus, Leniter Amaricantibus, Auſteriuſculis atque Balſamicis Unguinoſo-oleoſis & Pinguibus*, 548

Cap. I. *De Naturâ, Principiis & Differentiâ Oleoſorum ac Pinguium in Genere*, 548
I *De Viribus Oleoſorum ac Pinguium*, 553
II. *De Amygdalis dulcibus, Pineolis, Piſtaciis, & Nucleis Armeniacor*, 556
V. *De Seminibus Cucurbitæ, Citrulli, Melonum, Cucumeris, Lactucæ, Scariolæ & Portulacæ*, 562
V. *De Seminibus Lini, & Fœni Græci*, 565
VI. *De Cacao*, 568
VII. *De Lacte*, 572
VIII. *De Spermate Ceti, & Ordinariis Animantium Pinguedinibus*, 578
Sectio XV. *De Inſipidis & Subdulcibus Mucilagineis & Gelatinoſis*, 584
Cap. I. *De Naturâ, Differentiâ & Virtute Gelatinoſorum, ac Mucilag.* Ibid.
II. *De Rad. Althææ, Malvæ, & Liliorum alborum*, 589
III. *De Radice Symphiti ſive Conſolidæ majoris*, 592
IV. *De Radice Scorzoneræ*, 593
V. *De Semine Pſyllii, & Cydoniorum*, 595
VI. *De Hordeo & Avena*, 599
VII. *De Gummi Arabico & Tragacantho*, 601
VIII. *De Ichthyocollâ & reliquis Animantium Gelatinis*, 605
Sectio XVI. *De Siccis Sulphureis, Mercurialibus, Sulphureo-mercurialibus*,

Sulphureo-regulinis, & Metallicis Semimetallicis, ac Terreis Martialibus, 607
Cap. I *De Sulphure vulgari minerali,* Ibid.
II. *De Pulvere Lycopodii.* 614
III. *De Mercurio vivo ſive currente,* 619
IV. *De Cinnabari nativâ,* 622
V. *De Antimonio crudo,* 635
VI. *De Ferro, Lapide Hæmatite, Rubrica fabrili, aliiſque Terris martialibus,* 638
Sectio. XVII. *De aquâ ſimplici, & Aquis Mineralibus Medicatis, tàm frigidis, quam calidis,* 644
Cap. I. *De Naturâ, Proprietatibus, ac Viribus medicis Aquæ ſimplicis.* ibid.
II. *De Aquis medicatis mineralibus,* 649

SECTIO

SECTIO XII.

De Balſamicis & Aromaticis.

CAPUT PRIMUM.

De differentiâ atque naturâ Aromaticorum & Balſamicorum.

§. I.

SAPOREM *aromaticum* & *balſamicum* diſcriminis quicquam intercedere, Phyſici ac Chemici dudùm annotarunt. Balſamicus nempe purus eſt, ſimplex, remiſſior, & quodammodò nauſeoſus; aromaticus autem ex acri iterùm & balſamico compoſitus, adeòque longè fortior atque urens deprehenditur: Poſterior præterea rariùs, quam prior, perfectè purus ac ſolitarius, ſed *ſubdulci*, vel *auſteriuſculo*, *amaricante*, quin *intensè amaro*, mixtus obſervatur. Purè aromaticus v. g.

in cubebis, pipere, caryophyllis &c. obvius eſt; ſubdulcem ſimul admixtum deprehendimus in radice angelicæ, ſemine aniſi, fœniculi &c., auſteriuſculum in cinnamomo, ligno ſaſſafras &c., amaricantem in cort. citri, aurantiorum, macere &c., & intenſè amarum in calamo aromatico, myrrhâ & ſimilibus.

§. II.

Aromatica & balſamica odore plus minuſve fragrante pollent, & ambientem ideo aerem tenerrimis effluviis odoriferis replent: Cum aucto tamen, vel imminuto aeris circumfuſi calore laudata exhalatio, à perenni motu inteſtino derivanda, creſcit atque decreſcit, immò, temporis ſucceſſu, non ſine notabili virtutis medicæ decremento, penè inſenſibilis evadit; unde protinùs conſtat, activitatem in aromaticis & balſamicis recentibus ſemper majorem eſſe, in vetuſtis aut fortiùs exſiccatis minorem, tandemque, odoratis nempè particulis diuturnâ exhalatione prorſùm ablatis, ferè nullam: Patet quoque, decocta eorum, in vaſis apertis parata, ob aliquam, immò interdùm ſatis magnam, potioris ſubſtantiæ exhalabilis jacturam, infuſis longè debiliora eſſe.

§. III.

Regnum animale ac minerale pauca tantùm ſimplicia balſamica, vegetabile autem, præter multa balſamica, numeroſiſſima pariter aromatica largitur. Principia, quibus hæc poſteriora, ex vegetabili nimirùm regno deſumta, de quibus, ceu potioribus, primùm agere conſultum duco, inſtructa ſunt, partim volatilem, partim fixam naturam obtinent. In ſingulis enim 1) *tenerrimum, mobiliſſimum, fragrantiſſimum, principium ſpirituoſum ſalino-oleoſo-plogiſtæ indolis*, 2) *oleum eſſentiale æthereum*, & 3) *ſubſtantia quædam fixa vel reſinoſa*, vel *gummoſa*, vel *gummeo-reſinoſa* aut *reſinoſo-gummea*, ſaporis in aliis *ſubdulcis*, in aliis *purè aromatici* aut *balſamici*, & in aliis denique *auſteriuſculi*, *amaricantis*, *amari* &c. demonſtrari poteſt. Pleraque nempè, immò, ſi ſufficiens quantitas recepta fuerit, cuncta hujus cenſûs ſubjecta, ſub deſtillatione humidâ, primò *aquam* reddunt, *particulis ſubtiliſſimis, nobiliſſimis, ſpirituoſis, fragrantiſſimis, cum phlegmate magis minùſve miſcibilibus*, largiſſimè refertam, eamque vel limpidam prorsùs, vel etiàm, ſi præter ſpiritum copioſiorem, parùm quoque olei tenerrimi intraverit, albicantem, quaſi lacteam, quæ naribus odorem, linguæ verò ſapo-

rem ſimplicis ſpecificum balſamicum & aromaticum vividè imprimit. Mobili atque ſpirituoſo huic principio, ſufficienti ſcilicet, quod dictum, ſimplicis quantitate receptâ, ſuccedit, immò illud ipſum perſæpè comitatur *oleum eſſentiale ac ſubſtantiale æthereum, ſimplicis odorem, ſaporem aromaticum aut balſamicum, & præcipuam indolem eminenter & exactè referens.* Deinde, niſi ex omnibus, tamen pleriſque, aqua acidula, refrigerans, nauſeoſa ſequitur, & in ipſâ veſicâ aut cucurbitâ vitreâ, præter caput mortuum, virtute penitùs ſpoliatum, *decoctum fuſcum*, vel *ex fuſco-flaveſcens, virideſcens, aut nigricans* &c. *ſaporis, pro ſubjecti diverſitate, ſubdulcis, auſteri, amaricantis, amari, aromatici, balſamici*, remanet, quod blandâ évaporatione in ſimilis naturæ, ſaporis, odoris, atque virtutis extractum reſinoſo-gummeum, aut gummeo-reſinoſum inſpiſſari poteſt.

§. IV.

Portio ſpirituoſa mobiliſſima, quæ ſpontaneâ ac paulatinâ exhalatione e plantis aromaticis & balſamicis prodit, & deſtillationis quoque initio ſeorsìm cum aquâ tranſmittitur, partìm e *tenerrimis ſubſtantiæ gummeo-reſinoſo-oleoſæ*, in quibuſdam ſimul *camphoratæ, ramentis, phlogiſtæ*

purioris, aut *ſalino-inflammabilis naturæ*, partìm ex *integris*, iiſque tamen *valdè ſubtilibus moleculis oleoſis* conſtat; hinc ſolâ etiam ſubtilitate ac mobilitate, neutiquam verò odore, ſapore atque virtute ab oleo æthereo ſubſtantiali differt. Inſignis cœteroquin teneritudo ejus atque mobilitas cauſa eſt, ut per ſe, vel præſente ſubſtantiæ craſſioris ac viſcoſioris penuriâ, in conſpicuas guttulas oleoſas coire neſciat, ſed ſaltèm aquæ poris inviſibiliter immergatur.

§. V.

Oleum eſſentiale æthereum, ſeu alterum, idque præcipuum, plantarum hujus claſſis principium activum, primò quidèm ſuccis circulantibus tenerrimè mixtum eſt, inde nihilominùs ſenſim in certas *veſiculas membranaceas* ſecedit, ibidemque ſucceſſivè in minorem majoremve molem colligitur. Veſiculæ memoratæ in cortice cinnamomi recenti, baccis juniperi, nuce moſchatâ, radice helenii, mei, angelicæ, Zedoariæ, imperatoriæ, fœniculi, ireos Florentinæ, aliiſque, in lamellas diſſectis, & microſcopio deinde ſubjectis, ſatis conſpicuæ ſunt: Numeroſiſſimæ imprimis in cortice arborum pini & abietis occurrunt, eædemque adeò plerumque oleo replentur, ut perſæpè

rupturam patiantur, & liquorem oleoſo-balſamicum, in reſinam poſteà aeris calidi ope indureſcentem, copioſè effundant. Comparari hæ cellulæ poterunt cum cellulis, in adipoſo animantium panniculo obviis, & oleoſa quoquè ſubſtantiâ, in iis collecta, eundem, quem pinguedo animalis, uſum obtinere, & hyeme imprimis tubulos ligni, ſucco aquoſiori repletos, contrà frigoris ſævitiem, & inde naſcens coagulum, defendere videtur.

§. VI.

In plantis vetuſtioribus & exſiccatis oleum laudatum, cellulis membranaceis incluſum, ſensìm exeunte ſpiritu ſubtili æthereo, ſeu materiali fluiditatis cauſâ præcipuâ, primò in balſamum ſpiſſiuſculum, tandèmque in corpus ſiccum, durum, reſinoſum, aut reſinoſo-gummeum coagulatur. Baccæ juniperi v. g. ſucco dulci, acri, aromatico, & nonnihil quoque, ſi dentibus perfectè comminuantur, amaricante, repletæ ſunt. Sapor dulcis in parte pulpæ gummoſâ reſidet, aromaticus autèm & amaricans oleo eſſentiali, veſiculis, per baccam pulpoſam diſperſis, incluſo, maximè adſcribendus venit. Hoc, ſi baccæ ſiccantur, in reſinam abit, & paſſim proinde in diſſectis

parvæ *Sandarachæ* maſſulæ reperiuntur.

§. VII.

Egregiam hoc loco harmoniam inter opera naturæ & artis obſervamus. Iſtud enìm principium, quod ex plantis balſamicis & aromaticis, tùm vivis adhuc, ac lætè virentibus, tùm mortuis pridèm & exſiccatis, nec minùs ex ipſis ſuccis earum balſamicis, perenni exhalatione prodit, & odorem fragrantem ſpargit; comparandum eſt cum portione ſpirituoſâ, deſtillationis initio cum phlegmate in receptaculum tranſeunte. Succedens oleum ſubſtantiale ab oleo, prædictis veſiculis inhærente, aut parciùs cum balſamis liquidis mixto, non diverſum eſt, & reſinoſa denique, gummoſa, gummeo-reſinoſa, aut reſinoſo-gummea ſubſtantia, cum maſſulis, quæ ex oleo, in veſiculis indurato, vel ex ipſo etiàm ſucco, ruptis aut inciſis tubulis promanante, ac ſenſim coagulato, naſcuntur, quoad naturam & proprietates convenit, præterquàm, quòd reſinæ naturales plus olei & acidi coagulantis in mixtione foveant, quam extracta memorata; quippe quæ ſub deſtillatione, præſertìm igne fortiori adhibito, majorem utriuſque principii portionem amittunt.

§. VIII.

Sed redire juvat ad uberiorem olei ſubſtantialis ætherei contemplationem: Hoc in genere e duabus conſtare deprehenditur partibus eſſentialibus, e prædictâ nimirùm *parte mobili, ſpirituoſà, activâ,* quam *animam oleorum*, aut cum BOERHAAVIO *ſpiritum rectorem* vocare licebit, & deinde ex *parte viſcoſà, tenaci, fixiori, reſinoſà, aut gummeo-reſinoſà*, quæ priori quaſi corpus, excipiens, matricem, domicilium, præbet, ac, motum ejuſdem nonnihil coercendo, diſceſſum præmaturum, & momentaneam fermè diſſipationem lentore ſuo, atque majori cohæſione impedit. Facilè memoratæ partes eſſentiales per experimenta & obſervationes redduntur manifeſtæ: Deſtillata v. g. olea ætherea, in vitris, obiter ſaltèm operculo papyraceo munitis, & in loco calido collocatis, diutiùs paulo aſſervata, ſenſìm ſenſimque ſpirituoſam portionem, & cum eâ fluiditatem, odoris fragrantiam &c., amittunt, adeò, ut fluida non amplius olea, ſed maſſæ denſæ, coagulatæ, reſinoſæ, exiſtant. Citiùs principii utriuſque ſeparatio accidit, quandò oleum quodam, v. g. oleum caryophyllorum aromaticorum, orbi vitreo infunditur, & aeri libero ac paullulùm calido

exponitur. (*a*) Brevi enim elapſo tempore, partem ſpirituoſam, mediante forti atque conſtanti exhalatione fragrante, in auras dimittit, & reſiduum ſucceſſivè corpus tenax, reſinoſum, parùm amplius activum, condenſatur. Quandò cum rectificatiſſimo quoque vini ſpiritu, præmiſſâ digeſtione ac ſolutione, vel etiam citrà eandem, igne leniori, e veſicâ, aut cucurbitâ deſtillantur, mobile principium cum ſpiritu vini tranſmittunt in receptaculum, & in fundo cucurbitæ aut veſicæ corpus craſſum atque viſcoſum relinquitur, quod, interatâ ſpiritûs vini recentis affuſione & abſtractione, tandèm odore, ſapore, atque viribus ſpecificis prorſùm ſpoliatur; Immò, eadem olea, ſi cum ſimplici ſaltèm aquâ aliquotiès deſtillantur, aut agitatione vaſculi cum illâ ruditer miſcentur, aquam ſpecifico odore, atque ſapore, & ſpecificâ pariter virtute imbuunt; ipſa verò valdè inertia redduntur: Hinc ſemper quoque fragrantiora olea *impetrantur*, quandò plantæ deſtillandæ aquâ ſpirituoſâ, a præcedente ejusdem ſubjecti deſtillatione reſiduâ, & mobili principio jam ſatis impregnatâ, ſuperfunditur.

§. IX.

Laudatum principium ſpirituoſum in

(*a*) Conf. Bœrhaave in Chym. T. II. Proc. 27.

plantis, earundemque oleis eſſentialibus *quantitate* magnopere differt, & in aliis largiſſimum eſt, in aliis parciùs reperitur. Hinc ab odoris quoque fortitudine, & fragrantiæ gradu ad olei ſubſtantialis, in veſiculis latitantis, quantitatem, concluſio ſimpliciter formari nequit. Multæ enim plantarum, quæ odorem balſamicum & aromaticum fortiſſimum ſpirant, parùm duntaxat olei ſub humidâ deſtillatione reddunt, dùm aliæ interim, quæ odore longè debiliori pollent, ſat copioſum oleum largiuntur. Exempla nobis præbeant *Salvia*, *Ruta*, *radix Calami aromatici*, & *folia Sabinæ*. Tria priora ſubjecta, adhuc recentia, fortem quidèm odorem emittunt, parùm nihilominùs olei ſuppeditant. Nam ex calami aromatici libris XXV. ſaltèm una olei uncia elicitur: Rutæ libræ undecim vix unciam dimidiam, & æqualis ſalviæ quantitas circitèr drachmas quinque cum ſemiſſe reddunt; ſabina ex adverſo, licet debili ſaltèm odore polleat, multùm olei ſuppeditat. Inde igitur ſatis patet, quod ex majori, vel minori fragrantiæ gradu principii quidèm ſpirituoſi, neutiquàm vero olei ſubſtantialis quantitas certò cognoſci queat. Non innaſcitur quoque oleum promiſcuè ſingulis plantarum partibus, ſed apud alias præcipuè floribus, apud alias

præcipuè foliis, aut cortici, ligno, ſeminibus, fructibus, ingenitum hæret.

§. X.

Olea ætherera ex *tenerrimis particulis inflammabilibus*, *ſalino-acidulis*, *aqueis*, & *terreis*, interveniente ſpecificâ & intimâ miſcelâ, arctiſſimâque cohæſione, in plantis demùm generantur. Elementa hæc, quorum præſentiam, & neceſſarium concurſum uberrimè pridèm in *Pharmacologiâ* (*a*) demonſtravi, partìm cum ſucco nutritio, plantas e tellure per radices intrante, afferuntur, partìm per patula corticis atque foliorum vaſcula inhalàntia ex aere ambiente ſeſe inſinuant, & caloris poſteà atque perennis circuli ope tamdiù attenuantur, donec ad ſubeundam laudatam unionem ſpecificam apta evadant. Vero tamen ſimillimum eſt, oleum non adeò diu in ſucco circulante hoſpitari, ſed ſenſim ſenſimque poſt geneſin ſuam in veſiculas antea deſcriptas ſecedere.

§. XI.

Quanquàm olea ætherea in genere ex iiſdem elèmentis componuntur, mirificè nihilominùs, ob ingentem compoſitionis varietatem, diverſiſſima mque ingre-

(*a*) pag. 146. & 196. ſequ.

dientium proportionem, quoad *odorem*, *ſaporem*, *colorem*, *fluiditatem*, *volatilitatem*, *gravitatem ſpecificam*, *acrimoniam*, *indolem calidam*, & *vires ſpecificas* ad invicem diſtincta inveniuntur. Numeroſiſſimis hæc ipſa exemplis probare protinùs & illuſtrare vellem, niſi multa pridèm hujus commatis in vix allegatâ *Pharmacologia* (*a*) dicta fuiſſent, & ſpecialior præterea ſimplicium ſelectiorum deſcriptio generali huic aromatico-balſamicorum conſiderationi ſuccederet: Quare hoc loco ſolam duntaxat HOFFMANNI tabulam, quæ relativam oleorum quorundam gravitatem concernit, ſubjungere placet. Eſt autem ſequens:

Vitrum, cujus tara, ſeu pondus proprium ʒij & grana 42. æquabat, in lance exactiſſimâ poſteà pendebat, penitus repletum - - - -

oleo	ligni ſaffras - -	ʒvj gr.	53.
- -	caryophyllorum - - - -		52.
- -	cinnamomi vero - - - -		51.
- -	cinnamomi adulterato - -		48.
- -	carvi - - - - -		51.
- -	aniſi - - - - -		50.
- -	fœniculi - - - - -		50.
- -	menthæ - - - - -		40.
- -	olivarum - - - - -		40.
- -	ſpicæ - - - - -		37.

(*a*) L. c. p. 196. ſeq.

- - terebinthinæ igne ſicco deſtill.	- - - - -	37.
- - philoſophorum	- - - -	37.
- - ſchœnanthi	- - - - -	33.
- - terebinthinæ cum aquâ deſtill.	- - - - - -	32.
- - majoranæ	- - - - - - -	30.
- - lavendulæ	- - - - - - -	30.
- - de citro Ital.	- - - - -	20.
Spiritu vini rectificatiſſ.	- - - -	32.

§. XII.

Binis aromaticorum & balſamicorum principiis volatilibus, hactenùs conſideratis, in plantis quibuſdam, earundemque partibus tertium adhuc, in aliis nempe *tenerrimum camphoratum*, in aliis *ſiccum ſaliniforme*, jungendum venit. Priùs, quod in capite ſpeciali de *Camphorâ* uberiùs demonſtrabo, ſiccum tantummodò, atque volatile concretum terreo-inflammabile eſt; poſterius autem verum ſal volatile eſſentiale, ſubſtantiale, oleo æthereo modicè impprægnatum (*a*) exhibet. Utrumque ex ſubjectis pleriſque, quæ illo inſtructa ſunt, deſtillationis aut ſublimationis ope, nunc faciliùs, nunc difficilùs ſeparari poteſt, immò camphoratum in certis plantarum quarundam veſiculis, formâ ſalis foliati, concretum

(*a*) Vid. Cap. de Gummi benzoino.

cernitur. Vero præterea ſimillimum eſt, camphoratam ejuſmodi ſubſtantiam, quamquam tenerrimam, ac valdè diſperſam, in multis adhuc, e quibus hactenùs nondum ſub deſideratâ conſiſtentiâ educi potuit, latitare, quoniam fortem camphoræ odorem ſpirant. Notatu quoque dignum eſt, principium hoc ſubinde ipſis oleis æthereis copioſè immerſum eſſe, & ità temporis progreſſu in iis concreſcere, ut totum, vel quoad maximam tamen partem in conſpectum veniat; uti plura de ſingulis hiſce, in futurâ tractatione ſpecialiſſimâ paſsìm videnda ſunt. (*a*)

§. XIII.

Principia fixa reſinoſa ac *gummoſa*, quæ generaliùs quoque conſideranda reſtant, rarò, vel numquàm, perfectè pura ac ſolitaria in plantis balſamicis & aromaticis occurrunt, ſed ordinariò mixta, h. e., *gummeo-reſinoſa*, aut *reſinoſo-gummea* reperiuntur, ita tamen ut in aliis ſubſtantia reſinoſa, in aliis gummoſa, aut craſſior mucilaginea prædominium obtineat. Magnoperè69 prætereà, æquè ac volatilia oleoſo-ſpirituoſa, reſpectu ſaporis ac vi-

(*a*) Conferri etiam hoc loco poſſunt, quæ in *Pharmacologia p.* 199. *ſequ.* de eadem materia dicta fuerunt.

rium, differunt, etiamſi eadem elementa in naturali ſuâ mixtione recondita gerant, & memoratæ igitur diſcrepantiæ ratio unicè in differenti elementorum proportione & compoſitionis ſeu mixtionis modo lateat. Nam quævis reſinoſa, deſtillationi ſiccæ in retortâ vitreâ aut terreâ ſubjectâ, *phlegma copioſum*, *liquorem acidum* aut tamen *accidulum*, & *oleum empyreumaticum* largiuntur, *multùmque terræ* in retortæ fundo relinquunt. Gummoſa & mucilaginea, ſi valdè pinguia ſunt, eadem reddunt; ſin verò tenuiora & magis aquoſa, loco olei completi, tenerrimam duntaxat ſubſtantiam phlogiſtam, phlegmati immerſam, ſuppeditant. Probat quoque reſinoſi principii elementa ipſa ſyncriſis artificialis: Ex oleo enìm vitrioli, aut alio acido minerali concentrato, & oleo quodam æthereo, v. g. terebinthinæ, aniſi, caryophyllorum &c., corpus reſinoſum naſcitur, quandò decenti quantitate relativâ miſcentur, &, incaleſcetiâ atque coagulatione peractâ, blandè exſiccantur.

§. XIV.

Inter olea æetherea & reſinas ac gummireſinas *Balſami liquidi naturales*, qui ſponte ex inciſis, vel fortuitò ruptis arborum quarundam, aliarumque plantarum tu-

bulis profluunt, medium quaſi locum, reſpectu conſiſtentiæ, indolis atque virium, obtinent. Quandò mobili enim parte oleoſo-ſpirituoſâ ſucceſſivè in vaſis apertis, vel corticis etiàm ſuperficie maximam partem privantur, in maſſas denſas, tenaces, duriuſculas, reſinoſas aut reſinoſo-gummeas degenerant: Quibus, addito quodam liquido ſpirituoſo, major tamèn, immò fermè priſtina fluiditas reddi poteſt; quemadmodùm eâ ex ſequenti HOFFMANNI experimento patent: » Sumitur, *ſcribit* (*a*), maſtiches » electæ albiſſimæ libra dimidia; pulve- » riſata cum æquali pondere ſalis, exactè » miſcetur in mortario, poſteà ſpiritus » vini rectificatiſſimus in cucurbitâ affun- » ditur, ad eminentiam quatuor digito- » rum; leniori ſubmiſſo calore ſolvitur » reſina in ſpiritu, & obtinetur eſſentia » valdè reſinoſa, quæ loco vernicis uſur- » pari poteſt; calore aucto, deſtillat in » receptaculum ſpiritus, oleo ſubtili bal- » ſamico hujus reſinæ imbutus, & ſapo- » rem & odorem maſtiches exactè refe- » rens. - - - In deſtillatione hujus ſpiri- » tûs, illud notabile occurrit, quòd re- » ſiduum hujus ſolutionis ab abſtracto » ſpiritu perfectum balſamum liquidum, » inſtar terebinthinæ, vel balſami de Co-

(*a*) In Obſ. phyſico-chym. ſelect. p. 68. 69.

» paivâ, quoad conſiſtentiam, repræſen-
» tet, & rectiſſimè etiam balſamum ma-
» ſtichinum vocari mereatur, &c. Idem quoque cum gummi elemi, anime, benzoe, ſandarachâ, & ſimilibus concretis ſuccedit.

§. XV.

Cum ſubſtantiis reſinoſis vegetabilibus *Bitumina balſamica mineralia* valdè quoad elementa conveniunt, præterquàm, quòd, loco olei ætherei, ſingulare oleum minerale, vulgò *petroleum* & *naphta* dictum, mixtionem ingrediatur. Quandò lithantraces enim ex retortâ terreâ loricatâ, ſicco ac forti igne, deſtillantur, *phlegma*, *liquor flaveſcens ſpirituoſus*, *odoris empyreumatici*, *ſaporis oleoſo-aciduli*, tandemque *oleum empyreumaticum*, primo *ſubtilius*, deinde *valdè craſſum*, *piceum*, ac *nigrum* prodeunt, & collo retortæ, ut & receptaculi lateribus *ſal volatile*, *ſiccum*, *albicans*, *acidulum*, adhæret nihilque ampliùs, niſi *caput mortuum terreum*, *nigrum*, *iners*, in retortæ fundo relinquitur. Eadem pariter, quanquàm ſubtiliora paululùm ac longè gratiora, ſuccinum, ambra (*a*), & concreta ſimilia poſt violentam deſtructionem largiuntur.

(*a*) Vid. Cap. de Succino & Ambra.

§. XVI.

Longiùs multò, quàm bituminoſa mineralia, a gummi-reſinis vegetabilis proſapiæ, reſpectu naturæ, elementorum ac generationis, *Balſamica illa concreta* recedunt, quæ regnum animale offert. Occurrunt nempè, poſt ſecretionem e ſanguine, vel ſub *pinguedinis*, nunc liquidioris, nunc ſpiſſioris oleoſo-unguinoſæ butyraceæ, vel *corporis grumoſi durioris* formâ, & in certis quoque animantium folliculis, & celluloſo-glanduloſis receptaculis colliguntur. Conſtant ex *ſubſtantiâ craſſiori unguinoſâ*, aut *unguinoſo-terreâ*, quæ matricem quaſi ac receptaculum conſtituit, & *tenerrimo quodam*, adeòque *exhalabili*, ac *fragrantiſſimo principio oleoſo-inflammabili*. Valdè cæteroquin probabile eſt, principium ſalinum, quod ad olei formationem concurrit, non acidæ, ut in oleis plantarum ac mineralium, ſed magìs *urinoſæ* indolis eſſe, quoniam Zibethum &c.; diutiùs in vaſculo argenteo aſſervatum, colorem illi cœruleum paſſìm inducit. Sine dubio iſtud in animantium corpore ex ſale cruoris ammoniacali reſuſcitatur, vel, caloris & perennis circuli beneficio, ex terrâ teneriori, acido ſucci nutritii, nondùm ſubacto, & pauciſſimâ ſubſtantiâ oleoſo-inflammabili ſen-

sìm prognatum, reliquis principiis conſtitutivis ità ſub actu ſecretionis jungitur, ut memoratæ maſſæ pingues, unguinoſo-balſamicæ, æquè, ac bilis, interveniente ſingulari atque ſpecificâ compoſitione, naſci queant.

CAPUT II.

De modo operandi atque virtutibus Balſamicorum & Aromaticorum.

§. I.

ACtivitas medica ſimplicium balſamicorum & aromaticorum partìm volatili oleoſo-ſpirituoſo, partìm fixo gummeo-reſinoſo aut reſinoſo-gummeo principio adſcribenda venit. Illud, poſt aſſumptionem, blando ventriculi calore facilè expellitur, & in tenerrima ac mobiliſſima effluvia mutatur; hoc autèm a liquore gaſtrico, calore non minùs, quam motu ventriculi periſtaltico adjuvante, ſolvitur, extrahitur, & a portione terreâ recrementitiâ ſeparatur.

§. II.

Reſoluta pars oleoſo-ſpirituoſa notabilem quidèm effectum, tùm reſolvendo atque diſcutiendo contenta, tùm ardendo quaſi ac vellicando ipſas tunicas, in

ventriculo edit, non adeò longas tamèn moras in hujus & inteſtinorum cavo trahit, ſed, brevi elapſo tempore, ob eminentem, quâ pollet, ſubtilitatem ac mobilitatem, per vaſa lactea & reliqua inhalantia & abſorbentia lymphaticovenoſa, ad humores circulantes progreditur, ibidemque, calore ac motu inteſtino attritorio magis magiſque attenuatum, & in minutiſſimas moleculas diviſum, per machinæ univerſæ receſſus diſſeminatur, validèque ſub tranſitu ſuo per vaſa, canalium quorumvis parietes nervoſo-membranaceos & muſculoſos, mediante ſingulari quodam ardore, irritat, globulos ſanguinis, cæterorumque humorum particulas ſecum in motum velociorem rapit, principia cruorisſalino-oleoſi-inflammabilia expandit, influxum liquidorum moventium in fibras ſolidorum motrices vegetiorem reddit, ſubſtantiali materiæ igneſcentis miſcelâ, materiam calorificam auget, adeòque vario modo vim contractilem, & actualem totius generis nervoſo-muſculoſo-membranacei contractionem, cum inde pendente velociori humorum circuitu, & majori fluiditate (*a*) atque calore, egregiè ſuſcitat, &

(*a*) Virtus reſolvens partìm ab auctâ ſolidorum vi contractili, & velociori ac validiori contractione actuali, partìm ab introitu, & immediatâ

intendit: Hinc aliter fieri nequit, quin preſſo ſtatìm pede aliqua ſolidorum exſiccatio, & largior partium exhalabilium, mobiliumque per cutis foraminula diſcuſſio, adeòque diaphoreſis, & in aliis pariter organis copioſior ſe-& excretio ſuperveniant.

§. III.

Ex indicatis effectibus generalibus, principio oleoſo-ſpirituoſo, niſi unicè, maximè tamen tribuendis, facili poſteà negotio virtutes ſpecialiores atque ſpecificæ, quas dudùm multiplex comprobavit experientia, *nervina* nempè, *cephalica*, *cardiaca*, *pectoralis*, *carminativa*, *ſtomachalis*, *anthelmintica*, *uterina*, *aphrodiſiaca* &c., deduci poſſunt, ac ſolidè explicari. Monendum tamèn, virtutem roborantem non ſolo fortiori ac velociori humorum in fibras motrices influxu niti, ſed ſimul quoque ab exſiccatione, eidemque ſuccedente majori ſolidorum

partis ſpirituoſæ mobiliſſimæ miſcelâ dependet. Quemadmodùm enim ſubtile hoc principium craſſas atque tenaces ſubſtantias reſinoſas & gummeo-reſinoſas, ſeu oleorum matrices, durante unione, in decenti fluiditate conſervare, immò eandem reſtituere valet; ſic nulla planè ratione dubitandum eſt, quin ſimiles vires in juſtò craſſiores animantium humores exſerere queat.

denſitate & compactiori texturâ derivandam eſſe. Quò denſiora enim motûs organa ſunt, eò quoque robuſtiora exiſtunt, eòque validiorem actionem in fluida, & hæc vice verſâ in ſolida exercent, ità, ut motuum augmenta, & vigor actionum in ſolidis ac fluidis corporis partibus mutuò ſequantur.

§. IV.

Quamvis virtutes allegatæ communes exiſtant, & ſingulis ſimplicibus aromaticis & balſamicis in genere competant, aliæ nihilominùs in hiſce, aliæ in illis eminentiores ac magis propriæ reperiuntur; cujus differentiæ ratio partìm in ſpecifico principii volatilis oleoſo-ſpirituoſi genio, partìm in diſtinctâ ſociatæ ſubſtantiæ fixæ gummeo-reſinoſæ, aut reſinoſo-gummeæ indolè latet. Nam ſubſtantiæ dulces ſimul demulcent & abſtergunt, & ſubjecta igitur, quæ ejuſmodi principio fixo inſtructa ſunt, majores vires pectorales exſerunt; ſubſtantiæ fixæ amaræ magìs roborant, valid ùſque urinam pellunt, & ſubjecta hujus commatis aliis, reſpectu virtutis ſtomachalis, anthelminticæ, antifebrilis, &c. præferenda ſunt, & fixæ denique ſubſtantiæ auſteriuſculæ modicè adſtringunt, & roborantem proinde, ſtomachalem, aliaſque virtutes

augent. Singularem quoque annotationem *ſiccum* atque *volatile principium camphoratum* meretur, quod multis plantis aromaticis & balſamicis ineſſe, ſuprà demonſtratum fuit. Hoc quippè, purum tamen & a reliquis principiis perfectè ſeparatum, ſingulari planè modo, quem alibi fuſiùs explicabo (*a*), notabile refrigerium corpori affert; ſub nativâ autem mixtione cum cæteris reſolvendi ac diſcutiendi vires mirificè intendit.

§. V.

Solida modi operandi, viriumque generalium cognitio, uſum ſpecialiſſimum facilè manifeſtum reddit, & inde protinùs perſpicere licebit, quod aromatica & balſamica in omnibus profutura ſint morbis, quorum cauſæ potiores ad imbecilitatem, flacciditatem, nimiamque humiditatem partium ſolidarum, vel etiàm ad liquidi nervei penuriam, depreſſionem caloris naturalis, abundantiam partis ſeroſo-lymphaticæ, & ſanguinis, cæterorumque humorum craſſitiem, viſcoſitatem, inertiam ac variam impuritatem, adeòque in genere ad torpidam ſolidorum contractionem, languidumque humorum circuitum, & imminutas aut planè ſuppreſſas ſe- & excre-

(*a*) Cap. de Camphora.

tiones redeunt. Quarè ſpecialiùs quoque huc referri merentur debilitas memoriæ, vertigo idiopathica, apoplexia pituitoſa, affectus ſoporoſi, coryza, cephalalgia rheumatico-catarrhalis, hemicrania, paralyſis membrorum, lipothymia, & ſyncope, otalgia, odontalgia ſeroſo-pituitoſa, tinnitus (*a*), & adhuc magis ſuſurrus aurium, obauditio, ſurditas, imbecilitas viſûs, incipiens gutta ſerena, & cataracta, ophtalmia ſeroſa, melancholia, epilepſia præſertìm idiopathica, nec minus raucedo, tuſſis, dyſponea, aſthma pituitoſum & cachecticum, catarrhus ſuffocativus, colica & cardialgia verè flatulenta, vitia digeſtionis & appetitûs, obſtructio hepatis, lienis ac menſenterii chronica, hydrops aſcites, paſſio hypochondriaca & hyſterica, defectus & ſuppreſſio fluxûs menſtrui, lochialis, & hæ-

(*a*) Non promiſcuè aromatica & balſamica calidiora in aurium tinnitu locum inveniunt. Nam, quotiès hic affectus forti ſanguinis, a partibus inferioribus ad partes ſuperiores congeſtioni originem debet, impetuoſum affluxum magis augent, quàm minuunt, adeòque magis nocent, quàm proſunt: Sin verò a copioſo impuritatum mucidarum decubitu, indeque naſcente multorum cerebri vaſculorum obſtructione dependet, validè diſcutiunt, reſolvunt, aperiunt, roborant ac multùm itaque ad tinnitûs curationem conferunt.

morrhoidalis,

morrhoidalis, fluor albus, ſterilitas, partus difficilis, retentio placentæ uterinæ, prolapſus uteri & inteſtini recti, impotentia virilis, vomitus, diarrhoea, lienteria, coeliaca, cachexia ſimplex & icteritia, affectus ſcabioſi, venerei, ſcorbutici, rheumatici & frigidi arthritici, vermes, febres intermittentes, & continuæ catarrhales atque malignæ, immò, varia venena animalis ac vegetabilis proſapiæ, & morbi complures alii, quos rationalis pathologiæ gnari facilè determinare poterunt.

§. VI.

Præter indicatum multiplicem & egregium uſum internum, pleraque ampliſſimum quoque externum obtinent, & opem omninò eximiam diſcutiendo ac roborando ferunt, quandò in debilitate capitis & memoriæ, coryzâ & gravedine rebelli, hemicraniâ, cophoſi, imbecillitate viſûs, nec non in paralyſi membrorum, doloribus arthriticis & rheumaticis, affectibus oedematoſis, tumoribus glandularum, odontalgiâ, colicâ, anaſarcâ, tympanitide, inflammationibus eryſipelaceis, aliiſque, debilitate ligamentorum, &c. ſub formâ epithematum ſiccorum, ſacculorum, cucupharum, vel in vulnerum quoque atque ulcerum in-

flammationibus, contuſionibus, & punc-turis nervorum cum vino calido applicantur. Creberrimè quoque pulveres dentifricios, & cyprios, nec minùs cataplaſmata, decocta travmatica, unguenta, linimenta, emplaſtra, ſuffumigia, gargariſmata, in laxitate uvulæ, anginâ ſpuriâ, ſtomacace &c. maximè proficua, itemque balnea, pediluvia, & inſeſſus uterinos, in ſterilitate, fluore albo, ſuppreſſione menſium &c. nonnumquàm utiliſſimos, ingrediuntur.

§. VII.

Cognitis præcipuis ægritudinum ſpeciebus, quibus pharmaca hujus claſſis plerumque egregiè medentur, facilè pariter ſubjecta, quibus nocent, nec minùs morbi, in quibus nullum locum inveniunt, cognoſci poterunt: Non conducunt nempè, præſertìm calidiora, hominibus biliofis, cholericis atque plethoricis, nec tutò quoque exhibentur in morbis, qui ex nimiâ fibrarumſiccitate atque ſtricturâ, contractione ſolidorum juſtò celeriori, ac fortiori, defectu ſeri, & partium bilioſarum, aliarumque ſalino-oleoſo-inflammabilium abundantiâ, nec minùs congeſtione, ebullitione atque orgaſmo cruoris, & inde neceſſariò promanante motuum augmento proficiſcun

tur. Secundùm ſummum tamen rigorem memorata nequaquàm intelligenda ſunt. Varii enìm dantur morbi, qui proximè quidem & immediatè ex motibus ſolidorum exorbitantibus naſcuntur, & fortiora nihilominus commoventia non ſolùm ferunt, ſed etiàm ad ſui curationem poſtulant, quoniam virulenta ſcilicet, corrupta, ac ſimul valdè tenax materia quædam, vel fluidis mixta, vel tubulis minoribus hinc inde pertinaciſſimè inhærens, præternaturali motuum augmento occaſionem præbet, & ſolida ſenſibilia atque elaſtica continuis ſtimulis ad violentiorem contractionem tamdiù impellit, donec penitùs per apta organa excludatur; quemadmodum hæc febrium quarundam, venenorum animalium ac vegetabilium, dyſenteriæ, colicæ, cardialgiæ, immò epilepſiæ & morborum ſimilium curatio abundè probat. Sub cujuſcunque enìm morbi curatione verâ medicus rationalis non tantùm de mitigando motu præternaturali, & profligandâ cauſâ formali, ſed ſimul quoque de corrigendâ cauſâ materiali ſollicitus eſſe debet, quoniàm hæc illam ordinario producit, & hac igitur præſente ac perdurante, illa ceſſare nequit.

CAPUT III.

De radicibus Zedoariæ, Zingiberis, atque curcumæ.

§. I.

Zedoaria, Zedoaire *gittiver, gittiver-burhel*, quæ etiam *Zaduaria, Zadura, Zadera, Zerumbeth* Serapionis &c. vocatur, in *rotundam* ac *longam* diſtinguitur. Hæc virtute illam nonnihil ſuperat, & unicè proinde in Officinis noſtris venalis proſtat. Radix eſt brevis, compreſſa, quodam modo tuberoſa paucis ſolummodò fibris intertexta, craſſitie digiti minoris, colore foris albido, ad luteum, aut fuſcum, aut gryſeum vergente, intùs ſubfuſco aut cinereo-ſubluteo, odore fragrante, camphorato, ſapore aromatico & amaricante. Rotunda plerumque colorem griſeum obtinet, quoad reliquas verò proprietates cum longâ convenit, præterquàm, quòd debilior ſit, & minorem ſubſtantiæ camphoratæ quantitatem in mixtione foveat. Nonnulli utramque uniûs ejuſdemque plantæ radicem eſſe, & rotundam caput quaſi ſeu partem radicis ſuperiorem, longam verò truncum ſeu partem inferiorem conſtitue-

re, perhibent; alii ex adverſo, quorum relationi major in hoc paſſu fides habenda eſt, diſtinctarum prorſùs plantarum radices judicant, & plantam, quæ ex longâ progerminat, ac folia, iridis aut cannacori junioris foliis haud diſſimilia, habet, *Zingiber latifolium ſylveſtre*, alteram vero, rotundæ nimirùm radicis progeniem, *Colchicum Zeylanicum* vocant. Creſcunt in *Chinâ*, *Bengalâ*, *Malabariâ*, *Ceyloniâ*, aliiſque Indiæ orientalis locis, optima tamen Zedoariæ longæ ſpecies ex inſulâ Çeylaniâ affertur.

§. II.

Radix Zedoariæ longa bonæ notæ, h. e. integra, recens, carie nondùm correpta, ponderoſa, compacta, parùm fibroſa, & intùs ſaturato colore fuſco-cinereo donata, *copioſis* ac *valdè activis* gaudet *principiis*, tàm *volatilibus oleoſo-ſpirituoſo-camphoratis*, quàm *fixis reſinoſo-gummeis*. Oleum æthereum, cujus unica circiter drachma ex integrâ Zedoariæ librâ obtinetur (*a*), craſſiuſculùm eſt ac ponderoſum, & quoad maximam ideò partem in aquâ deſcendit. Portio, quæ primùm expellitur, limpida & comparativè levior exiſtit, deinde autèm virideſcens

(*a*) Vid. Teumanni Prælect. chemico-pharmacet. p. 1212.

tandemque nigricans ſequitur. Principium ſpirituoſo-camphoratum non tantùm ex ipſius radicis & aquæ deſtillatæ odore fragrantiſſimo camphorato cognoſcitur, ſed ità quoque humidâ deſtillatione ac ſublimatione, præſertìm ex radicibus recentibus (*a*), ſeparari poteſt, ut in conſpectum veniat, & vera camphora ſubſtantialis, quanquàm tenerrima, ſub ſquamularum tenuiſſimarum, albicantium ac ſplendentium formâ, aquæ ſuperficiei paſsìm innatet. Subſtantia fixa gummoſa reſinoſam ſapore & odore camphorato, adeoque etiam activitate medicâ ſuperat, & majori prætereà quantitate inhæret. In unâ enìm radicis unciâ binæ circitèr drachmæ, totidemque ſcrupuli ſubſtantiæ gummoſæ, & vix ſcrupulus unus aut drachma dimidia ſubſtantiæ puræ reſinoſæ latent. Infuſum aquoſum colore fuſco, ſapore ſubacri, amaro & camphorato gaudet, eundemque, quem ipſa radix contuſa, odorem naribus imprimit. Extractum, inde paratum, longè debilius eſt, & odore fermè caret; manifeſto documento, partes præcipuas, volatiles nempè oleoſo-camphoratas, ſub evaporatione abiiſſe in auras. Infuſum ſpirituoſum colorem flavo-rubicundum ob-

(*a*) Conf. Miſcell. A. N. C. G. Ann. IX. & X. Obſ. 196. no. 14.

tinet, & ſapore amaro atque acri aquoſum ſuperat, odore autèm & ſapore camphorato multo inferius reperitur. Eadem pariter de extracto inſpiſſato dicenda ſunt, præterquàm, quòd hoc longè majori amaritiæ & acrimoniâ præditum inveniatur, & eminentem igitur fervoris ſenſum aliquandiù in linguâ ac faucibus relinquat.

§. III.

Vires medicæ hujus radicis maximè quidem volatili principio oleoſo-camphorato adſcribendæ ſunt, valdè nihilminùs activitatem ejus fixa quoque principia reſinoſo-gummea augent. Militat inter efficaciſſima, tametſi paulò calidiora, medicamenta *diſcutientia*, *ſudorifera*, *alexipharmaca*, *pectoralia*, *cardiaca*, *ſtomachalia*, *carminativa*, *anthelmintica* & *uterina*, ac, ritè uſurpata, eximium ſubinde auxilium in morbis exanthematicis, febribus malignis & catarrhalibus, affectibus frigidis rheumaticis cachecticis & oedematoſis, tuſſi & aſthmate pituitoſo anxietatibus præcordialibus, dyſpepſiâ, dyſorexiâ, vomitu, diarrhoeâ muſcoſâ, cardialgiâ & colicâ verè ſtatulentâ, fluore albo, ſuppreſſione menſium chronicâ, partu difficili, & placentæ uterinæ retentione præſtat. Incolæ Ceyloniæ tanti eam

æſtimant, ut omnibus fermè medicamentis aliis præferendam ducant. Addunt proinde ſingulis præparatis ſuis, & multi recentem, ad corrigendam ventriculi imbecillitatem, cum oryzâ comedunt: Alii farinam ejus cum juſculo bibunt, alii illam manducant, & halitu, quem ore emittunt, culices, aliquaque inſecta alata, in regionibus orientalibus noctu valdè moleſta, abigunt, imò nonnulli, ſaltèm manu tenent, aut, amuleti inſtar, collo ſuſpendunt, & hac quoque ratione corpus ſuum contrà morbos varios, maximè autèm putridos contagioſos, optimè ſeſe tueri credunt (*a*). Exhibetur in eſſentiâ & infuſo vinoſo, & creberrimè paritèr pulveres, electuaria, pilulas, atque potiunculas ingreditur. In ſubſtantiâ datur à paucis granis ad ſcrupulum ſemiſſem, in infuſo vinoſo autèm à drachmâ dimidiâ ad integram. In officinis quoque radix condita proſtat, quæ remiſſior eſt, & majori proinde quantitate aſſumi poteſt. Externè inter cataplaſmata, vulneribus, venenato cruore aut putrido ichore turgidis, imponenda, nec minùs inter decocta anthelmintica recipitur.

(*a*) Conf. Miſcellan. A. N. C. G. Dec. II. Ann. 3. Obſ. 208.

§. IV.

Cum Zedoariâ quoad multa ZINGIBER ſivè ZINGIBER *Gingembre* convenit: Radicem enìm ſiſtit brevem, tuberoſam, nodoſam, ramoſam, paululùm compreſſam, ac multis fibris donatam, coloris intus albicantis aut flavofuſci, foris albidi, ſublutei, aut fuſco-rubeſcentis, ſaporis valdè acris aromatici, odoris fragrantis quidèm, aſt debilioris, ac minùs camphorati, quam Zedoaria. Planta, *Zingiber anguſtifolium*, *Zingiber fœmina*, itemque, ob foliorum ſimilitudinem, *Iris latifolia tuberoſa flore albo* dicitur, & in multis indiæ orientalis inſulis ac regionibus non tantùm ſponte creſcit, ſed hic paritèr, & in Americâ in locis calidis ac ſimul humidis ſtudioſè colitur. Zingiber ſylveſtre, abſque culturâ in tractibus paluſtribus adoleſcens, ſativo ignobilius exiſtit, & huic igitur, intuitu uſûs medici, poſtponendum eſt.

§. V.

PAULUS HERMANNUS (*a*), aliique Zimgiberi naturam alcalinam tribuunt; aſt citrà ullum fundamentum ſolidum. In naturali enim mixtione ejus, præter inertes partes terreas, nil, niſi *te-*

(*a*) Vid. Cynoſ. Mat. Med. p. 10.

nerrimum principium ſpirituoſo-camphoratum, *oleum æthereum*, & *fixa ſubſtantia reſinoſo-gummea*, demonſtrari poteſt, immò, ſub deſtillatione ſiccâ, & nativæ mixtionis deſtructione, non merum ſal alcalicum novè genitum, ſed ſimul quoque multùm acidi prodit. Siccum principium camphoratum ex radicibus vetuſtioribus & diutiſſimè exſiccatis conſpicuâ mole vix quidèm, aut ne vix, ſeparari poteſt, in Indiâ tamen cum recenti Zingibere ſylveſtri optimè id ſuccedere IO. OTTO HELLBIGIUS teſtatur (*a*) Oleum ſubſtantiale æthereum, cujus unica circiter drachma ex integrâ Zingiberis librâ, humidâ deſtillatione elicitur, valdè temperatum eſt, ac multum in hoc paſſu à longè calidiori Zedoariæ oleo differt. Subſtantia fixa reſinoſa ac gummea arctè invicem mixta eſt, & difficilimè igitur prior extractionis ope à poſteriori ſeparatur: Infuſum aquoſum primum colore flaveſcente, ſapore acri, urente, & ipſius Zingiberis odore gaudet. Inſpiſſatum extractum odore fermè deſtituitur, ſaporem tamen valdè acrem ac fervidum obtinet. Pendet, ſi una radicis uncia recepta fuit, circiter drachmas duas. Infuſum ſpirituoſum primum, cum æquali Zingiberis

(*a*) In Miſc. A. N. C. G. Ann. IX. & X. Obſ. 196.

quantitate, blandæ digeſtionis beneficio paratum, colorem ſaturatè aureum, odorem debilem, qui magis ſpiritum vini, quam radicem prodit, & ſaporem vehementiſſimè urentem, atque pungentem poſſidet. Extractum, quòd plerumque drachmam ſemiſſem, vel ſcrupulos duos pondere æquat, coloris flavo-ſubfuſci eſt, & naribus debilem odorem, linguæ autèm ſaporem fervidum atque acerrimum imprimit.

§. VI.

Zingiber, & ſi ſaporis acredine valdè præpolleat, ob blandam nihilominùs olei eſſentialis, ſeu principii activi potioris, indolem, Zedoariâ longè temperatius deprehenditur, & operationem ſuam magis irritando & incidendo, quàm commovendo, in corpore exercet. Jure igitur inter medicamenta *ſtimulantia, attenuantia, ſtomachalia, carminativa* & *aphrodiſiaca* referendum eſt, quæ totiès imprimis utiliſſima reperiuntur, quotiès motus ventriculi periſtalticus, aliarumque partium contractiones languent, & ob pravam ideò eſculentorum digeſtionem larga impuritatum viſcidarum ac flatuum generatio accidit. Plerumque, condimenti loco, juſculis, aliiſque ciborum generibus additur, & ſubinde etiam pulve-

res, electuaria, infuſa vinoſa, &c. ingreditur. In ſubſtantiâ non facilè ultra ſcrupulum dimidium, præſertìm apud ſubjecta ſicca, macilenta, cholerica, exhibendum eſt, conditum verò, quod pariter in Officínis proſtat, majori doſi aſſumere licet.

§. VII.

Zingiberi atque Zedoariæ, ob formæ atque naturæ, immò ipſius plantæ, ſimilitudinem, CURCUMÆ RADICEM *Vilbivurhel*, *Curcumen*, quam nonnulli etiam *Zingiber flavum*, *Crocum Indicum*, *Crocum terreſtrem*, itèmque *Terram meritam* &c. vocant, eodem capite jungere, nullus debito. Dividitur in *longam* & *rotundam*. Longa, quæ in officinis noſtris præcipuè venditur, & rotunda, intuitu uſûs medici, longè præſtantior judicatur, oblonga, nonnihil tuberoſa, nodoſa, ac ponderoſa eſt, colore foris ſubluteo, intùs croceo, in vetuſtiori tamen valdè ad puniceum vergente, odore aromatico, naribus quorundam paululùm ingrato, ſapore pingui, ſubacri & ſubamaricante. Rotunda atque perfectè tuberoſa, reſpectu coloris, odoris & ſaporis, longæ valdè quidèm analoga exiſtit, minùs tamèn aromatica, & ignobilioris, uti dictum, indolis deprehenditur, adeò

que rariſſimè in uſum medicum trahitur.

§. VIII.

Paſsìm in *Indiâ orientali*, maximè in *Malabariâ*, *Cananor*, *Calecut*, &c. creſcit, indeque ingens ejus quantitas ad Europæas non minùs, quàm Aſiaticas & Africanas gentes evehitur. Planta, cujus folia Cannæ Indicæ junioris folia ratione formæ æmulantur, inter Zingiberis ſpecies numeratur, & ideò etiàm *Zingiber flavum* dicitur. Radix longa, quæ ſola officinalis eſt, ex *partibus terreis*, *reſinoſis*, *gummoſis*, *oleoſis*, & *ſpirituoſo-camphoratis* componitur, Camphora ſubſtantialis in radice ſicciori difficiliùs demonſtratur, ex recenti verò, præſertìm copiâ majori experimento adhibitâ, interdum conſpicuâ, tametſi valdè exiguâ, mole educi poteſt. (*a*) Oleum æthereum, quod aureo colore & ſatis forti ſapore & odore pollet, parciſſimè quoque inhæret, & integra radicis libra vix ſcrupulum unum vel drachmam ſemiſſem largitur. Infuſum aquoſum primum coloris flavo-ſpadicei eſt, linguæ ſaporem amaricantem ac nauſeoſum balſamicum, naribuſque ipſius radicis odorem imprimit. Extractum, indè poſt inſpiſſaſionem reſultans, odore curcumæ, colore fuſco, ad nigredinem ver-

(*a*) Conf. Miſc. N. C. G. I. c.

gente, & ſapore blandè aromatico, amaricante, & ſalſo, qui poſtremus fortiſſimus eſt, donatum reperitur. Ex unciâ unâ paratum, binas fermè drachmas pondere æquat. Infuſum ſpirituoſum primum ſeſe elegantiſſimâ rubedine commendat, digitos tamèn, latera vitri, vaſa argentea &c. croceâ flavidine tingit, odore magis ſpiritum vini, quam curcumam, prodit, & guſtu exploratum ſatis acre, aromaticum ac ſimul nauſeoſum deprehenditur. Docent hæc examina, principium gummoſum ac reſinoſum quantitate fermè æquali, & adeò quoque mixtum inhærere, ut alterum ab alteriûs conſortio extractione perfectè liberari nequeat: Immò, ex ſpeciali eductorum contemplatione patet, activitatem hujus radicis non ſoli principio volatili oleoſo-ſpirituoſo, ſed ſimul quoque fixo gummeo-reſinoſo adſcribendam eſſe.

§. IX.

Blandè reſolvendo, abſtergendo, commovendo ac diſcutiendo in corpore agit, & in ictero proinde, præſertìm cachectico, inertiâ bilis, affectibus flatulentis, febribus intermittentibus, hydrope aſcite, nephritide pituitoſo-ſabuloſâ, fluore albo, obſtructione menſium, partu difficili &c. efficaciſſima ac plane ſpeci-

fica deprehenditur. In Indiâ orientali ab incolis pleriſque inter præcipua eſculentorum condimenta refertur, & cibis fermè omnibus, croci aut Zingiberis loco, additur. Apud nos pulveres, infuſa vinoſa, & electuaria, immò emplaſtra & unguenta roborantia ac diſcutientia &c. ingreditur. Doſis in pulvere à granis aliquot ad ſcrupulum unum, in infuſo autem à ſcrupulo ſemiſſe ad drachmam integram aſcendere poteſt.

CAPUT IV.

De radicibus Cyperi & Galangæ.

§. I.

DUplex CYPERI radix in Officinis proſtat, *longa* nimirum & *rotunda.* *Souchet long, Souchet rond.* Hæc olivæ magnitudine eſt, ſcabra, multis fibris tenuibus, paſsìm, pilorum quaſi inſtar, ex capite prodeuntibus, inſtructa, colore foris ferrugineo aut rufo, intùs albo vel ex albido nonnihil flaveſcente aut rubeſcente, vel ſubfuſco, ſapore ſubacri, amaricante, ac blandè aromatico, odore grato, & in recentiori ſatis fragrante: Illa autem oblonga reperitur, tenuis, nodoſa, geniculata, contorta, fractu diffi-

cilis, coloris in externâ ſuperficie fuſco-nigricantis, intùs albidi, odoris grati, & ſaporis, æquè ac præcedens, ſubacris, amaricantis & aromatici. Cyperus rotundus in *Ægypto*, *Syria* &c. ſpontè circà flumina creſcit; longus verò *Indiam orientalem* præcipuè agnoſcit patriam, licet ignobilior quoque ſpecies in *Siciliâ*, *Italiâ* & *Galliâ* hinc indè obvia ſit. Uterque cæteroquìn ad plantas graminifolias ac junciformes pertinet.

§. II.

Alii cyperum longum, alii rotundum præſtantiorem judicant, aſt differentiam reſpectu virtutum non adeò magnam eſſe, examina chimica quodammodò oſtendunt. Utraque enim radix, prætèr *odoratum principium oleoſo-ſpirituoſum*, ejuſdem fermè indolis *ſubſtantiam fixam reſinoſo-gummeam* poſſidet, & *terreis* imprimis *partibus* ſcatet. Oleum ſubſtantiale, ob exiguam, quâ inhæret, quantitatem, ſeparari nequit, niſi magna radicis quantitas unâ vice humidæ deſtillationi ſubjiciatur; quarè præſentiam ejus ex fragrante aquæ abſtractæ odore ſuſpicari magis, quam demonſtrare licet. Infuſum rotundæ aquoſum colore aureo, odore ſatis fragrante, ſapore modicè amaricante & aromatico gaudet, & poſt inſpiſſatio-

nem extractum relinquit coloris ſordidè ferruginei, odoris debilis fragrantis, ſaporis amari & aromatici, quod, ex integrâ unciâ ſeparatum, circiter drachmas duas, totidemque ſcrupulos pendet. Infuſum ſpirituoſum primum colore aurantio eſt, odore magis, ſpiritum vini, quam radicem, prodit, & ſapore ſatis acri, atque amaricante pollet. Extractum colore fuſco-rubente, odore debili aromatico, ſapore ſubacri & amaro donatum eſt, ac linguæ ſub deguſtatione pertinaciter adhæret. Ex unciâ radicis unâ circiter drachmas duas, totidemque ſcrupulos obtinui.

§. III.

Infuſa & extracta, ex radice cyperi longâ leni digeſtione & evaporatione parata, à prioribus parùm diſtincta reperiuntur: Nam infuſum aquoſum primum, licet colore obſcurè rubro, ad nigrum vergente, tinctum ſit, eundem odorem & ſaporem, quem præcedens aquoſum, obtinet, præterquàm, quòd amarities paulò major deprehendatur. Extractum inſpiſſatum magis differre videtur: Colore enim fuſco nigricante, & ſapore ſubacri, amaro, & ſubadſtringente pollet, odore autem penitùs fermè deſtituitur. Minori præterea quantitate gummoſam

hanc ſubſtantiam in radice cyperi longâ adeſſe, manifeſtum eſt, quoniàm extractum, etiamſi eadem radicis portio extractioni adhibeatur, nondùm quinque ſcrupulorum pondus perfectè explet. Infuſum ſpirituoſum primum colore flavo-rubeſcente ſeſe commendat, &, prætèr debilem odorem balſamicum, ſaporem amaricantem & aromaticum poſſidet. Parùm itaque vel nihil ab infuſo ſpirituoſo radicis cyperi rotundæ differt. Maſſa inſpiſſata coloris flavo-ac rubro-fuſci eſt, & odoris, fermè inſtar rob ſambuci, debilis balſamici, ſaporis amari & aromatici. Ex unciâ radicis unâ ſeparatum, drachmas duas & aliquot grana pendet.

§. IV.

GALANGA MAJOR & MINOR *groſſer uno fleiner valgan*, cyperi radicibus valdè analoga deprehenditur. Minor, quæ præſtantior eſt, radicem ſiſtit tuberoſam, nodoſam, craſſitie digiti minoris, colore foris ſpadiceo, ſive ex fuſco rubeſcente, pallidioribus geniculis circularibus hinc inde diſtincto, intùs rufo, aut ex rufo-albicante, odore fragrante, & ſapore acri, aromatico, ac paululùm ſubadſtringente præditam. Planta in *China*, & aliis quibuſdam *Indiæ orientalis* tractibus creſcit, ibidemque, teſte HERMANNO

(*a*), *Lagondi* dicitur. Nonnulli minorem hanc galangam etiàm *Galangam Chinenſem*, itemque *Cyperum Babilonicum* vocant.

§. V.

Galanga major cum minore maximam partem convenit, præterquàm, quod pollice ut plurimùm craſſior ſit, & ingratiori odore ac ſapore, adeoque ignobiliori etiàm indole medicâ gaudeat. Rariùs igitur, ob rationem indicatam, in uſum medicum trahitur, & in pauciſſimis ſaltèm officinis hodie venalis proſtat. Planta *Banchabe* nuncupatur, ac ſponte in *Malabariâ*, *inſulâ Javâ*, *Sundâ* &c. provenit.

§. VI.

Mixtionem naturalem galangæ minoris, quam ſolam ulteriori contemplationi ſubmittam, *principium ſpirituoſo-camphoratum parùm olei eſſentialis ætherei*, *copioſa ſubſtantia gummea*, *reſinoſa* parciùs mixta, & *multæ partes terreæ inertes* ingrediuntur. Partes ſpirituoſo-oleoſæ non tantùm ex odore fragrante patent, ſed humidâ etiàm deſtillatione demonſtrari poſſunt, etiamſi integra radicis libra vix drachmam unam olei ſubſtantialis red-

(*a*) Lib. cit. p. 8.

dat. Sicca ſubſtantia camphorata rariſſimè in conſpectum venit, niſi major radicis recentis (*a*) quantitas deſtillationi ſubjiciatur. Infuſum aquoſum primum odore fragrante, ſapore ſubacri ac paululùm aromatico, & colore fuſco-rubente gaudet. Inſpiſſatum, receptâ radicis unciâ unâ, circitèr drachmas duas, totidemque ſcrupulos pendet, & ſatis acrem atque urentem ſaporem poſſidet. Infuſum ſpirituoſum primum, ex æquali radicis quantitate paratum, debiliori quidèm odore, quàm aquoſum, pollet, ſaporem tamen acri ac fervido longè iſtud ſuperat, & rubro prætereà colore ſeſe commendat. Poſt blandam evaporationem binos plerumque ſcrupulos maſſæ rubro-fuſcæ relinquit, quæ primò ſubadſtringentem & aromaticum, deinde, piperis acerrimi inſtar, tàm mordacem atque urentem ſaporem linguæ imprimit, ut duo grana, aliquamdiù in ore detenta, apud ſubjecta ſicciora ac ſenſibiliora faucium atque palati inflammationem excitare poſſe, credam. Notatu quoque dignum eſt, extracti utriuſque ſuperficiem ſubindè ſplendentibus ac valdè acribus miculis ſalinis paſsìm conſperſam cerni; unde ingentis acredinis ratio quodammodò innoteſcit.

(*a*) Conf. Miſcell. A. N. C. G. Ann. IX. & X. Obſ. 196.

§. VII.

Militat hæc radix, quæ in ſubſtantiâ ſeu pulvere, à granis aliquot ad ſcrupulum unum, in infuſo vinoſo autèm à ſcrupulo uno ad drachmam integram exhiberi poteſt, inter activa medicamenta *nervina cephalica, ſtomachalia, carminativa, antifebrilia* atque *uterina*, & eminentem igitur virtutem in vitiis digeſtionis & appetitûs, diarrhæâ, vomitu, lienteriâ, cœliacâ, affectibus frigidis flatulentis, debilitate capitis ac viſûs, vertigine, paralyſi, epilepſiâ cacochymicâ, ſuppreſſione menſium, fluore albo, doloribus poſt partum, cachexiâ, febribus intermittentibus quotidianis & quartanis &c. exſerit. Externè cucuphas, & ſacculos roborantes ingreditur.

CAPUT V.

De Radice Iridis Florentinæ.

§. I.

RADIX IRIDIS ſive IREOS FLORENTINÆ, Iris de Florence. *Florentiniſche Violen-Burbel*, oblonga eſt, nodoſa, tuberoſa, pollicem craſſa, paululùm compreſſa, foris candida, fuſcis ta-

men punctulis paſsìm ornata, intùs verò vel perfectè albicans, vel, præſertìm quoad partem medullarem, ex albido-flaveſcens. Odorem, repurgata ſcilicet & exſiccata, ſpargit ſubtilem, gratum, balſamicum, odori florum violæ Martiæ ſimillimum, & manducata ſaporem, ex amaricante, ſubacri, & nonnihil pingui mixtum, linguæ imprimit. E terrâ vix extracta, cortice tegitur rubente, multis fibris, ſeu radiculis circumquaque inſtructo, quo detracto, radix aliquantulùm ſiccatur, ut à citiori carie atque corruptione immunis evadat. Poſt exſiccationem facilè triturâ in pulverem redigitur, farinæ ex albo flaveſcenti haud diſſimilem, qui, naribus attractus, mucum potenter incidit, & ſternutationem provocat.

§. II.

Planta, quæ *Iris Florentina flore albo*, itèmque *Iris Illyrica* dicitur, in variis *Italiæ* provinciis, & campeſtribus imprimìs atque montanis *Hetruriæ* tractibus, ſpontè ac ſine culturâ creſcit, nec raró pariter in multis Germinæ, aliarumque Europæ regionum hortis ſativa ac culta viſitur: Teſtibus quoque pleriſque rei medicæ ſcriptoribus, in inſulis *Rhodo* & *Cypro*, nec minùs in *Lybiâ*, *Macedoniâ*, *Dal-*

matiâ (a) &c. provenit. Olìm, intuitu nempè uſûs medici, radicem Iridis Illyricæ & Macedonicæ præſtantiſſimam judicabant, noſtrâ verò ætate Florentinæ radix, quæ ab Illyricâ parùm vel nihil differt, & vulgari noſtrate ſolummodo candidior, compactior, atque odoratior exiſtit (*b*), reliquis omnibus præfertur.

§. III.

Circà principia conſtitutiva, præſertìm activa, hujus radicis apud pleroſque materiæ medicæ ſcriptores altum obſervatur

(*a*) Vid. Valentini Hiſt. ſimpl. reform. Lib.II. Sect. 2. Cap. 20.

(*b*) » De Iride Florentinâ, HEUCHERUS » *ſcribit*, & Illyricâ benè obſerves velim, quod » vix differat, niſi floris odore, qui in Florentinâ fragrantior, & colore, qui in eadem candidiſſimus; in Illyricâ pallidè coeruleus - - - » Iris quoque alba Florentina à vulgari flore albo » ſpecie diverſa non eſt, differentia ſola eſt in » radicibus, quæ in Florentinâ majores, craſſiores, ſolidiores, candidiores, odoratiores; ut » adeo rectè Joh. Bauhinus diverſitatem regioni » calidiori adſcribat. Sic fœniculum dulce in noſtras regiones tranſlatum paulatìm in vulgare » degeneraſſe ipſi obſervavimus. Fortè etiàm Florentina dicta ſationi primam ſuam originem » debuit; nam ab eodem ſemine proveniunt irides flore odorato, & inodoro. Vid. Ejuſd. » Novos Proventus Horti med. Acad. Viteberg. p. 11.

ſilentium. LEMERY quidèm, pro more ſuo, de *copioſo oleo* & *ſale eſſentiali* loquitur, & alii *pinguedinis*, *terræ levis*, *farinaceæ*, *poroſæ*, *abſorbentis*, nec non *ſalis acris* mentionem faciunt: Attamen nullus indè perſpicuus & ſufficiens conceptus naſcitur, & inſtituta exanima chemica potiùs docent, radicem hanc ex *ſubtili terrâ farinaceâ*, *paucâ ſubſtantiâ reſinoſâ*, ac *paulò largiori gummoſâ* ſive *ſalino-mucilagineâ*, quibus omnibus *tenerrimæ*, *odoriferæ*, *particulæ oleoſo-ſpirituoſæ exhalabiles* mixtæ reperiuntur, compoſitam eſſe. Terra inſipida, farinacea, maximam ponderis partem conſtituit, & ordinariò in unciâ radicis unâ quinque drachmas ſuperat. Oleum eſſentiale æthereum minimâ quantitate inhæret, nec quicquàm, niſi magna radicis quantitas recipiatur, ſub deſtillatione humidâ prodit. Quum octo enìm radicis, anteà probè maceratæ, uncias in arenæ balneo ex cucurbitâ deſtillarem, nil, niſi aquam, odore violaceo ac debili ſapore balſamico imbutam, cui fruſtula diſcerptæ cuticulæ pinguis, & pauciſſimæ miculæ oleoſæ innatabant, in receptaculum tranſlatum fuiſſe, deprehendi.

§. IV.

Subſtantia fixa gummoſa, cujus quinque

que circiter ſcrupuli radicis unciæ innati reperiuntur, ſubſtantia oleoſo-reſinoſa, quæ minori quantitate adeſt, & binos ſcrupulos plerumque pondere æquat, adeò remixta eſt, ut notabilis ejus portio ſub primâ digeſtione cum ſpiritu vini ſimul extrahatur. Infuſum aquoſum pallidè flaveſcens eſt, ſaporis amaricantis, moderatè acris, ac paululùm nauſeoſi, odoris violacei; Extractum verò colorem ſordidè fuſcum, ſaporem amaricantem, leniſſimâ ſaltèm acredine mixtum, & gratum odorem obtinet. Sub evaporatione odor violaceus nares conſtanter replet: manifeſto documento, odoriferum principium evaporabile copioſè in fixâ hac ſubſtantiâ deliteſcere. Tinctura ſpirituoſa prima colore flaveſcente, odore violaceo, & ſapore amaricante, acri, ac temperatè balſamico poller. Acredo, brevi interjecto tempore, ſeſe eminentiùs manifeſtat, tantaque deprehenditur, ut, piperis inſtar, fortem in faucibus ardoris ſenſum excitet. Quandò tinctura hæc ſpiritûs abſtractione aliquâ in cucurbitâ concentratior redditur, moleculæ quædam ſpiſſiuſculæ reſinoſo-oleoſæ, ſuperficiei innatantes, in conſpectum veniunt, quæ, cochleari ablatæ, in loco frigidiuſculo paululùm coagulantur, & teneriorem ac liquidiorem

maſſam reſinoſam referunt, accedente verò calore leniori ad priſtinam fluiditatem redeunt, & deguſtatæ aromaticum, pinguem, ac valdè acrem ſaporem linguæ imprimunt. Extractum, ex integrâ reſiduæ tincturæ mole paratum, coloris fuſco-flaveſcentis eſt, & quoad ſaporem & eminentem acredinem cum deſcriptâ maſſâ reſinoſo-oleoſâ innatante convenit. Unde conſtat, radicis activitatem parti oleoſo-reſinoſæ præcipuè adſcribendam eſſe.

§. V.

Sub deſtillatione ſiccâ, adeòque violentâ nativæ mixtionis deſtructione, ex radice hac primò *aqua limpida*, deinde *liquor flaveſcens*, tandemque *liquor bruneo-rubens* & *ſaturatè ſpadiceus*, cum notabili portione *olei nigri empyreumatici*, prodeunt; in retortâ autèm caput mortuum nigrum, iners, terreſtre, quod, receptis quinque radicis unciis, binas fermè uncias pendet, relinquitur. Liquor flaveſcens debili ſaltèm ſapore acidulo gaudet, in ſuccedente verò liquore fuſco-rubente aciditas tanta reperitur, ut acetum vini, niſi acore, certè tamèn acrimoniâ, ſuperet. Poſtremum quoque hoc liquidum cum alcalicis vividè efferveſcit, & cutem, ſi guttula inſtilletur, colore flavo, aliquam-

diù pertinacitèr inhærente, tingit. Oleum empyreumaticum, ſimul ex prædictâ radicis quantitate prolectum, ac poſteà à liquore, cui innatat, ſeparatum, ad drachmæ pondus & ultrà plerumque aſcendit.

§. VI.

In genere huic radici vires leniter *commoventes*, *diſcutientes*, *reſolventes*, *abſtergentes*, *aperitivæ*, *diureticæ*, *antacidæ* atque *anodynæ* competunt. Mediante enìm principio, ſubtili, exhalabili, balſamico, blandè diſcutit, ac lenem virtutem anodynam exſerit: Mediante autem ſubſtantia fixiori reſinoſo-gummea, & oleoſâ ſpiſſiuſculâ acriori, humores commovet, mucoſitates validè attenuat, & abſtergit, parteſque ſolidas, præſertìm nervoſo-membranaceas, adeò vellicat, ut fortiori ac vegetiori niſu in humores agant, & hac ratione circuitum non minùs, quam fluiditatem eorum augeant. Et terra denique farinaceâ, quæ, extractâ portione ſolubili, relinquitur, acidum, primæ culinæ inimicùm, nonnihil deſtruit. Ob varias igitur vires haſce generales ad profligandos multos morbos valet, ac valdè inprimis in debilitate capitis, atque ventriculi, fœtore oris, tuſſi, aſthmate pituitoſo, affectibus flatulentis, torminibus ventris, præſertìm apud infantes

(*a*) obſtructione atque tumore hepatis, lienis, glandularum meſeraicarum, ſuppreſione fluxûs menſtrui, calculo & epilepſiâ infantili ſeſe commendat, immò, contrà gravedinem, coryzam, hemicraniam rebellem, cachexiam icteritiam, hydropem, febres intermittentes, & continuas catarrhales atque malignas, venena animalia, diarrhœas, & plures ægritudinum ſpecies alias, quæ per blanda diapnoica, abſtergentia, ac diuretica maximè curanda ſunt, & copioſo inprimis muco, in ventriculo, inteſtinis, aliiſque cavitatibus hoſpitanti, aut firmiùs etiam canalibus impacto, natales debent, multùm ægris auxilii ferre deprehenditur. Optimè datur in pulvere, apud adultos à ſcrupulo dimidio ad integrum, apud infantes à granis aliquot ad ſcrupulum ſemiſſem; commodè tamèn etiàm inter infuſa vinoſa, à drachma dimidia ad integram & ultra, recipitur.

(*a*) » Uſus ejus, Bernh. Valentini » *in Hiſt. ſimpl. reform. p.* 117. *ſcrib.* præcipuè in » omnibus pectoris affectibus, a tenaci pituitâ » oriundis, valde eſt decantatus, quippè quam » reſolvit, & ad faciliorem ejectionem idoneam » præſtat. Id quod in tenellorum infantum tuſſi, » torminibus, aliiſque affectibus cum emolu» mento fit eo majori, quoniam pulvis, ad ali» quot grana datùs, interdum etiàm leniſſimum » vomitum excitat, &c.

§. VII.

Externè, ſub formâ pulveris groſſioris aut ſubtilioris adhibita, exſiccando, validè incidendo, abſtergendo, diſcutiendo, ac ſtimulando agit, & frequentiſſimè proinde inter pulveres errhinos, ptarmicos, dentifricios, cyprios, eryſipelaceos, facculos, nervinos, & ſpecies pro cucuphis recipitur. Subindè etiàm à chirurgis felici effectu oſſibus carioſis, & ulceribus fiſtuloſis, laxis, ichoroſis &c. inſpergitur, ut carnem luxuriantem abſumat, & abſorbendo humidum acre corrigat, adeòque conſolidationem adjuvet.

CAPUT VI.

De Calamo Aromatico & radice helenii.

§. I.

Calamus aromaticus ſive Acorus verus Officinarum, *Calmus, vetervurbel*, radicem ſiſtit oblongam, in ſuperficie nonnihil geniculatam, fungoſam, colore foris ex albido aut ſubflavo rubeſcente, intùs albicante, ſapore acri, aromatico, amaro, & odore admodùm fragrante præditam. Planta loca humida, paluſtria, amat,

ac paſsim copioſè creſcit. Acorus *Indicus* ſeu *Aſiaticus* ſeſe ab *Europæo* ſolâ radice diſtinguit, quæ, teſte HERMANNO (*a*), tenuior eſt, compactior, in ſuperficie crebriùs geniculata, & ſaporis quoque, atque odoris gratioris.

§. II.

Copioſo quidèm *principio ſpirituoſo*, & *copioſa* paritèr *ſubſtantiâ fixâ reſinoſo-gummeâ*, aſt *pauco* ſaltèm *oleo ſubſtantiali æthereo* radix calami noſtratis inſtructa eſt, quarè eminens odoris fragrantia magìs mobiliſſimis partibus ſpirituoſis, quàm oleo æthereo, cujus unica circiter drachma, vel interdùm bini duntaxat ſcrupuli integræ radicis libræ inhærent, in acceptis ferenda erit. Infuſum aquoſum primum, colore aureo tinctum, fragratem odorem ſpirat, & balſamico ac valdè amaro ſapore gaudet. Inſpiſſatum maſſam ex flavofuſcam relinquit; quæ priſtinum quidèm ſaporem balſamicum & amarum retinet, odore autem penitùs fermè ſpoliata reperitur Tinctura ſpirituoſa prima coloris ſpadicei eſt, odore magìs ſpiritum vini, quàm calamum aromaticum, prodit, & ſaporem valdè acrem, pungentem, amaro modicè ſaltèm mixtum, poſſidet. Extractum inſpiſſatum parùm vel

(*a*) Lib. cit. p. 5.

nihil a tincturâ differt, præterquàm, quòd mordacitas ſaporis in illo paulò remiſſior ſit, idemque meliùs, quam tinctura, ipſum calamum ſapore referat. Ex unciâ radicis unâ fermè drachmas tres extracti primi aquoſi, adeoque maximam partem gummoſi, & binas circitèr drachmas extracti primi ſpirituoſi obtinui: Undè apparet, ſubſtantiam fixam gummoſam longè majori, quàm reſinoſam, quantitate mixtionem ingredi, & amaritiem radicis præcipuè à parte gummoſâ, aromaticam verò acredinem maximè a parte oleoſo-reſinoſâ derivandam eſſe.

§. III.

Operationem ſuam in corpore humano validè commovendo, diſcutiendo, irritando, ac roborando calamus abſolvit, quarè cautè etiàm apud ſubjecta, ſicca, bilioſa, cholerica, & plethorica in uſum vocandus eſt. Conducit magìs ſubjectis humidis, frigidis atque pituitoſis, adeòque in iis quoque morbis, qui ex mucidâ lymphæ dyſcraliâ, lentore humorum & partium ſolidarum laxitate, oriuntur, multùm auxilii ſpondet. Pertinent huc varia appetitûs atque digeſtionis vitia, ex ventriculi flacciditate, & muci accumulatione perſæpè naſcentia, nec minùs inertiâ bilis, vermes inteſti-

nales, affectus flatulenti, febres intermittentes quartanæ, cachexia, oedema membrorum, leucophlegmatia, aſthma pituitoſum ſimplex & cachecticum, nephreticis pituitoſa, ſcabies humida, fluor albus, ſterilitas, torpor venereus, tumores glandularum, coryza diuturna &c. Nonnulli eum ſpecificè quoque contrà ſcorbutum, hydropem aſcitem, febres malignas, peſtilentiales, & benignas catarrhales, immò, contrà paralyſin, atque tremorem membrorum, præſertìm apud aurifabros, alioſque, qui halitus mercuriales, ſeu rectiùs, mercurium vivum, igne in halitus reſolutum, ſæpiuſculè intrà corpus recipere coguntur, commendant.

§. IV.

Plerumque in infuſo vinoſo, à drachmâ dimidiâ ad integram, rarius in aquoſo, exhibetur. In Officinis quoque radix condîta proſtat, quæ cruda longè remiſſior eſt, & majori ideò quantitate aſſumi poteſt. Externè decocta vulneraria & anthelmintica nec minùs ſacculos & epithemata ſicca, membris paralyticis, arthriticis &c. applicanda, ingreditur, & interdùm quoque, amuleti inſtar, contrà aerem corruptum, effluvia contagioſa, & inſecta, de collo ſuſpenditur. Ulti-

mum hunc uſum non reprobo quidèm, credo tamèn, radicem, hanc per intervalla manducatam, graſſantibus morbis malignis, corpus à contagio certiùs, quam ſub amuleti formâ, immune præſtituram eſſe.

§. V.

Radix Helenii, ſive Enulæ, Enula campana, *Aulnée Ulam-Burbel*, quam calamo aromatico hoc capite jungam, craſſa eſt, oblonga, foris ſubfuſca, intùs pallida, contactu pinguis, ſaporis amari & ſubacris, odoris fragrantis, paululùm ingrati. Planta, vulgò *Enula campana*, itèmque *Helenium* &c. nuncupata, in hortis colitur, & paſsìm quoque in locis ſylveſtribus provenit.

§. VI.

Quamquàm diſſecta enulæ radix valdè pinguis deprehendatur, parùm tamèn, vel nihil, olei ſubſtantialis ætherei in mixtione fovet: Nam integra libra ſub deſtillatione humidâ ne guttulam olei reddit, ſed aquam tranſeuntem mobili duntaxat principio ſpirituoſo imprægnat. Notatu quoque dignum eſt, nonnunquàm, adhibitâ nimirùm majori radicis quantitate, in alembico, quin ipſâ aquâ, *materiæ cujuſdam camphoratæ* moleculas in

C w

conſpectum venire, quæ formâ externâ floſculos nivales æmulantur, & partìm aquæ innatant, partìm alembici ac roſtri lateribus adhærent. B. NEUMANNUS ex radicis libris duabus drachmam unam & ſcrupulum dimidium obtinuit, eamque ſpiritu vini quidèm, neutiquàm verò aquâ, ſolvi teſtatur (*a*).

§. VII.

Penuriam olei *copioſa principia fixa reſinoſo-gummea* compenſant, & præcipuam radici activitatem largiuntur. Subſtantia gummoſa reſinoſam quantitate ſuperat, & in unâ radicis unciâ fermè ad unciam dimidiam aſcendit, reſinoſa ex adverſo circitèr drachmam dimidiam aut duos ſcrupulos pondere æquat. Infuſum aquoſum primum nonnihil turbidum eſt, colorem tamèn flaveſcentem poſſidet, & odore ac ſapore ipſam radicem refert. Poſt evaporationem maſſam, odoris debilis, ſaporis moderatè balſamici & amari, coloris alibì albicantis, alibì ex albido flaveſcentis, alibi ex flavo-fuſci, relinquit. Infuſum ſpirituoſum primùm dilutè aureo colore gaudet, odore partìm radicem, partìm vini ſpiritum prodit, & ſatis acrem atque amarum ſaporem linguæ imprimit. In extracto inſpiſſato co-

(*a*) In Prælect. chemicis p. 880.

lor aureus adhuc ſaturatior & amarities fortior exiſtit, acredo autèm nonnihil imminuta deprehenditur. E quibus colligere licet, activitatem hujus radicis magìs reſinoſæ, quàm gummoſæ ſubſtantiæ adſcribendam, & acredinem quoque à principio volatili, quod ſub evaporatione maximam partem in auras diſpergitur, ſimul derivandam eſſe.

§. VIII.

Inter activa medicamenta *diſcutientia*, *diaphoretica*, *ſanguinem purificantia*, *alexipharmaca*, *ſtomachalia*, *carminativa*, *pectoralia*, *antiſcorbutica*, *vulneraria* &c. locum ſibi vindicat, & frequentiſſimè proindè, nec ſine inſigni plerumquè emolumento, in infuſo vinoſo aut aquoſo, vel ſubindè etiàm in decocto, à drachmâ dimidiâ ad dracmas duas, contrà affectus flatulentos, cachecticos, catarrhales, frigidos rheumaticos, ſcorbuticos, & ſcabioſos, tàm benignos, quàm malignos, nec minùs contrà tuſſim & aſthma pituitoſum, hydropem aſcitem, chloroſin, fluorem album, profluvia alvina, febres intermittentes & continuas malignas, præſertìm exanthematicas, paralyſin, imbecillitatem ventriculi, viſûs ac cerebri, melancholiam &c. præſcribitur, immò multùm quoque ad expellenda venena animalia,

& ſananda ulcera ac vulnera valet. Externè inter unguenta, atque decocta traumatica & anthelmintica recipitur.

CAPUT VII.

De radice Serpentariæ Virginianæ & Valerianæ.

§. I.

RADIX SERPENTARIÆ ſeu VIPERINÆ, VIRGINIANÆ, Serpentaire de Virginie ou Viperine virginiene, *Virginianiſche nater-oder Cchlangen-Bnrbel*, tenuis eſt, fibroſa, foris gryſeo-aut luteo-fuſca, intùs albicans, ſaporis acris, amaricantis & camphorati, odoris aromatici, ac pariter camphorati. Affertur ex *Americâ*, præſertim *Virginiâ*, & Ariſtolochiæ ſive Piſtolochiæ ſpecies eſt; hinc planta etiàm a Botanicis non tantùm *Serpentaria* ac *Viperina*, ſed etiàm *Ariſtolochia* & *Piſtolochia Virginiana* vocatur.

§. II.

Prætèr egregium *principium volatile ſpirituoſo-camphoratum*, quod ex odore ſatis cognoſcitur, multas quoquè *partes reſinoſo-gummeas* continet, *olei ſubſtantialis* verò nihil indè deſtillando elicitur, niſi magna

quantitas unâ vice dictæ operationi ſubjiciatur. Infuſum aquoſum ſaturatè fuſcum eſt, odorem ſpirat balſamicum camphoratum, & ſapore amaro, leniter balſamico & camphorato gaudet. Extractum, indè blandâ evaporatione partum, nigricans eſt, odore rob ſambuci æmulatur, & amarum, ſubacrem, balſamimicum atque camphoratum ſaporem obtinet. Uncia radicis una binas circitèr drachmas ſuppeditat. Tinctura ſpirituoſa prima aurantii coloris eſt, ſaporis acris, amaricantis, camphorati, odoris nonnihil ſaltêm balſamici. Maſſa inſpiſſata, quæ ſub evaporatione fortem odorem balſamico-camphoratum ſpirat, colorem flavo-fuſcum, odorem aromaticum, & ſaporem amarum, ſubacrem, & nonnihil camphoratum obtinet. Superat activitate extractum aquoſum, & ex unciâ unâ circitèr drachmam unam pendet.

§. III.

Ab incolis Virginiæ magni hæc radix æſtimatur, quoniàm ſeſe ſimplici hoc remedio contra virulentiſſimos anguium quorundam morſus egregiè tueri poſſunt, Apud nos inter *diaphoretica*, *diuretica*, *roborantia*, *carminativa*, *anthelmintica*, & præſtantiſſima *alexipharmaca* atque *purificantia* numeratur, & ſpecificè inprimis

in peſte, aliiſque febribus malignis, ſcorbuto, anginâ ſpuriâ, affectibus ſoporoſis & apoplecticis ſeroſo-pituitoſis, refractariâ febre quartanâ & quotidianâ &c. magnoperè prodeſſe, ac multùm quoque ad deſtruenda venena animalia, & variolas, aliaque exanthemata expellenda valere deprehenditur: A largo tamen atquè frequenti ejuſdem uſu in morbis paulò calidioribus abſtinere decet, ne juſtò fortiùs commovendo & irritando noceat. Plerumquè in infuſo vinoſo, à ſcrupulo uno ad drachmam integram, præſcribitur, & ſubindè quoquè pulveres & electuaria ingreditur. Tinctura, cum ſpiritu vini parata, calidioris indolis eſt, & ſaltèm à guttis 10. ad 20. 30. 40. propinatur. Externè, groſſiuſculè contuſa, ſpeciebus pro ſaculis diſcutientibus & nervinis miſcetur, nec raro quoque decoctis vulnerariis additur.

§. IV.

RADIX VELERIANÆ, *Vadrian-Burhel*, Racine de Valeriane, divitur in *Hortenſem*, *Sylveſtrem majorem*, & *Sylveſtrem minorem*. *Hortenſis* craſſa eſt, rugoſa, in ſuperficie geniculata, foris gryſeo-fuſca, intùs pallida, ſaporis ſubacris & aromatici, odoris fragrantis ingrati. Planta in hortis colitur, & *Phu magnum*,

Valeriana Pontica, *Phu Ponticum*, *Valeriana hortenſis* &c. dicitur. *Sylveſtris major* tenuis, atque fibrioſa eſt, & foris colore fuſco, intùs cinereo aut ſubflavo-albicante, odore aromatico atque ſimili etiàm ſapore donata reperitur. Fibræ ſeu radiculæ minores ex capitulo craſſiori prodeunt. Planta, quam *Valerianam ſylveſtrem majorem*, *Phu Germanicum*, *Phu majus vulgare* &c. vocant, in locis humidis ſylveſtribus creſcit. *Sylveſtris minor* ſive *paluſtris* cum ſylveſtri majori maximam partem convenit, præterquàm, quod radiculæ adhuc tenuiores ſint, & ſaporem magis amaricantem, quam aromaticum, obtineant.

§. V.

Reſpectu virtutis *radix Valerianæ ſylveſtris majoris* reliquis ſpeciebus præferenda eſt, & frequentiùs proinde in uſum trahitur. Continet *activa principia ſpirituoſa* & *fixa reſinoſo-gummea*, oleum ſubſtantiale autèm in eâ vix, aut ne vix, demonſtrari poterit. Infuſum aquoſum primum coloris fuſco-nigricantis eſt, fortem atque ſpecificum radicis odorem eructat, & ſaporem amaricantem ac valdè nauſeoſum poſſidet. Maſſa inſpiſſata coloris nigricantis eſt, odorem ſat fortem ac valdè nauſeoſum ſpirat, & ſaporem dulcama-

rum, ſeu potiùs amaricantem, aliquâ in principio dulcedine mixtum, linguæ imprimit. Tinctura ſpirituoſa prima, colore obſcurè aureo, odore ingrato, & ſapore acri atque balſamico gaudet. Inſpiſſata extractum coloris ex fuſco-nigricantis, odoris debilis balſamici, & ſaporis ſubacris, aromatici, atque amari, relinquit. Major activitas, quod ſapor teſtatur, in extracto ſpirituoſo, magìs reſinoſo, quàm in extracto aquoſo, magìs vel unicè gummoſo, latet. Ex unciâ radicis unâ drachmas duas & grana 35. extracti primi aquoſi, & drachmam unam cum ſemiſſe extracti primi ſpirituoſi obtinui.

§. VI.

Viribus medicis radici Serpentariæ valdè analoga eſt, in operando tamèn longè remiſſior deprehenditur, & eximiam imprimis ac planè ſpecificam activitatem in imbecillitate viſûs, incipiente cataractâ, & epilepſiâ monſtrat. Antepilepticam virtutem dudùm FABIUS COLUMNA (*a*) laudavit, eamque poſteà, prætèr complures alios *Dominus* MARCHANTIUS (*b*) ulteriùs confirmavit, & novis exemplis planè evictam dedit. Multis enim ho-

(*a*) In Hiſt. plant. cap. de Phu Dioſc.

(*b*) Vid. Memoir. de l'Acad. Royale des Sciences ann. 1706.

minibus, ætatis diverſæ, qui truculento huic morbo ab infantiâ, vel per longum tamèn tempus obnoxii fuerant, radicem pulveriſatam, præmiſſis laxantibus, ſemel, vel iteratâ etiàm vice, ad drachmam unam, tàm felici exhibuit ſucceſſu, ut plerique perfectam ſanitatem, alii notabilem ad minimùm ſymptomatum mitigationem inde reportaverint. Apud infantes & delicatiores pulveris doſin minuere, & eo ſæpiùs eundem propinare præſtat; nec opus quoque eſt, ut in quovis morbo, cui opitulari ſolet, in pulvere exhibeatur, ſed ſubinde vino quoquè infundi, immò inter decocta recipi poteſt: Certo tamen certius eſt, radicem pulveriſatam in affectibus epilepticis efficaciſſimè operari. Externè travmaticis accenſetur, & humidis epithematibus vinoſis, quæ, præſente viſûs debilitate, atque glaucommate, & imminente cataractâ ac guttâ ſerenâ &c., oculis imponuntur, perſæpè additur. Nonnulli antimagicam quoque atque magneticam illi virtutem tribuunt, &, amuleti inſtar de collo ſuſpenſam, febres intermittentes imprimìs profligare credunt: Verum enim verò, putatitias haſce vires ſuperſtitionis ſobolem eſſe, medicos rationales facillimè cogituros ſpero.

CAPUT VIII.

De radicibus Imperatoriæ, Angelicæ, leviſtici, atque mei.

§. I.

IMPERATORIÆ RADIX, *Meiſter-Burhel, racine d'Imperatoire*, craſſa eſt, oblonga, & geniculata, foris fuſca, intùs alba: aut ex albido-flaveſcens, odoris admodùm fragrantis aromatici, saporis acris & amari. Diſſecta hinc inde numeroſas veſiculas, materiâ oleoſo-reſinoſo-gummeâ repletas, oſtendit. Planta *Imperatoria, Aſtrantia, Oſtrutium, Magiſtrantia, Smyrnium hortenſe, Laſerpitium Germanicum* &c. appellatur, & in *Auſtriâ, Styriâ, Helvetiâ, Commitatu Tyrolenſi*, & *montibus Tridentinis* ſpontè creſcit, apud nos autèm plerumque in hortis colitur.

§. II.

Radix recens, & carie, cui valdè obnoxia eſt, nondùm corrupta, *copioſis partibus reſinoſo-gummeis* & *paucis* quoque *oleoſis æthereis* inſtructa eſt. Nam libra radicis una circiter drachmam ſemiſſem olei, octo propemodùm uncias ſubſtantiæ gummoſæ, & binas, immò tres uncias ſub-

ſtantiæ reſinoſæ reddit. Infuſum aquoſum primum nonnihil turbidum eſt, coloris fuſci, odoris, inſtar ipſius radicis, fragrantis, ſaporis ſatis amari, & quodammodò nauſeoſi cui poſt aliquam moram lenis acredinis ſenſus jungitur. Inſpiſſatum ſuppeditat maſſam ex fuſco-nigricantem, ſaporis amari, odoris debilis, &, inſtar rob ſambuci, nonnihil balſamici. Præter amaritiem, tandèm aliqua etiàm acredo percipitur. Tinctura ſpirituoſa prima colore dilutè aureo, odore valdè fragrante, & ſapore amaricante ac longè acriori, quàm infuſum aquoſum, pollet. Extractum, poſt evaporationem relictum, colorem ſaturatè aureum, odorem ipſiûs radicis, & ſaporem amarum ac valdè acrem obtinet: Undè manifeſtum evadit, virtutes hujus radicis primariò principiis ſpirituoſo-oleoſo-reſinoſis adſcribendas eſſe, etiamſi multò minori quantitate, quam ſubſtantia gummoſa, inhæreant. Quicquid enìm circà copiam deficit, abundè indole calidiori, & eminenti acredine compenſatur.

§. III.

Efficaciſſimum, & ſubindè planè egregium medicamentum *carminativum*, *ſtomachale*, *pectorale*, *diureticum*, *uterinum* &

alexipharmacum eſt; cautè nihilominùs, modicè, & apud humida ſaltem, frigida, & torpidioris naturæ ſubjecta, præſente cauſâ materiali magis frigidâ, quàm calidâ, in uſum vocanda eſt. Conducit maximè in debilitate ventriculi, pituitoſis cruditatibus onuſti, cardialgiâ ac colicâ verè flatulentâ, diarrhoeâ mucidâ, febre intermittente quotidianâ & quartanâ, ſuppreſſione urinæ, calculo, nephritide pituitoſâ, hydrope, fluore albo, ſuppreſſione menſium chronicâ, aſthmate, cachexiâ, peſte, ac pluribus morbis, quorum curationi paulò calidiora aromatica, balſamica & amara tutò impendi poſſunt. Locum etiàm inter anthelmintica, & travmatica obtinet, nec parùm ſubindè in refractariâ viſcerum obſtructione, & morbis catarrhalibus prodeſt. Internè plerumque in infuſo vinoſo, aut aquoſo à drachmâ dimidiâ ad drachmas duas, præſcribitur, & crebrò pariter inter electuaria recipitur. Externè multùm valet ad ſcorbotum oris, intumeſcentiam glandularum ſalivalium, & ulcera ac vulnera impura curanda, ſi pulveribus, gargariſmatibus, decoctis &c. addatur.

§. IV.

Imperatoriæ radice temperatior, adeoque etiam præſtantior eſt Radix Ange-

LICÆ SATIVÆ ODORATÆ MAJORIS, *Unge-Dicten-Heilige-Geiſt-Bruſt-Burbel. Racine Angelique.* Multas hæc ipſa fibras ſeu radices minores è capite craſſiori emittit, quæ, æquè ac ipſe truncus ſeu caput, colore foris ſubluteo-ferrugineo, intùs albicante, punctis hinc indè ex fuſco-flaveſcentibus diſtincto, odore fragrante aromatico, ſapore acri & amaricamte, gratâ quadam dulcedine mixto, pollent. Prætèr angelicam ſativam hortenſem majorem, in officinis etiàm RADIX ANGELICÆ MINORIS SYLVESTRIS proſtat, quæ præcedente ſativâ, reſpectu virium, niſi ſuperior, certè tamèn non inferior eſt, & ſpontè in *Helvetiæ*, *Bohemiæ*, *Norvvegiæ*, *Lapponiæ*, *Iſlandiæ* &c. montibus ac rupibus progerminat. Septentrionalis montana cenſetur optima: Huic Bohemica & Helvetica, & hiſce denique vulgaris ſativa ſuccedit. Longè faciliùs adhuc, quàm Imperatoriæ radix, ob junctam dulcedinem, carioſa redditur; hinc ſempèr integram, recentem, ac probè reſinoſam ad uſum ſeligere præſtat.

§. V.

Activis principiis *oleoſo-ſpirituoſis*, *reſinoſis* ac *gummeis* inſtructa eſt. Olei eſſentialis ætherei quantitas in integrâ librâ, raro ad drachmam unam aſcendit, fixa

autèm principia eo majori copiâ mixtionem ingrediuntur, & uncia radicis una plerumque drachmas tres extracti aquoſi, & drachmas duas extracti ſpirituoſi primi largitur. Infuſum aquoſum, quod luteo colore eſt, balſamico-ſubdulcem ſaporem poſſidet, & odore ſuo radicem quodammodò æmulatur, etiamſi tàm debilis ſit, ut ſimplex paulò difficilius inde cognoſcatur. Maſſa inſpiſſata, cujus color ſaturatè fuſcus eſt, odore adhuc debiliori gaudet, & aromaticæ duntaxat dulcedinis ſenſum in linguâ excitat. Tinctura ſpirituoſa, dilutè aurea, radicem ipſam valdè redolet, & acri, balſamico & amaricante ſapore, qui longè majoris, quam in priori, activitatis index eſt, donata reperitur. Maſſa inſpiſſata ab infuſo vix diſtincta videtur, præterquàm, quòd color flavus ad fuſcum vergat, & aromatica acredo longè adhuc potentior ſit, adeoque morſicatione ſuâ linguam ac fauces fortiùs afficiat.

§. VI.

Medicaminum præſtantiſſimorum auget numerum, & *bezoardicâ* inprimìs, *antiſcorbuticâ*, *carminativâ*, *pectorali*, & *uterinâ* virtute ſeſe commendat. Operationem ſuam partìm irritando & diſcutiendo, partìm abſtergendo ac demulcendo

abſolvit. Virtus demulcens ſubdulci principio gummoſo, vires reliquæ partibus reſinoſo-oleoſo-ſpirituoſis primariò adcribendæ ſunt. Imperatoriæ radici ubivis ſubſtitui poteſt, immò eidem, ob indolem longè temperatiorem, in caſibus pleriſque, maximè autèm in ſcorbuto, affectibus flatulentis, & pectoris pituitoſis, paſſione hyſtericâ, & febribus malignis præferri meretur. Datur in infuſo vinoſo & aquoſo, à drachmâ dimidiâ ad drachmas duas, & ſubindè etiàm in decocta & infuſa theiformia recipitur. Externè inter maſticatoria antiputredinoſa, antiſcorbutica, anticatarrhalia & prophylactica, locum habet, & frequentiſſimè etiàm gargariſmata, contrà odontalgiam, & tumores glandularum ſalivalium præſcribenda, nec minùs decocta, unguenta, epithemata & cataplaſmata, diſcutientia, roborantia, carminativa, traumatica, atque alexipharmaca, ulceribus ſcorbuticis, ac venenatis vulneribus, punctura aut morſu inflictis, applicanda, ingreditur.

§. VII.

RADIX LEVISTICI, ſive LIGUSTICI VULGARIS, *Liveſche ou ache de Montagne*, *Liebſtœctel-Burhel*, craſſa eſt, oblonga, in multas fibras rectas ac ſatìs quoquè craſſas

diviſa, coloris extrinſecùs ſubfuſci, intùs albicantis aut pallidè flaveſcentis, odoris fragrantiſſimi, ſaporis ſubdulcis, ſubacris & blandè aromatici. Facilè, & intrà modicum tempus, æquè, ac radices præcedentes, pulverulenta atque carioſa evadit. Planta ordinariò in hortis ſeritur, & apud Botanicos etiàm *Angelica major*, *Laſerpitium Germanicum* &c. audit.

§. VIII.

Præter *copioſum principium ſpirituoſum*, quod ſeſe maximâ odoris fragrantiâ mamifeſtat, *parùm* quoque *olei*, ac *multùm ſubſtantiæ fixæ reſinoſo-gummeæ* in mixtione fovet. Oleum eſſentiale æthereum in integrâ radicis librâ drachmæ pondus rariſſimè excedit, ſubſtantia fixa autèm, præſertìm gummoſa, quantitate longe majori inhæret. Infuſum aquoſum primum; ſaturatè aureum, odorem ſpirat debilem, & balſamino ſuldulcem ſaporem obtinet. Maſſa inſpiſſata, quæ ex unciâ radicis circitèr drachmas tres pendet, vix diſtincta eſt, & majori ſolummodò dulcedine balſamicâ, & colore obſcuriori, nimirùm ſubfuſco, ſeu flavo-fuſco pollet. Tinctura ſpirituoſa, cujus color aureus eſt, odore radicem æmulatur, & acris atque balſamici ſaporis ſenſum in linguâ excitat. Extractum inſpiſſatum, quod, integra

tegrâ pariter radicis unciâ receptâ, drachmas duas & ſcrupulum dimidium pondere æquat, quoad odorem cum infuſo convenit, reſpectu ſaporis & coloris autèm aliquantulùm differt, dum ſubfuſco-flavum eſt, ſaporem ſubdulcem & aromaticum poſſidet. Notatu quoque dignum eſt, extracto huic, cum evaporando jam ad conſiſtentiam mellis redactum eſſet, materiam paulò liquidiorem, pinguem, reſinoſo-oleoſam, valdè aromaticam, innataſſe, quæ maſſæ reliquæ activitatem præcipuè largiri videbatur: nec prorſùs ſilentio prætermittendum eſt, dulcedinem in extracto aquoſo radicis leviſtici majorem, acredinem contrà aromaticam extracti ſpirituoſi multò minorem fuiſſe, quam apud ſimilia extracta radicis angelicæ.

§. IX.

Virtute *carminativâ*, *pectorali*, *diureticâ* & *uterinâ* multa ſimplicia hujus commatis ſuperat, & ſpecificè imprimìs in affectibus colicis & cardialgicis, aliiſque flatulentis, cachexiâ icteritiâ, tuſſi, aſthmate, calculo, ardore & ſuppreſſione urinæ, malo hyſterico, obſtructione menſium & lochiorum, cæteriſque morbis, in quibus radix angelicæ prodeſt, convenit. Datur in infuſo vinoſo, rariùs in de-

cocto aut infuſo theiformi aquoſo, à drachmâ unâ ad duas, immò unciam dimidiam. De uſu externo eadem prorſùs, quæ de radice angelicæ dicta fuerunt, memorare licet.

§. X.

Cum Leviſtici radice, quoad formam externam, odorem & ſaporem, adeòque etiam quoad principia activa ac vires, Radix mei ſive meu, Meum *Bærvurhel*, perfectè convenit, præterquàm, quòd minori dulcedine, majori ex adverſo acredine donata ſit. Planta, quæ etiàm *Anethum ſylveſtre*, *Anethum tortuoſum*, *Fœniculum urſinum* &c. dicitur, ſpontè in montibus & pratis ſiccioribus creſcit. Iiſdem morbis, quibus leviſtici radix, medetur, in operando tamen potentior exiſtit, & paulò minori proinde doſi præſcribitur, præſertìm apud illa ſubjecta, quæ vertigini obnoxia ſunt, & fragrantiora medicamina perferre nequeunt. Externè, groſſiuſculè contuſa, & cum vino cocta, mammis, ad tumores duros diſcutiendos, imponitur.

CAPUT IX.

De Radice Carlinae.

§. I.

RADIX CARLINAE ſive CARDUI ANGELICI FLORE SESSILI, *Carline Chamœleon*, *Ebervurhel*, radix oblonga eſt, digiti ut plurimùm craſſitie, colore foris pallidè ferrugineo, intùs ex flavo aut fuſco albicante, odore fragrante ingrato, ſapore ſubacri ac debili balſamico. Spontè in tractibus *Helvetiæ*, *Bohemiæ*, *Moraviæ*, *Thuringiæ* & *Hercyniæ* montanis atque apricis creſcit, indèque in Officinas noſtras ſat magnâ copiâ tranſmittitur. Facilè in ſuperficie ſitum contrahit, poſteaque carie corrumpitur, niſi effoſſa probè ſiccetur, & ſicco pariter loco aſſervetur.

§. II.

Copioſas partes reſinoſas ac *gummeas*, *paucas* verò *ſpirituoſo-oleoſas* poſſidet. Portio eſſentialis oleoſa portioni reſinoſæ tàm altè immerſa eſt, ut altera ab alterâ primæ deſtillationis & extractionis ope perfectè ſeparari nequeat. Ex librâ radicis unâ circitèr ſcrupuli duo, rariſſimè drach-

ma integra eliciuntur. Hoc oleum, quod paulò fortiorem ignem ad ſui ſeparationem poſtulat, ob partium quarundam renoſarum miſcelam, in aquâ fundum petit, & ſpiſſioris conſiſtentiæ eſt, adeòque temporis ſucceſſu fluiditatem ſuam penitùs amittit, & in balſamum craſſiuſculum condenſatur, niſi maturè novâ deſtillatione humidâ à mixtis particulis reſinoſis, quæ, ſubſtrato igne moderato, in veſicâ remanent, ſeparetur. Rectificatione laudatâ perfectè fluidum redditur, & aquæ poſteà innatat, multùmque virtutis obtinet, immò reliquis principiis intimâ unione ſuâ præcipuam activitatem conciliat (*a*).

§. III.

Infuſum aquoſum primum ipſam radicem nonnihil redolet, & valdè debili ac parùm grato ſapore balſamico pollet. Color ex flavo-et rubente ſubfuſcùs eſt. Extractum flavo-brunnum vix præſtantius exiſtit, licet uncia radicis una dimidiam fermè unciam, vel ad minimùm drachmas tres largiatur. Major virtus in parte reſinoſâ latet. Nam infuſum ſpirituoſum primum, quod aureo colore gaudet, ſubacrem, &, ipſius radicis inſtar, ingratè balſamicum ſaporem linguæ impri-

(*a*) Conf. Neumann. Lib. cit. p. 671. ſeq.

mit. Ejuſdem fermè conditionis extractum inſpiſſatum deprehenditur; quippè quod colore ſaturate aureo, ad rufum nonnihil vergente, odore debili balſamico, & ſapore ſubacri & amaricante præditum eſt. Uncia radicis unâ duas circiter drachmas mihi reddidit.

§. IV.

Inter medicamenta *ſudorifera, alexipharmaca & anthyſterica* non infimum locum occupat, & in peſte imprimìs, febribus malignis exanthematicis, affectibus ſcabioſis, paſſione hyſtericâ, & ſopore præternaturali effectus planè ſingulares edere traditur. Nonnulli etiàm ſpecificè illam contrà tremorem membrorum, à mercurialibus ortum, commendant; quæ virtus, ſi eventus exſpectationi reſpondet, unicè in diaphoreſi, quam præſtat, rationem ſuam habere videtur. In decocto & infuſo aquoſo aut vinoſo datur à drachmâ unâ ad drachmas duas & ultrà. Externè decocta travmatica, contrà ſcabiem inprimìs adhibenda, ingreditur.

CAPUT X.

De Meliſſa & Baſilico.

§. I.

MELISSA CITRARIA, ſeu MELISSA HORTENSIS ODORE CITRI, *Méliſſe citronelle*, *Meliſſe*, *Citronen-Meliſſe*, *Herbpraut* ubique in hortis colitur, & à Botanicis perſæpè etiàm *Meliſſophyllum*, *Meliphyllon*, *Cetrago*, *Citronella*, *Cedronella*, *Apiaſtrum* &c. nuncupatur. Folia, quæ præcipuum in medicinâ uſum invenerunt, oblonga ſunt, acuta, in margine paululùm inciſa, nonnihil aſpera, atque obſcurè viridi & ſplendente colore tincta, ſapore ſubacri ac blandè balſamico, odore citrino gratiſſimo.

§. II.

Principiis planè eximiis, *temperatis* nempè, & nihilominùs *efficaciſſimis*, *partibus volatilibus oleoſo-ſpirituoſis*, & *fixis reſinoſo-gummeis* natura hanc plantam, præſertìm folia donavit. Oleum ſubſtantiale æthereum non adeò magnâ quidèm quantitate ingenitum reperitur, penuria tamen indole nobiliſſimâ abundè compenſatur, & HERMANNUS (a) ideò, aliique vo-

(*a*) L. c. p. 207.

latilia meliſſæ principia tanti æſtimarunt, ut ſpiritibus corporis humani analoga judicaverint. Volatilibus principiis, intuitu virtutis, pars fixa reſinoſa, tandèmque gummoſa ſuccedit. Nam tinctura ſpirituoſa prima, ſaturatè viridis, vel etiam ex viridi nigricans, ipſius meliſſæ odorem ſpirat, & acrem atque balſamicum ſaporem poſſidet. Extractum inſpiſſatum nigricans eſt, odore balſamico quidèm, non adeò tamĕn grato, ſapore ſubacri, amaricante, ac paululùm adſtringente. Ex unciâ foliorum integrâ drachmam unam cum ſemiſſe obtinui. Infuſum aquoſum coloris quidèm ex rubro ac fuſco-nigricantis eſt, & herbam, undè paratum fuit, odore ſatis prodit, nullo ſingulari tamen ſapore donatum, ſed nauſeoſum ac valdè iners deprehenditur. Alitèr comparatum eſt cum inſpiſſatâ maſſâ nigricante; quippe quæ auſteriuſculum & amaricantem ſaporem linguæ imprimit, & activitate igitur non prorsùs deſtituta videtur. Ex æquali foliorum quantitate drachmas duas, totidemque ſcrupulos impetravi.

§. III.

Operationem ſuam blandâ commotione, diſcuſſione, ac moderatiſſimâ irritatione & ſubadſtrictione abſolvit, nec

parùm fortaſſis, uti medicorum aliqui cum vix allegato HERMANNO firmitèr credunt, ad partes ſpirituoſas in ſanguine & nervis ſubſtantialiter augendas confert. Jure igitur inter medicamenta *nervina*, *cephalica*, *cardiaca*, *pectoralia*, *ſtomachalia*, *carminativa*, & *uterina*, niſi primùm, certè tamèn valdè eminentem, locum ſibi vindicat, & magnum imprimis atque egregium auxilium in debilitate memoriæ, vertigine idiopathicâ, melancholiâ, epilepſiâ, apoplexiâ pituitoſâ, ſyncope, imbecillitate viſûs, flacciditate ventriculi & inteſtinorum, cardialgiâ, colicâ, paſſione hypochondriacâ & hyſtericâ, ſuppreſſione menſium, fluore albo, ſterilitate muliebri, gomorrhoeâ ſimplici, tremore & palpitatione cordis, tuſſi, aſthmate, & ſingulis morbis reliquis, ex debilitatione generis nervoſi, & partium ſpirituoſarum penuriâ, atque depreſſione maximè oriundis, ferre conſuevit. Optimè propinatur in infuſo vinoſo, & aquoſo theiformi, à pugillo uno ad duos, tres, quatuor. Externè inter inſeſſus uterinos, in paſſione hyſtericâ, fluore albo, ſterilitate, & menſium defectu valdè proficuos, nec minùs inter balnea nervina, & ſacculos roborantes ac diſcutientes recipitur Recens contuſa ſubindè etiàm vulneribus venenatis, morſu aut

punctura ab animalibus rabidis, ſerpentibus, viperis, ſcorpionibus, apibus &c. inflictis, imponitur, ac multùm paritèr ad reſolvendos tumores ſcrophuloſos, & purificanda ac ſananda vulnera vulgaria valet.

§. IV.

Hactenùs deſcriptâ meliſſâ citrariâ, ob principia paulo rudiora ac calidiora, MELISSA ROMANA, TURCICA, & ſpecies reliquæ ignobiliores ſunt: Hinc eidem quoque in nonnullis ſaltèm caſibus, in quibus potentiore tutò admittuntur, ſubſtitui poſſunt; præſtantior tamèn meliſſa Romana, quàm Turcica, quoniam purioribus, ac gratioribus partibus activis volatilibus oleoſo-ſpirituoſis, & fixis reſinoſo-gummeis, adeòque meliori etiàm virtute *nervinâ*, *cardiacâ*, *ſtomachali*, *carminativâ*, & *uterinâ* inſtructa reperitur. Rarò infuſa theiformia ingrediuntur, ſed ordinario in infuſo vinoſo, à drachmâ dimidiâ ad integram, exhibentur. Meliſſa Turcica, quod addendum duco, ſub deſtillatione humidâ plus olei ætherei reddit, quam ſpecies reliquæ, & indè etiàm calidior ejus indoles præcipuè derivanda eſt.

§. V.

Meliſſæ BASILICUM ſeu OCIMUM Ci-

TRATUM MINIMUM AC MEDIUM VULGATIUS, *Baſilic, Klein-und mittel-Citronen-Baſielien-Kraut* jungi meretur, quoniàm meliſſæ Romanæ & Turcicæ indole ac viribus valdè analogum eſt. Utrumque, minimum nempè ac medium vulgatius, apud nos unicè in hortis colitur. Folia, de quibus hoc loco præcipuè ſermo eſt, odorem ſpirant fragrantiſſimum, & ſubacrem atque balſamicum ſaporem linguæ imprimunt; ſeminibus tamen, quæ paritèr in medicinâ uſum invenerunt, ac multis adduntur compoſitionibus, naturæ bonitate inferiora ſunt. Quondàm Phyſicorum ac Medicorum quamplurimi crediderunt, ocymum citratum, ſæpiùs interne exhibitum, aut creberrimè ſaltem odoris cauſâ naribus admotum, in corpore humano, præſertùm cerebro, ſcorpiones generare, & multi eâpropter herbam hanc in uſum trahere vix auſi ſunt: Verum enim verò, traditionem memoratam prorſùs fabuloſam eſſe, certior neotericorum experientia, ratione ſuffulta, docet. Scio quidèm, ſcorpiones amare baſilicum, & in calidioribus regionibus, v. g. in Italia, &c. ſæpiſſimè inter folia degere, ibidèmque ovula ſua deponere; aſt indè nondùm ſequitur, baſilicum ſcorpionibus in corpore aut extrà illud generandis aptum eſſe. Ego ad minimum teſtari poſſum,

me herbam hanc frequentiſſimè adhibuiſſe, & nunquàm noxios, ſed ſemper ſalutares, ab uſu ejus obſervaſſe effectus. Quarè aliis quoque eam commendare, & vires ejus *nervinas*, *cardiacas*, *carminativas*, *pectorales* & *uterinas* deprædicare nullus dubito. Plerùmque in infuſo vinoſo, ad unum alterumve pugillum, præſcribitur, & ſubindè etiam, tametſi, ob nimiam fragrantiam, paulò rarius, ſpeciebus pro infuſo theiformi additur. Externè inter balnea nervina, inſeſſus uterinos, & ſacculos diſcutientes ac roborantes, æque ac meliſſæ ſpecies, recipitur.

CAPUT XI.

De herba ac floribus Roriſmarini & ſalviæ.

§. I.

ROSMARINUS, LIBANOTIS CORONARIA, ANTHOS &c. *Romarin*, *Rosmarin*, eſt planta fruticoſa, quæ apud nos in hortis colitur, in regionibus calidioribus autèm, v. g. *Hungariâ*, *Italiâ*, *Hiſpaniâ*, *Galliâ Narbonenſi* &c., paſsìm in locis ſylveſtribus provenit. Folia fragrante ac grato odore aromatico, nonnihil camphorato, pollent, & acrem atque amaricantem ſaporem linguæ imprimunt.

Flores paulò temperatioris indolis ſunt; ratione odoris nihilominùs atque ſaporis cum foliis conveniunt.

§. II.

Principia activa, tàm fixa, quàm volatilia, in foliis & floribus unius quidem ejuſdemque naturæ deprehenduntur, majori tamèn copiâ foliis, quàm floribus inhærent. Volatilia partìm *ſpirituoſo-camphorata* partìm *oleoſa* ſunt, fixa autèm indolem *reſinoſo-gummeam* obtinent. Tenerrimæ ſubſtantiæ camphoratæ præſentia ex aquæ deſtillatæ, præſertìm vetuſtioris, odore abundè innoteſcit, & ſubſtantiale oleum æthereum, cujus una circiter, vel una interdùm & dimidia drachma ex integrâ foliorum librâ elicitur, aquæ innatat, paululùmque poſt ſeparationem vírideſcit. Flores longè adhuc minorem olei quantitatem reddùnt, quæ penuria princeps ſine dubio activitatis remiſſioris cauſa exiſtit: Paucum prætereà hoc oleum magìs in calyce eorum, quàm petalis, reſidet. Folia, primùm cum ſpiritu vini digeſta, infuſum largiuntur, ex flavo viride, grato atque ſpecifico roriſmarini odore imbutum, & ſapore balſamico, amaricante, ac ſatis acri præditum, quod inpiſſatum maſſam relinquit coloris ferrugineo-viridantis, ſaporis

inſtar ipſius roriſmarini, ſubacris, amaricantis ac camphorati, & balſamici quoquè, debilioris tamèn, nec tàm grati amplius, quàm anteà, odoris. Uncia foliorum dimidia drachmam ſemiſſem mihi reddidit. Infuſum aquoſum primum longè ignobilioris, quàm tinctura ſpirituoſa, indolis eſt, & debilem duntaxat atque inertem ſaporem amaricantem poſſidet, etiamſi ſaturato colore fuſco, ad nigrum & viridem nonnihil inclinante, tinctum ſit, & ipſius herbæ odorem eructet. Parùm differt extractum, prætorquàm, quòd color nigricans ſit, & debili amaritiei aliqua acredo admixta ſentiatur. Ex æquali foliorum quantitate dracmam unam & grana 24. impetravi. Inſtituta hæc examina docent, vires roriſmarini præcipuas principio volatili oleoſo-ſpirituoſo-camphorato, & fixo reſinoſo adſcribendas eſſe, in gummoſo autèm parùm vel nihil virtutis latitare.

§. III.

Vires generales, quibus folia & flores roriſmarini pollent, *roborantes, nervinæ, cephalicæ, cardiacæ, pectorales, ſtomachales* & *uterinæ* ſunt; hinc validèetiàm ægris, epilepſiâ, vertigine, melancholiâ, debilitate memoriæ, ſopore præternaturali, cephalalgiâ chronicâ, apoplexiâ pituitoſâ, ſynco-

pe, paralyſi, imbecillitate viſûs, tremore & palpitatione cordis, affectibus pectoris mucoſis, flacciditate ventriculi, obſtructione menſium, fluore albo, & ſterilitate muliebri, cachexiâ &c. laborantibus, opitulantur. Plerumque in infuſo vinoſo, à pugillo uno ad duos, tres, præſcribuntur, & interdùm pariter ſpeciebus pro infuſo aquoſo theiformi, immò decocto, miſcentur. Externè in hemicraniâ refrectariâ, aliiſque capitis affectibus, e meningum atque nervorum debilitate præcipuè reſultantibus, nec minùs in paralyſi membrorum, doloribus frigidis rheumaticis, & arthriticis, aphoniâ, raucedine, laxitate uvulae, anginâ ſpuriâ, tumore glandularum ſalivalium, ulceribus impuris cancroſis & fiſtuloſis, ſuppreſſione fluxûs meſtrui, fluore albo, ſterilitate &c. auxilium planè eximium præſtant, quandò, pro morbi & partis affectæ diverſitate, modò inter cucuphas & ſacculos, modò inter pulveres cephalicos aut errhinos, modò inter gargariſmata, decocta, epithemata, balnea, inſeſſus uterinos, & ſuffimigia recipiuntur.

§. IV.

Rorimarino Folia & flores salviæ, tam Majoris latifoliæ, quam minoris angustifoliæ, virium præſtantia

perfectè æqui paranda forent, niſi nimia eorum fragrantia multis ſubjectis aliquam crearet moleſtiam: Flores tamèn, ſive ſint albi, ſive pallidè coerulei, ob majorem principiorum teneritudinem, foliis paulò remiſſiores ac temperatiores reperiuntur, & ſæpiùs proinde, quàm folia, apud ſubjecta ſenſibiliora in uſum vocantur.

§. V.

Principiis ſpirituoſo-camphoratis ſalvia magìs, quam roſmarinus, abundat, *olei ætherei* autèm longè minorèm quantitatem continet, & integra foliorum libra vix drachmam dimidiam, aut ſcrupulos duos reddit. Oleum hoc aquæ innatât, & ordinariò poſt deſtillationem amœniſſimo tinctum cernitur colore viridi, qui, modico tamen tempore elapſo, in ſubfuſcum mutatur: Memini quoque, me aliquotiès, præſertìm ex foliis adultioribus, appropinquante autumno decerptis, oleum ſubflavum accepiſſe. Infuſum aquoſum, cujus color fuſcus eſt, odore herbam prodit, & moderato ſapore amaricante atque ſimul camphorato pollet. Extractum inſpiſſatum, quod ex unciâ unâ circiter dracmas duas ac totidem fermè ſcupulos pondere æquat, coloris ſaturate fuſci eſt, ad nigrum nonnihil in-

clinantis, odoris debilis, ferè inſtar prunorum coctorum, ſaporis ſubamaricantis, ſubſalſi & paululùm in receſſu adſtringentis. Parùm in hoc ipſo virtutis latet. Tinctura ſpirituoſa prima colorem ex viridi nigricantem, odorem ſolius vini ſpiritûs, & ſaporem acrem obtinet, ac longè majori, quam infuſum aquoſum, activitate inſtructa deprehenditur. Hoc poſtremum etiàm de nigricante maſſâ inſpiſſatâ, cujus pondus, receptâ æquali foliorum quantitate, nondùm ad quatuor ſcrupulos aſcendit, dicendum erit: Odorem enìm balſamicum, non ampliùs tamen ſalviæ ſpecificum, ſed mellis potiùs ac ceræ odorem æmulantem, ſpirat, & acris, amaricantis atque camphorati ſaporis ſenſum in linguâ excitat. Quæ ſingula ſatis docent, virtutem medicam præcipuè parti ſpirituoſo-oleoſo-reſinoſæ ingenitum eſſe, ſubſtantiam gummeam verò, per ſe conſideratam, nullum ſingularem edere poſſe effectum.

§. VI.

Folia & flores commovendo, diſcutiendo, attenuando, ac roborando agunt, & jure maximo inter præſtantiora *nervina*, *alexipharmaca*, *antiputredinoſa s purificantia*, *anticatarrhalia*, *pectoralia*, *uterina* & *traumatica* referenda ſunt. Conveniunt

igitur in ſingulis fermè morbis, quibus curandis roſmarinus inſervit, multùmque imprimis contrà catharros, & ictus morſuſque virulentos valent, etiamsì araneæ, bufones, immò ſerpentes plantam hanc valdè ament, & folia noxio humore ſæpiſſimè conſpurcare dicantur. Internè ſub formâ infuſi vinoſi, à pugillo uno ad plures, exhibentur, & flores ſubinde etiàm infuſa theiformia ingrediuntur; ante infuſionem tamèn tàm folia, quàm flores, ob rationem anteâ allegatam, aquâ abluere decet. Uſus externus latiùs propemodùm patet: Miſcentur enìm ſpeciebus pro ſacculis, gargariſmatibus, decoctis, & balneis, quorum medicaminum alia in doloribus arthriticis & rheumaticis, tumoribus oedematoſis, &c., alia in laxitate uvulæ, raucedine, anginâ ſpuriâ, intumeſcentiis glandularum ſalivalium, aphtis benignis & malignis, aphoniâ, ſcorbuto oris, odontalgiâ, ulceribus impuris, vulneribus venenatis &c., & alia denique in ſterilitate muliebri, fluore albo, aliiſque uteri affectibus pituitoſis ac frigidis cum fructu in uſum vocantur. Quandò aceto infunduntur virtus antiputredinoſa & alexipharmaca, præſertìm ſub uſu interno, valdè intenditur; hinc peſtis quoque tempore acetum ejuſmodi inter optima prophylacti-

ca militat, immò, ſub ipſâ morbi invaſione plus, quam multæ tincturæ, aliaque pharmaca concentrata, præſtat.

§. VII.

Salviæ hortenſi SALVIA SYLVESTRIS, quæ etiam *Sclarea Sclarée, orvale* itèmque *Horminum* dicitur, nonnihil quidèm analoga eſt, longè rudioribus tamèn principiis inſtructa reperitur, ac tutò igitur, ob ingentem fragrantiam, & impetuoſam prorsùs operationem, internè adhiberi nequit, nullumque ampliùs locum inter medicamenta tueri poſſet, niſi, ſpeciebus pro balneis & inſeſſibus uterinis addita, in ſterilitate, fluore albo, aliiſque morbis muliebribus validas & ſat eximias vires monſtraret. Folia principio pingui camphorato valdè turgida ſunt: Sicco enìm ac calido æſtatis tempore hinc inde in ſuperficie tenerrima, ſicca, albida, ſplendentia, corpuſcula, quæ foliola, vel potiùs tenues moleculas camphoratas referunt, perſæpè concreſcunt, & camphorata quoque hæc ſubſtantia deſtillationis humidæ beneficio interdùm ita ſeparare poteſt, ut ſub camphoræ veræ, quamquàm tenerrimæ, formâ, ac conſiſtentiâ quodammodò in conſpectum veniat. (*a*)

(*a*) Conf. Neumann. Lect. de camphora.

CAPUT XII.

De Foliis ac floribus Majoranæ thymi, ſerpilli, atque origani.

§. I.

MAJORANA VULGARIS ſive ANNUA LATIFOLIA, *Marjolaine*, planta notiſſima eſt, & in hortis pleriſque ſeritur. Folia, quæ medicis uſibus præcipuè deſtinata ſunt, ſapore acri, amaricante, aromatico, odore fragrante gratiſſimo pollent, & egregiis omninò *principiis volatilibus oleoſo-ſpirituoſo-camphoratis, fixiſque reſinoſo-gummeis* donata inveniuntur. Oleum æthereum, deſtillatione humidâ ſeparabile, in unâ foliorum librâ circitèr drachmas duas pondere æquat, & plerumque ſubflavi coloris eſt. Quandò in vitro probè obturato diù aſſervatur, flores albicantes in eo naſcuntur, immò color & conſiſtentia ità quandoque mutantur, ut in corpus ſalinum concretum videatur; quemadmodùm hoc poſterius DANIEL CRUGERUS aliquando obſervavit: Reperiit videlicet in pharmacopolio quodam vitrum, anguſtiſſimi orificii, cerâ atque veſicâ probè munitum, & ſex unciis olei majoranæ ſtillatitii repletum, quod per annos viginti ſeptem in cellâ

reconditum fuerat, ac totum fermè in ſalem albicantem tranſmutatum apparebat. Miſit illud Norinbergam, ut SCHROECKIUS, paritèr magma hoc intueretur, & naturam ejus ulteriùs exploraret. Concretum hoc, utì examina monſtrabant, eodem, quo oleum majoranæ recens, odore & ſapore pollebat. Cum ferro calefacto pauxillùm imponeretur, ad priſtinam olei fluiditatem ac formam redibat, ab igne autèm denuò remotum ac refrigeratum, formæ ac conſiſtentiæ ſalinæ iterùm compos fiebat; rursùs tamen, igne in ferro memorato admotum, diffluebat, tandemquè penitùs, relictâ ſaltèm exiguâ olei craſſioris, vel potiùs maſſæ reſinoſæ portiunculâ, evolabat in auras, & ſub diſceſſu ſuo conclave olei majoranæ vetuſtioris ac rancidi odore replebat. Portio alia, rectificato vini ſpiritui injecta, promptè ſolvebatur, & ſolutio, aquâ frigidâ admixtâ, nonnihil ſtatìm lacteſcebat. Cum ſpiritus in arenæ balneo abſtraheretur, remanentia clara reddebatur, &, ulteriori evaporatione partibus aqueis liberata, in maſſam albicantem, floreſque, argenteo quaſi nitore ſplendidos, & ſapore nonnihil nauſeoſo præditos, concreſcebat. Flores hi, iterùm iterùmque aquâ ſoluti, neque infuſo oleo tartari p. d., neque inſtillato olei vitrioli,

quicquam ad fundum dejiciebant, ferro calefacto autèm impoſiti, rurſùs oleoſam fluiditatem recuperabant, ac, debilem majoranæ odorem ſpirantes, paulatìm in aerem, exiguâ ſaltem pulviſculi albicantis parte relictâ, migrabant (*a*).

§. II.

Principia fixa, quæ æquè, ac in plantis hujus cenſûs reliquis, ad gummea, ut dictum, & reſinoſa redeunt, ſat magnâ pariter copiâ adſunt. Gummea enim ſubſtantia, quæ parùm tamèn activa, in unciâ foliorum unâ circitèr drachmas duas & ſemiſſem, ſubſtantia reſinoſa autem, cujus activitas longè major eſt, circiter drachmam unam & ſcrupulum dimidium pondere explet. Infuſum aquoſum primum colore fuſco eſt, &, prætèr debilem ac parùm gratum ſaporem amaricantem, ſpecificum herbæ odorem poſſidet. Inſpiſſata maſſa fuſco-nigricans nullum ampliùs odorem ſingularem diffundit, & amaricante atque ſubadſtringente ſapore gaudet. Tinctura ſpirituoſa prima coloris ex viridi nigricantis eſt, odore magìs ſpiritum vini, quàm herbam prodit, & acri aromatico ſapore prædita reperitur. Poſt evaporationem extractum relinquit

(*a*) Vid. Miſcell. A. N. C. G. Dec. 2. ann. 5. Obſ. 38.

nigricans, ſapore amaro, ſubacri & ſubadſtringente donatum.

§. III.

Nervos hæc folia, membranas, ceteraſque partes ſolidas roborant, calorem ſanguinis augent, humores viſcidos blandè commovendo attenuant, putredinem avertunt, flatus diſcutiunt, & excellentiſſimâ proindè virtute *cephalicâ*, *pectorali*, *cardiacâ*, *ſtomachali*, *carminativa*, & *uterinâ* pollent. Specificè landantur in debilitate memoriæ, vertigine idiopathicâ, affectibus ſoporoſis, epilepticis, melancholicis, apoplexiâ pituitoſâ, amauroſi, incipiente cataractâ, ſuſurru aurium, lipothymiâ, palpitatione cordis, pravâ digeſtione, cardialgiâ, & colicâ flatulentâ, tympanitide, aſthmate ſeroſo-mucido & cachectico, nephritide ſabuloſo-pituitoſâ, & pleriſque affectibus uteri frigidis. Præſcribuntur in infuſo vinoſo, rariùs aquoſo, ad pugillos aliquot, & frequentiſſimè etiàm eſculentis, condimenti loco, adduntur. Externè cucuphas, pulveres cephalicos, errhinos, ptarmicos, ſacculos nervinos, clyſteres carminativos & anthyſtericos, balnea antiparalytica & uterina, decocta vulneraria, gargariſmata, immò unguenta, emplaſtra &c. ingrediuntur.

§. IV.

THYMUS VULGARIS TENUIORE FOLIO, aliàs etiàm *Serpillum hortenſe*, *Serpillum Italicum* &c. *petit Serpolet*, *ou Pillolet* nuncupatus, in locis quibuſdam *Galliæ* & *Italiæ* ſpontè creſcit, apud nos autem ſolummodò in hortis colitur, & unicuique ob frequentem uſum domeſticum notiſſimus eſt. Folia & flores ſatìs gratum odorem aromaticum ſpirant, & acri atque amaricante ſapore gaudent. Folia floribus potentiora ac præſtantiora cenſentur, & frequentiùs eapropter in uſum medicum trahuntur.

§. V.

Quoad principia activa, tàm fixa, quàm volatilia, cum majoranâ convenit, *largius* tamen *principium camphoratum*, & *oleum æthereum longè acrius* continet. Hoc aureo colore gaudet, ſi igne blando elicitur; ſin violentior verò ignis gradus adhibitus fuerit, ſaturatâ rubedine tinctum cernitur. Acrimonia ejus tanta eſt, ut, parti cutis teneriori illitum, fortem ardoris & roſionis ſenſum excitet, &, recens naribus admotum, halitu ſuo vividam in iis titillationem, cui perſæpè ſternutatio ſupervenit, efficiat. Pondus ejus in unâ herbæ librâ circitèr ad drach-

mam unam & ſemiſſem aſcendit. Subſtantia tenerrima camphorata ſub deſtillatione humidâ cum aquâ & oleo eſſentiali expellitur,& ità nonnunquam in illis concreſcit, ut quodammodo ſub formâ ac conſiſtentiâ camphoræ vulgaris manifeſta evadat; uti hoc ex ſubjunctâ NEUMANNI obſervatione, quam *Miſcellaneis Societatis Regiæ Berolinenſis* inſeruit, uberiùs patet (*a*). Tinctura ſpirituoſa prima, ex

(*a*) „ Deſtillaveram, *ſcribit. Cont. II. p.* 72., „ anno 1719. ex dictâ herbâ olei copiam benè „ multam. inſtitutâque hujus ab aquâ ſeparatio- „ ne cum goſſypio, cernebam, tàm ad orificium „ vitri, quàm in goſſypio oleo imbuto, parvos „ figuratos cryſtallulos hærentes, qui ipſam deſ- „ tillationem, aliàs ſatis celerem, magis magiſ- „ que remorabantur, adeò, ut neceſſarium eſſet, „ goſſypium contrà morem aliquotiès renovare. „ Mirabar, quid rei novæ & extraordinariæ con- „ tigerit, variaſque cogitationes agitabam, pa- „ rum tamen vel nihil certi eâ de re, unde ve- „ nerit, & quid eſſet, poteram colligere, lage- „ nam igitùr oleo plenam benè munitam repo- „ nebam. Interim ſemel excitatæ & conceptæ de „ rei novitate cogitationes inquietum me tene- „ bant, quarè ſciendi cupiditate ductus, poſt „ paucos dies reſumo lagenam olei, viſurus, an „ denuò Chryſtallulorum quid ad orificium vitri „ hæreat, & quantulumcunque demùm id fuerit, „ per experimenta tamèn parvula probaturus, „ cujus indolis illud ſit, ſed circà orificium ni- „ hil ejuſmodi reperiebam, circà fundum vitri „ verò, quod me tantò magis attentum, ne di-

ſolis

ſolis foliis ſiccatis parata, colorem ex viridi nigricantem, odorem debilem balſamicum, & ſaporem acrem atque ſub-

» cam attonitum, habuit, conſediſſe vidi Chryſtallos in ſic ſatis magnâ quantitate diverſæ magnitudinis, partim avellanas exæquantes, pleraſque cubiformes ſacharo cando ſimiles. nondùm ſuſpicabar Camphoram, ſed potiùs ſal volatile, quod præ copiâ herbæ ſucceſſivè ſimùl tranſcenderit, & in parte aquoſâ ſolutum, poſtquàm hæc fundum petiiſſet, purumque oleum ſupernataret, tandèm ità coaluerit. Effundo igitur oleum, ut ſal, quod eſſe putabam, impetrarem, & judicii mei certior fierem. Sed denuò in admirationem rapiebar, quod ne guttulam quidem aquæ in fundo invenirem, ubi conſultius nihil erat, quàm magna ſalinum, à fundo liberare, & ab oleo ſeparatum ſervare. Quo me igitur ex dubio extricarem, vel potiùs, ut de ſale, quod judicando præſumſeram, certior eſſem, tentabam experimentum, quo cuncta ſalia cujuſcunque indolis & nominis fuerint, probantur; magnam ſcilicet quantitatem aquæ deſtillatæ infundebam ſuper materiam cryſtallinam, ſat diu ſimul agitabam, huic per aliquot horas quieti dabam, ſolutionem Cryſtalli per omnes horæ quadrantes cupidè, ſed fruſtra, expectans; neque enìm ſolutionem, neque ullam mutationem ejus animadvertebam, præter quod minimæ particulæ in ſuperficiem elevarentur, majores verò, quantumvìs bene interagitatæ, fundum ſemper repeterent, & aqua particulis oleoſis cryſtallinæ materiæ adhærentibus, ſed agitatione liberatis, imprægnata

amaricantem obtinet. Evaporata maſſam, alibí flavam, alibì ex viridi nigricantem, ſuppeditat, quæ thymum paululùm adhuc redolet, & ſapore valdè acri, pungente ac ſimul camphorato pollet. Huic itaque

» eſſet. Transfundo aquam, & novâ affusâ, denuò tentabam Cryſtallorum pro indole ſalium ſolutionem, poſtquam hi ab adhærente oleo, quod forſan ſolutionem ejus in aquâ impediret, liberati eſſent, ſed pertinacitèr ſolutioni renitebantur, quam neque adhucdùm, ſæpiùs licet tentatam, admiſerunt. De hinc præoccupatione de ſalino concremento planè abjectâ, conjecturare cepi, quod planè quid aliud, ſcilicet mixtum oleoſum, vel quasì reſinoſum volatile ex oleo condenſatum eſſe debeat: hoc mecum perpendens ſub examen revoco varia alias exiſtentia mihique nota ſubjecta, ſi quod eorum cum novo hoc comparari queat, & mox ob ſimilitudinem cogitabam Camphoram; ſine morâ igitur nova quædam, per quæ me magis certum de re fore ſperabam, adornavi, & ecce rei certus eram, ſiquidèm omnia, quæ modo feci, experimenta non alia, quam quæ communis camphora ſuppeditat, phœnomena exhibuerunt, undè tandèm, utpote, veritatis convictum, nullo planè dubio relicto, concludere me oportuit, corpus hoc cryſtalliforme aliud nihil, quàm veram eſſe Camphoram, quæ ab orientali non niſi in eo differat, quod hæc Thymum, illa vero aliud vegetabile redoleat, quòd, qu a camphoram copioſam ſuppeditat, huc uſque nullo alio, quam Arboris Camphoriferæ nomine indigitatum fuit, &c.

principio poſt ſpirituoſo-oleoſum, quod potentiſſimum eſt, primus, intuitu virium, locus aſſignandus erit. Infuſum aquoſum, cujus color flavo-ſubfuſcus eſt, ipſûs herbæ gratum atque ſpecificum odorem eructat quidèm, debili nihilominùs ſapore amaricante præditum, ac ſatìs ideò iners deprehenditur. Extractum rubro-& flavo-fuſcum priſtino odore maximam partem ſpoliatum occurrit, fortiori tamèn, quàm infuſum, ſapore amaricante, ſubſalſo, & auſteriuſculo gaudet. Uncia herbæ una mihi drachmas duas & grana ſedecim extracti aquoſi primi, & drachmam unam & ſcrupulos duos extracti ſpirituoſi primi reddidit.

§. VI.

Ob virium analogiam majoranæ commodè, tam internè, quàm externè, ſubſtitui poteſt, potentiori tamèn virtute *ſtimulante*, *attenuante*, & *abſtergente* pollet, & plus ideò ad ſanguinem congrumatum & coagulatum diſſolvendum, lotiumque retentum ac calculum, nec minùs ſanguinem menſtruum, ſecundinas & fœtum mortuum pellenda & expellenda valet. Eminentiorem quoque effectum in morbis ſeroſo-pituitoſis catarrhalibus capitis, partiumque reliquarum edit. Datur in infuſo vinoſo ad pugillos aliquot

& ſubindè paritèr ſpeciebus pro decocto, & infuſo theiformi miſcetur. Externè eadem quoque præſtat, quæ majorana, & frequentiùs, quam illa inter ſacculos, balnea, & inſeſſus uterinos recipitur.

§. VII.

SERPILLUM, SERPYLLUM, THYMUS SYLVESTRIS, *Serpolet, ou Thym ſauvage, Quendel, vilder Polen, vilder Ehymian,* nec minùs ORIGANUM ſive MAJORANA SYLVESTRIS *Bohlgemuth, braune Doſten, Origan* ſpontè in locis ſylveſtribus creſcunt, & adeò cum thymo hortenſi, quoad naturam, principia, ac vires, conveniunt, ut eidem, præſertìm ſerpillum, internè ſubſtitui queant: Raro nihilominùs internè præſcribuntur, ſed unicè propemodum ſpeciebus pro ſacculis diſcutientibus atque nervinis, nec minùs inſeſſibus uterinis & balneis miſcentur.

CAPUT XIII.

Hiſſopo, Mentha, Matricaria & Tanaceto.

§. I.

HYSSOPUS VULGARIS ANGUSTIFOLIUS, SPICATUS, FLORE COERULEO, *Hyſſope, Yſop*, ubique in hortis ſeritur, &

planta proinde notiſſima eſt. Folia, quæ floribus præſtantiora cenſentur, odorem balſamico-camphoratum ſpirant, & acri atque amaricante ſapore donata inveniuntur. Cum hac ſpecie, intuitu naturæ ac virium, etiàm ſpecies reliquæ, nimirùm HYSSOPUS FLORE ALBO, & PURPUREO conveniunt, & altera igitur in alteriûs locum commodè ſurrogari poteſt.

§. II.

Activitatem huic plantæ partìm *volatila principia oleoſo-ſpirituoſo-camphorata*, partìm *fixa gummeo-reſinoſo* fœnerantur. Oleum eſſentiale, quod principiorum reliquorum præcipuum eſt, mediocri quantitate inhæret, &, humidâ deſtillatione ex integrâ foliorum librâ ſeparatum, plerumque drachmam unam & ſemiſſem, vel drachmas duas pendet. Non adeò magnâ quoque copiâ principium reſinoſum mixtionem ingreditur, & uncia foliorum una nondùm integram drachmam extracti ſpirituoſi primi mihi ſuppeditavit. Subſtantia gummoſa, cujus vires tamèn valdè debiles ſunt, poſt recrementa inertia maximam ponderis partem conſtituit, & ultrà drachmas tres aſcendit. Infuſum aquoſum primum flavo-ſubfuſcum eſt, debilemque herbæ odorem, & ingratum ſaporem camphorato-amari-

cantem poſſidet. Evaporatione in extractum mutatur, coloris flavo-fuſci, ſaporis ſubamaricantis, ſubſalſi & auſteriuſculi, odoris debilis, inſtar prunorum coctorum. Tinctura ſpirituoſa prima, ex viridi nigricans, ſapore acri aromatico gaudet, & odore ſuo partìm ſpiritum vini, partìm ipſam herbam prodit. Maſſa, inde inſpiſſando producta, alibì flavum, alibì viridi-nigricantem colorem obtinet, & odore debili balſamico, ſapore amaro, ſubacri, & camphorato prædita eſt. Patet uberiùs ex recenſitis examinibus, virtutem hyſſopi partìm oleo æthereo, partìm ſubſtantiæ reſinoſæ adſcribendam eſſe, portionem gummeam verò, licet maximâ quantitate adſit, parùm ad virium augmentum conferre poſſe.

§. III.

Vires *attenuantes*, *pectorales*, *diureticæ* & *uterinæ* in hyſſopo maximè à medicis prædicantur, frequentiſſimumque uſum in affectibus pectoris pituitoſis, tuſſi videlicet, aſthmate, raucedine &c., nec minùs in nephritide ſabuloſo pituitoſâ, calculo, ſuppreſſione menſium, partu difficili & ſecundinis retentis, immò, in obſtructione hepatis & lienis, cachexiâ icteritiâ &c. invenit. Datur plerumque in infuſo vinoſo, rariùs decocto, à pugillo

uno ad duos, tres, quatuor. Externè cum aquâ aut vino coquitur, & partibus, poſt plagam &c. ſanguine ſuffuſis, cum fructu imponitur, nec rarò quoque ingredientia gargariſmatum auget, quæ contrà tumorem glandularum ſalivalium, laxitatem uvulæ, anginam ſpuriam, odontalgiam, ſcorbutum oris, & linguæ paralyſin adhibentur.

§. IV.

Mentha hortensis crispa off. ſive Rotundifolia altera flore spicato lob. *Menthe crepue*, *Frauſe Munhe*, fortem odorem balſamicum emittit, & acri atque amaricante ſapore pollet. Seritur in hortis, & probè à Mentha aquatica, Mentha cattaria, menthastro ac reliquis ſpeciebus ignobilioribus diſtinguenda erit. *Copioſa* & valdè *activa principia oleoſo-ſpirituoſa*, & *reſinoſo-gummea* in naturali ſuâ mixtione fovet. Oleum eſſentiale, quod primaria activitatis cauſa exiſtit, poſt deſtillationem colore flaveſcente, qui intrà breve tamen tempus in rubicundum, tandemque obſcurè rubrum mutatur, tinctum cernitur, & valdè calidâ indole, ſummâque fragrantiâ pollet. Ex librâ unâ foliorum ſiccatorum, juſto tamen tempore collectorum, tres circiter drachmæ eliciuntur. Portioni ſpi-

rituoſæ, quæ ſeſe maximè in aquâ deſtillatâ manifeſtat, & oleo quoquè æthereo extractum reſinoſum, intuitu nempè virtutis, ſuccedit; in gummoſâ verò ſubſtantiâ, eſſentiali oleo prorſùs ſpoliatâ, parùm activitatis deliteſcit. Nam infuſum aquoſum primum, licet quidèm colore flavo-ſubfuſco gaudeat, & ſat fortem hèrbæ odorem ſpecificum adhuc eructet, nullo tamen ſingulari ſapore pollet, ſed valdè iners reperitur, & maſſam fuſco-nigricantem poſt evaporationem relinquit, quæ debili duntaxat atque nonnihil ingrato odore melleo, & debili paritèr ſapore ſubacri, cui leniſſimè amaricans & ſubadſtringens mixtus ſentitur, donata eſt. Ex unciâ foliorum unâ fermè drachmas tres obtinui. Tinctura ſpirituoſa prima, cujus color ex viridi nigricans eſt, odor debilis balſamicus, ſapor aromaticus, peractâ inſpiſſatione, extractum nigricans, priori longè præſtantius, largitur. Memtham enìm odore adhuc prodit, & ſatis fortem ſaporem acrem, amaricante & ſubaſtringente mixtum, poſſidet. Uncia foliorum una mihi ſaltèm grana quinquaginta reddidit.

§. V.

Vires hujus herbæ *ſtomachales*, *carminativæ*, & *uterinæ* præſtantiſſimæ ſunt, ità,

ut non facilè medicamentum ſimplex inveniatur, huic in affectibus frigidis flatulentis & hyſtericis, chloroſi, fluore albo, ſuppreſſione fluxûs meſtrui &c. intuitu activitatis præferendum. Multùm etiàm valet ad ventriculum roborandum, profluvia alvina cohibenda, & vermes expellendos, immò, in variis capitis ac pectoris morbis, ex uteri aut primæ culinæ viſcio naſcentibus, utilitate non deſtituitur. Præſcribitur internè in decocto & infuſo, præſertìm vinoſo, ad pugillum unum alterumve. Externè ſub formâ ſacculi abdomini, præſente ventriculi imbecillitate, vomitu, colicâ, cardialgiâ, diarrhœâ, itemque mammis mulierum, ad tumores duros diſcutiendos & ipſum lac minuendum ac diſſolvendum, imponitur. Frequentiſſimè præterea ſacculos diſcutientes ac roborantes, in paralyſi, œdemate membrorum &c. proficuos, nec minùs balnea uterina ingreditur.

§. VI.

Herba & Flores Matricariæ, *Matricaire*, ejuſdem indolis atque virtutis ſunt, & plerumque conjunctìm adhibentur. Odore admodùm fragrante, eoque balſamico ingrato, gaudent, & acriuſculum atque amarum ſaporem linguæ im-

primunt. Seritur hæc planta in hortis, & ſpontè paritèr in locis campeſtribus creſcit. Præter principium oleoſo-ſpirituoſum, copioſa principia fixa reſinoſo-gummea in foliis non minùs, quàm floribus adſunt. Unica enìm uncia florum, quibus aliqua tamèn foliorum portio mixta erat, mihi drachmas tres & ſcrupulum unum extracti primi aquoſi, maximam partem gummoſi, & ſcrupulos quatuor extracti ſpirituoſi primi reddidit. Infuſum aquoſum ipſam plantam redolet, & ſatìs amaro ſapore, atque ſubfuſco colore eſt. Inſpiſſatum maſſam ſiſtit, ſalſo quidèm ac ſatis amaro ſapore, aſt debili ſaltèm odore, qui plantam non adeò ampliùs prodit, donatam. Tinctura ſpirituoſa colore flavo-ſubviridi, odore debili balſamico, ſapore acri, aromatico atque amaricante pollet, & evaporata extractum relinquit, quod colore ex flavo fuſco, ad nigrum nonnihil vergente, odore balſamico ſpecifico, ac ſatis grato, ſapore ſubacri, aromatico & valdè amaro præditum eſt. Longè hoc poſterius activitate ſuperat extractum aquoſum, & indè igitur colligere licet, virtutes hujus plantæ magìs à partibus oleoſo-ſpirituoſis, & fixis reſinoſis, quàm gummeis dependere. Oleum æthereum ſubſtantiale non adeò copioſe quidèm innatum reperitur,

ejuſdem tamèn penuriam relativam ſpirituoſa portio inſigni copiâ ſuâ, quam odor fragrantiſſimus demonſtrat, abundè compenſat.

§. VII.

Operationem ſuam hæc planta partìm diſcutiendo & abſtergendo, partìm roborando abſolvit, & indè quoquè notiſſimæ ac ſatis eximiæ virtutes *uterinæ*, *diureticæ*, & *carminativæ*, quibus inſtructa deprehenditur, derivandæ erunt. Sterilitati nempè, ſuppreſſioni fluxûs menſtrui & lochialis, paſſioni hyſtericæ, fluori albo, cæteriſque uteri morbis, quotiès ſcilicet ex atoniâ partium ſolidarum, & humorum craſſitie atque muciditate naſcuntur, ſpecificè ac validè medetur, & multùm quoque ad vermes necandos, materiam ſabuloſam & urinam pellendam, flatus diſcutiendos, fœtum mortuum excludendum, & ſanguinem congrumatum reſolvendum valet. Internè in decocto & infuſo, tàm aquoſo, quàm vinoſo, ad unum alterumve pugillum, præſcribitur; externè autèm inter inſeſſus, & balnea uterina, nec minùs inter epithemata humida & ſicca, contrà inflammationes partium, tumorem atque duritiem mammarum, dolores colicos &c. applicanda, frequentiſſimè recipitur.

§. VIII.

Matricariæ TANACETUM VULGARE LUTEUM, *Tanaiſie, gemeine gelbe Rheinfarn*, ratione naturæ ac virium valdè analogum eſt. Uſum invenerunt folia & flores, poſteriores tamèn palmam prioribus præripiunt, adeòque paulò frequentiùs adhibentur. Odor eorum pleriſque hominibus diſplicet, & ingens fragrantia apud multa, præſertìm plethorica & cholerica ſubjecta, capitis dolorem excitat. Sapor ſubacris, amarus & aromaticus eſt. Paſsìm hæc planta in locis incultis creſcit, & ſolum imprimis ſiccum atque arenoſum amat.

§. IX.

Abundat *principiis reſinoſo-gummeis*, & *ſpirituoſo-camphoratis*, immò, modicam *olei ætherei ſubſtantialis* portionem naturalem mixtionem ingredi, deſtillatio humida monſtrat. Infuſum aquoſum colore flavo-rubente tinctum cernitur, ipſos flores valdè redolet, & ſapore balſamico atque eminenti amaro pollet. Maſſa inſpiſſata flavo-& rubro-ſubfuſca ſaporem ſubacrem, amarum, ſalſo nonnihil remixtum, & debilem odorem balſamicum, non ampliùs tamèn adeò, ac prius in infuſo, ſpecificum, obtinet. Unde

cognoſcere licet, quòd fragrantiæ ratio unicè ab oleo æthereo, quod ſub evaporatione ſenſim in auras avolat, petenda ſit. Tinctura ſpirituoſa prima infuſo aquoſo longè præſtantior eſt, &, præter colorem dilutè aureum, & moderatum odorem balſamicum, ſatis fortem ſaporem aromaticum atque amarum poſſidet, eodemque flores perfectè prodit. Iiſdem proprietatibus etiàm extractum inſpiſſatum gaudet, immò, intuitu ſaporis, adhuc potentius eſt. Ex unâ florum unciâ drachmas duas & aliquot grana extracti aquoſi primi, & drachmam unam, & grana ſedecim extracti ſpirituoſi primi impetravit.

X.

Potiores hujus plantæ virtutes ad *carminativas*, *anthelminticas* & *uterinas* referendæ ſunt; hinc in ſingulis quoque morbis, in quibus matticaria commendata fuit, maximè autèm in affectibus flatulentis & verminoſis, egregiam utilitatem præſtat. Datur optimè in infuſo vinoſo, ad unum alterumve pugillum, & e floribus efficaciſſimam paritèr tincturam parare licet. Externè balnea uterina & antiparalytica, nec non decocta trauvmatica & anthelmintica ingreditur.

CAPUT XIV.

De ſatureja & maro Vero.

§. I.

SATUREIA SATIVA HORTENSIS, *Catu- rey*, *Yſerſſerfraut*, *Sarriete*, propter multiplicem atque frequentem uſum œconomicum in hortis pleriſque ſeritur, adeòque planta notiſſima eſt. Folia, quæ cæteris partibus præſtantiora ſunt, odore gaudent aromatico, & leviter ſaltèm manducata valdè acrem, pungentem, &, piperis fermè inſtar, urentem ſaporem guſtûs organo imprimunt, immò, ſi adhuc recentia paululùm teruntur, naribuſque admoventur, vividam in iis titillationem ac ſternutationem halitu ſuo excitant.

§. II.

Efficaciſſimis *principiis oleoſo-reſinoſo-gummeis* inſtructa ſunt. Oleum ſubſtantiale æthereum, humidâ deſtillatione ſeparatum, magnâ acredine pollet, & ſpirituoſis particulis adeò refertum eſt, ut recens vulgaria vitri obturamenta penetret, & in naribus pruritum producat. Subſtantia gummea ſatìs largâ quantitate

adeſt, activitate nihilominùs parciori principio oleoſo-reſinoſo longè cedit. Nam rubro-fuſcum infuſum aquoſum, licet odorem balſamicum emittat, admodùm iners, & acredine prorsùs deſtitutum ſentitur. Inſpiſſata maſſa nigricans non multò præſtantior eſt, & debili duntaxat odore balſamico, eoque nonnihil ingrato, debilique ſapore amaricante, ſubacri, ac paululùm adſtringente prædita reperitur. Uncia una mihi drachmas duas cum ſemiſſe ſuppeditavit. Tinctura ſpitituoſa prima colore ſaturatè viridi, ad nigricantem paulisper vergente, gaudet, odorem herbæ ſpecificum, ac longè gratiorem, quàm infuſum aquoſum, diffundit, & ſaporem acrem, modicè urentem, ac pungentem poſſidet. Similes proprietates in extracto inſpiſſato inveniuntur, præterquàm, quòd odor, qui volatilibus particulis ſpirituoſo-oleoſis unicè in acceptis ferendus eſt, paulò debilior, ſapor ex adverſo acrior & magis aromaticus exiſtat.

§. III.

Partibus ſolidis vividos hæc planta ſtimulos imprimit, & humores viſcidos quoque, incidendo ac commovendo, reſolvit, attenuat, & abſtergit, adeòque modo utroque motus in toto corpore in-

tendit, & ſe-& excretiones quaſcunque egregiè auget ac promovet. Non infimum igitur locum inter *antiſcorbutica*, *diuretica*, *lithontriptica*, *carminativa*, *ſtomachalia*, *pectoralia*, *uterina* & *aphrodiſiaca* occupat, magnoperè in variis morbis chronicis, à motuum languore, & humorum ſpiſſitudine atque lentore oriundis, maximè autèm in ſopore præternaturali, refractariis febribus quartanis, ſcorbuto, cachexiâ, ædemate membrorum, tympanitide, aſtmate pituitoſo, calculo, ſuppreſſione menſium &c. ſeſe commendat, ſi internè, ſub formâ infuſi vinoſi, à pugillo uno ad duos, exhibetur. Subinde etiàm, præſertim in affectibus ſcorbuticis, ſero lactis infunditur, immò frequentiſſimè cibis flatulentis condimenti loco additur. Externè, cum vino priùs cocta, partibus ſugillatis, nec minùs oculis contrà incipientem cataractam, auribuſque contrà ſuſurrum, & cophoſin imponitur. Non contemnendam quoque utilitatem in aphoniâ, intumeſcentiâ glandularum ſalivalium, & uvulæ laxitate ſpondet, quandò gargariſmatibus modicâ quantitate additur.

§. IV.

Saturejæ, ob aliquam principiorum ſimiludinem, MARUM VERUM jungi

meretur. Planta hæc apud nos ſolummodò in hortis colitur, & tàm ſingularis naturæ eſt, ut non ſolùm inter *aromatica*, ſed inter *acria* pariter, *Sect. VIII.* pridèm deſcripta, collocari poſſit. Nam folia, parva, oblonga, acuta, pallidè viridia, recentia, paululùm contrita, halitum, nares fortiter ferientem, exſpirant, & fortem quoque acredinis ſenſum in ore excitant, ità tamèn, ut odori non minùs quam ſapori balſamici & aromatici quidquam admixtum ſit.

§. V.

Principia, quibus odor, ſapor, & vires rectè adſcribuntur, æquè, ac in reliquis hujus commatis plantis, in genere ad *oleum æthereum*, & *fixam ſubſtantiam reſinoſo-gummeam* redeunt. Oleum, deſtillandò prolectum, valdè ſpirituoſum atque acre eſt, & oleo cochleariæ, teſtante B. HOFFMANNO *(a)*, neque odoris & ſaporis penetrantiâ, neque pretio multùm cedit. Poſt oleum eſſentiale ſubſtantia reſinoſa præcipuam conſiderationem meretur, & infimo demùm loco pars gummea collocanda eſt. Infuſum ſpirituoſum, viridi-flaveſcente colore tinctum, magnarum virium eſt, & vividum ſaporem acrem & aromaticum linguæ

(*a*) In Obſ. Phyſico-chym. ſelect. p. 17.

imprimit. Maſſa flavo-& ſubviridi-nigricans, poſt evaporationem relicta, adhuc potentior eſt, fortemque aromaticæ atque pungentis acredinis ſenſum in faucibus ac toto guſtûs organo excitat. Infuſum aquoſum ipſam quidèm plantam magìs, quàm tinctura ſpirituoſa, redolet, acri tamèn & aromatico ſapore longè inferius deprehenditur. Et hoc poſterius etiàm de ipſo extracto dicendum eſt; quippe quod acredine caret, & amaricantem ſolummodò ſaporem poſſidet.

§. VI.

Ad medicamenta eximia, ac valdè activa hæc planta pertinet, quoniàm multa laia, analogâ indole, ſimilibuſque principiis donata, virtute *ſtimulante, attenuante, diureticâ*, & *antiſcorbuticâ* ſuperat. Hactenùs quidèm uſus ejus in noſtris regionibus, ob parciorem ſine dubio proventum, non adeò frequens fuit, certo nihilominùs certius eſt, folia, vino infuſa, vel etiàm in eſſentiam cum ſpiritu vini redacta, in quibuſvis morbis, à ſolidorum flacciditate, & craſſâ ac copiosâ pituitâ oriundis, aſthmate v. g., ſopore præternaturali, hemicraniâ, rebelli viſcerum obſtructione, fluore albo, nephritide pituitoſo-ſabulosâ, ſcorbuto, cachexiâ, œdemate, & ſic porrò, ſemper egregiè profutura eſſe.

CAPUT XV.

De Sabina & abrotano.

§. I.

FOlia *fruticis* & *arboris*, SABINÆ, *Cabe-baum-Blæter*, *Sabine* ſatis fortem, præſertìm contrita, odorem balſamicum ſpirant, & amari, acris, atque aromatici ſaporis ſenſum in linguâ excitant. Folia fruticis, ſeu *Sabinæ vulgatioris folio tamariſci.*, propter ſaporem acriorem, potentiora, quàm folia arboris ſeu *Sabinæ majoris folio cupreſſi* cenſentur, & frequentiùs proinde in uſum medicum trahuntur. In noſtris regionibus binæ hæ Sabinæ ſpecies unicè in hortis coluntur, in calidioribus autèm paſsìm quoque in locis montanis & ſylveſtribus ſpontè creſcunt.

§. II.

Oleo eſſentiali aromatico abundant, idemque in librâ civili ultrà uncias duas & ſemiſſem pondere aſcendit. Non deficiunt quoque *principia fixa reſinoſa* & *gummea*: Una enim foliorum uncia mihi drachmas duas & grana aliquot extracti aquoſi primi, & drachmam unam cum ſemiſſe ex-

tracti ſpirituoſi primi reddidit. Virtus primaria in oleo & ſubſtantiâ reſinoſâ latet, pars gummea verò non adeò activa reperitur. Infuſum aquoſum primum colore ſubfuſco, ad flavum inclinante, odore foliorum ſpecifico, & ſapore amaricante gaudet. Inſpiſſatum ſatìs tenax atque mucoſum fœneratur extractum, debilis quidem odoris balſamici, non ampliùs tamèn ſpecifici, ſaporis ſubacris, ſubadſtringentis ac paululùm aromatici. Tinctura ſpirituoſa prima colorem obſcurè viridem, odorem plantæ ſpecificum, & ſaporem ſubacrem, aromaticum atque amaricantem poſſidet. Maſſa inſpiſſata planè ſingularis eſt, & ex duplici materiâ, alterâ nimirùm flavâ, alterâ nigricante, conſtat: Portio flava, quæ oleoſa & nonnihil fluida apparebat, ſapore acri, amaricante, atque aromatico prædita erat, & ſpecificum plantæ odorem ſenſibiliùs diffundebat, nigricans verò ſiccior atque tenacior reperiebatur, &, prætèr acrem & amaricantem ſaporem, ſimul quoque debilem adſtringentem obtinebat. Probabile itaque eſt, aliquam craſſioris olei eſſentialis partem remanere, & cum tenerioribus moleculis reſinoſis mixtum, laudatam maſſam ſpiſſiuſculam formare.

§. III.

Vires hujus plantæ *anthelmintica*, *emmenagoga*, & *diuretica* hominibus pleriſque notiſſimæ ſunt, adeòque contrà ſterilitatem, & fluorem album, nec minùs ad calculum, urinam, fluxum menſtruum, & fœtum mortuum pellendum, vermeſque necandos creberrimè adhibetur. Non promiſcuè tamen, ſed valdè circumſpectè in memoratis & ſimilibus morbis in uſum vocanda eſt, ne nimiâ activitate corpori noxam inferat. Præſcribitur in infuſo & decocto aquoſo ac vinoſo ad unum alterumve pugillum. Externè ſuffimigiis, decoctis, clyſteribus, & balneis, diſcutientis, anthelminticæ, traumaticæ uterinæ virtutis, additur, immò pulvis purificandis ac conſolidandis ulceribus malignis inſpergitur, &, cum melle priùs ad emplaſtri aut cataplaſmatis formam redactus, ſic dictum vermem umbilicalem, ſi aliquamdiù umbilico imponitur, necat.

§. IV.

Abrotanum mas vulgare, *Aurone mâle*, *Stabvurh*, *Ebreib*, in hortis colitur, & ſapore amore, gratoque odore citrino gaudet. Vires medicæ, posteà recenſendæ, magìs in *principio reſinoſo-*

oleoſo, quàm *gummoſo* latent, licet oleum eſſentiale æthereum, & ſubſtantia fixa reſinoſa longè minori quantitate, quam fixa pars gummea, mixtionem naturalem ingrediantur. Ex unciâ enim foliorum unâ drachmas duas ac totidem fermè ſcrupulos extracti aquoſi primi, & drachmam duntaxat unam cum ſemiſſe extracti ſpirituoſi primi obtinui. Infuſum aquoſum, flavo-rubente colore tinctum, plantam odore ſatis prodit, inertem nihilominùs ſaporem amarum poſſidet, & poſt evaporationem maſſam obſcurè fuſcam, grato ac quaſi melleo odore, atque ſubacri, nonnihil ſalſo, & amaro ſapore donatam, relinquit. Tinctura ſpirituoſa viridi-nigricans non adeò ſingularem quidèm odorem emitit, vivido nihilominùs ſapore aromatico atque amaricante pollet, & evaporata extractum valdè activum, acre, amarum & aromaticum, alibi aurei, alibi nigricantis coloris, ſuppeditat.

§. V.

Abſtergendo, diſcutiendo ac roborando in corpore operatur, & egregiè imprimis virtute *carminativâ*, *anthelminticâ*, *uterinâ*, immò, *cordiacâ*, *pectorali*, *diuretica* & *alexipharmacâ* ſeſe commendat. Meliùs in decocto & infuſo vinoſo, quàm

aquoſo, ad unum alterumve, pugillum, præſcribitur, præſertìm ſi in refractariis morbis pituitoſis, v. g. aſthmate, fluore albo, paſſione hyſtericâ, ſuppreſſione menſium, obſtructione hepatis, lienis &c. uſus ejuſdem neceſſarius eſt. Externè ſpeciebus pro balneis uterinis, & decoctis anthelminticis ac vulnerariis ſæpiſſimè miſcetur, immò ſacculis ſiccis diſcutientibus atque nervinis, nec minùs clyſteribus carminativis & anthyſtericis haud rarò additur.

CAPUT XVI.

De Chamomilla & Millefolio.

§. I.

DUplex in Officinis CHAMOMILLA proſtat, altera nimirùm VULGARIS, *Camomille* altera ROMANA. *Camomille Romaine.* Illa, quæ etiàm *Chamæmelium*, ſive *Leucanthemum vulgare* dicitur, paſsìm in arvis, vineis, aliiſque locis campeſtribus iiſque cultis, creſcit; hæc autem, *Chamomilla* nempè *nobilis*, ſive *Romana*, apud nos in ortis ſeritur, & in calidioribus ſolummodò regionibus ſpontè, & abſque ullâ culturâ progerminat. Flores apud ſpeciem utramque pal-

mam foliis præripiunt, adeoque longè frequentiùs, quàm illa, uſibus medicis impenduntur. Odor eorum balſamicus eſt, paulò debilior tamen & quodam modo nauſeoſus (*a*) apud flores chamomillæ ſimplicis, fragrantior verò atque gratiſſimus apud chamæmelum Romanum. Similem differentiam circà ſaporem deprehendimus; quippe qui in floribus chamomillæ Romanæ magìs amarus ac ſimul aromaticus eſt, in vulgaris autem chamæmeli floribus remiſſior, & ſimul mucilagineus.

§. II.

Principiis activis, tam *fixis ſalſo-reſinoſo-gummeis*, quam *volatilibus ſpirituoſis* ſcatent, *ſubſtantialie* autèm *olei ætherei* non

(*a*) Odor pro ſoli natalis diverſitate admodùm variat, & nunc gratior, nunc ingratior exiſtit. Idem B. SCHULZIUS in *Diſſ. de Chamæmelo* teſtatur: » Notabile; videtur, *pag.* 18. » *ſcribit*, quod chamæmelum vix umquàm alibì » reperiatur, quàm in agris cultis: atque hos » inter non tantoperè amet ſolum nigrum, & » naturâ pingue, quàm aliquantò macrum & » arenoſum; inque tali, ſi probè ſtercoratum » fuerit, non ſolùm copioſiſſimè proveniat, ve» rùm etiam odore malo cydonio proximè acce» dens. Ubi verò in agris nigriori ſolo præditis » & compactiore, nuper etiàm ſtercoratis, creſ» cit, non perindè jucundum odorem ſpargit, & » cotulæ fœtidæ nomen meretur, &c.

adeo

adeò multum ſub deſtillatione humidâ largiuntur, idemque raro ex librâ integrâ florum chamomillæ ſimplicis ad ſcrupulum unum, & ex æquali florum chamomillæ Romanæ quantitate ad drachmam ſemiſſem pondere ſuo aſcendit. Oleum chamæmeli vulgaris poſt deſtillationem amœniſſimo colore cœruleo tinctum conſpicitur, aſt ille non conſtantèr remanet, ſed, elapſis aliquot ſeptimanis aut menſibus, in fuſcum mutatur, præſertìm ſi aeri crebrior in vitrum acceſſus pateat. » Præterea, B. FRID. HOFFMANNUS ſcri» bit (*a*), mentio etiàm eſt facienda oleo» rum florum chamomillæ vulgaris, & » ſummitatum millefolii, quæ olea ſi pu» ra, & quamdiù recentia ſunt, eleganti » cœruleo oculis blandiuntur colore, qui » verò poſteà perit, inque brunum muta» tur. Enimverò, ſi diutiùs & ultrà an» num hic color olei florum chamomil» læ pulchrè cœruleus perſiſtit, certi man» gonii ſiſtit indicium: nam oleum tere» binthinæ, quod à cupro ſaturatè cœru» leum fit, immiſcere illos oleis ſolent. &c. Oleum chamæmeli Romani ſaphirino hoc colore deſtituitur, & ſaltèm flaveſcens prodit, viribus nihilominùs præcedenti analogum eſt, immò paulò adhuc calidius atque potentius deprehenditur,

(*a*) In Obſ. phyſico-chym. p. 11.

præſertim ſi planta in Italiâ, aliiſque regionibus calidis adoleverit.

§. III.

Fixa principia reſinoſa & gummea in utrâque chamæmeli ſpecie copioſiùs adſunt, & vires medicas, oleo memorato præcipuè adſcribendas, miſcelâ ſuâ nonnihil augent, immò, vulgaris chamomillæ floribus emolliendi virtutem conciliant. Uncia florum chamæmeli Romani dimidiam fermè unciam extracti aquoſi primi, & drachmas duas, totidèmque ſcrupulos extracti reſinoſi primi ſuppeditat. Infuſum aquoſum, cujus color ſaturatè aureus eſt, ſpecificum ſimplicis odorem eructat, & debilem balſamicum, ac modicè amarum ſaporem obtinet. In extracto inſpiſſato odor flavus in ſubfuſcum mutatur, odor valdè imminuitur, amarities verò increſcit, & ſapore auſteriuſculo paululùm remixta videtur. Tinctura ſpirituoſa aurei coloris eſt, odore magìs ſpiritum vini, quàm flores prodit, & ſatis forti ſapore amaro atque balſamico pollet. Maſſa inſpiſſata quoad ſaporem cum tincturâ convenit, odore autèm decoctum prunorum æmulatur.

§. IV.

A principiis chamomillæ Romanæ prin-

cipia fixa florum chamomillæ vulgaris indole, ac prodere parùm differunt: Nam uncia una florum memoratorum dimidiam unciam extracti aquoſi primi, & drachmas duas ac grana quinquaginta extracti ſpirituoſi primi mihi reddidit. Tinctura ſpirituoſa colore obſcurè viridi eſt, odore debili balſamico, ſapore acri, blandè balſamico & amaricante. Poſt evaporationem maſſa relinquitur, coloris viridi-nigricantis, odoris balſamici, & ſaporis amaricantis atque aromatici. Infuſum aquoſum deterioris conditionis eſt, &, licet quidèm flores adhuc ſatìs redoleat, ingratum ſolummodò & inertem ſaporem amaricantem poſſidet. In extracto fuſco-nigricante ſapor, mucilagineus nempè, ſubacris, ſalſus & amaricans fortior, odor ſpecificus verò longè debilior deprehenditur.

§. V.

Fixis hiſce principiis, præſertim gummoſo ſive mucilagineo, *ſal ſalſum*, culinari analogum, immerſum eſt. Cognoſcimus illud ex ſapore vix deſcripti extracti aquoſi, immò ipſiûs infuſi vinoſi: Hoc poſterius enìm, ſi vinum al quotiès floribus recentibus ſuperfunditur, & blandè cum iiſdem coquitur, vel ſaltèm digeritur, teſtante Simone Pauli,

(*a*) tam ſalſum redditur, ac ſi aliquot ſalis culinaris pugilli injecti fuiſſent. Non hæret cæteroquìn in intimâ mixtione, multò minùs in ipſâ plantâ generatur, ſed ex fimo, quo agri fertiles redduntur, ſensìm extrahitur, ſensìmque cum ſucco nutriente in plantæ tubulos tranſit, & reliquis principiis obiter miſcetur.

§. VI.

Uſus medicus florum chamomillæ utriuſque, tàm internus, quàm externus, latiſſimè patet, quoniàm eximiis planè viribus *carminativis*, *uterinis*, *diſcutientibus*, *anodynis* & *antiſpaſmodicis*, quibus in calidiori chamæmelo Romano *nervinæ*, & in temperatiori vulgari *abſtergentes* & *emollientes* accedunt, inſtructi ſunt. Jure igitur multis aliis medicamentis in affectibus flatulentis & ſpaſmodico-dolorificis, colicâ v. g., cardialgiâ, paſſione hypochondriacâ & hyſtericâ, dolore nephritico &c. præferri merentur. Singulare præterea & ſpecificum omninò remedium à veterum non minùs, quàm neotericorum nonnullis, in febribus intermittentibus, præſertìm tertianis, prædicantur; quam virtutem tamen magis floribus chamæmeli Romani, quàm vulgaris, adſcribendam eſſe arbitror, quum priores

(*a*) Vid. Ejuſd. Quadripart. Botant p. 282.

in morbis, ubi validiori reſolutione & diſcuſſione opus eſt, plus, quàm poſteriores, qui magis emolliendo ac relaxando operantur, præſtare conſueverint. De virtute anthelminticâ, quam aliqui ſimplici huic pariter tribuunt, nihil addam, quoniàm nondum ſatìs comprobata eſt, vel nullo tamen ſingulari fundamento nititur. Internè hi flores in decocto & infuſo aquoſo aut vinoſo ad aliquot pugillos præſcribuntur, & ex chamomillæ Romanæ floribus efficaciſſima quoque eſſentia paratur, quæ inter remedia carminativa & anthyſterica eminentem locum occupat.

§. VII.

Externè uſum adhuc frequentiorem inveniunt, multiſque affectibus, qui emollientia, paregorica, & blanda diſcutientia ad ſui curationem poſtulant, egregiè medentur, quandò pro ægritudinis & partis affectæ diverſitate, modò inter clyſteres, modò inter ſacculos & epithemata ſicca, modò inter cataplaſmata, emplaſtra, fomenta, inſeſſus, balnea vaporis &c. recipiuntur. Numerus morborum, quibus, extrinſecùs ſub hâc vel illâ formâ adhibiti, opitulantur, valdè magnus eſt, iiſdemque, obſervato tamen juſto applicationis modo ac tempore, cardial-

gia, colica, tormina ventris, paſſio iliaca, hypochondriaca & hyſterica, ſuppreſſio & defectus menſium atque lochiorum, dolor nephriticus, obſtructio urinæ, ſive à calculo ſive ſpaſmo orta, hernia incarcerata, dolores rheumatici, & arthritici, tumores, inflammatorii non minùs, quàm frigidi lymphatici, dolor, durities & intumeſcentia mammarum, œdemata membrorum, obſtructio alvi, hæmorrhoides cœcæ & dolentes, rigiditas articulationum, ſiccitas ligamentorum, & ſtrictura membranarum præ reliquis annumerari merentur. Iterùm nihilominùs iterùmque monendum duco, flores chamomillæ ſimplicis operationem ſuam præcipuam emolliendo, flores chamæmeli Romani autèm diſcutiendo abſolvere, & priores proinde ſæpiùs clyſteres, cataplaſmata, fomenta, & balnea, poſteriores autèm ſacculos & epithemata ſicca ingredi.

§. VIII.

Millefolium, *Millefeuille*, *Schaaf-Varbe*, *Varbenfraut*, cujus folia & flores, ob inſignem activitatem ſuam, uſibus medicis creberrimè deſtinantur, triplicis generis eſt, nimirùm *vulgare flore albicante*, vel *ex albo purpuraſcente*, (*a*) *nobile flore*

(*a*) » Natura interdùm ludit, B. Frid-

purpureo, & *luteum* Vulgare in pratis & pleriſque locis campeſtribus, maximè autèm juxtà vias & in paſcuis, ubi animalia ſtercora ſua projiciunt, creſcit, nobile autèm flore pupureo plerumque in hortis ſeritur, & luteum denique, quod rariſſimi tamèn proventûs eſt, in campis

» HOFFMANNUS *in Diſſ. de Millefol. p.* 11. » *ſcribit*, & flores monſtrat purpureos vel ex albo purpurſacentes, utì idem in aliis quoque » obſervatur plantis, & cumprimìs in cœruleo » illo agrorum decore cyano, quem non ſemel » flore albo vel purpureo, aut aliis coloribus or- » natum reperire contigit. &c. Nonnulli agricolarum quod pariter hoc loco addere placet, opinantur, ſensìm millefolium degenerare in chamæmelum, cujus opinionis, quam tamen falſam judico, B. SCHULZIUS in anteà allegatâ *Diſſertatione de Chamæmelo* uberiorem mentionem fecit: » Etiàm illud, *p.* 18. *ſcribit*, » habeo à viro, qui ſæpius obſervavit, quod iis » locis, quæ nuper prata fuerunt, & in culta arva » mutata ſunt, primo anno millefolium inter ſe- » getes crebrum ſit, chamæmelum rarò conpi- » ciatur: ſequentibus autèm millefolium rarius, » chamæmelum longè frequentius conſpiciatur: » prorſùs ut agricolis quibuſdam perſuaſum ſit, » millefolium, quod prata magis amat, cum tem- » pore, & culturâ accedente, in chamæmelum » mutari: atque viciſsìm chamæmelum, ſi ager » ipſo luxurians in pratum convertatur, ad mil- » lefolii naturam migrare. Hanc ego quidem ob- » ſervationem ſuis auctoribus relinquo, & illis, » quibus occaſio obſervandi favet, commen- » do. &c.

& hortis reperitur. Vulgare uſûs frequentioris eſt, & ſapore acri amaricante, odore forti balſamico, nonnihil quasì camphorato, gaudet. Flores foliis paulò præſtantiores judicantur, quoniàm ſapor eorum magis aromaticus exiſtit. A millefolio vulgari reliquæ ſpecies, præſertìm nobile flore purpureo, parùm vel nihil in hoc paſſu differunt, & altera igitur alterius locum tempore uſus occupare poteſt.

§. IX.

Reſpectu principiorum millefolium cum chamomillâ multa communia habet: Æquè nempè, ac illa, ſub deſtillatione humidâ *parùm olei cœrulei* ſive *ſapphirini* reddit, ſi in pingui nempè ac ſtercorato ſolo natum fuerit; contrarium namque accidit, & oleum, ſubflavo colore tinctum, elicitur, quandò in macriori & arenoſo ſolo adolevit. *Copioſa* prætereà *principia fixa reſinoſo-gummea* poſſidet, quæ unà cum ſubſtantiâ ſpirituoſo-oleoſâ, cui primus intuitu activitatis concedendus erit locus, vires medicas ipſi fœnerantur; præſtantior tamèn portio reſinoſa, quàm gummoſa, deprehenditur. Infuſum aquoſum primum, ex ſolis floribus paratum, rubro-& flavo-ſubfuſci coloris eſt, odoris nauſeoſi, ſaporis moderatè amaricantis.

Inſpiſſatum maſſam offert obſcurè fuſcam, vel potiùs nigricantem, odore ingratè balſamico, ſapore ſubacri ac paululùm ſalſo atque auſteriuſculo donatam. Ex unciâ unâ drachmas duas & grana viginti quatuor impetravi. Tinctura ſpirituoſa prima flavo-viridi obſcuriori colore gaudet, & linguæ acrem, amaricantem atque aromaticum ſaporem imprimit. Maſſa inſpiſſata, ſaturatè flava, gratum ſpirat odorem balſamicum, & amaricantem, aromaticum atque nonnihil camphoratum ſaporem obtinet. Uncia una circiter drachmam unam cum ſemiſſe mihi ſuppeditavit. Extracta & infuſa ejuſdem fermè conditionis, largiori tamen quantitate, ipſa herba largitur. NEUMANNUS enìm ex unciâ unâ drachmas tres & ſcrupulum unum extracti aquoſi primi, & drachmas duas cum ſemiſſe extracti ſpirituoſi primi ſeſe impetraſſe teſtatur. (*a*).

§. X.

Simplici huic à medicis quamplurimis ſingulares vires *antiſpaſmodicæ*, *ſedativæ*, *tonicæ*, *antepilepticæ*, *anthyſtericæ*, *traumaticæ*, & *anthelminticæ* adſcribuntur, & multi igitur folia non minùs, quàm flores, in cardialgiâ, colicâ, malo nephritico, paſſione hypochondriacâ & hyſtericâ, tormen-

(*a*) L. 6. Cap. 943.

tis hæmorrhoidalibus, doloribus poſt partum, à lochiorum ſuppreſſione oriundis, epilepſiâ idiopathica, & conſenſuali uterinâ, hæmorrhoidali ac verminoſâ, nec minus in aſthmate, febribus intermittentibus, gonorrhœâ benignâ, fluore albo, exulceratione renum, cæterorumque viſcerum (*a*), excedentibus hæmorrhagiis,

(*a*) » Denique, HOFFMANNUS in vix al» legata *Diſſertatione p. 23. ſcribit*, millefoliata » mirificâ pollent virtute in læſionibus, corru» ptionibus & exulcerationibus internarum par» tium conſolidandis, adeòque in pulmonum, » renumque exulceratione eorum uſus circonſpe» ctus non planè eſt contemnendus. *Rodericus à* » *Fonſeca Tom. II. Conſ. Med.* & *Johannes Pra*» *votius in Medicinâ pauperum* valdè extollunt » pulverem mellefolii in phthiſi & ulceribus pul» monum, quotidiè ejus drachma una in juſculo » calido ſumatur. Neque dubium eſt, quin dictis » in morbis maximam interdum præſtet utilita» tem, præſertìm ſi ægrotantis ætas non ſit pro» vectior, ſi ſuccos adhuc in venis alat benignos, » nec marcor, languor, & ſummus virium lap» ſus in corpore ſentiatur, ſique inſimul accu» ratior victûs ratio obſervetur, & medicatio » hæc per dimidium annum & ultrà ſollicitâ curâ » continuetur. Eundem verò & illuſtriorem adhuc » effectum in phthiſi expectare poſſumus ab uſu » continuatos decocti millefolii cum conſervâ ro» ſarum rubrarum præparati & bene clarificati. » In læſionibus & exulcerationibus inteſtinorum » poſt dyſenteriam gravem flores millefolii & » chamomillæ in clyſtere applicati, vel intùs

immò contrà peſtem & abortum imminentem magnoperè commendant. Internè decocta & infuſa eorum, cum aquâ, vino, aut ſero lactis paranda, nec minùs tinctura ſpirituoſa adhibentur; externè autèm, pro morborum, & partium affectarum diſcrepantiâ, modò inter epithemata ſicca, modò inter cataplaſmata, decocta, clyſteres, gargariſmata &c. recipiuntur, iiſdemque creberrimè flores chamomillæ, ob naturæ ac virium analogiam aliquam, junguntur. Uſus externus non minorem, quàm internus, ambitum habet: Aliæ enìm ex recenſitis præparationibus in eryſipelate, & tumoribus inflammatoriis mammarum, aliæ in tumoribus œdematoſis, odontalgicis, aliæ in vulneribus & ulceribus, aliæ in doloribus hæmorrhoidalibus, colicis, cardialgicis, hyſtericis & hypochondriacis, & aliæ denique in odontalgiâ &c. egregiè proſunt.

» quoquè in formâ decocti aſſumpti ad conſoli-
» dationem, egregiam exerunt efficaciam. In
» caſu ab alto ad ſanguinem congrumatum re-
» ſolvendum aqua millefolii deſtillata, vel ejus
» decoctum, pulvis quoque cum aceto itidem
» præſtantiſtimæ ſunt virtutis. &c.

CAPUT XVII.

De floribus Lavendulæ & Calendulæ

§. I.

BInæ LAVENDULÆ, ſive LAVANDULÆ ſpecies in Officinis noſtris locum intèr præſtantiora medicamenta adeptæ ſunt, *Lavendula* nempè *latifolia, major, vulgaris, flore cœruleo*, ſive *Spica Nardi, Spict, Spicanard*, & *Lavendula minor, anguſtifolia, flore cœruleo, Lavendel. Lavende, Spic, Aſpic, Nard*, Prior etiam *Pſeudonardus mas*, *poſterior Pſeudonardus fœmina* nuncupatur. Apud nos hæ plantæ ſolummodò in hortis coluntur, in *Hiſpaniâ* autem, *Italiâ, Galliâ Narbonenſi* &c. in locis campeſtribus & montanis ſpontè creſcunt. Valdè quoad formam, proprietates externas, & naturam conveniunt, præterquàm, quòd lavendula anguſtifolia gratiori odore balſamicò ſeſe commendet, & ideò naturæ magis amica videatur. Non tota planta, ſed ſolummodò flores in uſum medicum trahuntur, quoniàm activis principiis longè largiùs, quàm folia, inſtructi ſunt, &, prætèr odorem fragantiorem, ſaporem quoque fortiorem, eumque ſubacrem & amaricantem, poſſident.

§. II.

Oleum eſſentiale æthereum floribus hiſce præcipuas vires medicas conciliat, &, licet *fixa* quoque *ſubſtantia gummeo-reſinoſa* virtute non penitùs deſtituta ſit, oleo tamèn in hoc paſſu longè cedit. Largior olei copia in floribus ſpicæ vulgaris ſeu lavendulæ majoris latifoliæ, quàm minoris anguſtifoliæ, hoſpitatur, idemque utplurimum in horum librâ civili ad drachmas duas, in æquali autèm illorum quantitate ad drachmas quinque vel ſex pondere aſcendit. Superat præterea oleum lavendulæ vulgaris oleum lavendulæ anguſtifoliæ gravitate ſpecificâ (*a*), & paulò calidioris proindè naturæ exiſtit. Ex memoratâ diſcrepante olei eſſentialis quantitate ratio patet, cur flores lavendulæ gratiorem, quàm ſpicæ flores, odorem ſpirent, remiſſioremque in corpore operationem exerceant. Infuſum aquoſum florum ſpicæ vulgaris colore flavo-fuſco eſt, odorem gratum balſamicum eructat, & ſaporem amaricantem poſſidet. In maſſâ inſpiſſatâ, quæ ex unciâ florum unâ circitèr drachmam unam ac totidem fermè ſcrupulos pendet, proprietates hæ externæ nonnihil mutatæ reperiuntur: Color fuſcus nempè ad nigre-

(*a*) Vid. Cap. I. p. 12.

dinem vergit, odor debilior & ingratior eſt, ac, prætèr, amaricantem ſaporem, etiàm ſubſalſus ſeſe manifeſtat. Tinctura ſpirituoſa prima ſubviridi colore pollet, naribuſque odorem ſimplicis ſpecificum, linguæ autèm acrem, amaricantem atque balſamicum ſaporem imprimit; Ejuſdem quoquè conditionis extractum eſt, præterquàm, quòd odor debilior exiſtat. Ex unciâ florum unâ binas fermè drachmas, adeoquè majorem, quàm extracti aquoſi quantitatem obtinui. Infuſa & extracta lavendulæ minoris ſeu anguſtifoliæ parùm vel nihil à deſcriptis differunt, & leviſſimæ igitur diſcrepantiæ ratio, unicè fermè, quod antea pridèm monui, in oleo æthereo deliteſcere videtur.

§. III.

Inter activa pharmaca *nervina* & *cephalica* utriuſque lavendulæ flores locum tuentur, multùmque memoriæ debilitate, vertigine, hemicraniâ, corizâ diuturnâ aut gravedine, epilepſiâ, melancholiâ, appoplexiâ pituitoſâ, hebetudine ſenſuum externorum, paralyſi membrorum &c. laborantibus prodeſſe ſolent. Internè plerumque ſub formâ infuſi vinoſi exhibentur, ac multa variaque præparata & compoſita pharmaceutica ingrediuntur. Externè, diſcutiendi ac robo-

randi fine, ſæpiſſimè ſpeciebus pro cucuphis, ſacculis, pulveribus cephalicis, immò balneis, & ſuffimigiis miſcentur, vireſque eximias variâ hac applicatione in multis capitis morbis, œdemate aut paralyſi membrorum, doloribus rheumaticis & arthriticis, ſuppreſſione menſium, ſterilitate, fluore albo &c. exerunt.

§. IV.

FLORES CALENDULÆ VULGARIS ſeu SATIVÆ HORTENSIS, *Soucy*, *Hingen-oder Cold-Blumen*, in hortis pleriſque uberrimè creſcunt. Sapore debili herbaceo gaudent, & fortem, ſi adhuc recentes ſunt, odorem balſamicum, nonnihil tamèn nauſeoſum, emittunt, qui maximam partem in exſiccatis perit; manifeſto documento, *copioſum* quidèm atque *tenerrimum principium ſpirituoſum*, *parùm* vero *olei ſubſtantialis ætherei* in naturali mixtione latitare. *Principia fixa reſinoſo-gummea* majori quantitate adſunt, eminentiori nihilominùs activitate carent. Nam flaveſcens infuſum aquoſum primum, licet nauſeoſum odorem balſamicum diffundat, ſaporem ſolummodò inertem ſubamaricantem & mucilagineum obtinet. Extractum indè paratum valdè tenax eſt, & odore panem mellitum, ſapore rob ſambuci quodammodò æmulatur. Tinctura ſpirituoſa

prima paulò potentior exiſtit, quoniàm; prætèr colorem aurantium & debilem odorem nauſeoſum, ſaporem ſubacrem ac blandè balſamicum poſſidet, &, evaporatione paractâ, maſſam relinquit rubro-ſubfuſcam, ſapore amaricante ac paululùm adſtringente præditam. Uncia florum una mihi fermè drachmas tres extracti aquoſi primi, & drachmam unam ac grana quinquaginta extracti ſpirituoſi primi reddidit.

§. V.

Vulgò hi flores, præſertìm recentiores, fugaciſſimo principio ſpirituoſo adhuc prægnantes, ad medicamenta *alexipharmaca*, *expellentia*, *cardiaca* & *uterina* referuntur, & ſpecificè inprimìs in febribus malignis, variolis, morbillis, aliiſque morbis exanthematicis, nec minùs in ictero, palpitatione cordis, ſuppreſſione menſium, partu difficili, retentione placentæ uterinæ, & fluore albo prodeſſe dicuntur, quoniàm diſcutiendo ac leniter abſtergendo agunt, & blandæ igitur humorum reſolutioni, mobiliumque impuritatum excluſioni per poros cutaneos inſerviunt. Internè optimè operantur, quandò ad aliquot pugillos vino, aceto, aut aquâ fervida infunduntur. Infuſum aquoſum in febribus, vinoſum autèm in

morbis frigidioribus magis locum habet, acetum denique in peſte, cæteriſque febribus putridis malignis maximè proficuum reperitur. Externè decoctum eorum inter vulneraria militat, & cataplaſma quoque, coctione cum vino paratum, multum ad maturandos bubones peſtilentiales valere creditur.

CAPUT III.

De Ligno Saſſafras & Guajaco.

§. I.

LIGNUM SASSAFRAS, alias etiam *Lignum Pavanum*, *fœniculatum*, *anti-catarrhale* &c., germ. *Indianiſches Fenchel- oder Saſſafrab-Holh*, *Bois de Saſſafras.* Dictum, colore rufeſcente, vel ex albido aut flavo gryſeo, odore grato fragrante, ſapore debili aromatico gaudet. Cortice cingitur, coloris intus ferrugineo-ſubrufi, foris cinerei, odoris, ſi raditur, fragrantiſſimi, ſaporis ſubacris, ſubaſtringentis & aromatici, qui ſubjacentem ſubſtantiam lignoſam medicâ virtute longe ſuperat, eidemque proinde in caſu quocunque præferri meretur. Arbor, quæ hoc lignum largitur, & *Pavame* dicitur, alta eſt, ac tantâ copiâ & ubertate in va-

riis *Americæ* tractibus, maximè autem in *Braſilia*, *Florida* atque *Virginia*, adoleſcit ut paſsìm integræ ſylvæ reperiantur. Folia habet ficulnea, floreſque fert roſaceos, quibus baccæ nigricantes, lauri baccas formâ & magnitudine æmulantes, ſuccedunt. Radix lignoſa, & rami minores trunci ligno præſtantiores ſunt, adeòque ad pharmacopolia noſtra præcipuè transferuntur.

§. II.

Principio mobili ſpirituoſo hoc lignum, præſertìm cortice ſuo adhuc tectum, valdè turget, & ſat notabilem quoquè *olei ſubſtantialis ætherei*, & *fixæ ſubſtantiæ reſinoſo-gummeæ* quantitatem in mixtionem fovet. Oleum, cujus drachmæ duæ, ac totidèm fermè ſcrupuli in librâ unâ adſunt, in aquâ fundum petit, & pleraque oleaætherea reliqua gravitate ſpecificâ ſuperat. Poſt deſtillationem limpidum eſt, deindè autèm nonnihil rubeſcit. Tinctura ſpirituoſa prima colorem obtinet obſcurè rubrum, ad nigrum paulìſper inclinantem, odorem ligni ſpecificum ſpirat, & balſamicum atque ſubacrem ſaporem linguæ imprimit. Inſpiſſata extractum largitur coloris fuſco-nigricantis, ſaporis ſubacris, balſamici ac paululùm adſtringentis, odoris debilis fœniculati.

Ex unciâ ligni unâ drachmam unam & grana quinquaginta obtinui. Infuſum aquoſum primum rubicundi coloris eſt, & licet fortem ligni odorem eructet, valdè debili tamèn ſapore balſamico pollet. Extractum inde reſultans rubro-ac fuſco-nigricans odore maximam partem reperitur orbatum, ſat auſterum tamen & amaricantem ſaporem poſſidet: Undè cognoſcere licet, quòd ſapor aromaticus præcipuè à partibus ſpirituoſo-oleoſis, & fixis reſinoſis, virtus ſubadſtringens autèm magìs à ſubſtantiâ gummoſâ dependeat. Uncia ligni una binas drachmas & grana aliquot hujus extracti dedit. Quandò coctione fortiori atque protractâ partes fixæ gummoſæ ac reſinoſæ ſimul ſeparantur, extractum inde parari poteſt, viribus cortici Peruviano æquiparandum. (*a*)

§. III.

Cortex reſpectu naturæ ab ipſo ligno minimè differt, præterquàm, quòd memoratis principiis activis largiùs inſtructus ſit, & eminentiores proindè vires in corpore exerat. Validè diſcutiendo humores commovent, ac leniſſimè adſtringendo & irritando partium ſolidarum contractiones augent, adeoque ſudorem

(*a*) Conf. Hoffmann. in Obſ. phyſico-chym. ſelect. p. 14.

atque urinam pellunt, impuritates mucidas attenuant, & ſanguinem ac lympham egregiè purificant. Uſus eorum ſpecialis notiſſimus ac planè eximius eſt in frigidis affectibus catarrhalibus, lue venereâ, ejuſdemque prodromis & ſymptomatibus, nec minùs in ſcabie benignâ, & malignâ, ulceribus impuris, ſcorbuto, cachexiâ, fluore albo, cæteriſque morbis, qui ex ſpiſſitudine, mucidate, & impuritate variâ humorum præcipuè naſcuntur. Datur internè infuſum vinoſum, & aquoſum, nec minus decoctum & eſſentia. In infuſo plerumque à drachmâ unâ ad duas præſcribuntur. Externè nonnunquam gargariſmata, in tumoribus glandularum ſalivalium, dolore dentium, raucedine, ſtomacace &c. proficua, ingrediuntur.

§. IV.

Lignum Guaiacum ſive Guaivacan *Franhoſen-Holh, Vocten-Holh, Bois de Gayac ou Gayac*, cujus ſpecies quædam albicans Lignum Sanctum dicitur, valdè denſum, ſolidum, reſinoſum, ac ponderoſum eſt, coloris gryſeo-fuſci, vel fuſconigricantis, & ſubindè quoque nonnihil videſcentis, ſaporis ſubacris ac reſinoſi, odoris, ſi raditur, debilis balſamici. Cortex, quo cingitur, craſſus eſt, gryſeum

que colorem, cinereo-ferrugineum, interdùm maculis obſcurè viridibus hinc inde diſtinctum, & eundem, quem lignum, ſaporem & odorem obtinet. Arbores in variis locis *Indiæ occidentalis*, maximè autèm in *Mexico*, & *Inſulis Hiſpaniolâ*, *Jamaicâ*, *S. Dominici* &c., juglandium magnitudine creſcunt, & fructus duros cordiformes, caſtaneis non diſſimiles, binas tamen nuces includentes, ferunt. Quandò truncus & rami majores ſpontaneas fiſſuras agunt, vel inciduntur, ſuccus acris reſinoſus effluit, qui ſensìm in corpus friabile, acre, fuſco-rubicundum aut videſcens, gummeo-reſinoſum, ſive ſic dictum *Gummi Guajacum*, condenſatur.

§. V.

Principiis volatilibus parùm in hoc ligno tribuendum eſt, quoniàm portio ſpirituoſa parcâ admodùm quantitate inhæret, & oleum ſubſtantiale æthereum planè deficit; Quòd *fixam* verò *ſubſtantiam gummoſam* ac *reſinoſam* attinet, illa ſat notabili copiâ adeſt, ità tamen, ut poſterior pondere priori antecellat. Infuſum aquoſum primum, cujus color flavo-fuſcus, odor debilis & nonnihil aromaticus, ſapor reſinoſus & ſubacris eſt, poſt blandam evaporationem extractum largitur,

coloris fuſci, ad nigredinem aliquantulùm vergentis, odoris debilis, ſaporis in principio ſubadſtringentis, ac paululùm reſinoſi, poſteà autèm adeò acris atque urentis, ut piperis inſtar, quamquàm remiſſiùs, fauces pungat, atque adurat. Quandò perfectè ſiccatur, facilè in pulverem tenerrimum teritur, cujus moleculæ, ſub triturâ aſcendentes, pruritum in naribus (*ein Krubben*), imò ſternutationem producunt. Ex unciâ unâ ligni raſpati & ſatìs compacti drachmam unam, & ſcrupulos duos obtinui. Tinctura ſpirituoſa prima colore ex rubro ac fuſco nigricante, odore reſinoſo ac debili balſamico, & ſapore ſubacri atque balſamico pollet. Extractum inſpiſſatum, quod fuſco-nigricantis coloris ac valdè tenax eſt, odore vulgare rob ſambuci æmulatur, & linguæ ſaporem merè propemodùm reſinoſum, nullâ notabili ampliùs acredine mixtum, imprimit. Pendet circiter, una nimirùm ligni uncia experimento adhibita, drachmas duas, totidèmque ſcrupulos.

§. VI.

Vires medicæ præſertìm *ſtimulantes*, *attenuantes*, *abſtergentes* ac *diureticæ*, quod liquidò ex inſtitutis examinibus patet, magìs quidem gummoſo, quàm reſinoſo

principio adſcribendæ ſunt; certo nihilominùs certius eſt, ſubſtantiam gummeam, particulis reſinoſis tenerioribus remixtam, operari efficaciſſimè; quam ſententiam dudum quoque B. FRID. HOFFMANNUS amplexus eſt: » Præ-
» ter reſinam hanc, *in Obſervationibus*
» *phyſico-chymicis ſelect. Lib. I. pag. 66.*
» *ſcribit*, quæ beneficio ſpiritûs vini eli-
» citur, adhuc alia reſiniformis ſubſtan-
» tia, non parùm ratione ſaporis & vir-
» tutis à priori diſſidens, ex hoc ligno
» poterit obtineri, idque non per mace-
» rationem cum menſtruis ſpirituoſis,
» ſed per ſimplicem & paulò longiorem
» coctionem cum aquâ communi; quan-
» dò nempè ligni guajaci decoctùm leni
» inſpiſſatur igne, tunc in fundo vaſis re-
» ſiduum manet ſpiſſamentum quoddam
» reſiniforme, quod balſamici & grati
» odoris eſt, ſaporis acriuſculi, quod in
» pulverem tenuem redactum & naribus
» admiſſum, ſtimulando glandulofas il-
» las, quæ narium oſſa inveſtiunt, tuni-
» cas, pituitam ibì hærentem potenter
» colliquat atque educit, adeò, ut om-
» nibus à multo jam tempore notis, &
» expertis errhinis, propter eximiam,
» quam exſerit efficaciam, mihi reſina
» hæc præferenda videatur. Nam prætèr
» vin errhinam & ſtimulantem ſimul

» quandam poſſidet facultatem robo-
» rantem, nervoſis capitis partibus ami-
» ciſſimam. - - - - Hoc experimentum no-
» bi; perſpicuè aperit modum, quo ligni
» guajaci decoctum ex aquâ operationem
» ſuam in lue Gallicâ ſanandâ exſerit.
» Quilibet enim facilè hìc perſpicit, in
» decoctum non niſi hanc reſinam acrem,
» errhinâ facultate donatam, tranſire,
» relictâ in ligno copioſiori & magìs oleo-
» sâ illâ reſiniformi ſubſtantia. Quem-
» admodùm itaque reſina hæc ſpiculis &
« ſtimulis ſuis ſalino-acribus vellicando
» glanduloſas narium tunicas, fundit &
» liquat tenacem pituitam; ità nullum
» dubium eſt, quin ligni guajaci deco-
» ctum, ſpiculis iſtis ſalino-reſinoſis ro-
» boratum, dùm accedit ad partium ſo-
» lidarum glanduloſos tubulos, eos eâ-
» dem ratione vellicando & ad validio-
» rem conſtrictionis motum invitando,
» corruptos & tenaces, qui ibi hærent,
» humores colliquet, eoſque e latibulis
» ſuis excuſſos, ad expulſione e corpore
» idoneos reddat, quæ primaria in hoc
» morbo ſanando medentis debet eſſe in-
» tentio. &c.

§. VII.

Corticis principia ſeparabilia, naturâ ac viribus, cum principiis ipſius ligni perfectè

perfectè conveniunt, minori tamen quantitate reperiuntur ingenita, hinc cortex etiàm doſi largiori, quàm lignum, præſcribi poteſt. Non differt quoque nativum GUMMI GUAIACUM, dùm paritèr ex *partibus reſinoſis*, *gummeis*, & *terreis inertibus* conflatum deprehenditur, ità tamen, ut portio reſinoſa gummeam quantitate longè ſuperet, & maximam totius ponderis partem conſtituat. Quandò gummeo-reſinoſum hoc concretum, nec minùs cortex & lignum ex retortâ igne ſicco deſtillantur, multum olei empyreumatici & ſat notabilem quoque ſpiritûs aciduli quantitatem reddunt, quæ producta tamen, cum natales ſuos ſolummodò violentæ ſubſtantiæ gummeo-reſinoſæ deſtructioni debeant, nullam, intuitu principiorum naturalium, conſiderationem merentur.

§. VIII.

Lignum Guajacum frequentiſſimè, cortex verò atque nativa gummi-reſina, licet ſumma, quod dictum fuit virium analogia adſit, paulò rariùs apud nos in uſum medicum vocantur. Locum inter præſtantiſſima *attenuantia*, *abſtergentia* & *purificantia* inveniunt, ac ſeſe mirificè inprimìs in morbis venereis, affectibus ſcabioſis, ſcorbuticis, atque cachecticis, ul-

ceribus impuris & rafractariis, catarrhis capitis, faucium, pectoris &c., rebellibus rheumatiſmis, fluore albo, & ſingulis morbis reliquis commendant, quorum cauſæ primariæ ad ſpiſſitudinem & ſalino-mucidam humorum impuritatem redeunt. Lignum & cortex ordinariò in decocto, rariùs in infuſo vinoſo, à drachmâ unâ ad unciam dimidiam, præſcribuntur, gummi-reſina autèm pilulas, bolos, & electuaria ingreditur, vel, in ſpiritu vini, aut liquore terræ foliatæ tartari vinoſo ſoluta, ſub tincturæ formâ, à guttis viginti, ad triginta, quadraginta, propinatur. Externè lignum & cortex decoctis vulnerariis, & gargariſmatibus, contrà anginam ſpuriam, laxitatem uvulæ, tumores glandularum ſalivalium, odontalgiam & ſcorbutum oris adhibendis, adduntur, & ſiccum ac pulverulentum extractum aquoſum, cujus uberior mentio §o. 60. facta fuit, commodè inter pulveres errhinos & ptarmicos, itemque abſtergentes ac ſtimulantes, paralyſi linguæ proficuos, recipitur.

CAPUT XIX.

De Ligno Aloes, rhodio & Santalo flavo.

§. I.

LIGNUM ALOES OFFICINARUM, XILO-ALOES, AGALLOCHUM, LIGNUM CALAMBAC, *Aloes-oder Paradies-Holtz*, denſum eſt, ponderoſum coloris fuſci, aut ferruginei, nigricanti, paſsim diſtincti, odoris grati balſamici, ſaporis ſubacris, amaricantis, & aromatici. Subinde etiàm Agallochum occurrit coloris purpurei, venulis cinereis diſtincti, itemque perfectè nigricans, ligno ebeno non adeò diſſimile. Optimum cenſetur compactum, probè reſinoſum, in igne ceræ inſtar liqueſcens, & fragrantem gratiſſimumque odorem emittens. Scriptores quamplurimi Agallochum ſive Lignum Calambac in *verum* & *ſpurium* diſtinguunt, & hoc duntaxat ordinarium lignum *Arboris Chinenſis* atque *Tartariæ Calambac*, illud autèm interiorem ejus medullam lignoſo-reſinoſam eſſe perhibent: Verùm, pro meo judicio, diſtinctio hæc parùm apta eſt, & alterum potiùs *lignum aloes ignobilius*, alterum *nobilius* atque *præſtantibus* nuncupandum eſſet. Nonnulli

verum lignum aloes ſolummodò ex *Chinâ* & *Tartaria orientali*, vulgare ac ſpurium autèm ex variis quoque *Indiæ* regionibus & inſulis afferri, (*a*) & prius colore fuſco-purpureo, ac totum fermè reſinoſum eſſe, poſterius verò magis tex-

(*a*) Lignum Agallochum verum, uti Georg. Eberhardus Rumphius in *Miſcell. A. N. C. G. D. II. ann.* 3. *Obſ.* 22. refert, in regno Coinam naſcitur, & rarò ad Europeos defertur, quoniàm in Indiâ majoris eſt pretii, quàm in Europâ, ibidemque duplo & triplo argenti pondere redimitur: Spurium verò ab arbore excæcante, quæ circa Amboinam in inſulis paſſim obvia eſt, deſumitur; & ad ſuffiendum adhibetur. Prunis enìm inſperſum, primò benzionum olet, deindè mox in nidoroſum odorem deſinit. Arbor excæcans nihil habet commune cum agallochi veri arbore, ſed arbor deformis eſt, non niſi in littoribus ſolitariè creſcens, & male audiens apud nautas & incolas, quia lacteo quodam liquore turget, qui, caſu oculis immiſſus, magnos cruciatus excitat, inflammat, & niſi citiſſimè ſuccurratur, excæcat. Videtur Lathyrus quædam arborescens eſſe, ubique fructus fert triquetros, Lathyridis baccis valdè ſimiles, quæ vulgò Cataputia audit. Folia cum pyri foliis conveniunt, quæ in margine tamèn obſcurè dentata ſunt. Fruſtulum corticis, aut quinque lactis guttulæ validam provocant purgationem, ſed in gutture urunt. In caudicis, radicumque terræ extantium cavernis hæc arbor dictum lignum odoratum habet, quod gignitur ex pinguioribus ejus partibus, ſolis fervore, & crebrâ aſperſione aquæ marinæ probè excoctis. &c.

turâ ſuâ ad lignum ordinarium accedere, & colore fuſco-aut flavo-nigricante præditum eſſe, defendere ſuſtinent. Addunt quoque, veram arborem Calambac, licet ad quercûs magnitudinem excreſcere conſueverit, vix dimidiam ligni præſtantioris libram reddere, & inde igitur inſignem ejus caritatem non minus, quam raritatem derivandam eſſe.

§. II.

Vulgare lignum aloes, in officinis noſtris venale, ſat *copioſam* quidèm *ſubſtantiam fixam gummeo-reſinoſam, non adeò multùm* verò *ſpiritûs* & *olei eſſentialis ætherei* poſſidet. Nam B. FRID. HOFFMANNUS ex decem ligni raſpati ac macerati libris vix unciam dimidiam liquidi cujuſdam reſinoſo-oleoſi ſpiſſiuſculi humidæ deſtillationis beneficio elicere potuit. Mixtum hoc reſinoſo-oleoſum inſtar camphoræ albicans erat, & in ſpiritu vini rectificatiſſimo promptè ſolvebatur, eumque eximiis viribus nervinis imprægnabat (*a*). Tinctura ſpirituoſa prima, colore fuſco-nigricante prædita, ſaporem poſſidet ſubacrem, leniſſimè amaricante atque balſamico remixtum, debilemque duntaxat odorem balſamicum ſpirat. Maſſa inſpiſ-

(*a*) Vid. Ejus. Obſ. phyſico chym. ſelect. p. 16.

ſata nigricans eſt, ac valdè debili ſapore & odore balſamico donata reperitur. Infuſum aquoſum primum turbidum eſt, ac ſordidè fuſcum, fortiori tamen odore balſamico, & eminentiori amaritie atque aromaticâ acredine, quàm tinctura ſpirituoſa, pollet. Extractum, peractâ evaporatione relictum, odore fermè deſtituitur, &, præter colorem obſcurè fuſcum, ſaporem amaricantem ac paululùm in receſſu adſtringentem obtinet. Ex unciâ unâ ligni raſpati drachmas tres extracti ſpirituoſi, & drachmas duas extracti aquoſi primi impetravi; undè clarè conſtat, quòd pars reſinoſa majori quidem copiâ, quàm gummoſa, inhæreat, quodque poſterior nihilominùs, teſtante inprimis ſapore infuſi & extracti, activitate nonnihil præpolleat.

§. III.

Vires medicæ, quibus hoc lignum, præſertìm nobilius, inſtructum reperitur, ad *roborantes*, *nervinas*, *cephalicas* & *cardiacas* maxime redeunt, ac multùm proinde auxilii ab uſu ejus exſpectandum erit in morbis ſingulis, in quibus ſolida nervoſo-membranacea atoniâ, & humores inertiâ quadam, partiumque ſpirituoſarum penuriâ laborant: Cujus cenſûs ſunt vertigo, debilitas memoriæ, apoplexia,

affectus ſoporoſi, epilepſia, melancholia, lipothymia, palpitatio cordis, gutta ſerena, imbecillitas pulmonum & ventriculi, paſſio hypochondriaca, ſingultus, vomitus, incontinentia urinæ, abortus imminens, cachexia, fluor albus, gonorrhoea benigna & complures alii. Ingreditur pulveres, decocta, & infuſa vinoſa, à ſcrupulo uno ad drachmam integram. Externè raſura ejus ſpeciebus pro cucuphis, & ſacculis roborantibus nec minùs, ob gratam fragrantiam, ſuffumigiis additur. Chinenſes, referente HERMANNO (*a*), odoratu ejus maximè delectantur, & quo gratior amicus, eò meliorem portionem illi offerunt, immò, mulieres Benjanorum in India, quandò ſeſe cùm defuncto marito comburere volunt, lignis pro conſtruendo ferali rogo illud ipſum miſcent, & odorem ejus diis ſuis gratum eſſe, credunt.

§. IV.

LIGNUM RHODIUM, ROSACEUM, CYPREUM, RHODIXILLUM, *Roſen-Rhodiſer-Holh*, ſolidum eſt, compactum, colore ſubfuſco-flavo vel aurantio, ſapore oleoſo, amaricante, balſamico, odore fragrante, roſaceo, gratiſſimo præditum. Planta, cujus radix, truncus & rami craſ-

(*a*) In Cynoſ. Mat. med. p. 107.

ſiores hoc lignum fœnerantur, ad frutices arboreſcentes pertinet, & ab HERMANNO *Cytiſus incanus ſiliquis falcatis*, ab aliis *Oleaſter Rhodius* vocatur. In Syria & inſulis *Rhodo* atque *Cypro* præcipuè creſcit, & truncus nonnunquàm brachii virilis craſſitiem conſequitur. Eligendum eſt lignum rectum, ponderoſum, denſum, pingue, ac probè reſinoſum, quod colore ſaturatè flavo, ad rufum aut ſubfuſcum nonnihil vergente, donatum eſt, cultroque leviter raſum, fortem protinùs ac gratum odorem roſaceum diffundit.

§. V.

Principiis gaudet *oleoſo-ſpirituoſis*, *gummoſis* ac *reſinoſis*: Pondus olei ſubſtantialis ætherei exactè determinari nequit, quoniam quantitas, humidæ deſtillationis beneficio prolecta, pro valdè diſcrepante ligni bonitate mirificè variat. Nunc enim libra una unciam dimidiam, nunc drachmas duas vel tres, nunc ſaltèm aliquot ſcrupulos reddit. Oleum recens colorem aureum obtinet, temporis verò ſucceſſu rubeſcere incipit. Principium fixum reſinoſum quantitate gummoſum ſuperat, & ex unciâ unâ ligni optimi circiter drachmæ tres extracti primi ſpirituoſi, & drachmæ duæ extracti primi aquoſi ſeparari poſſunt, Tinctura ſpiri-

tuoſa prima colore gaudet aurantio, ad rubrum vergente, vel potiùs flavo-rubicundo, & naribus gratum odorem roſaceum, linguæ autèm ſubacrem, balſamicum, & auſteriuſculo-amaricantem ſaporem imprimit. Inſpiſſatum extractum flavo-rubicundo fuſcum cum infuſo quoad odorem atque ſaporem convenit, & adeò tenax eſt, ut deguſtatum, terebinthinæ inſtar, palato, linguæ, ac dentibus pertinaciſſimè adhæreat. Infuſum aquoſum primum colore aureo ſeſe commendat, ipſiûs ligni odorem ſpirat, & ſapore amaricante atque balſamico gaudet. Cum hoc infuſo ipſum extractum inſpiſſatum convenit, præterquàm, quòd colorem fluvo-fuſcum obtineat, & debiliorem quoque odorem balſamicum emittat.

§. VI.

Activitas medica ad oleum eſſentiale æthereum maximè quidèm redundat, ſymbolum tamen ſuum fixa pariter principia, præſertìm reſinoſum, conferunt. Illud enìm præcipuè commovendo ac diſcutiendo, hæc autèm magìs roborando & ſubaſtringendo operantur. Valet igitur uſus ejus in morbis pleriſque, in quibus lignum aloes prodeſſe dictum fuit, & internè quoque eodem modo, frequentiùs tamen in infuſo vinoſo, quàm

aquoſo, exhibetur. Doſis cæteroquin paulò moderatior eſſe debet, quoniàm multi ægrotantes, præſertìm fœminæ hyſtericæ, fragrantem ejus odorem roſaceum perferre nequeunt. Externè ſuffigiorum, ſacculorum roborantium, cucupharum, pulverum odoratorum &c. ingredientia auget.

§. VII.

SANTALUM, SANDALUM CITRINUM, LIGNUM SANTALINUM FLAVUM, *gelber wohlriechender Sandel*, referente HERMANNO (*a*), *arboris Timorenſis bacciferæ, Sercanda* dictæ, ſolida, denſa, ac flava medulla eſt. Odorem balſamicum gratiſſimum ſpirat, ſi cultro paululùm raditur, & amaricantem atque aromaticum ſaporem, præviâ tamen protractiori manducatione, linguæ imprimit. Il *inſulâ Timor*, *regione Tanaſſarin*; aliiſque *Indiæ orientalis* tractibus uberrimus harum arborum proventus eſt, adeòque, ut hinc inde integræ earum ſylvæ conſpiciantur.

§. VIII.

Oleum eſſentiale æthereum, cujus binæ circiter drachmæ ex librâ unâ eliciuntur, quodque ambram & moſchum redolet, præcipuum principium activum conſti-

(*a*) L. c. p. 109.

tuit: Huic *ſubſtantia fixa reſinoſa*, tandemque *gummoſa* intuitu activitatis ſuccedit. Color infuſi aquoſi primi flaveſcens eſt, odor balſamicus quidèm, non adeò tamèn gratus, & ſapor debilis balſamicus nonnihil nauſeoſus. Maſſa inſpiſſata ejuſdem fermè coloris reperitur, & ſapore amaricante ac debili aromatico pollet. Ex unciâ ligni unâ ſcrupulos duos impetravi. Tinctura ſpirituoſa prima colore aurantio ſeu flavo-rubicundo, odore leniter balſamico, & debili ſapore aromatico gaudet. Extractum, indè evaporando paratum, quoad odorem & ſaporem cum tincturâ convenit, obſcuriorem tamèn, fuſcum nempè, colorem obtinet. Quantitate præcedens gummoſum ſuperat, &, ex unciâ unâ ligni bonæ notæ ſeperatum, ſcrupulos quatuor pendet.

§. IX.

Viribus medicis ligno aloes niſi præferri, certè tamèn æquiparari meretur, & mirandum omninò, quòd uſus ejus hactenùs paulò ratior fuerit. Militat inter optima nervina, cephalica & cardiaca, adeòque in morbis ſingulis, quibus balſamica hujus commatis opitulantur, non ſine emolumento inſigni in infuſo aquoſo & vinoſo, à ſcrupulo uno ad unam alteramve drachmam, propinari proterit.

Nonnulli eidem adſtringentem quoque, ac fortem virtutem diureticam adſcribunt, & ſpecialiùs proinde in ſudoribus colliquativis, & hydrope commendant: Verum enim verò, laudatam virtutem adſtrictoriam neque in ligno integro, neque productis deprehendere potui, & in hoc igitur paſſu calculum meum adjicere nequeo. Externè in caſu quocunque illud ligno Rhodio & Aloes ſubſtituere licet. Proſtat etiam LIGNUM SANTALUM ALBUM, ſed hoc ipſum viribus medicis deſtituitur, nec ullâ proinde deſcriptione dignum exiſtit.

CAPUT XX.

De Ligno Juniperi & Lentiſci.

§. I.

LIGNUM JUNIPERI, *Bois de Genevrier.* Partìm albicans, partìm flaveſcens eſt, ac debili duntaxat odore & ſapore balſamico pollet. *Principio oleoſo-ſpirituoſo* parciſſimè inſtructum reperitur, nec ullum proinde oleum ſubſtantiale reddit, niſi magna ejus quantitas deſtillationi humidæ unâ vice impendatur, ità ut præſentiam olei eſſentialis magìs ſuſpicari, quam demonſtrare liceat. Quod *fixa-*

verò *principia reſinoſo-gummea* attinet, illa majori copiâ inhærent, & uncia ligni una plerumque ſcrupulos duos extracti primi aquoſi, & drachmam integram extracti primi ſpirituoſi largitur. Infuſi aquoſi color rubicundus eſt, ſapor ingratè balſamicus, &, ipſiûs Sandarachæ inſtar, reſinoſus, odor nauſeoſus oleoſus. Maſſa inſpiſſata colorem rubro-fuſcum obſcuriorem, odorem debilem balſamicum, & ſaporem amaricantem, ſubadſtringente & balſamico mixtum, poſſidet. Tinctura ſpirituoſa prima colore ſaturatè aurantio, odore & ſapore reſinoſo-balſamico, inſtar maſtichis, gaudet, &, peractâ blandâ evaporatione, extractum flavo-fuſcum relinquit, reſinoſo pariter atque balſamico odore & ſapore, cui leniſſima ſaltèm acredo admixta deprehenditur, præditum. Præcedens cæteroquin extractum aquoſum, majori, quàm vix deſcriptum reſinoſum, activitate pollet.

§. II.

Multi lignum juniperinum ligno ſaſſafras viribus analogum eſſe, & alterum alteri commodè eapropter ſubſtitui poſſe credunt: Verùm, pro meâ ſententiâ, prius ob olei ætherei defectum, aut magnam tamèn penuriam, poſteriori longè debilius atque temperatius eſt. Virtutes

ejus, à fixis duntaxat principiis reſinoſo-gummeis derivandæ, *blandè roborantes*, *ſubadſtringentes*, *nervinæ*, *diureticæ*, adeoque etiam paululùm *purificantes* cenſendæ erunt. Convenit igitur in lue venereâ, affectibus ſcabioſis, ſcorbuticis, catarrhalibus, rheumaticis & arthriticis, cachexiâ, hydrope, ſuppreſſione urinæ, calculo, fluore albo, & morbis quibuſvis reliquis, quorum origo partium ſolidarum atoniæ, & ſpiſſitudini atque impuritati humorum præcipuè adſcribenda venit. Exhibetur ordinariò in decocto aquoſo, & infuſo vinoſo, à drachmâ unâ ad unciam ſemiſſem. Externè iſtud nonnulli decoctis traumaticis addunt.

§. III.

Lignum Lentisci, *Bois de Lentiſque*, *Maſtar-Holh*, quod multa cum ligno juniperino communia habet, intùs flavo-& ſubfuſco-pallidum eſt, foris autèm cortice ferruginei coloris cingitur. Odor & ſapor ejus valdè debilis balſamicus eſt, poſterior tamèn ſubadſtringente nonnihil mixtus deprehenditur. Cortex paulò potentior exiſtit, & adſtrictoriâ inprimìs virtute lignum ſuperat. Creſcunt lentiſci in *Syriâ*, *Hiſpaniâ*, *Luſitaniâ*, *Italiâ*, *Galliâ*, maxime autem in *Chio*, *Cypro*, *Candiâ*, aliiſque *inſulis maris Ægei*,

indeque non lignum duntaxat, ſed exſudans quoque concretum gummeo-reſinoſum, *Maſtiche* dictum, cujus uberior in ſequentibus mentio fiet, ad nos defertur.

§. IV.

Volatilia principia oleoſo-ſpirituoſa vix conſiderationem in hoc ligno merentur, & medicæ igitur vires unicè propemodum *fixæ ſubſtantiæ gummeo-reſinoſæ* adſcribendæ ſunt. Portio magìs gummoſa, in aquâ ſolubilis, portione magìs reſinoſâ reſpectu quantitatis ſuperior eſt, & in unciâ unâ ad integram fermè drachmam aſcendit; cum poſterior ex adverſo ſaltèm grana viginti quatuor vel drachmam ſemiſſem pondere æquet. Tinctura ſpirituoſa prima aurei coloris eſt, ſaporis nonnihil balſamici & ſubacris, odoris nulliûs ſingularis. Maſſa inſpiſſata colorem flavo-fuſcum, odorem debilem balſamicum, ſimilemque ſaporem, ſubadſtringente & ſubſalſo mixtum, poſſidet. Infuſum aquoſum primum eleganti colore rubicundo, ad fuſcum paululùm inclinante, tinctum conſpicitur, gratum odorem balſamicum, inſtar gummi animе aut ſandarachæ, ſpirat, debilemque duntaxat ſaporem balſamico-reſinoſum poſſidet. Extractum, inde poſt evaporationem relictum, nigricans eſt odoris

grati, ſaporis balſamici, ſubacris & ſubadſtringentis.

§. V.

Blandè diſcutiendo, ſubadſtringendo, & roborando operationem ſuam in corpore exercet, ac jure meritoque inter moderatæ activitatis *nervina* & *abſtrictoria* collocandum eſt. Specificè ſeſe in diabete, gonorrhoeâ benignâ, imbecillitate ventriculi, aliorumque viſcerum, nec minùs in vomitu, calculo, arthritide, aſthmate pituitoſo & cachectico, vertigine, affectibus œdematoſis, melancholiâ, apoplexiâ, epilepſiâ &c. commendat, quandò in infuſo aquoſo, vinoſo, aut decocto, ad unam alteramve drachmam, præſcribitur. Externè decoctis traumaticis, & gargariſmatibus, in odontalgiâ inprimìs, laxitate uvulæ, tumoribus glandularum ſalivalium, cruentatione gingivæ ſcorbuticâ, raucedine refractariâ &c. adhibendis, additur.

CAPUT X.

De Ligno nephretico & Colubrino.

§. I.

LIGNUM NEPHRITICUM, *Urieb-Holh*, in fruſtis majoribus conſideratum, ex duplici ſubſtantiâ conſtare deprehenditur: Altera videlicet, eaque exterior, colore pallidè flaveſcente, altera verò, interior nempè ac medullaris, ſubfuſco, nunc ad obſcurè rubellum, nunc ad nigricantem aut gryſeum nonnihil vergente, pollet. Odor ſubſtantiæ utriuſque, ſi cultro raditur, debilis balſamicus eſt, ſapor autèm amaricans, ſubacris, & paululùm aromaticus. Quandò aquâ ſimplici frigidâ infunditur, colorem ipſi cœruleſcentem, in ſuperficie maximè conſpicuum, conciliat; hinc à nonnullis quoque, tametſi ſatìs incongrue, *Lignum Santalum cœruleum* vocatur. Multi laudato experimento, ad lignum genuinum à *ſpurio Braſilienſi* diſcernendum, utuntur: Aſt monendum duco, colorem memoratum, licet lignum genuinum ſit, ac ſatis diù in aquâ relictum, interdùm adeò debilem eſſe, pallidumque, ut vix, aut ne vix, niſi radii ſolares vitrum quodammodò colluſtrent, conſpici queat.

§. II.

Arbores, quæ lignum nephreticum verum largiuntur, in *Novâ Hiſpaniâ* maximè autem in *Regno Mexicano*, pyri vel pruni magnitudine, creſcunt, & à Botanicis pleriſque inter *Cytiſi* ſpecies numerantur. Folia, alatìm diſpoſita, ciceris aut rutæ foliis haud diſſimilia dicuntur, & flavi flores papilionacei tandèm, utì PAULUS HERMANNUS refert (*a*), in ſiliquas retiformes, ſemina includentes, mutantur. Ab incolis Cytiſus hic Americanus *Calti*, itèmque *Coarthi* appellatur.

§. III.

Largiori *ſubſtantiâ reſinoſâ*, quàm *gummeâ*, lignum nephriticum inſtructum eſt, *olei ætherei eſſentialis* autèm vel nihil prorsùs, vel valdè parùm continet (*b*). Virtus medica utrique quidèm principio fi-

(*a*) In Cynoſ. Mat. Med. p. 112.

(*b*) Circa principia conſtitutiva, præſertìm activa apud ſcriptores quamplurimos altum ſilentium eſt, vel falſa omninò, ac parùm demonſtrata adducuntur. LEMERY v. g. multùm *olei*, multùmque *ſalis eſſentialis* huic ligno tribuit, & vix allegatus HERMANUNS de *blando ſale alcalico* loquitur. Sed ubinam memorata hæreant, nondumhactenùs detegere potui. HERMANNUS ſuam quidèm ſententiam cœruleo infuſi aquoſi tenuioris, colore, quem acida extin-

xo, magis tamèn gummoſo, quàm reſinoſo, tribuenda, eſt. Infuſum aquoſum primum, corticis caſtanearum inſtar, colore obſcurè fuſco, ſapore amaro, ac paululùm aromatico, & odore denique, mixti piperis & croci odorem quodammodò æmulante, gaudet. Extractum, quod poſt blandam evaporationem relinquitur, & ex unâ ligni unciâ duos circiter ſcrupulos pendet, brunnei paritèr coloris eſt, ad nigrum pauliſper vergentis, odoris nonnihil balſamici, & saporis amari atque ſubadſtringentis. Tinctura ſpiri-

guunt, alcalia reducunt, corroborare anniſus eſt; at parùm vel nihil argumentum iſtud hoc loco probare, arbitror. Acida enìm & alcalia colores corporum, ſive ſal acidum, ſive alcalicum, ſive neutrum in mixtione ſuâ gerant reconditum, facilimè mutant, & facilè paritèr alcalia colores ab acidis deſtructos, reducunt, & vice versâ; adeòque ſolida, me ſentiente, concluſio ad hujus vel illius ſalis inhæſionem inde formari nequit. Allegatum HERMANNI argumentum ejuſdem penè valoris eſſe videtur, ac ſi dicerem: Salia acida ſanguinem & lac animantium coagulant alcalia fixa autèm utrique fluiditatem reddunt, ergo in lactis & ſanguinis mixtione naturali ſal alcali fixum deliteſcit. Non dico cæteroquìn, acidorum & alcalium miſcelam principiis detegendis ineptam eſſe, ſed hoc loco duntaxat nego, experimentum laudatum, ob ſiniſtram applicationem, ad confirmandam HERMANNI hypotheſin quicquam conferre.

tuoſa prima colore rubro-nigricante tincta cernitur, odorem, inſtar radicis leviſtici, balſamicum quidèm, aſt longè debiliorem, ac paupulùm inſuper nauſeoſum, ſpirat, & amaricantem, ſubacrèm, ac blandè balſamicum ſaporem obtinet. Extractum, inde paratum, nigro colore eſt, & debiliſſimum duntaxat odorem balſamicum naribus, debilemque ſaporem amarum, balſamico & ſubadſtringente mixtum, linguæ imprimit. Valdè præterea, picis propemodùm aut ceræ flavæ inſtar, tenax eſt, & ex unciâ ligni integrâ ad unam circiter atque dimidiam drachmam pondere aſcendit. Reſiduum ſiccatum, ſecundâ vice cum aquâ ſimplici digeſtum, tincturam quidèm fuſco-flaveſcentem ſuppeditat, inſipidam tamèn, inodoram, & nulliûs ampliùs virtutis. Ejuſdem quoque conditionis maſſa inſpiſſata eſt, licet drachmam adhuc dimidiam gravitate ſuâ ſuperet.

§. IV.

Ob principia amara, ſubacria & auſteriuſcula, lignum hoc, partìm abſtergendo ad lenitèr irritando, partìm ſubadſtringendo, in corpore operatur, & *aperitivis* ideò, *laxantibus*, *diureticis ſtrictè itâ dictis* (*a*), & *ſpecificis lithontripticis* (*b*) omninò

(a) Medicamenta, quæ liberiorem, largiorem.

accenſeri meretur. Virtus ſtimulans & blanda cathartica magìs in parte reſinoſâ, ſubadſtringens autem & diuretica magis in parre gummoſâ latet: Ita tamen bina hæc principia invicèm mixta repe-riuntur, ut alterum vix prorsùs ab altero ſeparari, & perfectè purum haberi poſſit.

que lotii ſe-& excretionem procuranr, rectè in dieuretica *propriè talia*, *& impropriè talia* dividuntur. Hæc enim ſolummodo ſe-& excretionis obſtaculi tollunt, ut *emollientia*, *demulcentia* &c., vel ſeri ſecernendi copiam ſubſtantialiter augent, ut *diluentia*; illa autem, ſtrictè nimirum ac propriè ita nuncupata, leniter irritando & ſubadſtringendo fibras ac tubulos renum atque viſicæ, ſe-& excretionem ſimpliciter accelerant ac promovent. Et inde igitur ratio, cur lignum nephriticum diureticis propriè ita dictis acnumeraverim, manifeſta eſt.

(*b*) Lithontriptica *verè talia*, h. e., virture, calculum jam concretum, ac plus minuſve induratum, denuò diſſolvendi, inſtructa, exiſtere, parùm probabile videtur: Sed, pro meo judicio, illa duntaxat medicamina ſub lithontripticorum nomine intelligenda erunt, quæ calculi concretionem impediunt, & materiam pituitoſo-ſabuloſam, grandioribus calculis prima ſtamina fœneratnem, reſolvunt, diluunt, abſtergunt & expellunt. Non deeſſe quidèm ſcriptores ſcio, vim quandam lithontripticam, propriè ita dictam; in medicamentis nonnullis ſeriò defendentes, verùm, cum ſolidis argumentis deſtituti, ad ſolam plerumque experientiam, quæ tamen in hoc paſſu fallaciſſima eſt, provocare ſoleant, nunquàm ad ſententiæ mutationem me deducent.

§. V.

Ex indicato operandi modo viribuſque generalibus variæ iterùm virtutes ſpeciales, quas ipſa experientia dudùm comprobavit, fluunt, & commodè hoc medicamentum ſimplex, nec ſine fructu inſigni, contrà hydropem aſcitem, ſuppreſſionem urinæ, nephritidem pituitoſo-ſubuloſam, & calculum adhiberi, immò uſus ejus internus ad reſerandas quoque aliorum viſcerum obſtructiones, ſcorbutum curandum, & vermes inteſtinorum expellendos extendi poteſt. Vulgò in infuſo aquoſo aut vinoſo præſcribitur, prius tamen ſolummodò urinam pellit, poſterius verò, teneriori ſubſtantiâ reſinoſâ ſimul imprægnatum, prætèr diureſin, blandam pariter catharſin excitat. Doſis pro ſubjectorum ac ſcopi diverſitate quidèm variat, ordinariò tamen apud adultos à drachmâ unâ ad unciam ſemiſſem aſcendit.

§. VI.

LIGNUM COLUBRINUM, *Schangen-Holh*, affertur ex *Indiâ orientali*, arboreſque, quarum nunc craſſa radix lignoſa, nunc ipſiûs trunci lignum eſt, in *Malabariâ*, *Inſulis Timor*, *Ceylon* &c. inprimìs creſcunt, &, teſte HERMANNO,

nuces vomicas majores ferunt. Detracto cortice ferrugineo, ſolidum ac ponderoſum hoc lignum ſubflavo colore, albidis hinc indè ſtriis diſtincto, donatum reperitur, & licet quidèm, in integro fruſto naribus admotum, nullo ſingulari odore polleat, debilem tamèn balſamicum, ſi raditur, emittit, & valdè amarum prættereà ſaporem *(a)* poſt aliquam manducationem linguæ imprimit.

§. VII.

Raſura hujus ligni, blandæ digeſtioni cum aquâ ſimplici aliquandiù ſubjecta, infuſum largitur, colore ſaturatè aureo tinctum, quod gratum odorem balſamicum, odori ligni Rhodii analogum, & valdè amarum ac ſimul blandè balſamicum ſaporem poſſidet. Extractum, poſt decentem evaporationem relictum, colore ſubfuſco, debili odore balſamico, amariſſimoque ſapore gaudet, &, integra nempè ligni uncia experimento adhibita, quatuor circiter ſcrupulos pendet. Quandò æqualis raſuræ recentis portio primùm cum ſpiritu vini rectificatiſſimo infunditur, poſt temporariam digeſtio-

(a) Propter eminentem amaritiem, debilemque ex adverſo odorem & ſaporem balſamicum lignum hoc commode pariter ad AMARA, quæ SECT. IX. deſcripta ſunt, referri poteſt.

nem tinctura naſcitur, coloris aurei, odoris nulliûs ſingularis, ſaporis valdè amari atque ſubacris. Extractum inſpiſſatum binas fermè drachmas pondere æquat, & colorem ſordidè fuſcum, odorem balſamicum, & valdè amarum ſaporem obtinet. Si caput mortuum, poſt primam hanc extractionem ſuperſtes, denuò cum aquâ digeritur, menſtruum notabili adhuc amaritie, aureoque colore imbuit, &, evaporatione ſuſceptâ, drachmam integram extracti amari & ſubacris relinquit.

§. VIII.

Præter *tenerrimum principium halituoſum balſamicum*, & *fixam ſubſtantiam gummeo-reſinoſam*, nullum prorsùs, vel ſaltèm pauciſſimum, *oleum eſſentiale æthereum* adeſſe videtur, æquè, ac in ligno præcedente, quoniàm ſub deſtillatione humidâ ex duabus ligni raſpati ac macerati unciis ne guttula quoque olei prodiit, ſed mera ſaltèm aqua, debili odore balſamico imbuta, in receptaculo collecta fuit. Vero cæteroquin ſimillimum eſt, in ligno recenti principium halituoſum non tantùm lagiori hoſpitari copiâ, ſed etiàm valdè acre exiſtere. Nam anno primo, uti ſcriptores plerique teſtantur, venenatam quaſi indolem obtinet, & facilè, ob

acredinem

acredinem eminentem, vomitum, tormina ventris, convulſiones, maniam, aliaque prava pathemata excitat, ita, ut multi etiàm lignum hoc, ob memoratam operationem nocivam, è medicaminum cenſu prorſùs ejiciendum eſſe, exiſtiment.

§. IX.

Quod me attinet, uſum hujus ligni, vetuſtioris tamen, ac ſatis exſiccati, planè damnare nequeo, ſi providè ac doſi minori, drachmam dimidiam non facilè ſuperante, vel per ſe, vel additis appropriatis, in infuſo aquoſo, aut vinoſo, quod perinde eſt, exhibeatur; juſtò largiorem verò atque frequentiorem ejus adhibitionem omninò reprobandam duco, quoniàm, experientiâ teſte, lignum quoque vetuſtum, diutiùs uſurpatum, tremorem membrorum, atque ſtuporem, immò amentiam, produxit. Virtutes medicæ, quæ in fixo principio præcipuè latent, ad actionem *roborantem*, *ſtimulantem*, *abſtergentem*, *diureticam*, *diaphoreticam*, *anthelminticam*, *antifebrilem*, *laxantem*, quin *leniorem emeticam*, redeunt, & indè etiàm ſpecificæ ejus vires, quas in refractariis febribus intermittentibus, præſertìm quartanis, copioſâ vermium inteſtinalium progenie, cachexiâ vulgari

& icteritiâ, atque hydrope humido incipiente exerere dicitur, facilè cognoſci & explicari poſſunt. Nonnulli ſingularem quoque virtutem *bezoardicam* huic ligno tribuunt, & in indiâ contrà virulentos inprimìs ſerpentum ſeu colubrorum morſus, unde etiàm nomen accepiſſe videtur, validum incolis remedium fœnerari, immò, ſolo odore ſuo, qui, uti ſupra dictum, in ligno recentiori longè fortior, ſerpentes fugare, referunt. Prius facilè concedere poſſum, an poſterius autèm ità ſe reverà habeat, experientiâ deſtitutus, confirmare nequeo.

CAPUT XXII.

De corticibus Citri & Aurantiorum.

§. I.

BAlſamico-amaricantes & fragrantiſſimi CORTICES MALI CITREI unicuique notiſſimi ſunt, & flava eorum pars exterior, cui odor, ſapor, ac reliquæ dotes excellentes unicè inhærent, adeò eſſentiali oleo æthereo turgida eſt, ut humidâ non minus deſtillatione, quàm expreſſione & ſcarificatione (quæ poſtrema ſeparandi methodus in *Italiâ*, *Luſitaniâ*, & *Hiſpaniâ* uſitatiſſima eſt) ſat copioſè

elici queat. Oleum, expreſſionis & ſcarificationis ope ſeparatum, flaveſcens eſt, vel inſtar aquæ limpidum, ac levitate ſuâ, fluiditate, & temperatâ atque gratiſſimâ indole ſeſe magnoperè commendat; deſtillatum verò, ob aliquam partium ſpirituoſarum jacturam, & leviſſimam quandam metamorphoſin, quam ſub violentiori ignis actione pati cogitur, paulò craſſius, acrius, atque calidius exiſtit, & minori præpterea quantitate prodit.

§. II.

Primario, ac prorſùs eximio huic *principio ſpirituoſo-oleoſo*, exiliſſimis cellulis ſive veſiculis incluſo, *particulæ quædam gummoſæ* ac *reſinoſæ*, quæ corticis virtutem augent, ſociatæ inveniuntur. Uncia enìm una, ab interiori albicante, fungoſâ, & inerti ſubſtantiâ, quantùm fieri poteſt, repurgata, circiter drachmas duas & ſemiſſem extracti primi aquoſi, & drachmas duas extracti primi ſpirituoſi, ſive magis reſinoſi largitur. Infuſum aquoſum poſt filtrationem colore ſaturatè & elegantiſſimè aureo gaudet, odore ipſum corticem æmulatur, & ſaporem balſamicum & amaricantem obtinet. Extractum fuſco-rubicundum eſt, odore tamen orbatum reperitur, & balſamicum dunta-

xat & amaricantem ſaporem, cui in principio dulcedinis quidquàm admixtum videtur, linguæ imprimit. Tinctura ſpirituoſa prima coloris dilutè aurei eſt, ſpecificum corticis odorem emittit, & balſamicum, ſubacrem, atque amaricantem ſaporem obtinet. Tincturæ huic ipſum extractum haud diſſimile deprehenditur, præterquàm, quòd color flavus ſaturatior, & amarities paulò fortior ſit. Docent recenſita examina, in fixis quoque principiis, aliquam, uti antea dictum, virtutem, majorem tamen in reſinoſo, quàm gummeo, deliteſcere.

§. III.

Principia activa, prædictis naturâ & proprietatibus valdè analoga, in ſuaveolente pariter AURANTIORUM CORTICE reperiuntur, quantitate tamèn inæquali. Eſſentiale videlicet oleum æthereum longè parciùs adeſt, fixa contrà ſubſtantia reſinoſo-gummea copioſiùs in mixtione latet, & uncia una portionis flavæ circitèr drachmas tres & ſcrupulum unum extracti aquoſi primi, & octo fermè ſcrupulos extracti ſpirituoſi primi reddit. Infuſum & extractum aquoſum cum infuſo & extracto corticum citri, quoad odorem, colorem & ſaporem, conveniunt, ac paulò majori ſaltèm amaritie à præce-

dentibus diſtincta ſunt. Tinctura ſpirituoſa prima colore ſaturatè aureo ſeſe commendat, atque odore ſpecifico balſamico, & acri, amaricante ac pariter balſamico ſapore ſimplex ſatis prodit. In extracto flavo-rubente odor imminutus, amarities verò aucta ſentiuntur. Præcipua igitur virium ratio ad eſſentiale quidèm oleum æthereum redundat, in fixis nihilominùs principiis non contemnenda pariter virtus latet, præſertìm, ſi reſinoſum, quod præſtantius exiſtit, intimè adhuc cum gummeo mixtum eſt.

§. IV.

Cortex citri, ob majorem olei copiam, in operando potentior deprehenditur, quàm cortex aurantiorum, reſpectu modi agendi autèm, ac virium, tàm generalium, quàm ſpecialium, tantam ſimilitudinem adeſſe obſervamus, ut alterum alteri ubivis ſubſtituere liceat. Virtus utriûſque egregia omninò ac varia eſt, præcipuè nihilominùs vires *nervinæ*, *analepticæ*, *cardiacæ*, *ſtomachales*, *carminativæ* & *uterinæ* prædicantur, & jure quidèm maximo: Vix enìm medicamentum ſimplex novi, corticibus hiſce intuitu virium memoratarum præferendum. Latiſſimè igitur uſus eorum patet, & in vertigine inprimis, melancholiâ, lipothymiâ, pal-

pitatione cordis, tuſſi, aſthmate, colicâ, cardialgiâ, torminibus ventris, paſſione hypochondriacâ, malo hyſterico, & doloribus poſt partum multùm valet. Quandò cortex recens fruſto ſacchari Canarienſis ſensìm abraditur, inde ſic dicta *eſſentia corticum citri & aurantiorum ſicca*, ſeu elæoſaccharum gratiſſimum magnæ virtutis reſultat. Frequentiſſimè cæteroquin decocta, & infuſa vinoſa atque aquoſa theiformia ingrediuntur.

§. V.

Deſcriptis corticibus citri & aurantiorum CORTICES POMORUM SINENSIUM & LIMONIORUM itidèm jungi poſſunt, virtute tamèn, præſertim poſteriores, qui debili duntaxat odore & ſapore, oleoque eſſentiali pauciſſimo gaudent, inferiores exiſtunt, ac paulò rariùs proinde in uſum vocantur. A fraudulentis, corticibus citri & aurantiorum perſæpè miſcentur.

CAPUT XXIII.

De Cortice Caſcarillæ & Thymiamatis.

§. I.

CASCARILLA, à quibuſdam, quanquàm minùs rectè, etiàm *Chaccarilla*, *Chaquarilla*, *Schacharilla*, *China chi-*

na ſpuria &c. appellata (*a*), corticem quendam denotat plus minùſve convolutum, compactum, foris cinereo-albicantis, intùs ſubfuſco-ferruginei coloris,

(*a*) » Originem vox hæc (Caſcarilla nempe), » *Clariſſ. Dn. Doct. & Prof.* PHILIP. ADOLPH. » BOHMERUS *in Diſſ. de Cortice Caſcarillæ Cap.* » 1. §. 2. *ſcribit*, debet Hiſpanorum *Caſcara*, » quæ *corticem* denotat, in vernaculâ dicimus » *eine Rinde oder Schaale*, Hinc *caſcara di huovo*, » ovi teſta, *Caſcara de maranja*, cortex auran- » tiorum, vocantur; ut taceam varias denomi- » nationes, v. g. *Caſcara de limon*, *Caſcara de* » *granada*, *Caſcara del arbore* &c. Itali dicunt » *Corteccia*, ceu patet ex GIOVANNI TORRIANO » lexico, ubi v. *caſcara* ſeu *Corteccia* ait, the ut- » moſt Barck or Rindof. à Tree. h. e. *die Schaale* » *oder Rinde eines Baumes*. Corticula verò Hiſ- » panicè ſignificat *caſcarillam*, adeoque eſt di- » minutivum vocis *caſcara*. Inde corticem Peru- » vianum *caſcarilla de la Oja*, *Fieber-Rinde* voca- » ri, nonnulli ſcriptores referunt; tanquàm ſi- » gnum, denominationem Hiſpanos Peruviano » cortici κατ' ἐξοχὴν tribuiſſe. Itaque tam latè » patet Hiſpanis ſignificatus hujus vocis, ut non » in genere ſolùm pro corticibus intelligatur, » verùm etiàm ad ſpeciem quandam corticum » referatur. Quomodò verò ab hac genericâ de- » nominatione cortex noſter *caſcarilla* propriè » dictus fuerit, aliam non invenio rationem, » quam quòd botanices ignari illam ad ſpeciem » nullam referre ſciverint, vel quòd, ut veri- » ſimile mihi videtur, propter tenuiorem corti- » cularum texturam aliter denominare, ipſis » non diſplicuerit, quam *caſcarillam*. &c.

odoris balſamici, ſaporis amari & aromatici. Ab arbuſculâ detrahitur, quæ *Ricinoides elæagni folii* dicitur, & plerumque decem pedum altitudinem, atque uniûs circiter pedis craſſitiem conſequitur. Folia protrudit oblonga, acuminata, anguſta, pallidè viridia, floſculoſque fert exiguos, hexapetalos, albicantes, flavis apicibus donatos, quibus baccæ ex albo virideſcentes, in tres loculos, ſemina nigra includentes, diſtinctæ, & piſum magnitudine æquantes, ſuccedunt. Copioſè hæ arbuſculæ in pleriſque *Bahamæ* inſulis creſcunt, & paſsìm quoque in *regno Peruviano*, *Novâ Hiſpania*, aliiſque *Americæ* tractibus adoleſcere dicuntur.

§. II.

Principiis volatilibus oleoſo-ſpirituoſis, & *fixis reſinoſo-gummeis valdè activis* gaudet. Oleum eſſentiale æthereum, cujus unica circiter drachma ex integrâ corticis librâ elicitur, ſubviride, mobiliſſimum, ſpiritu valdè turgidum, adeòque fragrantiſſimum eſt, & fixæ ſubſtantiæ reſinoſo-gummeæ inhæſione ſuâ præcipuam activitatem fœneratur. Infuſum aquoſum primum flavo-rubicundi coloris eſt, odoris balſamici, ſaporis amari ac paululùm quoque balſamici. Sub evaporatione fra-

grantiam ſuam, abeuntibus particulis oleoſo-ſpirituoſis unicè adſcribendam, amittit, & maſſam ſaturatè fuſcam relinquit, debili duntaxat ſapore amaricante, & vix ſenſibili ampliùs odore præditam. Ex unciâ unâ circiter drachmas duas, totidemque ſcrupulos obtinui. Infuſum ſpirituoſum primum, colore ſaturatè aureo tinctum, corticem odore prodit, & ſubacrem & amaricantem ſaporem poſſidet. Extractum flavo-fuſcum, quod peractâ evaporatione relinquitur, valdè tenax eſt, odoris balſamici, nulliûs verò ampliùs ſaporis; unde manifeſtum redditur, parùm virtutis principiis fixis, per ſe conſideratis, ingenitum eſſe, ac totam igitur, vel tamèn præcipuam, virium rationem, quod anteà pridèm monui, in volatili portione oleoſo-ſpirituoſâ latitare. Ex unciâ corticis unâ drachmas duas & ſcrupulum unum impetravi.

§. III.

Noſtro ævo cortex hic, ob egregias vires *roborantes*, *diſcutientes*, *diaphoreticas*, & *ſedativas*, frequentiſſimi uſûs eſt, & cum inſigni inprimis fructu in febribus exanthematicis, catarrhalibus, intermittentibus, inflammatoriis, affectibus ſpaſmodicis, convulſivis, ſcabioſis, ſcorbuticis, cachecticis, frigidis rheumaticis,

atque arthriticis, nec minùs in diarrhoeis, dyſenteriâ, cœliacâ, lienteriâ, vomitu pituitoſo, imbecillitate ventriculi, morbis pectoris ſalſo-mucidis, ſuppreſſione menſium diuturnâ, & fluore albo, vel in pulvere à granis aliquot ad ſcrupulum dimidium, vel etiàm ſub formâ infuſi vinoſi, à ſcrupulo uno ad duos, exhibetur. Pertinet præterea ad ſuffimigia, & ſæpiuſculè, præſertìm in Angliâ, raſura ejus herbæ Nicotianæ, grati odoris causâ, miſcetur.

§. IV.

Cortex Thymiamatis, olim *Thus judæorum* dictus, nuſquàm in Officinis noſtris ſub formâ cannularum occurrit, ſed ex meris fruſtulis, minoribus, quibus aridæ foliorum partes mixtæ deprehenduntur, conſtat, ita, ut, judicante B. Hoffmanno (*a*), relictum quoddam magna compreſſorum foliorum & corticum ex arbore eſſe videatur. Fruſtula hæc colorem ſubfuſco-cinereum, & ſaporem ſubacrem, amaricantem, in receſſu nonnihil adſtringentem, poſſident, gratumque odorem balſamicum ſpirant. Nomen ſuum à vocabulo θυμίαμα accepit, quod apud Græcos in genere *Suffitum* ſive *Suffimentum* denotat. Affertur ex *Siriâ*, *Ci-*

(*a*) In Obſ. phyſico-chym. p. 65.

liciâ, *Pamphiliâ* &c., ac nihil ſanè aliud eſſe videtur, quàm cortex reſinoſus arboris Styracis, quæ Storacem liquidam reddit; cui ſententiæ etiam vix laudatus HOFFMANNUS adſtipulatur: » Noſtrâ » quidèm ſententiâ, loco cit. ſcribit, vi- » detur eſſe cortex arboris, ex quâ liqui- » da ſtorax exprimitur, & arbor eſt mi- » noris Ciliciæ, cui etiàm ſententiæ fa- » vet Serapion, qui pro cortice ſtyracis » arboris eum habet, expreſſæ & exco- » ctæ liquidæ ſtyraci ſuperſtite, præſer- » tìm cum ejus odor cum odore ſtyracis » liquidæ quàm maximè conveniat. &c.

§. V.

Subſtantiam fixam gummeo-reſinoſam, partibus *oleoſo-ſpirituoſis* fragrantiſſimis ſatìs prægnantem, continet; major tamèn virtus in parte reſinoſâ, quàm gummoſâ latet. Filtratum infuſum aquoſum primum coloris aurantii eſt, & ſaporem atque odorem ingratè balſamicum poſſidet. Extractum, inde paratum, colore rubro-fuſco, ad nigrum nonnihil vergente, odore ipſiûs corticis balſamico, & ſapore auſteriuſculo adſtringente, levi amaritie, blandâque acredine aromaticâ remixto, donatum reperitur ac, integra corticis uncia extractioni adhibita, drachmam unam & grana duodecim pendet.

Tinctura ſpirituoſa prima, annotante HOFFMANNO (*a*) inſtar eſſentiæ balſami Peruviani valdè nigra eſt, &, aquæ communi infuſa, protinùs lacteſcit. Spiritus abſtractus odoris fragrantiſſimi eſt, eumque ita diffundit, ut à drachmâ unâ aliquot menſuræ aquæ odorem fragrantem mutuentur. Relinquitur reſina ſatis copioſa, ità ut ex librâ corticis unâ unciæ duæ ad minimùm reſinæ haberi poſſint. Hæc reſina, utì porro refert, identidèm ſuavem & fragrantem odorem emittit, & commodiſſimè extracto ſtoracis, gummi benzoino & balſamo Peruviano, ad efformandam maſſam odoratam, calidæ fornaci illinendam, admiſceri poteſt.

§. VI.

Uſus internus panlò rarior eſt, etiamſi viriute *nervinâ*, *ſedativâ*, & *anodynâ* polleat, nec contemnendum itaque auxilium in ſedandis doloribus, & compeſcendâ tuſſi convulſivâ præſtet, ſi nimirùm ſub tincturæ aut infuſi vinoſi formâ exhibetur. Externè frequentiùs in uſum trahitur, & egregium prorsùs ſuffimentum, in œdemate partium, doloribus frigidis rheumaticis, coryzâ rebelli, &c. conſtituit.

(*a*) L. c.

CAPUT XXIV.

De Cinnamomo.

§. I.

CINNAMOMUM, *Gimt-Rinde*, *Canelle*, aliàs quoque *Caſſia cinnamomea*, *Caſſia Ceylanica*, *Canella Ceylanica*, *Canella Officinarum*, nec minùs *Cinamomum*, quaſi Chinæ amomum, dictum, corticem ſiſtit tenuem, in cannulas convolutum, colore fuſco-rubente, odore balſamico gratiſſimo, & ſapore acri aromatico, ſubdulci tamèn & auſteriuſculo nonnihil remixto, præditum.

§. II.

Arbor, cujus truncum hic cortex ambit, à pleriſque Botanicis, ob foliorum ſimilitudinem, inter *Lauri* ſpecies refertur, & proinde etiàm ab HERMANNO *Laurus Ceylanica baccis calyculatis*, à LINNÆO *Laurus foliis oblongo-ovatis, trinerveis, nitidis, planis* (a) & à quibuſdam aliis ſimpliciter *Laurus Canellifera Ceylanica* appellatur. Excreſcit plerumque ad oleæ aut pruni altitudinem, & radicem habet, ſubſtantiâ oleoſo-camphoratâ, ex

(a) V. Hort. Cliff. p. 154.

forti odore ſatis cognoſcendâ, & deſtillationis quoque ac ſublimationis ope ſeparandâ, valdè prægnantem. Lignum non planè inodorum eſt, uti nonnulli tradunt, ſed roſaceum odorem ſpirat. Folia, lauri foliis, quod dictum, formâ haud diſſimilia, amœniſſimo, dum primùm erumpunt, colore purpureo, qui poſteà in viridem mutatur, tincta cernuntur, & contrita caryophylla aromatica aut juniperum olent, flores autèm albi, monopetali, infundibuliformes, qui menſe Januario prodeunt, odore prorsùs deſtituti dicuntur. Hiſce tandèm fructus ſuccedunt, qui formâ & magnitudine glandes quercinas, vel olivas quodammodò referunt. In principio colore gaudent viridi, poſteà rubeſcentem tandemque nigrum ſplendentem induunt, odore caryophylla aromatica imitantur, & oleo quodam ſpiſſiori, quod, poſt coctionem in aquâ, expreſſum, naturâ ad oleum nucis myriſticæ, albedine & conſiſtentiâ ad ſevum animale accedit, largiùs imprægnati ſunt.

§. III.

Truncus & rami cortice duplici, vel, ſecundùm alios, triplici cinguntur, quarum exterior gryſea, inodora, inſipida, & planè inutilis eſt, binæ interiores au-

tèm, firmiſſimè cohærentes, cinnamomum conſtituunt. Latet tamen oleum ſuaveolens unicè in tenui cortice ſeu pelliculâ intimâ membranaceâ, quæ ex multis veſiculis, oleo repletis, conſtat. Altera enìm, cui etiam adhuc recenti laudata pellicula tèm arctè adhæret, ut vix diſcerni, multò minùs ſine veſicularum dilaceratione & olei effluxu ſeparari queat, oleo aromatico penitùs deſtituitur, ac ſolo propemodùm principio terreo-gummoſo ſtyptico pollet.

§. IV.

Deſcriptæ arbores canelliferæ in orientalis Indiæ *inſulâ Ceylon*, quam veteres vocabant *Taprobanam*, unicè, & quidèm in parte ejus meridionali & occidentali, inter flumina *Chilauvv* & *Walauvve*, tanto numero creſcunt, ut vaſtæ earum ſylvæ reperiantur. Numerantur etiàm à quibuſdam rerum orientalium ſcriptoribus, (a) prætèr deſcriptam, adhuc octo aliæ arboris canelliferæ ſpecies, quæ corticem tamen ignobiliorem, majori plerumque ſtypticitate, aut ſapore camphorato, alioque peregrino donatum, largiuntur, ac veræ igitur cinnamomi arbori neutiquam, intuitu bonitatis corticis, æquiparandæ

(a) *Scalmons Beſchreibung der Elephanten und gimmet-inſul Ceylon* p. 42.

ſunt. Fieri cæteroquin creberrimè ſolet; ut ignobiliores hæ ſpecies, quæ hinc inde in aliis pariter Indiæ orientalis regionibus creſcunt, nec ſoli inſulæ Ceylon, ut prior, propriæ inveniuntur, cinnamomo genuino, quod incolæ *Raſſa Coronde* vocant, à fraudulentis admiſceantur.

§. V.

Certam hæ arbores ætatem poſtulant, priuſquàm cortex ad juſtam maturitatem perveniat. Quæ in vallibus enim, ubi terra ſicca, arenoſa, atque tenerior reperitur, progerminant, poſt annum quintum adoleſcunt, reliquæ autem, in ſolo humido & limoſo creſcentes, ad ſeptem vel octo annorum ætatem pervenire debent, antequàm cortex maturus detrahi poſſit. Diutiùs præterea corticis bonitas in aliis, ad decimum quintum ſcilicet vel ſextum ætatis annum, perdurat, in aliis, deterius ſolum natale nactis, citiùs perit. Certis quippe annis præterlapſis, trunci evadunt craſſiores, & cortex, amiſsâ dulcedine, atque aromatici saporis ſuavitate, camphoratam adquirit indolem, tantamque craſſitiem, ut in cannulas, radiis ſolaribus expoſitus, amplius ſeſe convolvere renuat.

§. VI.

Poſt corticis detractionem, quæ ordinariò à certis hominibus, mercede conductis, menſe Maio, ſuſcipitur, arbores denudatæ quidèm emoriuntur: aſt, cum ex radice, priùs trunco cæsìm ablato, paulò poſt multi ſurculi progerminent, qui, exactis quinque vel ſex annis, arborum magnitudinem cum deſideratâ corticis maturitate denuò conſequuntur, & citò prætereà novæ arbuſculæ ex fructibus ſuprà deſcriptis, tùm ſponte decidentibus, tùm hinc inde etiàm à certis columbis, quæ illis veſcuntur, eoſdemque ad pullos alendos in nidos ſuos transferunt, inter volandum fortuitò ſparſis, naſcantur, nulla earum penuria unquàm metuenda erit.

§. VII.

Detractus cortex cinnamomeus, ac debitè ab inutili cineritio exteriori ſeparatus, radiis ſolaribus exponitur, ut, paululùm exſiccatus, in fiſtulas contorqueatur, & oleum æthereum quoque, tenerrimæ membranæ interioris, medianæ firmiſſimè adhærentis, veſiculis incluſum, ruptis iisdem, in totum penetret corticem, eumque grato pariter ſapore & odore aromatico imbuat. Hic enim, uti ſu-

prà pridèm dictum fuit, ſolo pollet ſapore ſtyptico, & aromaticâ ſuavitate ante olei laudati tranſitum ac diſtributionem penitùs deſtitutus obſervatur. Ratio inde patet, cur cannulæ tenuiores fiſtulis, ex craſſiori cortice convolutis, ſemper præſtantiores exiſtant. Hæ nempe, ſub eodem pondere conſideratæ, plus ſubſtantiæ inertis ac ſtypticæ, quàm priores, & longè minorem ex adverſo olei aromatici quantitatem poſſident, adeòque, cum virtus aromatica unicè ab oleo laudato derivanda ſit, nemini mirum videri poterit, quòd ea in corticibus craſſioribus multò debilior ſit, quàm in tenuioribus.

§. VIII.

Triplici principio activo, *ſpirituoſo-oleoſo* nimirùm, *reſinoſo*, & *terreo-gummoſo*, caſſia cinnamomea inſtructa eſt. Quandò una enìm ejuſdem libra civilis groſſiuſculè contunditur, &, præmiſsâ decenti maceratione in aquâ ſalsâ, humidæ deſtillationi in cucurbitâ humiliori, aut veſicâ cupreâ ſubjicitur, igne ſubſtrato, & per gradus aucto, aqua fragrantiſſima, coloris lactei, parte oleoſo-ſpirituoſâ largiſſimè refertâ, & grato cinnamomi ſapore aromatico prædita, tranſtillat, ipſumque oleum ſubſtantiale, aureo colore,

gratiſſimoque odore aromatico donatum, ſecum in recipiens ducit. Oleum hoc, ceu liquidum aquâ ſpecificè gravius, fundum petit, &, biduo vel triduo elapſo, demùm ſeparatum, drachmam circiter unam, ſcrupulos duos, & aliquot grana, vel etiàm, ſi cinnamomum optimæ notæ fuerit, drachmas duas pendet.

§. IX.

Fixa principia extractionis beneficio manifeſta redduntur. Quandò una enìm cinnamomi pulveriſati uncia cum ſufficienti aquæ ſimplicis quantitæ blandæ digeſtioni ſubmittitur, infuſum ſuppeditat, coloris fuſco-rubeſcentis, ſaporis ſubdulcis, aromatico & ſubadſtringente nonnihil remixti, odoris ſpecifici cinnamomei. Sub evaporatione gratum cinnamomi odorem diffundit, & copioſam in principio materiam, ſpumidam, pinguem, coloris pallidè rubeſcentis, quæ olei ætherei particulis, calore expulſis, & terrâ teneriori remixtis, ſine dubio natales debet, ad ſuperficiem extrudit. Extractum, ad perfectam penè ſiccitatem redactum, unam circiter drachmam, pondere æquat, & colorem ſubfuſcum, debilemque ſaporem adſtringentem poſſidet. Tinctura ſpirituoſa prima fuſco nigricans eſt, & ſaporem aromaticum, dul-

ei tamèn & ſubadſtringente mixtum, nec non ſpecificum cinnamomi odorem obtinet. Inſpiſſata maſſam largitur fuſco-nigricantem, ſapore adſtringente, & grato ſimul ſubdulci & aromatico præditam. Uncia una cinnamomi mihi drachmam unam & ſemiſſem reddidit. Clarè ex deſcriptis examinibus conſtat, virtutem cinnamomi adſtrictoriam præcipuè in parte gummoſâ, aromaticam verò in ſubſtantiâ reſinoſâ, & oleo æthereo quærendam eſſe, & tincturam proindè atque infuſum vinoſum infuſo aquoſo longè præſtantiora exiſtere.

§. X.

Cinnamomum, in pulvere exhibitum, ob ſtypticam inprimis terreo-gummoſi principii indolem, fibras partium ſolidarum ſatis validè ad-& conſtringit, propter reſinoſo-oleoſam verò ſubſtantiam ſolida nervoſo-membranacea, interveniente vivido quodam ardore, ad vegetiores contractiones irritat, & ſanguinem prætereà ac fluida reliqua commovet, impuritates tenaces, viſcidas, pituitoſas, attenuat, calorem intendit, fluidi nervei influxum auget, & vario hoc modo non tantùm ſolida roborat, ſed humorum etiam circuitum vegetiorem reddit. Ex vario hoc operandi modo quævis

virtutes generales, cinnamomo vulgò adſcriptæ, nimirùm *ſtomachalis*, *nervina*, *cephalica*, *uterina*, atque *cardiaca*, & ex hiſce iterùm ſpecialiores derivandæ ſunt. Opem nempe egregiam ferre conſuevit in variis appetitûs atque digeſtionis vitiis, v. g. in anorexiâ, dyſorexiâ, apepſiâ, dyſpepſiâ, immò ipsâ picâ & malaciâ, ſi illa ſcilicet accumulatis cruditatibus frigidis pituitoſis, quarum reſolutionem adjuvat, nec minùs tunicarum flacciditati & atoniæ, indeque pendenti languido motui periſtaltico, quem denuò, flacciditatem corrigendo, fortiorem reddit, originem ſuam debent. Ex eodem fermè fundamento in variis fluxionibus ſeroſis & ſeroſo-ſanguineis præternaturalibus, vomitu nimirùm, diarrhoeâ vulgari, lienteriâ, cœliacâ, dyſenteriâ, diabete, fluore albo &c. ſeſe commendat, præſertìm, ſi ante exhibitionem ejus impuritates eliminandæ per congrua remedia reſolutæ & eductæ fuerint, aut fluores hi ſolam laxitatem & atoniam fibrarum cauſam agnoſcant.

§. XI.

Notatu pariter dignum eſt, corticem hunc, qui fluxiones ſeroſas, & ſanguineoſeroſas, & præternaturales ſiſtit, ſanguineas naturales & nonnaturales v. g.

fluxum menſtruum, lochialem &c., itemque fœtûs atque placentæ uterinæ excluſionem egregiè promovere, & quidèm eò certiùs ac citiùs, ſi eidem alia ſpecifica, ut ſuccinum, crocus, borax Veneta, ſalia mediæ naturæ &c. jungantur. Dum fibras enim leniter conſtringit, & ſanguinis ac fluidi nervei in fibras muſculorum motrices influxum auget, contractiones, ad prædicta expellenda neceſſarias, auctiores quoque reddit.

§. XII.

Latiùs, quàm virtus ſtomachalis & uterina, vires nervinæ atque cephalicæ ſeſe extendunt. Creberrimè videlicet hic cortex proficuus fuit repertus in melancholiâ idiopathicâ, epilepſiâ cacochymicâ, coryzâ juſto diuturniori, vertigine, imbecillitate memoriæ, apoplexiâ, affectibus ſoporoſis, paralyſi, hebetudine & plenariâ abolitione ſenſuum externorum, itemque, ob generalem virtutem roborantem, in cachexiâ, tumoribus partium œdematoſis, intumeſcentiis glandularum frigidis, febre intermittente quotidianâ & quartanâ, appetitu venereo nimis torpido, & ſingulis affectibus reliquis, qui ex nimiâ partium ſolidarum laxitate, humiditate, atoniâ, & humorum viſcoſitate, languidoque circulo, vel liquidi

etiam nervoſi penuria naſcuntur.

§. XIII.

Hactenus dicta primario de cinnamomo, in pulvere, & infuſo aquoſo aut vinoſo ægris exhibito, intelligenda erunt: Circa olei enim, eſſentiæ, ac ſpiritûs, inde cum alcohole per abſtractionem parati, virtutes differentia quædam occurrit. Nam oleum æthereum, diſtillatione ſeparatum, medicamentum ſummè activum eſt, forti virtute commovente, calefaciente, diſcutiente, exſiccante atque nervinâ, nullâ verò adſtringente, præditum: Spiritus abſtractitius ſubtiliorem duntaxat olei portionem continet, & ideò oleo longè temperatior eſt, & eſſentia denique, ſi rectificatiſſimo vini ſpiritu extrahitur, oleum ſolummodò & reſinam ſolvit, ſtypticam verò ſubſtantiam intactam relinquit, vel exiguam ſaltem ſubſtantiæ, terreo-gummoſæ portionem, quam phlegma, menſtruo ſpirituoſo adhuc inhærens, ſolvit, in poros ſuos recipit; hinc nulla ſingulari etiam virtute adſtrictoria pollet, & viribus ſaltem commoventibus, diſcutientibus, calefacientibus, & roborantibus inſtructa eſt. Cinnamomum, quod addendum erit, in pulvere à granis aliquot ad ſcrupulum ſemiſſem, in infuſo aquo & vinoſo autem

à granis paucis ad ſcrupulum integrum; immò drachmam dimidiam præſcribitur.

CAPUT XXV.

De Caſſia Lignea.

§. I.

CASSIA LIGNEA, *Mitter-Gimmt*, ſive *Canella Mallabarica*, *Xylocaſſia* &c., æquè, ac cinnamomum, in fiſtulas ſive cannulas convoluta eſt, majori tamen, quàm illud, rubedine tincta, craſſior, &, ratione ſaporis, odoris atque virtutis, longè ignobilior deprehenditur. Odorem videlicet debiliorem ſpirat, &, loco ſaporis acris, gratiſſimâ dulcedine remixti, debilem duntaxat ſaporem aromaticum, lentore quodam terreſtri deturpatum, guſtûs organo ſub manducatione imprimit: Aliquamdiù præterea manducata non lignum, ut caſſia cinnamomea, ſed glutinoſam ſolummodò materiam, quæ paulatìm in ſalivâ diffluit, in ore relinquit.

§. II.

Nonnulli eam arboris cinnamomeæ corticem exteriorem credunt, alii ex adverſo, qui ſententiàm, experientiâ magis

gìs fundatam, cui proinde ſubſcribo lubentiùs, tuentur, *arboris canelliferæ Malabaricæ*, *Javanenſis*, aliarumque regionum orientalium, à Ceylanicâ tùm totiûs, tùm partium formâ parùm vel nihil diſtinctæ, corticem eſſe, adeòque telluris duntaxat, & climatis diſcrepantiam differentis bonitatis cauſam exiſtere, arbitrantur. Facilè cæteroquin largior, ſpeciem utramque diſcriminis quidquam intercedere poſſe, etiamſi illud tam exiguum ſit, ut ex arborum formâ externâ vix, aut ne vix, dignoſci queat. Ad confeſſionem hanc memet arbores cogunt, quæ in ipſâ inſulâ Ceylon inter veras & nobiliores arbores canelliferas ſparſim creſcunt, & collectoribus nihilominùs caſſiam ſaltem ligneam, neutiquàm vero cinnamomeam, largiuntur. Hiſce accedit, quòd, prætèr binas recenſitas, plures adhuc arboris canelliferæ ſpecies, corticem, quoad odorem, ſaporem, & virtutem plus minùſve diſtinctum, fœnerantes, in eâdem Inſulâ reperiantur.

§. III.

Præter inutiles *partes terreas*, & *copioſas*, eaſque *valdè craſſas mucilagineas*, *reſinoſas* quoque & *pauciſſimas ſpirituoſo-oleoſas* in mixtione ſuâ continet. Olei ætherei penuria tanta eſt, ut libra integra,

quòd ipſe expertus ſum, ſub deſtillatione humidâ ne guttulam in ſubſtantiâ largiatur, ſed aquam ſolummodò lacteſcentem, grato ſapore dulci & aromatico imbutam, reddat. Deſtillatio præterea admodùm tædioſa eſt, ac lentè procedit: Admoto quippe igne mitiori, protinùs ceſſat, ſubſtrato autèm paulò fortiori, maſſa terreo-mucilaginea, licet dimidiâ ſaltem veſicæ pars aquâ & cortice diffracto repleta ſit, adeò expanditur, ut integra corticis fruſtula, unà cum expanſâ mucagine, tranſcendere minitentur, & liquor hinc inde per alembici commiſſuras penetret.

§. IV.

Simillimæ difficultates ſub extractione & ſeparatione partis mucilagineæ occurrunt. Unica enim caſſiæ pulveriſatæ úncia largam aquæ molem tàm copioſâ, craſſâ, atque tenaci mucilagine imprægnat, ut poſt digeſtionem in gelatinam, denſam, fuſco-rubicundam, mutata videatur. Mucilago hæc, licet aquæ recentis affuſione dilutior reddatur, filtra chartacea, ob inſignem craſſitiem & tenacitatem, tranſire recuſat, &, ſi, adhibitâ vi majori, per pannum lineum exprimitur, terra tenerior, quæ altiùs ipſi immerſa eſt, atque involuta, ſimul pene-

trat, ut verum ideò ſubſtantiæ mucilagineæ pondus determinari nequeat, præſertìm, cum notabilis inſuper portio, linteo ac digitis ſub percolatione ac forti expreſſione tenaciùs adhæreſcens, à malè trajectâ detrahenda ſit. Fœlicius paulò opus ſuccedit, quandò caſſia lignea, in majora duntaxat fruſta diſſecta, extractioni ac leniori coctioni in ollâ ſubjicitur. Nam fruſtula faciliùs à mucilagine extractâ cribri ope ſeparari, & illa exſiccari, hæc inſpiſſari, & ſic pondera lance examinari poſſunt. Adhibitâ ultimâ hac methodo, ex unciâ caſſiæ unâ extracti mucilaginei, juſtæ conſiſtentiæ, drachmam unam & ſcrupulos duos impetravi. Mucilago nondùm inſpiſſata, quòd addendum duco, per ſe conſiderata, ac penitùs à reliquis principiis ſeparata, uti hoc, ſub expreſſione infuſi per linteum, ex puriori hinc inde tranſeunte portione cognoſcere licet, albicans quidèm, inodora, ac planè inſipida eſt, verùm, cum ſub extractione & percolatione præcaveri nequeat, quominùs portio aliqua terræ tenerioris fuſco-rubicundæ, mucilagini altiùs immerſæ, immò ipſiùs ſubſtantiæ reſinoſæ pauxillùm colatorii poros ſimul penetret, non mirandum eſt, quòd maſſa inſpiſſata, præter colorem fuſcum, debilem quoque ſaporem aromatico-ſali-

num acquirat, & ipſam caſſiam aliquantulùm adhuc redoleat.

§. V.

Partis reſinoſæ ſeparatio minùs faceſſere ſolet negotii, & poſt blandam cum ſpiritu vini digeſtionem tinctura indè reſultat, coloris è rubro nigricantis, odoris aromatici, ſaporis acris, aromatici & ſubadſtringentis; quæ, evaporando ad juſtam ſpiſſitudinem redacta, maſſam relinquit, rubro-nigricante paritèr colore tinctam, & ſapore adſtringente, cui ſubdulcis tamen ac debilis aromaticus mixtus deprehenditur, præditam. Uncia caſſiæ una mihi drachmam unam & ſemiſſem hujus extracti reddidit. Reſiduum, cum aquâ coctum, itidèm in craſſam atque tenacem maſſam mucilagineam reſolvitur, & anteà memoratæ difficultates circà mucilaginis à terrâ ſeparationem iterùm obviæ ſunt.

§. VI.

Vires *calefacientes*, *commoventes*, *diſcutientes*, *roborantes* atque *nervinæ* in caſſiâ ligneâ longè remiſſiores ſunt, quàm in cinnamomo, *incraſſantes* verò ac *demulcentes*, quibus cinnamomum penitùs fermè deſtituitur, ob mucilaginis copiam & craſſitiem, notabiles inveniuntur, & inde

etiàm ratio præcipuè petenda videtur, cur caſſia lignea in morbis, ex nimiâ humorum tenuitate & acrimoniâ, partiumque ſolidarum eroſione deducendis, v. g. in aſperitate faucium, tuſſi, ardore ventriculi, cholerâ, dyſenteriâ, ſtranguriâ &c. ſpecificam virtutem exerat. Tota quidèm mucilaginis in ventriculo extractæ moles, ob inſignem glutinoſitatem, per vaſa bibula & lactea ad ſanguinem penetrare nequit, ſed maxima ejus pars in primis viis remanet, aſt ſubtilior tamèn portio, confluentibus tepidis liquoribus aquoſis dilutior reddita, ad humorum circulantium maſſam transfertur, & hinc inde demulcendi atque incraſſandi virtutem edit. Scriptores aliqui huic cortici ſpecificas etiàm vires in uvulæ laxitate, fluore albo, aliiſque uteri affectibus frigidis tribuunt; verùm, in hoc paſſu cinnamomo, me ſentiente, neutiquàm præferenda, ſed potiùs poſtponenda, erit, quoniam rudioribus principiis gaudet, & in iis quoque morbis, qui leniora adſtringentia poſtulant, longè minorem efficaciam monſtrat. Optimè exhibetur in infuſo vinoſo & tincturâ ſpirituoſâ, decocta autem & infuſa aquoſa nulliûs ferè pretii ſunt, niſi medicus nonnunquàm ad craſſæ ac glutinoſæ mucilaginis actionem, indeque derivandas vires incraſſan-

tes & demulcentes, reſpicere velit. Datur etiàm in pulvere à granis aliquot ad ſcrupulum unum & ultrà.

CAPUT XXVI.

De Caſſia Caryophyllata & Canella alla.

§. I.

CASSIA CARYOPHYLLATA, *Nelcken-Gimmt*, cortex aridus eſt, cinnamomo paulò tenuior, aſperiori ſuperficie externâ, colore, ſi à pelliculâ extimâ gryſeâ probè purgata fuerit, ex rufo-ferrugineo, ſapore acri aromatico, & odore caryophyllorum, quanquam debiliori, prædita.

§. II.

Circà denominationem æquè, ac deſcriptionem arboris, quæ hunc corticem ſuppeditat, & in *Braſiliâ* inprimìs, ac *novæ Hiſpaniæ* provinciâ *Chiapa*, nec minus in *inſulis Jamaicâ* & *Madagaſcar* creſcere traditur, non levis ſcriptorum diſſenſus occurrit: Alii quippe illam inter myrti arboreæ, alii inter arboris caryophylliferæ ſpecies referunt, & eandem igitur cum HERMANNO &c. *Myrtum arboream Americanam*, aut *Myrtum arboream*

aromaticam foliis laurinis, vel cum PLUKENETIO *Caryophyllum aromaticum Indiæ occidentalis fructu retundo*, vocant. Difficile igitur in hoc diſſenſu eſt, certi quidquam determinare; reliquis nihilominùs probabilior mihi HERMANNI videtur ſententia, quoniam arbor hæc non caryophylla, ſed initio ſtatìm baccas rotundas, umbilicatas, fuſco nigricantes, piperis ordinarii granis paulò majores, odoris & ſaporis caryophyllæi; quas FRANCISCUS RHEDI (*a*) *piper Chiapæ*, *piper Tavaſci*, *pimiente de Chapa*, alii *caryophyllum* aut *amomum Plini*, *piper Jamaicenſe*, *cocculos Indos aromaticos* appellant, profert, & & folia quoque, laurino odore prædita, formâ ad myrti folia, (præterquàm quòd hiſce multò longiora exiſtant ac latiora), accedunt.

§. III.

Natura corticem hunc *principiis gummoſis*, & *oleoſo-ſpirituoſis* parciſſimè ſaltèm donavit. Nam integra libra civilis, quam humidæ deſtillationi in veſicâ, poſt ſufficientem in aquâ ſalſâ macerationem, aliquandò ſubjeci, aquæ tranſtillanti colorem quidèm ex albo flaveſcentem, & aromaticum ſaporem & odorem conci-

(*a*) Vid. Ejus Experimenta circa varias res naturales p. 133. ſeqq.

liabat, nullum tamèn oleum ſubſtantiale largiebatur, ſi paucas miculas exceperis, quæ aquæ ſuperficiei innatabant, & ob molem nimis exiguam non ſeparari poterant. Non adeò larga quoque meſſis poſt extractionem aquoſam & ſpirituoſam apparuit: Ex integrâ enìm corticis unciâ primùm rectificatiſſimo vini ſpiritu extractâ, tincturam fuſco-nigricantem, odoris aromatici, ac valdè acris, & paululùm aromatici ſaporis, obtinui, quæ blando calore inſpiſſata, vix drachmam unam maſſæ gummeo-reſinoſæ, colore obſcurè fuſco, & ſapore aromatico ac valdè acri donatæ, reliquit. Longè parcior adhuc, poſt reſidui coctionem cum aquâ, ſubſtantiæ merè gummoſæ proventus fuit, eademque vix ad ſcrupuli dimidii pondus aſcendebat. Caput mortuum exſiccatum planè iners erat, & drachmas ſex cum dimidiâ pendebat. Alia caſſiæ recentis uncia, ordine inverſo, primùm cum aquâ, protractiori ac repetitæ digeſtioni tradita, liquorem præbuit fuſco-flaveſcentem, inſipidum fermè, ſpecifico tamen caſſiæ odore imbutum, qui, peractâ decenti evaporatione, extracti gummoſi, ſapore auſteriuſculo, atque nonnihil amaricante ingrato præditi, drachmam ſemiſſem fœnerabat. Tinctura ſpirituoſa, quam poſt ſecundam reſidui

ſiccati cum ſpiritu vini extractionem impetravi, grana triginta octo ſubſtantiæ reſinoſæ ſuppeditavit.

§. IV.

Militat inter pharmaca *roborantia*, *calefacientia*, *nervina*, *cephalica* & *ſtomachalia*, in morbis, à pituitâ, humorum ſpiſſitudine, & partium ſolidarum flacciditate oriundis, proficua. Caryophyllis aromaticis ſubſtitui poteſt, quotiès moderatioris operationis medicamina deſiderantur. Optimè in infuſo vinoſo, à drachmâ dimidiâ ad integram & ultrà, præſcribitur.

§. V.

CASSIA ſive CANELLA ALBA, *weiſſer Gimmt*, caſſiâ ligneâ, caryophyllatâ, & cinnamomeâ longè craſſior eſt. Colore gaudet albicante, vel potius ex albo flaveſcente, in exteriori ſuperficie pallida hinc inde rubedine mixto, valdè acrem ſaporem aromaticum guſtûs organo imprimit, gratiſſimoque inprimis odore, quo caryophylla, nucem myriſticam, ac cinnamomum ſimul æmulari videtur, ſeſe commendat. Dicitur etiàm *Caſſia lignea Jamaicenſis*, *Coſtus Arabicus Officinarum*, *Coſtus corticoſus* & *ventricoſus*, *Cinnamomum Magellanicum*, & *Cortex Winteranus*.

Ultimum hoc nomen ab equite Anglo, & navarcho WINTER, qui eam anno 1667. primùm ad Europeos ſecum tranſtuliſſe traditur, adepta eſt.

§. VI.

Tranſvehitur, ad gentes Europeas, ab extimâ tamèn pelliculâ priùs liberata, partìm ex *India orientali*, partìm ex *Americæ inſula Jamaicâ*, & *terris*, *freto Magellanico vicinis*. Arbor, à cujus trunco detrahitur, folia habet, lauri foliis ſimilia, floreſque fert exiguos purpurei coloris, qui tandèm parvos fructus glandiformes, viridi colore tinctos, relinquunt. HANS SLOANE eam *Arborem bacciferam laurifoliam aromaticam fructu viridi calyculato* (a), CLUSIUS *Arborem aromaticam Magellanicam*, CASP. BAUHINUS *Laurifoliam Magellanicam*, HERMANNUS *Arborem Magellanicam bacciferam*, SAMUEL DALE *Periclymenum odoratum, Magellanicum* & alii *Laurum canelliferam Magellanicam* & *Jamaicenſem* vocant.

§. VII.

Principiis valdè activis, tam *fixis gummeo-reſinoſis*, quàm *volatilibus oleoſo-ſpirituoſis* pollet. Oleum eſſentiale æthereum copioſis partibus, craſſis, mucidis, unguinoſis, remixtum prodit, & hiſce ita-

(a) In Catal plantár. inf. Jam. p. 165.

que ſeparatis, exigua ſaltèm ejus quantitas colligitur. Quum aliquandò enìm integram libram civilem canellæ albæ, groſſiuſculè contuſæ, ac debitè priùs maceratæ, humidæ deſtillationi in veſicâ cupreâ ſubmitterem, aqua ex albo flaveſcens; turbida, ſapore acri aromatico, odore fragrante prædita, tranſtillabat, & paulatìm ipſum oleùm, obſcùrâ tinctum flavedine, ſecum in receptaculum educebat. Oleum hoc aquæ ſuperficiei innatabat, & vitri recipientis lateribus adeò circumquaque adhærebat, ut tota aquæ ſuperficies oleo copioſè contecta, idemque ad unciæ dimidiæ pondus aſcendere videretur: Verumenimverò, eventus ſpem meam fefellit. Suſceptâ enim olei ſeparatione, vix ſcrupulum dimidium olei, limpidi, flavi, aromatici, obtinui, &, licet longè major adhuc portio adeſſet, illa tamen, ob valdè glutinoſam ac craſſam indolem, ſeparari, & ſeorsìm colligi nequibat, ſed partìm receptaculi, partìm vitri hypocleptici lateribus unguenti, aut olei unguinoſi expreſſi inſtar, adhæreſcens, quacunque etiam adhibitâ encheireſi, ſimul defluere renuebat. Aqua etiàm multis adhuc particulis oleoſis imprægnata erat, ac diu turbida permanebat.

§. VIII.

Principia fixa gummeo-reſinoſa, quæ viribus oleo æthereo parùm cedunt, & canellæ amaritiem imprimis conciliant, majori quantitate mixtionem ingrediuntur. Tinctura ſpirituoſa prima colorem fuſco-rubeſcentem, ſaporem aromaticum, acrem, ac valdè amarum, & ſpecificum canellæ odorem obtinet. Blandâ evaparatione inſpiſſatâ, ſaporem aromaticum, qui unicè, vel tamen præcipuè, principio oleoſo-ſpirituoſo adſcribendus venit, maximam partem amittit, ac ſolum fermè amarum retinet. Ex unciâ canellæ unâ drachmas duas & grana ſex hujus extracti impetravi. Infuſum aquoſum primum flaveſcens eſt, & intenſè amarum. Quandò blandè evaporatur, maſſam relinquit, odore fuſco, & maximâ paritèr amaritie præditam, quæ integr paritèr canellæ unciâ extractioni ſubjectâ, circiter drachmam unam, totidemque ſcrupulos pendet.

§. IX.

Viribus potentioribus quàm reliquæ caſſiæ aromaticæ ſpecies hic cortex donatus reperitur, & inter calidiora proindè ac valdè activa *commoventia*, *exſiccantia*, *nervina*, *cephalica* & *ſtomacbalia* jure col-

locandus eſt. In refractariis febribus intermittentibus, præſertìm quartanis, vires ſingulares monſtrat; immò nonnulli eum ſpecificè quoque ſcorbuticis prodeſſe, perhibent. Prior virtus certiſſima eſt, circà poſteriorem verò multa, ſi ſpatium & ſcopus permitterent, monenda forent: Sufficientem enìm rationem non video, cur cortex hic aliis balſamicis & aromaticis in ſcorbuti curatione præferendus ſit, & alia potiùs remedia, hoc ipſo leniora paululùm ac temperatiora, ſemper tutiora eſſe ac præſtantiora, arbitror. Varias compoſitiones pharmaceuticas ingreditur, frequentiſſimè tamèn, & optimè quoque in infuſo vinoſo, à ſcrupulo uno ad drachmam integram, exhibetur.

CAPUT XXVII.

De Camphorâ.

§. I.

CAMPHORA, alias etiam *Caphura*, itemque *Caſura* dicta, *Camphre*, rectê in *crudam* & *depuratam* diſtinguitur. Cruda, ob ad- & immixtas multas partes recrementitias, nondùm perfecto pollet candore, ſed gryſeum adhuc colorem obtinet, & propter hunc ideò, & exiguas haſtulas cryſtallinas, ad ſalis culina-

ris impurioris, ac groſſioris formam habitu externo accedit. Colligitur ea, ac ſublimando ſeparatur, tùm in *Japoniâ* & *Chinâ*, tùm etiàm in *inſulis Borneo* & *Sumatra*; maxima tamen quantitas, quæ alibi proſtat venalis, ex Japoniâ ad gentes exteras tranſvehitur: In Chinâ enìm atque inſulis memoratis tantâ copiâ nuſquàm obvia eſt, ut inter merces, navibus exportandas, locum vindicare ſibi, atque tueri poſſit.

§. II.

Differunt etiàm formâ, tùm totiûs, tùm partium externâ arbores, quæ in inſulis Borneo & Sumatra camphoram reddunt ab arboribus, quæ idem concretum in Chinâ atque Japoniâ largiuntur. Nam arbor camphorifera Japoniæ, quæ à KÆMPFERO *Laurus camphorifera* vocatur, & in Japoniæ tractibus occidentalibus, maximè autèm provinciâ *Satzuma*, inſuliſque adjacentibus uberioris proventûs eſt, ad vaſtam tiliæ magnitudinem exceſcit: Radicem habet, uti vix memoratus KÆMPFERUS refert (*a*) validam ac parum brachiatam, largiori tamen præ partibus reliquis ſubſtantiâ camphoratâ inſtructam. Truncus cortice ſcabro nonnihil ac pulli coloris, rami verò juniores

(*a*) In Amœnit. exot. p. 771. ſeqq.

nitente, lævi, viridiuſculó, facilè tamen, ob interioris ſuperficiei glabritiem & mucoſitatem, detrahendo, cinguntur. Medulla magna, fungoſa & lignoſa eſt, lignum recens candidum, exſiccatum verò colorem ex rufo variegatum acquirit. Folia lauri vulgaris foliis ſimilia inveniuntur, & floſculi, qui menſe Maio, Junioque in faſtigiis ramulorum inter foliorum axillas prodeunt, albi & hexapetali ſunt, iiſdemque tandèm baccæ ſuccedunt, per maturitatem atro-purpureæ & ſplendentes, piſa majora magnitudine æquantes, figurâ quodammodò turbinatâ, pericarpio molli purpuraſcente; & ſapore ex camphorâ caryophyllaceo præditæ, quæ intùs nucleum, grani piperis magnitudine, cortice nigro micante obductum, bifidum, oleoſum, fatui ſaporis, continent.

§. III.

Altera arbor camphorifera, quæ inſulas *Sumatram* & *Borneo* patriam agnoſcit, ſecundùm CRIMMII deſcriptionem (*a*), caudicem habet rectè aſcendentem, & ramos ſuos eleganter explicat. Lignum ejus, ob duritiem & texturam compactiorem, ad ædificia perutile reperitur, &, ſerrâ diſſectum, fortem ſpirat odo-

(*a*) In Miſcell. A. N. C. Dec. 2. ann. I. p. 371.

rem, multùmque oſtendit pinguedinis. Folia ſunt magna & carnoſa, anteriùs acuta, & camphoræ odorem contrita emittunt, qui non adeò diù tamèn perdurat, ſed denuò, conſumptis paulatinâ exhalatione particulis volatilibus, ceſſat; magna cæteroquin hæc & arboris caryophylliferæ folia, quoad formam, ſimilitudo intercedit. Fructus, quos profert, formoſi ſunt, atquè oblongè rotundi, parvamque nucem avellanam magnitudine æquant. Cortice tenui cinguntur, quæ rursùs, inſtar, nucum avellanarum, alteri elegantis formæ tunicæ, diverſis coloribus, rubro ſcilicet, purpureo, flavo, ac viridi præditæ, incluſa hæret. Hæc poſterior integrum contegit fructum, & ſuperius, inſtar tulipæ, quam figurâ etiàm nonnihil refert, ſeſe aperit. Fructus conditi grato pollent ſapore, & ſubtili odore camphorato, adeòque etiàm in Indiâ inter præſtantiora referuntur alexipharmaca. Ex fructibus hiſce, ut & ex foliis ac floribus aqua deſtillata ſatis activa, itemque oleum æthereum & expreſſum elici poſſunt, & ex ligno quoque, ad medullam uſque diſciſſo, copioſa materia oleoſa prodit.

§. IV.

Ex foliis, cortice, ligno, ramis, &

maximè radicibus, contritis, raſpatis, aut groſſiuſculè ſaltèm diſſectis arborum deſcriptarum, camphora cruda ab Indiæ incolis, imprimis à ruſticis provinciæ Japonicæ *Satzuma*, & inſularum *Gotho* ſingulari deſtillatione, ac ſublimatione ſeparatur. Methodus hæc ab auctoribus diverſimodè quidem deſcribitur, plerorumque tamen deſcriptiones ad ſequentia redeunt: Radices ſcilicet diſciſſas, quæ præ reliquis, arborum parbitus camphorâ abundant, vel ſimul etiàm, ſi ſufficiens radicum copia deſit, folia, cortices, lignum, & ramos cum aquâ ſimplici, tantâ quantitate affuſa, ut ſpecies aliquantulùm tegat, in veſicâ, vel aheno ferreo aut cupreo, cui amplum capitellum ſive alembicum, fictile, roſtratum, intùs pileo, ſeu operculo ſtramineo obductum, imponitur, coquunt, & igne moderato, lutatis priùs commiſſuris, & receptaculo adaptato, camphoram in alembicum, ubi formâ ſiccâ capitello ſtramineo adhæret, ex parte etiàm cùm aquâ tranſtillante in applicatum receptaculum, propellunt. *(a)*

(a) Conf. Breynius in Miſc. N. C. G. ann. 4. obſ. 130. it. Kæmpf. l. c. p. 272. Neumann. in Lect. de camphora.

§. V.

Occurrunt quoque, teſte laudato GRIMMIO (*a*), multæ inter arbores camphoriferas, hoc concreto reliquis ditiores, quæ ideò etiàm camphoram *nativam, puram, candidam, virgineam*, abſque ullâ ſublimatione ac deſtillatione ſeparandam, largiuntur. Incolæ igitur, poſtquam externis quibuſdam ſignis, quorum GRIMMIUS tamen nullam ſpecialem fecit mentionem, cognoverunt, arborem camphorâ divitem eſſe, omnibus eam foliis, nec minùs cortice ac ligno externo, uſque ad medullam, ſpoliant, & camphoram ex medullâ fiſsâ, in quâ hinc inde, ſub formâ ſalis coagulati, tenuis, cryſtallini, foliati, latet, eximunt: Quæ meſſis tamèn non adeò larga deprehenditur, dùm magnæ arbores unam duntaxat libram, vel libram unam cum dimidiâ, libras duas, & ad ſummum tres libras fœnerantur.

§. VI.

Ultima hæc camphoræ ſpecies nullâ depuratione, nullâ novâ ſublimatione indiget, rudis verò ſeu cruda ordinaria, quæ methodo anteà deſcriptâ ſeparatur, & impuritatibus adhuc remixta eſt, de-

(*a*) L. c.

nuò ſublimari debet, ut formam & proprietates, quibus camphora Officinarum inſtructa cernitur, acquirat. Olim hanc ſublimationem depuratoriam, quam Indi ignorant, quamque Europæi vulgo *Refinationem* vocant, Veneti ſuſcipiebant, noſtrâ vero ætate illa ipſa optimè, ac fere unicè Amſtelodami à nonnullis peragitur, quæ nondùm tamèn, cum additamenta & præcipuas encheireſes ſtudiosè celent, ſatis innotuit. (*a*) Quicquid interea ſit,

(*a*) Nonnulli ſequentem procedendi methodum veram, vel eidem ſaltèm valdè analogam eſſe, opinantur. Adornatur hoc modo: Primò camphoram crudam, groſſiuſculè contuſam, & per cribrum, amplioribus inſtructum foraminibus, trajectam, ab inhærentibus quiſquiliis craſſioribus purgant: Deinde duas circiter libras, aut duas cum dimidiâ in phialam, fundo æquali, ventre ampliſſimo, aſt ſimul humili, & vix quatuor digitos alto, nec non collo anguſto, & aliquot pollicum tranſverſalium longo prædidam, immittunt, eâdemque in arenæ balneo, ad aliquot pariter pollicum profunditatem, collocatâ, tantùm ignis gradum adhibent, ut camphora aquæ inſtar fluat, & in hoc gradu tamdiù relinquitur, donec humidum ſuum per vitrum apertum penitûs exhalaverit. Ne dicta autem portio aquea, ſensìm aſcendens, poſt aliquam refrigerationem denuò relabatur, & vitri rupturam efficiat, nec ſublimata quoque camphora collilateribus apponatur, ſed liqueſcendo rursùs ad maſſam redeat, uſque dùm humiditas penitùs conſumpta ſit; pannum laneum triplicatum vitri

peractâ ac ritè adornatâ hac ſublimatione, *Camphora depurata* ſeu *camphora Officinarum* reſultat, quæ ſingulare ſiſtit *concretum vegetabile, ſiccum, candidum, ſplendens, cryſtallinum, volatile, inflammabile, odore fragrantiſſimo, & ſapore acri, urente, ac paululùm amaricante præditum.*

collo uſque ad vitri medietatem, relictâ tamen vitri aperturâ, circumponunt, ut collum fortiùs incaleſcat, & calor intenſior halituum appoſitionem impediat. Verùm, quum plurimæ partes camphoræ reſolutæ hac ratione per vitrum apertum arbituræ eſſent in auras, cucullo conico, ex chartâ craſſiori parato, & phialæ impoſito, diſſipationem earum impediunt, eodemque particulas ſenſim evectas, & ſub florum formâ chartæ adhærentes, excipiunt. Peractis primis hiſce laboribus, & phlegmate prorsùm expulſo, ignis ſucceſſivè iterùm minuitur, cucullus pyramidalis, cum priùs applicato panno craſſiori, aufertur, & pannus rarior, foraminibus inſtructus, loco ablati circumponitur, ut camphora, in ſublime evecta, vitro, paululùm hac ratione ac ſenſim refrigerato, ſeſe apponat, & in unam quoque, eamque ſolidam & pellucidam maſſam, juſto ſcilicet admoto ignis gradu, colliqueſcat. Quò liberior prætereà ſub novo hoc labore ac verâ camphoræ ſublimatione aeris acceſſus, nimiaque partium volatilium exhalatio præcaveantur, cucullus chartaceus amplior ita vitro imponitur, ut illud ad arenam uſque contegat, & ſingulis hiſce ritè adornatis, ignis tandiù ſubſternitur, ac ſensìm augetur, donec tota camphoræ moles ſublimata, & in placentam compactam & candidam colliquefacta ſit. &c. Sic prolixa quidèm de-

§. VII.

Memoratæ camphoræ depuratæ proprietates, quarum nonnullæ, v. g. ſiccitas, nitor candidus, forma cryſtallina, odor ac ſapor ſenſus manifeſtè incurrunt, nonnullæ autèm, volatilitas nempè & ſulphurea indoles ex odore fragrantiſſimo, nec minùs e plenariâ, quanquàm paulatinâ & inviſibili, reſolutione halituoſâ, promptâ ſolutione in ſpiritibus ardentibus, & promptâ pariter atque totali, ſi accenditur, deflagratione clarè cognoſcuntur, tàm ſingulares, inſtitutâ ſcilicet mutuâ omnium relatione ac correlatione, deprehenduntur, ut chemicorum plerique hactenùs ignoraverint, cui corporum generi camphora rectè annumeranda eſſet, & ideò tantus etiàm apud ſcriptores chymico-medicos circà naturam ejus, ac vera principia conſtitutiva reperitur diſſenſus, ut numeroſæ ſucceſſivè innotuerint opiniones, quarum plurimæ tamèn

puratoriæ ſublimationis camphoræ deſcriptio ſeſe habet, dubitant tamen multi, & ego paritèr vix credere poſſum, illam tam completam eſſe, ut nihil ampliùs circa eandem deficiat. Probabile prætereà videtur, operarios camphoræ ſublimandæ aliquid, quod partium mobiliſſimarum diſſipationem nonnihil prohibeat, addere, & in principio quoque peculiares encheireſes, quas ſtudioſè occultant, obſervare.

vero parùm conſentaneæ, nonnullæ etiàm prorsùs ridiculæ exiſtunt. Alii quippe illam *ſal volatile oleoſum*, alii *oleum coagulatum*, & alii denique, qui longiùs, quàm reliqui, à vero aberrant, *corpus gummeo-reſinoſum*, immò, *gummoſum ſuccum inſpiſſatum* &c. vocare conſueverunt, licet pleræque camphoræ depuratæ proprietates à proprietatibus, quibus ſalia volatilia oleoſa, olea coagulata, reſinæ, gummi, & ſucci inſpiſſati inſtructa ſunt, planè diſtinctæ inveniantur. *(a)*

(a) » Camphora, NEUMANNUS *in Miſcell. Societ, Reg. Berol. Cont. II.* p. 72. *ſcribit*, 1) » Reſina dici nequit, quia) quod etiàm Dom. » Prof. Hoffmannus annotavit) a) omnes reſinæ, poſt combuſtionem, cineres vel aliûs » terrei aliquid relinquunt, camphora e contrà » planè nihil, ſed tota deflagrat, & in auras avolat; b) nullæ reſinæ in vaſe clauſo penitùs & » in totum elevantur ab igne ſeu ſublimantur, » quod tamen cum camphorâ ſuccedit; c) reſinæ « ubi deſtillantur, phlegma præbent, & oleum. » partim etiàm ſpiritum ſic dictum, camphora » vero horum nihil; d) nulla plane reſina eſt, » quæ ad inſtar camphoræ in ſpiritu nitri ſolvi » queat; nec ulla datur, quæ æquè cito, & in » tantâ copiâ in ſpiritu vini colliqueſcat, neque » f) talis, quæ in aquâ calidâ, Camphoræ inſtar, » avolet. 2) Multo minùs Camphora ſal volatile » dici poteſt, quià in aquâ non ſolvitur, nec cum » aquâ intime, quin videri poſſit, miſcetur, » quam tamen ſolutionem inviſibilem cuncta ſa-

§. VIII.

Propiùs, me ſentiente, cum allegato NEUMANNO ad veritatis tramitem ac-

» lia admittere debent neceſſariò, uti ſuprà jam
» commemoratum eſt 3) Quamvis autèm Cam-
» phora oleoſum mixtum, vel ex oleo conden-
» ſatum corpus ſit, ideò tamèn ſimpliciter oleum
» vocari nequit, æquè ac alia mixta ſolida oleo
» prægnantia, ſiquidèm olei nomen liquidis præ-
» cipuè vel ad ſummum tenuibus unguinoſis, mi-
» nimè verò ſolidis & ſiccis ſubjectis tribuitur,
» & convenit, neque ullum oleum in ſiccâ ſub-
» ſtantiâ, ceu Camphorâ, ſublimari poteſt. 4)
» Succi nomen Camphoræ non convenit, quià
» ſucci proprie dicti mixtionem, a) vel gummo-
» ſam, quæ in aquâ facilè totaliter liqueſcit, b)
» vel gummi-reſinoſam; quæ partìm in aquoſo,
» partim in oleo o, inflammabili, ſpirituoſo,
» & ſimili ſolvuntur, c) vel reſinoſam obtinue-
» runt, qui poſteriores reſinæ propriè dicuntur;
» de quibus jam ſub numero 1. dictum eſt, qua-
» rum proprietatum nulla Camphoræ convenit.
» Nam, ſi omnia ea, quæ ex arboribus aliiſque
» Vegetabilibus partim ſponte proveniunt, vel à
» naturâ & ſole provocantur, partìm etiam per
» artem parantur, quamvis autèm in totâ plantâ
» ejuſque ſucco, & partibus aliis diſperſa & com-
» mixta fuerint, ſuccos vocare quis vellet, quan-
» tam non confuſionem ineptam, & conceptû
» ìmpoſſibilem pareret in deſcribendis rerum eſ-
» ſentiis? ſic enim omnis aquæ, ſucci, gummi,
» olei, balſami, reſinæ, ſimiliumque diverſitas
» periret, verbaque hæc diſtinctiva nullius pla-
» ne uſus forent. 5) Camphoram etiàm gummi

cedunt, & ſententiam, ratione magis & chymicâ experientiâ fundatam, tuentur, qui camphoram novum omninò, ſingulare atque, genericum, adeoque à prædictis planè diſtinctum, concretum *terreo inflammabile* appellant, idemque ex *merâ terrâ ſubtiliori*, & *tenerrimâ ſubſtantiâ inflammabili* ſive *phlogiſtâ*, oleo longè ſimpliciori, interveniente tamen unione firmiſſimâ, compoſitum eſſe, contendunt. De terræ enìm & tenerioris ſubſtantiæ inflammabilis præſentiâ haud quemquam

« vel bitumen non eſſe, ex prioribus jam ſatis
» patet, quicquid enim gummi vocatur, penitùs
» in aquâ colliqueſcit, ſicuti bitumina maximam
» partem in eâ ſolvuntur, ambo verò ſublima-
» tioni refragrantur, quam Camphora tamen ad-
» mittit. Cum igitur nihil in orbe terrarum co-
» gnitum ſit, quod cum camphorâ comparari
» poſſit, æquum etiam eſt, ut ſuo quoque no-
» mine ſingulari & ſpecifico inſigniatur, per
» quod, ſi res quædam dicatur Camphora, ſtatìm
» intelligatur, eam neque oleum, neque gum-
» mi, ſal volatile, reſinam, ſpiritum, neque bi-
» tumen, ſed planè aliam, & à dictis his diver-
» ſam eſſe materiam, mixtum nempè ex ingre-
» diendibus, camphoram veram conſtituenti-
» bus, concinnatum, indolis ſpecialiſſimæ. Un-
» de quæſtio, an ſal, vel gummi, reſina, vel
» ſuccus ſit, æquè inconveniens, & ſupervaca-
» nea judicabitur, ac ſi quis quærere velit, an
» ſal ſit oleum, vel an gummi ſit campho-
» ra? &c.

dubitaturum

dubitaturum eſſe credo, ſi camphoram accenſam flammam lucidam alere, & parùm fuliginis atræ ſub deflagratione evolvere conſpexerit. Luculentiùs tamen inhærentis principii inflammabilis ſimplicitatem putatitia camphoræ in ſpiritu nitri concentratiori ſolutio, & inde reſultans oleum verum probant. Putatitiam voco hanc camphoræ ſolutionem in oleum: Nulla quippe ſolutio vulgaris hic contingit, multò minùs fuſio, uti aliqui opinantur, ſed nova planè ſyncriſis. Nam terra ſubtilis camphoræ & tenerrima ejuſdem ſubſtantia phlogiſta cum acidis quibuſdam & pauciſſimis phlegmaticis aquæ fortis ſeu ſpiritûs nitri partibus connubium ſubeunt, ac novum hac ratione & verum oleum unione ſuâ demùm producunt, quod paululùm tamen adhuc cauſticum eſt, & injectam argenti limaturam nonnihil aggreditur, nec adeò firmâ pariter partium conſtituentium cohæſione gaudet, ſed, aquæ frigidæ infuſum, denuò diſſolvitur, ita ut camphora protinùs ad priſtinam formam redeat, & aquæ innatet: Quorum phœnomenorum cauſa partìm tumultuariæ ac rudiori compoſitioni, partìm etiàm nimis copioſæ acidi juſtò gravioris ad- & immixtioni tribuenda videtur. Natura quippe, olea in plantis producens, particulas conſtitutivas

tenerrimas ſensìm ſensìmque ſub optimâ proportione miſcet ac congregat, & ideò unionem procurat arctiſſimam; quæ ſingula autèm artifex chymicus non ſemper obſervat, nec unquàm etiàm tam exactè obſervare poterit.

§. IX.

Singularis prætereà ac novi prorsùs concreti generici nomine camphoram dignam eſſe, certo pariter certius eſt, quoniàm ſimilis naturæ ſubſtantia, quanquàm paulo impurior, & ſpecifico plerumque plantæ oleo plùs minùſve imbuta, e pluribus vegetabilibus, tùm intuitu generis, tùm ſpeciei diſtinctis, adhibitis tamen decentibus encheiriſibus, educi poteſt, ac ſeparari, adeòque ſpecies quoque variæ, ſub uno comprehendendæ genere, reperiuntur. Nam, teſtantibus JOHANNE OTTONE HELBIGIO (*a*), GRIMMIO (*b*), & CLEYERO (*c*), qui per annos complures in Indiâ orientali vixerunt, & ipſi artis chemicæ theoretico-practicæ ſatis gnari fuerunt, concretum, camphoræ vulgaris æmulum, e *recentibus galangæ*, *Zedoariæ*, *Zingiberis ſylveſtris*, *caſſiæ ligneæ* ac *cinnamomeæ radicibus*, immo, ex *ipſâ*

(*a*) In Miſc. N. C. G. ann. 9. & 10. obſ. 196.
(*b*) ibid. Dec. II. ann. 3. obſ. 208. & 209.
(*c*) ibid. Dec. II. ann. 4. obſ. 6.

caſſiâ ligneâ, deſtillando elici ac ſeparari poteſt. Similem quoque ſubſtantiam, utì NEUMANNUS (*a*) partìm expertus, partìm ex odore ſuſpicatus eſt, variæ adhuc aliæ plantæ, tàm indigenæ, quâm exoticæ, forti odore aromatico & balſamico, camphorato tamen plus minùſve remixto, præditæ maximè autèm *ſalvia hortenſis*, *majorana*, *thymus*, *roſmarinus*, *tanacetum*, *mentha Zeilanica*, nec minùs *abrotanum*, *millefolium*, ac *ſchoenanthum Zeilanicum*, itemque *juniperus*, *cardamomum* &c., continent, & chymico induſtrio ac debitarum encheiriſium gnaro, reverà, exiguâ licet quantitate, largiuntur. Nec ullâ denique ratione dubitandum eſt, corpuſcula illa ſaliniformia, quæ in oleis quibuſdam aromaticis, in vaſis probè clauſis diù aſſervatis, v. g. oleo cinnamomi, terebinthinæ, menthæ, matricariæ, majoranæ &c., SLARE (*b*), GODOFREDO (*c*), MENTZELIO (*d*), CRUGERO ac SHROCKIO (*e*) referentibus, paulatìm concreverunt, indole ſuâ camphoræ valdè analoga fuiſſe, etiamſi, calore

(*a*) L. c.

(*b*) In Tranſact. Angl. Comp. T. III. p. 362.

(*c*) Memoir. de l'Acad. Royal. des Sciences ann. 1721.

(*d*) (*e*) In Miſc. N. C. G. Dec. II. ann. 5. obſ. 38.

recedente, ex vitris apertis, ob partes unguinoſas, quibus implicita hærebant, tàm facile in auras evolare nequiverint.

§. X.

Cognitis veris camphoræ principiis conſtitutivis, & præcipuis pariter proprietatibus, operatio quoque ejus, quam in corpore humano vivo exercet, cognitu facilior erit, eamque ità comparatam eſſe credo: Quandò camphora pura, ſub ſicci pulveris formâ aſſumitur, minimè quidèm à liquore gaſtrico, qui nimiùm aquoſus eſt, ac nullum eapropter in camphoræ moleculas ingreſſum invenit, in ventriculo ſolvitur, facillimè nihilominùs, & intrà breve tempus, ob laxiorem molecularum minimarum cohæſionem, & inſignem planè ac mirabilem teneritudinem atque volatilitatem, blando calore in effluvia reſolvitur, quæ non tantùm in ipſiûs ventriculi tunicas vividam quandam impreſſionem, leniſſimi ardoris nomine forſan inſigniendam, faciunt, ſed rudi etiàm materiæ perſpirabili, ſæpiùs in ventriculi, & inteſtinorum cavo præſenti, mixta, eam in motum celeriorem redigunt; unde aliter fieri nequit, quin hac actione motus periſtalticus, eodemque mediante cruoris per vaſa ventriculi arterioſa ac venoſa progreſſus ci-

tatior evadat, atque vegetior, & flatuum quoque diſcuſſio atque expulſio promoveatur.

§. XI.

Moras tamen non adeò diuturnas memorata camphoræ reſolutæ effluvia mobiliſſima atque tenerrima in ventriculo & inteſtinis nectunt, ſed paulatinâ inhalatione partìm per ordinaria vaſa lactea, partìm etiàm, & quidem quoad portionem maximam, per numeroſiſſima vaſcula bibula venoſæ originis ad ſanguinem, & reliquos humores circulantes transferuntur, eoſdemque, quum intimiorem cum illis, ceu maximam partem aquoſis, miſcelam ſubire nequeant, inſigni celeritate, ſub halitûs ſicciſſimi formâ, & fulmineæ propemodùm materiæ inſtar, tranſeunt: ſolida nervoſo-muſculoſo-membranacea elaſtica (*a*) leni, quem

(*a*) Vaſa arterioſa, quæ tranſeuntium medicamentorum ſubtilium ac mobilium actionem præcipuè, ob conicam ſuam figuram, ſuſtinere coguntur, ex quatuor tunicis contexta ſunt; quarum prima & extima vaſculoſo-celluloſa, ſecunda tendinea, tertia muſculoſa, & quarta denique ſive intima nervea dicitur. Binæ poſteriores hoc loco maximè conſiderationem merentur: Corpuſcula enìm ſeu moleculæ pharmacorum ſub tranſitu ſuo, præſertim per vaſcula hujus cenſûs minima, mediante preſſione, vel puncturâ, vel ar-

imprimunt ardore, ad vegetiores contractiones irritant, ſphærulas cruoris, aliorumque liquidorum moleculas ſecum blandè in motum rapiunt velociorem, craſſa & viſcida, citrà impetum majorem, diſſolvunt, & ſic, meatuum capillarium ac pororum cutis obſtructionibus reſeratis, meandi ac remeandi libertatem humoribus reddunt, adeòque largiorem quoque exſpirationem periphericam, quâ ipſa tandèm e corpore rursùs excluduntur, provocant: Unde rationem quoque ſatis pateſcere opinor, cur camphora, in ſubſtantiâ exhibita, nullum ordinariò caloris, nullum notabile pulſûs augmentum, ſed ſenſibile potiùs refrigerium, ſanis æquè, atque ægrotis corporibus, afferat.

§. XII.

Ex generali operandi modo non tantùm vires ſpeciales facilè deduci, ſed morbi pariter, quibus camphora efficaciùs medetur, determinari poterunt. Ad

dore, vel actione aliâ, valdè ſenſibilem tunicam nerveam ad majorem tenſionem ac conſtrictionem, vegetioremque motum oſcillatorium impellunt, adeoque efficiunt, ut ſimul quoque arctiſſimè connexa muſculoſa in fortiores contractiones ruat, & fluida majori vi atque celeritate protrudat.

poſteriores nimirùm primò redeunt *febres exanthematicæ* cujuſcunque generis, peſtilentiales, nempè, petechiales, purpuratæ, varioloſæ &c., quæ ordinariò, præſertìm ſi gravioribus ſtipatæ accedunt ſymptomatibus, copioſæ, craſſæ, viſcidæ, acri, plus minuſve corruptæ ac putridæ, materiæ, per univerſam humorum, præſertìm cruoris, maſſam diſſeminatæ, & pleriſque tubulis capillaribus impactæ, originem debent, quam ſola perſæpè natura, ob craſſitiem & tenacitatem, aut pertinacem canaliculorum minimorum obſtructionem, tempeſtivè ad habitum cutaneum transferre atque expellere nequit. In hiſce igitur morbis multùm omninò auxilii à camphoræ uſu exſpectandum eſt, dum concretum hoc, tenerrimè reſolutum, & præviâ inhalatione diſtributum, canales ac poros obſtructos reſerat, materiam peccantem reſolvit, adeòque neceſſariam exanthemathum expulſionem adjuvat, ac citò promovet. Quibus tamen adjiciendum eſt, camphoram in febribus memoratis minoris deprehendi efficaciæ, & interdùm nullum planè locum invenire, quandò gravior nimirùm iracundia præceſſit, & largiùs proindè bilioſa materia humoribus mixta reperitur. Non protinùs quoque eandem porrigere licet, ſi ægri ple-

thorici ſint, ſed venæſectio priùs adminiſtranda, & cruoris copia paululùm minuenda erit, ut moleculæ ejuſdem mobiliſſimæ citiùs poſteà atque liberiùs meatus majores minoreſve tranſire poſſint. Non adeò proficuus denique uſus illius primis ſtatìm morbi diebus deprehenditur, ſed demùm circà diem tertium aut quartum, quo natura materiam præparatam, cujus reſolutio aliis interea medicamentis promovenda eſt, excludere & ad habitum cutaneum transferre intendit, illam ipſam exhibere decet.

§. XIII.

Efficaciam, niſi majorem, certiſſimè tamen parem, camphora monſtrat in *purpurâ chronicâ ſcorbuticâ*, quæ abſque febre accedit, vel leviorem duntaxat, catarrhali benignæ ſimillimam, adducit comitem, & ſingularem humorum dyſcraſiam ſalſo-urinoſo-mucidam, putridinis charactere magis minùſve ſignatam, cauſam agnoſcit præcipuam. Maculæ, quæ erumpunt, & pectus, dorſum, collum, & maximè muſculoſas artuum partes occupant, laræ ſunt, groſſum nonnunquàm magnitudine æquantes, ac valdè prurigionoſæ, præſertìm, quandò ſerum acre mittere incipiunt. Facilè iterùm recedunt, & materia, rursùs ad interiora reducta,

& poſteà hinc inde ſubſiſtens, multiplici corpus torturâ afficit, & omnis generis ſymptomata, quæ crebrò primarios, graveſque morbos æmulantur, provocat, quorum pleraque tamen, immò ſingula, denuò remittere conſueverunt, quamprimùm maculæ, puſtulæ, aut tubercula ſponte iterùm prodeünt, aut congruis medicamentis expelluntur. Quæ expulſio autèm cum medico perſæpe multùm faceſſat negotii, heroicis opus eſt remediis, quorum ſanè præcipuum camphora eſſe videtur, ſi, præmiſſis tamen ad primas vias repurgandas blandis laxantibus, nitro, æquè, ac in febribus exanthematicis acutis, jüngitur. Hoc enim blandâ, quam præſtat, reſolutione, viam tranſituris camphoræ moleculis liberiorem parare, & violentiores partium colliſiones, quibus aliàs æſtus quidam præternaturalis aut juſtò tamen auctior facilè ſuccedit, præcavere ac prohibere valet.

§. XIV.

Præter febres exanthematicas & purpuram chronicam ſcorbuticam, in cenſum ægritudinum, quibus camphora, modicè ac tempeſtivè uſurpata, egregiam affert medelam, etiam *affectus inflammatorii, convulſivi* & *venerei* veniunt. In tumoribus ſcilicet inflammatoriis, qui vel

merè ſanguinei ſunt, vel ſanguineo-ſeroſi, & nunc ideò à ſolo cruore, in minoribus atteriolis ſubſiſtente ac firmiter impacto, nunc à ſanguine, in vaſcula ſeroſa, ſeu canaliculos arterioſos ſecundi generis vi propulſo, ibidemque cum lymphâ acriori ac viſcidiori mixto, producuntur, minutiſſimæ ac mobiliſſimæ camphoræ réſolutæ moleculæ maſſam inhærentem & obſtruentem blandè diſſolvunt, diſſolutione hac canaliculos obſtructos reſerant, humoribus tranſitum liberiorem reddunt, & ſic ipſam inflammationem tollunt. Sin ſubinde quoque impacta materia fixiùs hæreat, adeò, ut planè ad circulum reduci nequeat, camphora ſuppurationem, tunc temporis neceſſariam, promovet, & hac etiàm ratione deſideratum fert auxilium. Proficua inprimìs camphora reperitur, & vires monſtrat eminentiores in refractariis inflammationibus venereis, aliiſque contumacibus, ad gangrænam & ſphaceloſas corruptiones proclivibus, internè non minùs, quam externè uſurpata; quoniàm humores, in prioribus affectibus copioſâ atque tenaci pituitâ acri & corruptâ remixtos, in poſterioribus autèm cruorem, omnibus, vel tamen pleriſque partis gangrænoſæ vaſculis firmiter impactum, potentiſſimè diſſolvit, adeòque

imminentem ſphacelationem impedit.

§. XV.

In eryſipelaceis inflammationibus multi camphoræ uſum internum, quem alioquin in vulgaribus ſanguineis lubentiſſimè admittunt, planè damnandum eſſe opinantur: Attamen in hiſce pariter, me ſentiente, penitùs improbari ac diſſuaderi nequit, dummodò practicus ad ſpecificam inflammationis cauſam materialem debitè reſpiciat. Nam quotiès fervida materia bilioſa, poſt prægræſſam iracundiam fortiorem, largiùs ad ſanguinem delata, eidemque intimiùs mixta eſt, & inflammatoriæ cruoris ſtaſi ſtimulo ſuo occaſionem præbet, camphoræ uſus non adeò tutus videtur; ſin ſanguinis verò ſpiſſitudo, vel levior etiàm canaliculorum criſpatura & conſtrictio, ab aliis cauſis provocata, eam producant, non video, qualem noxam camphora inferre poſſit, eamque potiùs potenter ac ſalutariter materiam ſubſiſtentem diſcuſſuram eſſe, credo. Quid citius enim in vaſa arterioſa ſecundi generis, quæ in hujuſmodi inflammationibus obſtructionem patiuntur, penetrare poteſt, quàm camphora, in tenerrimas moleculas reſoluta? Quid potentiùs etiam, quàm camphora, partium cohæſionem præter-

naturalem in fluidis ſtagnantibus tollere, & reſolutionem eorundem atque diſcuſſionem halituoſam, quâ harum inflammationum curatio ex parte nititur, procurare ac promovere valet? præſertìm, quandò venæſectio, plethorâ aut congeſtione præſente, priùs adminiſtrata fuit, & diluentia temperata ſubjunguntur & interponuntur.

§. XVI.

Ratio denique, cur camphora, internè adhibita, in ſpaſmis quoque, doloribus ſpaſmodicis, & affectibus convulſivis heroicum nonnunquàm remedium exiſtat, ex contemplatione originis ac genii eorum facillimè rerum medicarum gnaris patebit. Frequentiſſimè nimirùm convulſiones, nec minùs ſpaſmi mitiores & dolores ſpaſmodici materiæ cuidam heterogeneæ, in tubulis ſanguiferis aut lymphaticis ſubſiſtenti, ac magis minùſve impactæ, nunc copioſæ ac viſcidæ, adeòque ob molem prementi ac diſtendenti, nunc parciori acri, continuò vellicanti, natales debent: Hinc aliter omnino fieri nequit, quin ſolida nervoſo-muſculoſo membranacea, plus minùſve irritata, in contractiones ſolito fortiores, ſtimulis tamen, intuitu vehementiæ, proportionatas, ruant, & hiſce mediantibus

materiam inhærentem, ſubſiſtentem, infixam, aut ſaltèm ſtagnantem, denuò excutere atque propellere, adeoque circuli libertatem reſtituere nitantur. Neceſſario igitur ac ſalutari huic negotio promovendo cum camphora, ceu pharmacum reſolvens, diſcutiens & aperitivum excellentiſſimum, exiſtat aptiſſima, in propatulo eſt, cur, tollens cauſam turbarum, ipſas etiàm turbas, ſpaſmos nempe atque convulſiones tollat, & naturæ validas in hoc paſſu manus auxilatrices porrigat. Reſolutâ quippe, & ad circulum redeunte materiâ, craſſâ, copioſâ, impurâ, ſubſiſtente, obſtruente, ac premente, excuſſis etiàm particulis acutis, rigidis, vellicantibus, reſeratis meatibus, reſtitutâ circuli libertate, & recrementis hinc inde per organa excretoria, præſertìm per cribrum cutaneum, ejectis, violenta ſolidorum contractio illicò ceſſat, & dolores atque convulſiones corpus afficere deſinunt.

§. XVII.

Hactenus recenſita, etiamſi veritate nitantur, ſine limitatione tamen neutiquàm accipienda ſunt: Occurrunt quippe caſus hujus commatis, in quibus cum uſu camphoræ interno cautiùs mercandum, quin penitùs ab eodem abſtinen-

dum erit. Subinde videlicet, & ſatis quoque frequenter, allegati affectus ſpaſmodico-dolorifici & convulſivi plethoræ eminentiori, congeſtioni aut orgaſticæ commotioni cruoris, ſcoriis bilioſis rarefactis largiùs referti, originem debent, quibus præſentibus cauſis camphora non adeò proficua, immò interdùm planè noxia, deprehenditur, dùm ſanguinis ebullitionem atque fervorem, nec non congeſtiones, commovendo, & bilioſas inprimis moleculas ulteriùs expandendo, magìs augere, quàm minuere videtur. Supra igitur memorata præcipuè de affectibus dolorificis, ſpaſmodicis, atque convulſivis valent, ex viſcidi cruoris aut lymphæ mucidæ & acris ſtagnatione, ſtaſi, & pertinaci ad-& inhæſione primariò reſultantibus; quæ humorum vitia camphora validâ reſolutione ac promptâ diſcuſſione, ob inſignem, quâ pollet, particularum ſubtilitatem ac mobilitatem, tollere valet.

§. XVIII.

Quamvis camphora in hactenùs recenſitis ægritudinum ſpeciebus præcipuè locum ſibi vindicet, ac vires exſerat eminentiores, nullo tamen modo dubitandum eſt, quin ea in incipientibus pariter tumoribus cachecticis, œdematoſis, at-

que pleriſque tumoribus partium, præſertìm glanduloſarum, frigidis, egregiè profutura ſit. Quum illa enìm ſanguinem craſſum ac viſcidum reſolvat, lympham mucidam attenuet, ſolida leniſſimè ſtimulet, ſudorem pellat, & canalium minimorum obſtructiones reſeret, unuſquiſque protinùs rationem videt, cur ſolidorum vegetas contractiones, cum humorum puritate, & liberiori ac vividiori circulo, reſtituere, adeòque morbis memoratis mederi queat; præſertìm, ſi purgantia & laxantia præmittantur, & ipſi quoque camphoræ alia appropriata, v. g. ſalia media &c., maximè autèm nitrum depuratum, ceu optimum, ordinarium, ac penè univerſale camphoræ additamentum, jungantur. Nitrum enìm blandâ reſolutione mobiliſſimis ac volatilibus camphoræ moleculis, per minutiſſima vaſcula tranſituris, viam quaſi pandit, ut citiùs, ac citrà ſenſibiliorem impetum, canaliculos penetrare, & fluida contenta ſpiſſiora promptiùs disjungere atque diſcutere poſſint.

§. XIX.

In affectibus ſpaſmodicis atque convulſivis, ſtricturâ imprimis atque ſiccitate fibrarum inſigniori præſente, pratèr nitrum, perſæpe etiàm ſperma ceti, oleum

amygdalarum dulcium recentiſſimè expreſſum, & ſimilia cum illâ miſcentur, ut debita relaxatio eo citiùs contingat, ac juſta filamentorum flexilitas certiùs reducatur: Tàm univerſalia tamen, quàm nitrum, hæc neutiquàm æſtimanda ſunt, nec tantâ etiàm bonitate gaudent, quoniàm promptam camphoræ reſolutionem halituoſam viſcidis ſuis particulis quodammodò impediunt, & volatilium molecularum tranſitum per canaliculos magis retardant, quàm promovent. Quod reliqua additamenta attinet, illa varii ſunt generis, & pro differenti atque ſpecificâ morborum formali non minùs, quàm materiali cauſâ nunc ex abſorbentium antacidorum, nunc ſalſorum incidentium, nunc diſcutientium balſamicorum &c. claſſe deſumuntur.

§ XX.

Nonnunquàm etiàm, præſertìm in purpurâ chronicâ ſcorbuticâ, aliiſque affectibus chronicis camphoræ exhibitioni laxantia & purgantia, uti anteà pridèm dictum, præmittere decet, ut primæ viæ à craſſioribus quiſquiliis, quæ paulatinâ ſuâ tranſlatione ad ſanguinem novum cauſæ materiali fomitem ſuggerunt, & camphoræ quoque actionem remorantur, priùs repurgentur: Immò, unicum dun-

taxat laxans atque purgans in morbis chronicis rariſſimè ſufficit, ſed hujuſmodi pharmacorum exhibitionem reiterare, & camphoræ uſui interponere conducit, ne nova impuritatum in primâ culinâ collectio, quæ in morbis chronicis pleriſque, ob labefactatum ventriculi robur, facilimè contingit, ſubſequatur. Multùm præterea inter eſt, ut camphora debitâ formâ & juſtâ doſi exhibeatur: Optimam nimirum, quantùm mihi experiri licuit, operationem exercet, quandò ſub pulveris formâ, & quidèm in morbis acutis & exanthematicis doſi minori, quæ duo vel tria grana non facilè excedere debet, in chronicis autèm, præſertìm valdè frigidis atque pituitoſis paulò majori, nimirum à granis duobus ad grana tria, quatuor, quinque, exhibetur: Subinde tamèn pilulis, electuariis atque bolis commodè pariter addi poterit, etiamſi ſub tali formâ paulò tardiorem & languidiorem operationem exerceat. Nonnulli etiàm contuſam potiunculis aquoſis miſcent; verùm, cum moleculæ ejus quæ conſortium reſpuant, & maximâ ex parte ad ſuperficiem aſſurgant, hoc modo non adeò aptè propinatur. Externè ſacculos diſcutientes, unguenta, emplaſtra, & epithemata ſicca ingreditur.

CAPUT XXVIII.

De Myrrha.

§. I.

Myrrha Genuina, à Dioscoride Σμύρνα vocata, ſubſtantia reſinoſo-gummea, diverſæ magnitudinis glebis conſtans, quæ contactu pingues, nonnihil pellucidæ, fragiles, in ſalivâ ſub manducatione quoad maximam partem ſolubiles, extrinſecùs colore rubro-fuſco, vel fuſco-rubeſcente aut flaveſcente, intùs tamen miculis plerumque aut ſtriis albicantibus ſemicircularibus, vel figuræ ſaltèm irregularis, diſtincto, odore balſamico, multis tamen adverſo, & ſapore ſubacri, balſamico, amaro, paululùm nauſeoſo, præditæ inveniuntur.

§. II.

Optimam atque pinguiſſimam mirrhæ genuinæ portionem, quæ ſponte, abſque præviâ ſcilicet corticis inciſione, ex arbore fluit, & in puriores atque pellucidas guttas aut glebulas condenſata reperitur, veteres rei medicæ ſcriptores *Stacten* ſive *ſtillatitiam*, alteram verò, quæ inciſo priùs cortice promanabat, & pal-

meis tegetibus excepta, vel citrà expreſſionem, vel ejus ope, addito oleo, in maſſas, glebulas, aut paſtillos à collectoribus redigebatur, *Plaſten* ſive *fictitiam* vocabant. Prior cæteroquin, *Stacte* nimirùm *genuia* à *ſpuriâ*, quæ ex plaſta ſive fictitia per expreſſionem fiebat, & pinguiſſima quaſi ac purior myrrhæ deſtillatio erat, probè diſtinguenda, parcioris ſemper proventûs fuit; hinc noſtrâ etiam ætate parùm nota, immò probabile eſt, eandem olim pariter ad gentes remotiores non adeò copioſe fuiſſe delatam, ſed incolas & populos vicinos illam maximâ ex parte propriis duntaxat uſibus impendiſſe.

§. III.

Præter allegatas binas ſpecies genericas Dioscorides multas adhuc alias recenſet, quarum denominationes partìm, à patriæ, ſoli natalis, qualitatis terræ, ætatis, atque culturæ arborum &c., partìm ab indolis ac bonitatis diverſitate deſumptæ videntur: » Vocatur, *ſcribit*, » (a) in myrrhæ genere quædam *pediaſimos* i. e. campeſtris, pinguis, & quæ » expreſſè ſtacten dat: --- Quædam verò *gabirea*, omnium pinguiſſima, pingui & feraci ſolo proveniens, quæ copioſam ſtacten etiàm reddit. Primum

(a) In Operib. p. m. 83.

» bonitatis honorem habet *Troglodytica*,
» à regione, in quâ naſcitur, ſic appel-
» lata. Viret hæc modicè, tranſlucida eſt,
» & mordaci in guſtu eroſione ſentitur.
» Colligitur myrrha etiam *colore candido*,
» numeraturque poſt Troglodyticam in
» myrrhæ cenſu & honore, bdellii modo
« cum tractatur lenteſcens, odore leni-
» ter viroſo, apricis locis naſcens. Eſt
» præterea, quæ *caucalis* appellatur, eo-
» rum modo quæ exoleverunt areſcens,
» colore nigro, & velut ab igne torrida:
» Omnium peſſima, quæ *ergaſimæ* dicitur,
» ſqualore ſuo fragilis, nullo pingui ſa-
» pore acri, gummi viribus & aſpectu re-
» ferens. Improbatur etiàm quæ *minea*
» appellatur. &c.

§. IV.

Myrrha, quæ noſtrâ ætate à pharmacopoeis & ſeplaſiariis venditur, raró ſolitaria & perfectè pura occurrit, ſed ignobilibus plerumque, aut planè peregrinis fruſtulis ac glebis, naturâ prorſùm ac viribus à myrrhâ genuinâ diſtinctis, remixta deprehenditur. Nam inter veræ myrræ glebulas utplurimùm reperiuntur primò fruſtula, ſplendentia, dura, pallidè flaveſcentis, aut ſuccinei coloris, quæ gummi Arabicum magis minuſve formâ eſternâ æmulantur, & odore æquè, atque

ſapore deſtituta ſunt. Deinde etiàm, & quidèm magnâ nonnunquàm copiâ, obviæ ſunt glebæ, in magnas & elegantes guttas perſæpe concretæ, genuinæ nihilominùs myrrhæ fruſtulis longè duriores, compactiores atque tenaciores, adeoque fractu difficiles: Minorem prætereà pinguitudinem poſſident, & colore, inſtar picis, rubro-fuſco, aut fuſco-rubeſcente obſcuriori, odore magis nauſeoſo, & tam ingratâ amaritie præditæ inveniuntur, ut abſque vomendi conatu diù in ore detineri ac circumvolvi nequeant, etiamſi, ob valdè reſinoſam earum indolem, parùm à liquore ſalivali ſolvatur. Multùm igitur intereſt, ut myrrha genuina ſeligatur, & à fruſtulis, maſſuliſque ſpuriis probè repurgetur, quoniàm veram & ſpuriam reſpectu naturæ ac virium medicarum maximum omnino diſcrimen intercedit. Nam prior longè gratior, longè temperatior eſt poſteriori, & longè præſtantiores etiàm effectus in corpore humano edit. Pridem hoc cognovit prælaudatus DIOSCORIDES, & myrrham proinde *recentem, fragilem, non ponderoſam, undique ſibi concolorem, & quæ confracta candidas intùs, humanorum unguium figurâ, per medium tranſeuntes diviſiones oſtendat, quæ minutis glebis fit, & cum acrimoniâ amarâ & odoratâ*, eligere,

ponderoſam contrà, *picis colore donatam*; ceu uſibus medicis ineptam, rejicere jubet. (*a*)

§. V.

Colligitur hoc concretum reſinoſo-gummeum in *Ægypto*, *Arabiâ*, & *Æthiopiâ*, maximè autèm in poſtremæ regionis provinciâ quadam, quæ ſub Ægypto ſita in mare rubrum ac ſinum Arabicum protenſa eſt, & à veteribus *Troglodytica* appellata fuit; ubi ex trunco arboris ſpinoſæ humilioris, cujus completam deſcriptionem Botanici nobis nondùm dederunt, vel ſpontè, vel, quod fieri ſolet frequentiùs, inciſo priùs cortice, exſtillat. DIOSCORIDES myrrhiferam hanc arborem ſpinæ Ægyptiacæ ſimilem eſſe, & lacrymam, poſt corticis inciſuram ſenſìm promanantem, palmeis tegetibus excipi, vel nonnumquàm etiàm in arboris trunco concreſcere & indurari refert (*b*). PAULUS HERMANNUS ſpinoſam hanc plantam arboream, quæ, teſte PLINIO, rarò quinque ulnarum altitudinem excedit, ab incolis *Bota* vocari, teſtatur (*c*): SAMUEL DALE illam bacciferis arboribus annumerat (*d*), & POMETUS

(*a*) Luc. c. (*b*) L. c.

(*c*) In Cynoſ. mat. med. p. 279.

(*d*) In Pharmacol. p. 434.

eandem foliis, ulmi foliis ſimillimis, donatam eſſe, tradit (*a*); aſt horum nullus uberiorem communicavit deſcriptionem, ut ideò circa formam ejus, & creſcendi modum, certi quidquam hac vice tradere haud liceat, cum mihi & medicorum pleriſque illam propriis oculis luſtrare nunquàm contigerit.

§. VI.

Conſtat hoc concretum ex *partibus ſpirituoſo-oleoſis eſſentialibus, gummoſis, reſinoſis*, & *paucis recrementitiis*. Nam myrrhæ puræ, electæ, & in pulverem comminutæ, libra una ſub deſtillatione humidâ ex veſicâ, teſtante B. Frid. Hoffmanno, (*b*) aquam tranſmittit albicantem, ſat ſuavi myrrhæ odore præditam, & cum eâ ſimul oleum eſſentiale æthereum, quod, in multos globulos diviſum, partìm aquæ innatat, partìm fundum petit. Oleum hoc, vitro per aliquot dies in quiete relicto, ſeparatum, circiter drachmas duas, vel ſubinde etiam, receptâ nimirùm myrrhâ optimæ notæ, ac ritè pariter adornatâ deſtillatione, tres propemodùm drachmas pondere æquat. Myrrhæ cæteroquin odorem ſpargit, nec in-

(*a*) *In der Beſchreib. der Specbereyen und materialien* p. 381.

(*b*) In Obſ. phyſico-chym. ſelect. p. 20.

gratum quoque ſaporem linguæ imprimit. Quandò etiam portio aliqua myrrhæ integræ, optimæ pariter indolis, cum aquâ ſimplici blandæ digeſtioni aliquandiù committitur, maximam partem ſolvitur, & infuſum præbet ſaporis & odoris fortiter myrrhati, coloris quidèm ante & poſt filtrationem obſcurè flaveſcentis, nonnihil tamen in calore non minùs, quàm frigore turbidum; unde conjicere licet, particulas quaſdam oleoſas, & fortaſſis etiam reſinoſas teneriores, ità gummoſis intertextas eſſe, ut ſimul ab aquâ, quanquam ruditèr ſaltèm, diſſolvantur, & per filtri chartacei poros abripiantur. Infuſum hoc, ad juſtam exracti conſiſtentiam evaporando redactum, myrrham integram odore & ſapore refert, & flavo-ſubfuſco colore tinctum deprehenditur. Ex unciâ myrrhæ unâ drachmas ſeptem & grana tria impetravi. Reſiduum ſiccatum, & ulteriori cum ſpiritu vini digeſtioni ſubjectum, adhuc ſcrupulos duos & grana quinque ſubſtantiæ reſinoſæ ſuppeditavit, ut ideò undecìm duntaxat, vel duodecìm grana materiæ recrementitiæ ſupereſſent. Portio merè reſinoſa obſcurioris erat coloris, & præter ingratiorem amaritiem, tantâ pollebat tenacitate, ut dentibus atque palato ſub volutatione in ore pertinaciter adhæreſceret,

ceret, ac parùm ſaltèm in ſalivâ diffueret.

§. VII.

Memorato explorandi modo poſteà reſpectu ordinis inverſo, & primùm ſpiritu vini rectificatiſſimo æquali myrrhæ electæ ac genuinæ quantitati affuſo, tinctura reſultavit coloris ex flavo-rubicundi, ſaporis valdè amari, odoris balſamici, atque ſpecifici myrrhati, quæ, peractâ evaporatione, extracti duriuſculi unciam dimidiam relinquebat. Hoc interìm, uti ex quantitate patet, non merè reſinoſum, ſed gummeo-reſinoſum erat, valdè nihilominùs tenax, & colore rubro-fuſco donatum. Quod reliquum erat, aquâ ſimplici maximam partem ſolvebatur, ita, ut hac pariter vice vix duodecim grana relinquerentur. Unde conſtare arbitror, unam myrrhæ genuinæ unciam circiter ex drachmis ſeptem ſubſtantiæ gummoſæ, paucis tamen particulis reſinoſo-oleoſis tenerrimis remixtæ, ſcrupulis duobus & granis aliquot reſinoſæ craſſioris, oleo æthereo pariter imprægnatæ, & duodecìm, vel etiàm pluribus aut paucioribus, granis impuritatum indiſſolubilium compoſitam eſſe. Major enim, quam obtinui, extracti reſinoſi primi quantitas ab actione phlegmatis, quod in ſpiritu vini,

methodo vulgari rectificato, adhuc notabili utplurimùm copiâ hæret, & principii gummoſi partem ſolvit, deducenda erit. Negare cæteroquin nolo, indicatam principiorum quantitatem relativam pro differenti myrrhæ bonitate valdè nonnunquàm variare poſſe. Quò melior enim myrrha exiſtit, eò majorem ſubſtantiæ gummoſæ portionem continet, quò deterior ex adverſo, eò copioſiori etiam reſinâ inſtructa reperitur.

§. VIII.

Demonſtrata myrrhæ genuinæ principia neque indole eâdem, neque pari virtute pollent, ſed aliud alio, intuitu operationis ac virium medicarum, deprehenditur præſtantius. Subſtantia nimirùm gummoſa, eſſentiali & aromatico oleo æthereo modicè imbuta, quæ maximam myrrhæ genuinæ partem conſtituit, reliquis principiis, ſeorsìm conſideratis, excellentior exiſtit, quoniàm temperatiori naturâ gaudet, & perfectè ac ſatis promptè à ſalivâ & liquore gaſtrico ſolvitur, ut ideò facillimè deinde ex primâ culinâ ad ſanguinem & lympham filtrationis beneficio tranferri poſſit. Hinc illa quoque operationem ſuam in toto exercet corpore,&,ob blandam atque balſamicam ſuam amaritiem, impuritates putridas atque

corruptas quaſcunque, ſive illæ in primis viis ſtabulentur, ſive per humorum circulantium maſſam inveniantur diſſeminatæ, ſive alio hæreant loco, emendat ac deſtruit (*a*), & viſcidam bilem,

(*a*) Propter egregiam indolem balſamicam, ac valdè potentem virtutem antiputredinoſam, myrrha, priſcis æquè, ac recentioribus temporibus, magni ſemper æſtimata fuit. Antiquiſſimi Ægypti incolæ, qui præ gentibus reliquis defunctorum ſuorum corporibus diuturnitatem conciliare, eademque contra corruptionem putredinoſam, brevi aliàs ſupervenientem, deffendere, atque per longam annorum ſeriem immunia præſtare nitebantur, balſamicum hoc concretum cadaverum pollincturæ, ceu præſtantiorem pro magnatum ac divitum conditurâ materiam, frequentiſſimè adhibebant, quòd HERODOTUS, uberiùs de variis Ægyptiorum balſamandi modis agens, teſtatur: » Ante omnia, *inquit Hiſt. Lib.* » 2. *p.* 190. incurvo ferro cerebrum per nares » educunt, ut quamcunque partem educentes, ita » locum ejus medicamentis explentes. Dehine » acutiſſimo lapide Æthiopico circà ilia conſcin» dunt, atque illac omnem alvum potrahunt; » quam ubi repurgarunt, ac vino phœniceo ex» pleverunt, rurſus aromatibus contuſis refar» ciunt; tùm omenta complentes contuſâ myr» rhâ purâ, & caſiâ, & cæteris (excepto thure) » aromatibus, iterùm conſuunt. &c. Nullum quoque dubium eſt, quin virtus medica antiputredinoſa & traumatica, quæ *Mumiæ* veræ, antiquæ, & præſtantiori Ægyptiacæ à medicis, quibus horridum hoc medicamendum civitate pharmaceuticâ donare placuit, adſcribitur, potiſſimam par-

quæ inertiâ ſuâ variis affectibus chronicis anſam præbet, ad naturalem indolem ſaponaceam, ac juſtam amaritiem & fluiditatem reducit.

§. IX.

Magnam quidèm hæ vires laudem merentur, majori nihilominùs encomio digna eſt excellentiſſima virtus *roborans*, cui blanda *commovens* atque *diſcutiens* juncta reperitur: Blanda, inquàm; nullas enìm ſingulares expanſiones humorum orgaſticas, etiàm apud ſubjecta calidioris, bilioſi atque cholerici temperamenti, dummodò ritè, tempeſtivè, ac modicè in uſum vocetur, producit, ſed nonnihil ſaltèm circulum auget, atque vegetiorem reddit, & hac ratione quiſquilias, corpori inimicas, per poros cutis ac vias urinarias, citrà impetum, & juſtò fortiorem exagitationem, expellit. Aliter longè in hoc paſſu comparatum eſſe deprehendimus cum ſubſtantiâ reſinoſâ ſolitariâ, vel gummoſæ tamen in myrrhâ igno-

rem à myrrhâ pendeat. tametſi minimè negem, crocum pariter, aloen, caſiam, cinnamomum, opobalſamum, reſinam cedrinam & ſimilia aromatica atque balſamica, è quibus veteres materiem, ad divitum corpora poſt obitum condienda neceſſariam, plerumque componere ſolebant, ad augendas vires memoratas multùm conferre,

biliori aut ſpuriâ largiùs mixtâ. Hæc ipſa nimirùm, aſſumpta in ſubſtantia, h. c., citra præviam ſolutionem in ſpiritu quodam inflammabili, à naturalibus oris atque ventriculi menſtruis ſalſo-aqueis nunquam perfectè diſſolvitur, ſed meatuum parietibus quoad portionem craſſiorem hinc inde adhæret tenacius, quoad ſubtiliorem vero partem quodammodo ſoluta, & ad ſanguinem delata, hunc & humores reliquos, ob indolem ſuam longè calidiorem, fortiùs exagitat, commovet, & expandit. Et hoc quoque cauſa eſt, cur multi medicorum, naturam myrrhæ genuinæ ac ſpuriæ diſcrepantem ignorantes, promiſcuè myrrham quamcunque inter medicamenta valdè calida retulerint, & etiamnùm referant.

§. X.

Quòd oleum denique eſſentiale atque æthereum attinet, illud, per ſe conſideratum, paulò calidioris quidèm naturæ deprehenditur; veruntamen, cum non adeò largâ quantitate in myrrhâ adſit, & hinc inde ſaltem partibus reſinoſo-gummeis parciſſimè hæreat interſperſum, vehementes quoque effectus ab eo in corpore neutiquàm metuendi ſunt. Hiſce accedit, quòd oleum hoc, etiam poſt deſtillationem ſeorſim ſpectatum, indole

tàm igneâ, quàm pleraque olea aromatica & balſamica reliqua, minimè polleat, ſed ſatis moderatam operationem, ſi ad aliquot ſaltem guttulas unâ vice exhibeatur, exerceat. B. Frid. Hoffmannus illud magnis extollit laudibus, & uſum ejus in variis morbis eximium eſſe teſtatur: » Tàm delicati, *ſcribit* (*a*), hoc » oleum ſaporis atque odoris eſt, ut ſin» gulari modo reficere, & vires recreare » videatur. Cum ſaccharo comminuto ſi » aliquot guttulæ commiſcentur, elæo» ſacharum balſamicum & pectorale con» ficitur, quod per ſe, vel cum infuſo » veronicæ aut Coffee ſumptum, in chro» nicis pectoris, & in tuſſi inveteratâ, » aſthmate humido, eximiam & magnam » meretur laudem. Neque mediocrem ab » eo efficaciam promittimus, ſi ad arcen» dum putridum aerem, ubi cœlum nu» bilum eſt, & epidemico morbo urbs » conflictatur, manè cum juſculo, vel » infuſo ſuccoladæ, aut Coffee unam vel » alteram guttulam in uſum adhibea» mus, &c.

§. XI.

Inde igitur, & ex prædictorum reliquis liquidò conſtare opinor, ſubſtantiam myrrhæ gummoſam mitiſſimæ naturæ eſ-

(*a*) L. c. p. 20.

ſe, reſinam autèm, & nonnihil quoque oleum, calidiori indole gaudere, quæ valdè, præſertìm apud reſinam intenditur, quandò myrrha cum ſpiritu vini dephlegmatiſſimo, qui, intactâ gummoſâ, oleoſo-reſinoſam ſubſtantiam ſolvit, eiſdemque unione ſuâ vires longè impetuoſiores conciliat; in tincturam redigitur. Conſentientem in hoc paſſu habeo B. STAHLIUM, qui idem de myrrhâ æquè, ac ſimilibus reſinoſis & gummeo-reſinoſis aliis teſtatur, quandò inquit (*a*): » Notabile illud phœnomenon medicum eſt, » quod reſinæ hæ ſub eſſentiarum formâ, » id eſt in ſpiritu vini adhuc valdè tenuiter expanſæ, communiter decuplò plus » efficiant, quam ſub tenaci illâ priſtinâ » propriâ aut extractiformi conſiſtentiâ, » v. g. myrrha rubra per os aſſumpta, vel » ad drachmæ pondus, menſes ſimpliciter pellit; huic drachmæ, ſi ſuperfundatur ſpiritûs vini uncia una, tinctus aufferatur, (ubi citra expreſſionem drachmæ ſex vel ſeptem erunt), » hujus ſic dictæ eſſentiæ drachma dimidia vel ſcrupuli duo tantundèm efficient, quantùm drachma una myrrhæ » in ſubſtantiâ &c. Quare non perinde erit, an practicus myrrham ſub hac vel

(*a*) In Fundamenti Chymiæ dogmaticæ & experim. p. 115.

illâ formâ ægrotanti promiſcuè exhibere velit, ſed talem ſemper eligere tenetur, ſub aquâ, pro ſubjectorum & ægritudinum diverſitate, mitiorem, vel fortiorem, adeoque congruum ſemper, & adæquatum, effectum edere poſſit.

§. XII.

Præter virtutes generaliores, *roborantem* videlicet, *antiputredinoſam*, ac *leniter commoventem*, myrrha genuina egregias quoque vires *ſtomachales*, *carminativas*, *uterinas*, *bezoardicas*, *traumaticas*, & *pectorales* poſſidet. Stomachales & carminativæ tàm excellentes reperiuntur, ut nullum pharmacum mihi notum eſſe ingenuè fatear, quod myrrhæ palmam in hac parte præripiat. Labefactatum nempe tonum ventriculi & inteſtinorum efficaciſſimè reducit, & fibris tunicarum flaccidis robur naturale reddit, adeòque vividiorem harum partium contractionem, ad alimenta debitè reſolvenda, & in laudabilem chymum ac chylum convertenda, nec minùs ad cruditates attenuandas, promovendas, tandemque, unà cum flatibus accumulatis atque retentis; per alvum expellendas ſummè neceſſariam, denuò ſuſcitat, immò, collectas impuritates viſcidas ac ſemiputridas abſtergit ac deſtruit, bilis inertiam corrigit, & ſic

omnes liquores, digeſtionis & chylificationis negotio inſervientes, variis ac crebrò præſentibus temperiei atque mixtionis vitiis liberat: Unde etiam in propatulo eſſe opinor, cur myrrha genuina, præſertìm manducationis ope aſſumpta, ordinariò vires exſerat præſtantiſſimas in dyſpepſiâ, apepſiâ, dyſorexiâ, anorexiâ, aliiſque appetitûs & digeſtionis depravationibus, maximè iis, quæ poſt morbos relinquuntur, aut homines ſenilis ætatis, vel curis, ſtudiis profundioribus &c. valdè debilitatos, corripiunt, nec minùs in vomitu pituitoſo, affectibus flatulentis, diarrhoeâ mucoſâ chronicâ, lienteriâ, cœliacâ, cachexiâ icteritiâ, febribus intermittentibus, præſertìm rebelli quartanâ, ſimilibuſque primæ culinæ morbis, qui tunicarum flacciditati, bili mucidæ, & collectis cruditatibus pituitoſis ac ſemi putridis præcipuos natales debent.

§. XIII.

Virtute roborante ſtomachali non multò inferior deprehenditur virtus *uterina & emmenagoga*, major tamen cautio circà uſum ejus in paſſione hyſtericâ, ſterilitate, fluore albo, ſuppreſſione lochiorum, & catameniorum defectu aut obſtructione adhibendâ, ac probè ante exhibitio-

nem materialis æque ac formalis cauſæ evolvenda erit. In memoratis enim morbis tantummodò conducit, quandò humorum viſcoſitati & ſolidorum flacciditati, quorum radix perſæpe in ventriculi imbecillitate ac pravâ digeſtione quærenda eſt, præcipuam originem debent: Sin ſpaſmi autem, à ſanguine abundante, bilioſo, aut alia materia acri calidiori largius imprægnato, producti, formalem conſtituunt cauſam, uſus ejuſdem non adeò proficuus reperitur, niſi plethora prius venæſectione imminuta, & acrimonia, inprimis calida bilioſa, congruorum temperantium uſu emendata fuerit. Similis circumſpectio neceſſaria eſt, quoties myrrha, tanquam bezoardicum, in febribus uſurpanda eſt. In ardentibus enim, bilioſis, & inflammatoriis nullum prorſus locum invenit, nec ſatis tutò pariter febre ſynochâ ſimplici laborantibus exhibetur, quoniam hæc ſemper abundantiam cruoris cauſam agnoſcit præcipuam, illæ autem materiæ cujuſdam fervidioris præſentiam ſupponunt, aut ingentem tamen æſtum cum magnâ partium ſolidarum ſiccitate atque ſtricturâ comitem adducunt. Quod putridas autem atque malignas febres; peſtilentiales, petechiales, purpuratas, & varioloſas, itemque catarrhales, coryza inprimis, tuſſi hu-

mida, aut glandularum ſalivalium tumore ſtipatas, attinet, in illis perſæpè opem ferre conſuevit egregiam, quoniam partes putridas deſtruit, pituitoſo-viſcidas attenuat, & exanthematum expulſionem validè adjuvat. Non porrigenda tamen erit tinctura ejus ſpirituoſa, quæ nimiùm exagitans eſt, atque calida, ſed ſaltem aquoſa, aut aquoſo-vinoſa, quæ, moderatâ doſi, oblata, ſatis blandam operationem exercet, & impuritatum exitum, citra notabile æſtûs incrementum, promovet.

§. XIV.

Virtutes hactenus adductæ jam ſatis quidem myrrham genuinam nobilitant, longè majora nihilominùs encomia vires *vulnerariæ* & *pectorales* eidem conciliant. Quis concretum enim novit medicum, myrrhæ genuinæ virtute traumaticâ, purificante, conſolidante in vulneribus atque ulceribus, tàm internis, quàm externis, immò, in ipſo ſphacelo, & oſſium carie, æquiparandum? Quis pharmacum ſimplex nominare audet, myrrhæ veræ in tuſſi inveteratâ, aliiſque pectoris affectibus chronicis, à partium ſolidarum, maximè autem ventriculi & pulmonum, debilitate, eamque protinus ſubſequente materiæ mucidæ conti-

nuâ geneſi, & largiſſimo in pectore decubitu oriundis, præferendum? Ego ſanè novi nullum, & myrrham genuinam, niſi omnibus, certiſſimè tamen pleriſque, hactenùs cognitis, anteponendam eſſe, arbitror. Non ſolum quippe ventriculum, nec ſolos pulmones confortat mirificè, ſed reliquis etiàm viſceribus, ſuccorum alibilium præparationi, ſanguiniſque ac lymphæ circulo depurationi inſervientibus, robur conveniens reddit, ſanguinemque prætereà, & cæteros humores purificat, blandè attenuat, & imminentem fluidorum non minùs, quàm ſolidorum corruptionem avertit, vel jam præſentem, febre lentâ tamen aut hecticâ nondùm ſtipatam, efficaciſſimè corrigit.

§. XV.

Virtuti vulnerariæ & pectorali tandèm *anthelmintica* quoque ſubjungi meretur, quæ ſatis pariter inſignis exiſtit, & multiplici nititur fundamento: Ob balſamicam nempe indolem & amaritiem myrrha genuina non tantùm ipſos lumbricos, alioſque vermes, in canale inteſtinorum hoſpitantes, enecat, ſed viſcido-putridam quoque ſaburram, quæ vermibus nidum præbet ac pabulum, deſtruit: inertiam bilis, quæ debitè conſtituta præcipuum æſtimanda eſt vermium antido-

tum, corrigit, eidemque decentem amaritiem, ventriculo autèm naturale robur reſtituendo, efficit, ut dedita iterùm alimentorum reſolutio, debitaque chyli laudabilis præparatio contingat, adeòque impedit, quominùs novæ cruditates colligantur.

§. XVI.

Optimè hoc concretum operatur, ſi in ſubſtantiâ adhibetur, præſertìm, quandò, diutiùs paulò in ore detentum, & penitùs à ſaliva confluente creberrimæ volutationis ope diſſolutum, ſensìm ad ventriculum deſcendit. Saliva enìm, ceu menſtruum ſalſo-aqueum temperatiſſimum, oleoſo-gummoſam ſubſtantiam, paucis atque tenerrimis miculis reſinoſis mixtam, ſolvit, portionem verò reſinoſam craſſiorem, & terream inertem relinquit intactam, quæ poſteà igitur, ſi poſt manducationem temporariam pauxillùm ſuperſtes ſit, pro lubitu ejici poterit. Sub hac igitur formâ & aſſumendi modo omnibus, qui uſu ejus indigent, ſemper commendanda eſſet myrrha, niſi ingens amarities nonnullis nimium crearet faſtidium: Quarè ad illud avertendum aut minuendum cum ſaccharo miſceri, aut cum hoc & appropriatis aliis ſtomachalibus, pectoralibus &c., v. g.

croco, ſemine ſantonico, rhabarbaro; aniſo ſtellato &c. in morſulos, vel etiàm cum ſyrupis in electuarium, cum aquâ quadam deſtillatâ, aut vino bonæ notæ, terrâ foliatâ tartari modicè impraegnatis, in tincturam, vel cum extractis e ſuccis inſpiſſatis in pillulas aut bolos redigi poteſt, dùm ſub allegatâ formâ variâ blandam ſemper operationem exercet. Quod tincturam verò merè ſpirituoſam ac concentratam attinet, illa, ob cauſas ſuprà pridèm (§. XI.) indicatas, longè calidior reperitur, & in certis ſolummodò caſibus, ubi exagitantia fortiora requiruntur, locum invenit. Doſin cæteroquin exactam, ſive per ſe aſſumatur, ſive cum aliis mixta, generaliùs vix determinare licet, ſed unicè medici rationalis judicio relinquitur, an in hoc vel illo caſu individuali major, an verò minor quantitas præſcribenda ſit.

CAPUT XXIX.

De Gummi Ammoniaco, Galbano, & Bdellio.

§. I.

GUMMI AMMONIACUM, ſive HAMMONIACUM, eſt concretum reſinoſo-gummeum, colore foris flaveſcente, intùs albicante, odore ingrato balſamico, ſapore reſinoſo-ſubacri & amaricante nauſeoſo, præditum. Advehitur à mercatoribus ex *Ægypto*, & in *Affricæ* deſertis, maximè autem in *tractu Lybiæ Cyrenaico*, & circà *delubrum Hammonis*, ex inciſâ quadam *plantâ ferulaceâ* cujus completam deſcriptionem Botanici hactenùs nondùm dederunt, exſtillare, ac ſensìm in glebulas puriores, & impuriores, magnitudinis diverſæ, condenſari dicitur.

§. II.

Ex *partibus reſinoſis ac gummeis*, quibus perſæpe tamen, præſertìm in glebis ignobilioribus ſemina, anethinis non diſſimilia, arenæ granula, aliaque recrementa mixta inveniuntur, conſtat. Portio gummoſa reſinoſam quantitate ſuperat, virtute tamen poſteriori paulò inferior

eſt. Solutio aquoſa prima turbida eſt, coloris albidi, ad ſubluteum nonnihil vergentis, ſaporis amaricantis, odoris debilis viroſi. Extractum inſpiſſatum colore ſordidè ſubluteo-fuſco tinctum eſt, odore deſtituitur, & debilem duntaxat ſaporem reſinoſo-amaricantem obtinet. Ex unciâ dimidiâ gummi puriſſimi drachmas tres & grana viginti tria impetravi. Infuſum ſpirituoſum primum pellucidum eſt, & colore flavo-rubeſcente, ſapore ingrato ſubacri atque amaricante, & fortiori, quàm aquoſum, odore gaudet. Extractum cum infuſo convenit, præterquàm, quòd color ſaturatior, ex luteo nempe & rubeſcente ſubfuſcus, odor verò ac ſapor paulò debilior ſit. Uncia dimidia circiter drachmas tres dedit. Neque hoc, neque præcedens extractum perfectè purum eſt, ſed, ob arctiſſimæ ſubſtantiæ utriuſque miſcelam, in ſolutionem aquoſam, quod maximè ex turbidâ ejus conſtitutione patet, partes quædam reſinoſæ, & in reſinoſam multæ moleculæ gummoſæ ſecedunt.

§. III.

Ob leniſſimam virtutem *laxantem*, validamque *abſtergentem*, *attenuantem* & *aperitivam*, concretum hoc ſpecificè laudatur in obſtructione hepatis, lienis, me-

ſenterii, uteri, renum & veſicæ, nec minùs in cachexiâ icteritiâ, febribus intermittentibus, hydrope, nephritide ſabuloſo-pituitoſâ, tuſſi, aſthmate, aliiſque mucidis pectoris affectibus, guttâ ſerenâ, fluore albo, gonorrhoeâ virulentâ, & ulceribus partium internarum. Datur in infuſo, & ſub formâ pillulari, à granis aliquot ad ſcrupulum unum, & ſubindè etiàm in emulſionem cum aquâ ſimplici aut quadam deſtillatâ redigitur. Externè egregium, uſitatiſſimumque emplaſtrorum emollientium, reſolventium, & ſuppurantium ingrediens conſtituit, immò emolliendis clavis pedum, aliiſque excreſcentiis & tumoribus induratis per ſe, non ſine efficaciâ inſigni, applicatur.

§. IV.

GALBANUM *Mutterharh*, eſt concretum gummeo-reſinoſum, paululùm ſplendens, tenax, & ceræ inſtar ductile, colore nunc albido aut rufo-flaveſcente, nunc fuſco, aut ferrugineo-nigricante; ſapore reſinoſo-amaricante atque ſubacri, odore grato balſamico. Planta, quæ ſauciata hunc ſuccum fundit, in *Indiâ*, *Syriâ*, *Arabiâ*, in *Africæ promontorio Bonæ Spei* creſcit, & â TOURNEFORTIO *Oreoſelinum Africanum galbaniferum fruteſcens folio antiſi*; à C. BAUHINO *Ferula galba-*

nifera, & ab aliis *Ferula fruticoſa ſemper virens Syriaca* vocatur. Optimum cenſetur galbanum ex albido aut rufo flaveſcens, in lachrymas ſeu grumos puriores, ac paululùm ſplendentes concretum; rejiciendum verò ſordidum, quiſquilis variis refertum, & fuſco obſcuriori aut nigricante colore præditum.

§. V.

Partes gummoſas & *reſinoſas*, *eſſentiali oleo æthereo* prægnantes, in mixtione fovet, ità tamen, ut reſinoſæ copioſiùs, quam gummeæ, adſint. Oleum eſſentiale, cujus circiter drachmæ ſex in unâ galbani librâ hærent, deſtillatione humidâ expellitur, & miſcelâ ſuâ utramque ſubſtantiam fixam præcipuè activam efficit: Hinc, quò recentius hoc concretum eſt, eo majoribus etiàm viribus inſtructum reperitur, & vice verſâ. Notatu quoque dignum eſt, galbanum per ſe, igne aperto leniori, ex retortâ deſtillatum, in principio ſingulare quoddam oleum cœruleum aut violaceum, æthereo eſſentiali adhuc ſatis naturâ analogum, reddere, eidemque tandem, igne nimirùm aucto, copioſum empyreumaticum, ex violentâ ſubſtantiæ fixæ gummeo-reſinoſæ deſtructione reſultans, ſuccedere. Laudatum oleum cœruleum magnarum virium eſt,

colorem tamen non adeò diu retinet, ſed intrà aliquot dies, præſertìm ſi vitrum ſolummodò obiter clauſum fuerit, purpureum evadit. Solutio aquoſa prima, quæ turbida deprehenditur, colore pallidè flaveſcente, & grato odore balſamico, ſimilique ſapore gaudet. Extractum inſpiſſatum, cujus pondus, aſſumpta uncia galbani dimidia, duos circiter ſcrupulos æquat, flavo-ſubfuſcum eſt, odoris debilis, ſaporis reſinoſi. Tinctura ſpirituoſa prima ſeſe colore ſaturatè aureo commendat, & acri, gratè balſamico, & ſubamaricante ſapore pollet, balſamico autèm odore infuſo aquoſo, quod pulres parres oleoſas, quibus major fragrantia unicè tribuenda, continere videtur, nonnihil cedit. Maſſa, poſt evaporationem relicta, ſubfuſci coloris eſt, parùm ampliùs olet, & debilem duntaxat ſaporem reſinoſo-balſamicum, acredine prorsùs ſpoliatum, linguæ imprimit. Uncia galbani dimidia mihi fermè drachmas tres hujus extracti reſinoſi ſuppeditavit.

§. VI.

Selectioribus *uterinis*, *anthyſtericis* & *antepilepticis* remediis hoc concretum annumeratur, & frequentiſſimè, ob laudatas vires generales, in ſuppreſſione menſium, fluore albo, partu difficili, juſto

parciori lochiorum fluxu, malo hyſterico, colicâ convulſivâ, epilepſiâ, aliiſque convulſionibus, nec minùs, ob moderatam virtutem roborantem, & attenuantem, in obſtructione viſcerum, tuſſi, aſthmate, coryzâ, cæteriſque affectibus catarrhalibus, ſub formâ pilulari, à granis aliquot ad ſcrupulum unum, exhibetur. Externè balſama & emplaſtra traumatica, ſuppurantia, reſolventia, nervina, antiſpaſmodica, & anodyna ingreditur, quæ duris tumoribus, partibus inflammatis, paralyticis, vulneratis, exulceratis, rigidis, itemque abdomini in colicâ, paſſione hyſtericâ, obſtructione hepatis, lienis, meſenterii &c. applicantur. Additur etiàm ſuffimigiis uterinis, in prolapſu vaginæ & uteri, fluore albo, dolore hyſterico atque ſterilitate, multùmque prætereà, ſub formâ emplaſtri applicatum, ad abigendos clavos pedum valet.

§. VII.

Bdellium Off. eſt concretum gummeo-reſinoſum, contactu pingue, myrrhæ genuinæ inſtar, quodammodò fragile, coloris albido-ſubfuſci, vel fuſco-rubentis, odoris grati balſamici, ſaporis ſubacris & amaricantis. Arbor, quæ hanc lachrymam fœneratur, nondùm ſa-

tis nota eſt, in *Arabiâ*, tamen, *Indiâ*, *Media* &c. creſcere, & lacteſcens atque ſpinoſa eſſe dicitur. Nonnulli hanc & myrrhiferam uniûs ejuſdemque generis eſſe, & utramque ſpecie duntaxat differre opinantur; quam ſententiam, cum, experientiâ deſtitutus, certiorem ſubſtituere nequeam, tutoribus ſuis relinquo.

§. VIII.

Ex æqualibus partibus *gummoſis* ac *reſinoſis* conſtat, præcipua tamen virtus poſterioribus ingenita eſt. Infuſum aquoſum primum, quod turbidum, & coloris lutoſi aut ex albido ſubfuſci exiſtit, linguæ nauſeoſum ſaporem amarum, naribuſque odorem debilem, ingratè balſamicum, imprimit, & poſt plenariam evaporationem maſſam relinquit, coloris pallidi, ad lutoſum aut ferrugineum vergentis, ſaporis amaricantis & aromatici, odoris debilis balſamici. Pendet ex unciâ bdellii unâ circiter drachmas tres, & grana aliquot. Solutio ſpirituoſa prima coloris aurantii eſt, ſaporis reſinoſo-balſamico-amaricantis, & fortioris ac gratioris, quàm aquoſa, odoris. Extractum inſpiſſatum flavo-rubeſcens eodem, quo infuſum, odore, aſt paulò debiliori, gaudet, & forti ſapore reſinoſo, debili balſamico,

ſubacri, & amaricante donatum reperitur. Ex unciâ unâ circiter drachmas tres impetravi.

§. IX.

Militat inter *roborantia* & *attenuantia*, atque ſpecificè in morbis pituitoſis pectoris, uteri, renum, & veſicæ, adeoque in tuſſi, aſthmate, fluore albo, ſuppreſſione menſium, ſterilitate, epilepſiâ hyſtericâ, calculo, nephritide pituitoſâ, ulcere renum & veſicæ prodeſſe conſuevit. Præſcribitur ſub formâ pilulari, à granis aliquot ad ſcrupulum unum. Externè, ob validam virtutem reſolventem, diſcutientem, & traumaticam, frequentiùs in uſum vocatur, & emplaſtris non minùs, quàm unguentis, tumoribus duris, glandulis induratis, ſcrophulis, apoſtematibus, vulneribus, diſtortis aut alio modo læſis tendinibus, herniis &c. applicandis, additur. Interdùm etiàm ſuffimigiis uterinis, ad fœtum mortuum expellendum, aliaque uteri vitia curanda, miſcetur.

CAPUT XXX.

De Sagapeno & aſa Fœtida.

§. I.

GUMMI SAGAPENUM ſive SERAPINUM OFF. eſt lachryma concreta reſinoſo-gummea, coloris fuſci, vel ex rufo flaveſcentis, ſaporis acris & amaricantis, odoris, ſi prunis injicitur, inſtar porri aut allii, gravis atque viroſi. Affertur ex *Ægypto*, & *in Perſiâ*, *Indiâ orientali* &c. ex inciſo quodam *frutice ferulaceo*, nondùm tamen Botanicis ſatis noto, exſtillare dicitur. Optimum judicatur pellucidum, ac pallidè flaveſcens, quod aſam fœtidam & nonnihil quoque galbanum redolet.

§. II.

Partes *gummoſæ* majori quidèm copiâ, quàm *reſinoſæ*, adſunt, virtute tamen hiſce longè inferiores reperiuntur. Solutio aquoſa prima turbida eſt, & odore debili balſamico, ſimilique ſapore, ſubamaricante paululùm remixto, pollet. Extractum inſpiſſatum, cujus circiter drachmas duas, totidemque ſcrupulos ex dimidiâ ſagapeni unciâ impetravi, colorem

pallidum, ad flavedinem vergentem; odorem debilem, & ſaporem blandè balſamicum, ſubacrem, & ſubamaricantem obtinet. Solutio ſpirituoſa prima, licet coloris ſaltèm pallidè flaveſcentis ſit, & odoris ferè nulliûs, ſatis acrem tamen, mordacem, & amarum ſaporem obtinet. Extractum inſpiſſatum ſpecificum adhuc ſagapeni odorem ſpirat, & majori amaritie, minori contrà acredine, quàm tinctura, inſtructum deprehenditur. Uncia dimidia drachmam unam & grana triginta ſex dedit. Utrique principio fixo parùm olei eſſentialis ætherei inhæret; quod vires medicas haud parùm intendit.

§. III.

Validè irritando, abſtergendo, atque diſcutiendo operatur, & jure igitur inter efficaciſſima *attenuantia*, *reſolventia*, & *aperitiva* referri meretur. Conducit ſpecificè in refractariis obſtructionibus viſcerum, hepatis nempe, lienis, meſenterii, renum & uteri, adeòque in hydrope, obſtructione menſium, fluore albo, calculo, epilepſiâ hyſtericâ, &c., nec minùs in hemicraniâ rebelli, aſthmate pituitoſo, aliiſque affectibus pituitoſis. Abſtergit prætereà mucum primæ culinæ, nec raró proindè in torminibus ventris, ceteriſque ventriculi & inteſtinorum morbis,

bis, ex cruditatum viſcidarum colluvie reſultantibus, cum fructu exhibetur. Cum aliis, huic vel illi morbo appropriatis, ordinariò in formam pillularem redigitur, & à granis quatuor ad ſcrupulum dimidium præſcribitur. Gravidæ ab interno ejus uſu abſtinere debent, quoniàm fœtum & ſanguinem fortiſſimè pellit, ac facilè proinde abortum provocat. Externè inter ſuffimigia uterina, & emplaſtra reſolventia ac maturantia, quorum activitatem valdè auget, recipitur.

§. IV.

ASA ſive ASSA FOETIDA OFF. *Stinckender Uſandt, oder Zeufels-Dreck*, eſt concretum reſinoſo-gummeum, mediocris tenacitatis, coloris ex albido flaveſcentis aut ruffeſcentis, vel ſubfuſci, immò interdùm nigricantis, odoris ingrati, ad allium, vel porrum accedentis, ſaporis acris, amaricantis, ac nauſeoſi. Planta, quam Botanici plerumque *Silphium*, itemque *Laſerpitium veterum* appellant, ad umbelliferas pertinet, & leviſtico affinis eſt. Radix, quæ ſola poſtquàm ſauciata fuit, ſuccum hunc gummeo-reſinoſum fundit, paſtinacæ radicem formâ æmulatur, craſſitie autèm longè ſuperat, & foris prætereà nigricante colore eſt. Certa ejus ætas poſtulatur: Quadrien-

nio enim minor, teſte Kæmpfero (*a*); parùm lacteſcit, nec unquàm ſecatur; quò autèm vetuſtior & major eſt, eo majorem ſucci lactei, ſeu lachrymæ copiam impertitur. » Succis, uti vix laudatus » Auctor porrò refert, ex utriculis radicis » recens emanans, candidiſſimus, liqui» dus, & pinguis eſt, flori lactis dulcis ex» actè ſimillimus, adeòque omnis exſors » lentoris; ad aeris verò ſoliſve contactum, » colorem ſubfuſcum induit, & coaleſ» cens lentorem quoque. Fœtor virtutis » index, quò major eſt, eò meliorem » Aſam teſtatur. At ille in recenti lachry» mâ vehementiſſimus eſt, cum eo, quem » concreta & antiquior redolet, qualem » Europa recipit, nullo modo compa» randus. Una drachma recens effuſa, » majorem ſpargit fœtorem, quàm cen» tum libræ vetuſtioris, quam ſiccam ve» nundant aromatarii noſtrates. &c.

§. V.

Non creſcit hæc planta, uti multi tamèn ſcriptores tradunt, in Syriâ, Mèdiâ, Lybiâ, & regione Cyrenaicâ, ſed ſola *Perſia* ejus patria eſt, duoque ſaltèm locorum tractus, ſecundùm Kæmpferum, (*b*) hodie eam alunt, videlicet 1) campi

(*a*) In Amœnit. Exot. Faſc. III. p. 542.

(*b*) L. c. p. 539. ſequ.

»monteſque circà *Heraat*, emporium pro-
» vinciæ *Choraſaan*, & 2.) jugum mon-
» tium in provinciâ *Laar*, quod à flumine
» *Cuur* uſque ad urbem *Congo* ſecundum
» Perſici Sinûs tractum extenditur, duo-
» bus, alibi tribus pluribuſve paraſangis
» à littore. ---- Creſcit promiſcuè in teſ-
» quis & crepidinibus, ubicumque avul-
» ſa ſemina (paſtinacæ noſtratis ſemini-
» bus haud diſſimilia), ventus protule-
» rit; uberiùs verò & ſæpe ex pedali in-
» tervallo in locis, qui quodammodò
» premuntur in planitiem, quippe ſemi-
» ni retinendo, & ob meliorem fundi
» conditionem fovendo, aptioribus &c.

§. VI.

Ex *partibus terreſtribus*, aliiſque *recrementitiis*, *oleoſis*, *gummoſis* ac *reſinoſis* conflata reperitur. Oleum eſſentiale, licet exiguâ mole inhæreat, reliquis partibus fragrantiam & præcipuam activitatem conciliat; hinc quò vetuſtior aſa, eò debilior. Oleo, reſpectu virtutis, portio reſinoſa, quæ majori acrimoniâ pollet & amaritie, ſuccedit, licet mole minori, quàm gummoſa ſubſtantia, adſit. Infuſum aquoſum primum colore pallidè flavo, ac ſimul turbidum eſt, fortemque allii odorem ſpirat, & valdè nauſeoſum ſaporem balſamicum obtinet. Sub eva-

poratione copioſas particulas oleoſo-ſpirituoſas conſtanter eructat, quare posteà etiàm inſpiſſatum extractum, quod coloris ſordidè lutei eſt, ad fuſcum nonnihil vergentis, parùm ampliùs olet, & debilem duntaxat ac nauſeoſum ſaporem amaricantem linguæ imprimit. Solutio ſpirituoſa prima, quæ flava, & poſt refrigerationem nonnihil turbida eſt, porrum redolet, & ingrati cepacei, ac ſimul acris ſaporis ſenſum in guſtûs organo excitat. Tinctura hæc ſub evaporatione conſtanter quoque aſæ odorem ſpecificum ſpirat, eundemque etiàm maſſa inſpiſſata retinet, quæ cæteroquin colore flavo-fuſco eſt, &, præter proprium aſæ ſaporem nauſeoſum, etiàm reſinoſo-amaricantem poſſidet. Uncia aſæ fœtidæ dimidia ſaltèm ſcrupulos quatuor & grana aliquot extracti reſinoſi dedit, & inde igitur ſatis conſtat, quod maxima ejus pars gummoſa ſit.

§. VII.

Potentiſſimâ virtute *diſcutiente*, nec contemnendâ pariter *abſtergente* & *antiſpaſmodicâ* gaudet, adeòque ſpecificè etiàm colicæ flatulentæ, paſſioni hyſtericæ, à cauſâ frigidâ oriundæ, ſterilitati, ſuppreſſioni menſium, hydropi humido & tympanitico, aſthmati pituitoſo, obſtru-

ctioni hepatis, lienis, ac meſenterii, epilepſiæ, aliiſque convulſionibus mederi creditur. Pellit prætereà fœtum & ſecundinas, vermes necat, appetitum venereum excitat, &, variolas quoque atque morbillos, providè tamen ac modicè uſurpata, expellit. Indis, præſertìm Benjanis, creber, uti KÆMPFERUS teſtatur (*a*) aſæ fœtidæ uſus eſt, etiàm in cibis pro condimento. » Hoc, addit, referenti *Garciæ* ægrè credidit Cl. *Renodæus*; nam: *ſi hoc*, ait, *fabula non eſt*, » *ex duabus alterum conjecto: aut aſam fœtidam in Indiâ non fœtere, aut Indos æneum* » *habere guttur. Mat. Med. Lib. I. S. VIII.* » *c.* 8. Deguſtavi hoc ſucco imbuta cruſtula, quæ mihi non adeò ſapiebant tenerrime, ac putaveram. Perſici medici, *paulo ante ſcribit*, ob delicatum nationis genium, ab uſu ferè abſtinent; » ruſticis ſaltem Larenſibus in colicis torminibus & hydrope, præſertìm in tympanitide curandâ uſus innotuit ex conſilio Benjanorum. Retulit mihi civis » Diſgunenſis, ſe hoc morbo tumidum, » omni mane per ſex hebdomades devoraſſe aſæ bolum ſeu pilulam majuſculam, donec convaluerit: ex eo ſubinde ſibi flatus ſurſùm & deorſùm receſ» ſiſſe, adeò fœtentes, ut ab hominum

(*a*) L. c. p. 544.

» conſortio toto tempore juſſus ſit exula-
» re. &c. Datur in formâ pillulari, à granis aliquot ad ſcrupulum unum, immò, integram drachmam, & commodè pariter, in eſſentiâ, quæ in Officinis proſtat, propinatur. Externè inter ſuffimigia uterina, & emplaſtra antiſpaſmodica, diſcutientia, anthyſterica, carminativa, & roborantia recipitur. Non deſunt quoque inter medicos, qui illi ſingularem virtutem antimagicam tribuant; quam ſuperſtitioſis tamen commentis annumerare nullus dubito.

CAPUT XXXI.

De Ladano, Caranna & Gummi hedera.

§. I.

LADANUM OFF. eſt gummi-reſina, recens mollior, tenax, intrà digitos lenteſcens, ac picis inſtar ductilis, inveterata autèm dura, levis, friabilis, & fractu nihilominùs difficilis, coloris griſei, vel nigri, vel ex rufo nigricantis, ſaporis amari, odoris, ſi accenditur, fragrantis. Rarò, vel nunquàm, hoc concretum perfectè purum reperitur, ſed ordinariò ſubtili arenâ & pulvere terreo largiſſimè permixtum eſt. Optima ſpe-

cies in foliis certi fruticis, qui à TOURNEFORTIO *Ciſtus ladanifera Cretica flore purpureo* dicitur, & in *Syriâ*, *Candiâ*, ſive *Cretâ*, *Luſitaniâ*, *Hiſpaniâ*, aliiſque regionibus calidis creſcit colligitur. Sponte ex tubulis horum foliorum exſudat, ac ſensìm poſteà in maſſam tenacem condenſatur. Deterioris conditionis illud cenſetur, quod, mediante foliorum decoctione in aquâ, ſeparatum, & oleoſo igitur principio maximam partem ſpoliatum fuit.

§. II.

Ex pluribus *partibus reſinoſis*, quàm *gummoſis*, *oleo æthereo* paululùm imprægnatis, conſtat, multaſque præterea *quiſquilias arenoſo-terreas* continet, quas ventus maſſæ, poſt exſudationem adhuc ſemiliquidæ, intulit. Portio magìs reſinoſa, in ſpiritu vini ſolubilis, in unciâ unâ plerumque drachmas quinque vel ſex, & portio gummoſa, in aquâ ſolubilis, circiter drachmam unam pondere æquat; quod reliquum eſt, recrementum merè terreum & arenoſum ſiſtit. Solutio aquoſa prima turbida eſt, coloris pallidè lutoſi, ſaporis debilis amaricantis, odoris, fermè inſtar herbæ Nicotianæ, nonnihil ingrati. Extractum inſpiſſatum ſaturatiori quidèm colore, pallidè nimirùm ac ſordidè

fuſco gaudet, reſpectu ſaporis & odoris autèm longè adhuc debilius deprehenditur. Tinctura ſpirituoſa prima colorem aureum, ſaporem, ex acriuſculo, leniter balſamico & amaricante mixtum, & odorem balſamicum, parùm tamen gratum, obtinet. Maſſa, doſt evaporationem relicta, colore flavo-fuſco eſt, odorem nauſeoſum, inſtar tabaci, ſpirat, & debilem atque ingratè balſamicum ſaporem poſſidet, tenaciſſimèque linguæ ac faucibus ſub deguſtatione adhæreſcit. Docent deſcripta examina, 1.) ladanum, ob ignobiles debileſque vires, commodè exulare poſſe, & 2.) activitatis intuitu primò portionem ſpirituoſo-oleoſam, deinde reſinoſam, tandemque gummoſam collocandam eſſe.

§. III.

Raro hoc concretum internè adhibetur, licet tinctura ſpirituoſa, à guttis 20. ad 40. propinata, aliquam virtutem confortantem, nervinam atque cephalicam exerere valeat; ſed externum plerumque uſum invenit, & inter emplaſtra roborantia, maſſas pro candelis odoratis, & tingendi quoque fine inter balſama nervina & cephalica externa recipitur.

§. IV.

CARANNA OFF. eſt maſſa indurata gummeo-reſinoſa, tenax, ſi adhuc recens, & picis inſtar ductilis, inveterata autem dura, friabilis, coloris griſeo-fuſci, aut flavo-ferruginei, odoris, dum accenditur, fragrantis ac ſatis grati, ſaporis viſcoſo-reſinoſi, & debilis balſamico-amaricantis. Arbor, quæ ſauciata hanc lachrymam fundit; in *Novâ Hiſpaniâ* præcipuè creſcit; & apud Botanicos *arbor Caragna*, itemque *Arbor inſaniæ*, *Caragna nuncupata*, apud incolas *Quahuilt.* &c. audit.

§. V.

Conflata reperitur ex partibus *gummeis, reſinoſis* & *oleoſis eſſentialibus*. Oleum eſſentiale æthereum, quod colore flavo, odore grato aromatico, & ſapore acri atque amaro pollet, fixis principiis gummeo-reſinoſis unicè propemodùm, (licet non adeò magnâ quantitate inhæreat), odorem, ſaporem ac vires conciliat. Solutio aquoſa aurei coloris eſt, odoris reſinoſo-balſamici, ſaporis amari, ac leniter, quanquàm ingratè, balſamici. Cum infuſo ipſum extractum convenit, præterquàm, quòd flavo ſubfuſcum colorem obtineat. Pendet ex integrâ carannæ unciâ circiter

drachmas tres. Tinctura ſpirituoſa prima, colore ſaturatè aureo, odore grato ac forti reſinoſo-balſamico, & ſapore acri, amaricante, & balſamico pollet, ita tamen, ut amarities prædominium obtineat. Inſpiſſatione ejus in arenâ calidâ maximam partem peractâ, extracto reſinoſo parùm olei eſſentialis aromatici, acri & ſatis amaro ſapore præditi, ſupernatabat, eodemque ablato, maſſa tenax, flavo- & ſubfuſco-albicans relinquebatur, quæ naribus adhuc gratum quidèm ac debilem odorem balſamicum, linguæ autèm nullum ſingularem, ac merè duntaxat reſinoſum ſaporem imprimebat. Linguæ, palato & dentibus tenaciſſimè adhæreſcit, & ex unciâ unâ fermè drachmas ſex pendet: Unde manifeſtum eſt, ſubſtantiam reſinoſam longè majori copiâ, quàm gummoſam, carannæ mixtionem ingredi, & ſaporem nihilominùs, odòrem atque virtutem medicam præcipuè, uti anteà dictum, à mixto oleo eſſentiali dependere.

§. VI.

Multa hæc gummi-reſina cum galbano & tacamahacâ communia habet, rariſſimè nihilominus internè exhibetur, ſed emplaſtra duntaxat traumatica, nervina, antiſpaſmodica, & diſcutien-

tia, in vulneribus nervorum ac tendinum, debilitate articulationum, tumoribus & catarrhis frigidis, ſpaſmo ventriculi, lienteriâ, vomitu, dolore dentium &c. proficua, ingreditur, & ſuffumigiis quoque uterinis & roborantibus nonnunquàm additur. Si uſus internus in morbis rheumaticis, catarrhalibus, ſpaſmodicis, & convulſivis placet, ſub formâ pillularis, à granis aliquot ad ſcrupulum ſemiſſem, exhiberi poterit.

§. VII.

Gummi Hederæ Off. eſt maſſa dura, compacta, magìs reſinoſæ, quàm gummoſæ indolis, coloris extùs obſcurè rubiginoſi, aut fuſco-nigricantis, intùs verò ex flavo ac rubro fuſci ſplendentis, ſaporis reſinoſo-terreſtris & ſubadſtringentis, odoris, ſi accenditur, balſamici. Origo ejus nondùm perfectè innotuit; vulgò tamen ex *Hederæ arboreæ* trunco ac ramis in *Indiâ* &c. promanare traditur.

§. VIII.

Plures, quòd dictum fuit, *partes reſinoſas*, quàm *gummoſas* in mixtione fovet, quibus multæ quidèm moleculæ recrementitiæ terreſtres; nihil verò olei ſubſtantialis ætherei, mixta reperiuntur. Solutio aquoſa prima colore dilutè aureo

eſt, odore debili balſamico. Maſſâ inſpiſſata ex unciâ gummi unâ vix drachmam unam pondere æquat, & colorem flavo-fuſcum, odorem ferè nullum, & debilem ac nauſeoſum ſaporem balſamicum obtinet. Solutio ſpirituoſa prima, cujus color rubicundus eſt, fortiorem, quàm aquoſa, odorem reſinoſo-balſamicum ſpirat, & ſaporem ſubacrem atque nonnihil amaricantem linguæ imprimit. Evaporata maſſam relinquit rubro-fuſcam, ac paululùm nigricantem, quæ, intuitu odoris & ſaporis, cum tincturâ convenit, præterquàm, quòd uterque debilior exiſtat. Ex unciâ gummi unâ circiter drachmas quinque impetravi.

§. IX.

Viribus non adeò ſingularibus pollet, & commodè igitur ex Officinis pharmaceuticis exulare poſſet. Numeratur inter *ſubadſtringentia*, & emplaſtris ſtypticis atque traumaticis additur. Nonnulli iſtud inter ejuſdem quoque virtutis pilulas recipiunt; aſt parùm auxilii ab uſu ejus interno exſpectandum eſt.

CAPUT XXXII.

De Gummi anime, Juniperi, & Elemi.

§. I.

GUMMI ANIME OFF., ſive GUMMI CANCAMUM C. B., eſt concretum merè reſinoſum, ex albido flaveſcens, facilè friabile, & hinc inde nonnihil pellucidum, odoris balſamici ſuaviſſimi, ſaporis nulliûs ſingularis. Dividitur in *Orientale* & *Occidentale*: Hoc ex *Virginiâ*, *Novâ Hiſpaniâ*, & *Braſiliâ* affertur, ibidemque ex inciſâ arbore quadam ſiliquoſâ, *Jetaiba* dicta, exſtillare traditur; illud verò, orientale nimirùm, quod occidentali pellucidius atque candidius reperitur, vel quandoque etiàm loco coloris albicantis rufeſcentem obtinet, in *Æthiopiâ* ex arbore, occidentali animiferæ analogâ, effluit, rariùſque, quàm præcedens, ad nos defertur.

§. II.

Reſinoſa hæc maſſa in ſpiritu vini rectificatiſſimo tota, paucis duntaxat recrementis terreis relictis, ſolvitur, menſtrua aquoſa autèm parùm extrahere valent. Flava ſolutio ſpirituoſa blandum odorem balſamicum emittit, & linguæ

ſaporem, ex acri, amaricante, & balſamico mixtum, imprimit: Infuſum aquoſum verò ſaltèm pallidè flaveſcens eſt, & licet quidèm ſpecificum ſimplicis odorem ſpiret, præter paucas tamen particulas oleoſo-ſpirituoſas, ſub digeſtione ſeparatas, nullam ſubſtantiam craſſiorem continet. Oleum ſubſtantiale æthereum parciſſimè inhæret, adeòque nihil inde, niſi magna quantitas unâ vice humidæ deſtillationi ſubjiciatur, elicitur.

§. III.

Gummi Elemi Off. *Vethiopiſches Oelbaumharh*, æquè, ac præcedens, perperàm gummi vocatur: Mera quippe maſſa tenax, pinguis, ac reſinoſa eſt, conſiſtentiâ, ſi recentior, molliori, ſi vetuſtior, ſicciori, odore gratiſſimo, ſapore reſinoſo-balſamico, & leniſſimè amaricante, colore modò ex albo vireſcente, modò ex albo flaveſcente. Hermannus reſinoſum hoc concretum ex *arbore quadam pruniferâ* in Indiâ promanare opinatur, alii verò *Oleam Æthiopicam* iſtud fundere, referunt. Sententia poſteriorum certior eſt, eidemque proinde ſubſcribere nullus dubito. Nobiliori huic gummi elemi, quod in glebas cylindraceas coactum affertur, & rariùs paulò in noſtris Officinis obvium eſt, ſpecies ana-

loga ſubſtituitur, quam mercatores ex *Braſiliâ* & *Nova Hiſpaniâ* advehunt, quæque ex arbore, nondùm ſatis deſcriptâ, prodit. Ingnobilior hæc ſpecies *Elemi vulgare Americanum* dicitur.

§. IV.

Cum partibus *reſinoſis*, quæ apud vulgare Gummi Elemi, in Officinis noſtris plerumque venale, maximam ponderis partem conficiunt, etiàm *oleoſæ* quædam, & pauciſſimæ *gmmoſæ* mixtæ inveniuntur. Referentæ quippe NEUMANNO (*a*), ex integrâ librâ olei eſſentialis uncia una deſtillando elici, & duæ circiter drachmæ, totidemque ſcrupuli ſubſtantiæ gummeæ ſeparari poſſunt. Activitas præcipuè in oleo latet, idemque infuſis, & extractis aquoſis ac ſpirituoſis odorem, & ſaporem unicè propemodùm largiri videtur. Tinctura ſpirituoſa, dilutè aurea, gratum ſpirat odorem, & acrem atque balſamicum ſaporem, amaricante nonnihil remixtum, poſſidet. Flava maſſa inſpiſſata longè debilior eſt, &, priſtinum quidèm odorem, debilemque ſaporem balſamicum, nullam verò amaritiem atque acredinem retinet, & quicquid inſolubile relinquitur, pulticulam formâ externâ æmulatur. Infuſum aquoſum nul-

(*a*) L. c. p. 842.

lo fermè colore tinctum apparet, & tenuiſſimæ ſaltèm flavedinis veſtigia monſtrat, odore nihilominùs gummi ſatis prodit, & balſamicum quoque atque amaricantem ſaporem obtinet. Evaporatione inſpiſſatum parùm extracti ſatis inertis relinquit: Unde manifeſtum eſt, odorem & ſaporem, quo infuſum gaudet, ab oleo, ſub evaporatione abeunte, dependere.

§. V.

Bina hæc corpora reſinoſa, quæ valdè, quoad naturam & uſum, conveniunt, internè, ob inſolubilitatem ſuam in ventriculo, rarò vel nunquàm exhibentur, ſed externis ſolummodò uſibus deſtinantur, & inter ſuffimigia, maſſas odoratas, unguenta, balſama, & emplaſtra, *confortantis*, *nervinæ*, *cephalicæ anticatarrhalis* atque *traumaticæ* virtutis, recipiuntur. Interdùm quoque ſpeciebus pro ſuffimigiis *uterinis*, in ſterilitate, fluore albo, & chronicâ menſium ſuppreſſione proficuis, miſcentur.

§. VI.

Ab exotico Gummi Anime reſpectu indolis Sandaracha Arabum ſive Gummi Juniperi parùm differt. Colligitur ex trunco *Juniperi vulgaris fruticoſæ* c. b., & ordinariò in guttas aut glebulas, modò

rotundas, modò oblongas, ſplendidas, pallidè flaveſcentes, ſaporis reſinoſi, odoris grati balſamici, concretum reperitur. In ventriculo nunquàm penitùs ſolvitur, ſed parùm duntaxat ſubſtantiæ oleoſæ à liquore gaſtrico extrahitur; quare externi ſolummodò uſu s eſt, & inter *roborantia*, *antiputredinoſa*, & *traumatica* remedia collocatur.

CAPUT XXXIII.

De Olibano, Maſtiche, & Gummi Tacamahaca.

§. I.

OLIBANUM ſive THUS OFFICINARUM, *Beyhrauch*, eſt corpus gummeo-reſinoſum, in lachrymas majores & minores, fragiles, pellucidas, pallidè flavas, ſaporis reſinoſo-balſamici, odoris fragrantis, concretum. Duplex venditur ſpecies, quarum altera *Thus maſculinum*, ſive *Olibanum purum*, *optimum*, *in granis*, altera *Thus fœmininum*, ſive *Olibanum vulgare*, *impurius*, nuncupatur. Affertur ex *Ægypto* & *Arabiâ felici*; in quâ poſtremâ regione, ut & in *Æthiopiâ* copioſè quotannis colligitur. Planta, quæ ſauciata iſtud fœneratur, nondùm ſatis nota eſt, ad arbo-

rum tamen claſſem pertinere, ſcriptores plerique teſtantur.

§. II.

Ex æqualibus fermè partibus *reſinoſis* ac *gummeis*, *oleo æthereo* parciſſimè imprægnatis, componitur, ſubſtantia tamen reſinoſa Majori, quam gummea, virtute pollet. Solutio aquoſa turbida eſt, lacteſcens, ad pallidam flavedinem aliquantiſper inclinans, odore ſimplicis ſpecifico, ſapore amaricante & balſamico. Idem odor & ſapor etiàm in inſpiſſato extracto flavo deprehenditur, præterquàm, quòd amarities major exiſtat. Tinctura ſpirituoſa flaveſcens pellucida, odorem ſpirat balſamicum, & ſatis acrem ſaporem, balſamico & amaricante mixtum, obtinet. Sub evaporatione hæc ipſa partes oleoſo-ſpirituoſas odoriferas maximam partem amittit; hinc ad decentem quoque ſpiſſitudinem redacta, inſtar ceræ, tenax eſt, & nullo ampliùs ſapore & odore gaudet. Unde clarè patet, laudatas particulas oleoſo-ſpirituoſas, quibus utraque ſubſtantia fixa, durante mixtione naturali, parciùs imprægnata eſt, unicam fermè, vel tamen præcipuam, activitatis & odoris fragrantis cauſam conſtituere. Externum ſolummodò, uſum hæc gummi-reſina in medicinâ invenit, &

uſitatiſſimum imprimis ſuffimigium præbet.

§. III.

MASTICHE ſive MASTIX OFF. eſt mera reſina, arida, dura, fragilis, in granula, ſeu lachrymas minores, pallidè flaveſcentes, pellucidas, debilis ſaporis reſinoſo-balſamici, odoris, dùm accenduntur, fragrantis, concreta. Promanat ex trunco & ramis arboris *Lentiſci vulgaris* C. B., & optima ſpecies ex *inſulâ Chio*, ignobilior ex *Italiâ*, *Siciliâ*, *Luſitania* &c. affertur. In inſulâ Chio, ubi maxima hujus reſinæ collectio eſt, incolæ arbores laudatas quotannis trinâ vice, menſe nimirùm Martio, medio Auguſti, & Septembri, cœlo ſereno exiſtente, incidunt, ut naturalis balſamus maſtichinus, in oblonga poſtmodùm grana ac glebulas indureſcens, largiùs effluat. Grana puriora & plus minuſve tranſparentia in Officinis ſub nomine *Maſtichis electa* venduntur.

§. IV.

Aqua reſinæ huic ſub digeſtione, nil niſi pauciſſimas partes oleoſo-ſpirituoſas, quæ eidem debilem conciliant odorem balſamicum, eripere valet, ſpiritus vini rectificatiſſimus autem illam penitùs,

paucis ſaltèm relictis partibus terreis, ſolvit, & colorem inde dilutè aureum, odorem gratum & ſaporem acrem, amaricantem atque balſamicum nanciſcitur.

§. V.

Sæpiùs hoc medicamentum, cujus plenaria reſolutio in ventriculo nunquàm ſperanda eſt, externo, quàm interno, uſui impenditur. Internè vires *roborantes* & *ſubadſtringentes* exercet, & à practicis contrà ventriculi imbecillitatem, diarrhœas, dyſenteriam, diabetem, fluorem album, & gonorrhœam præcipuè commendatur. Doſis ejus in pulvere ad grana tria vel quatuor, in infuſo vinoſo ad ſcrupulum dimidium, immò integrum, aſcendit. Externè pulveres ad-et inſpergendos, ſuffimigia, pulveres dentifricios, decocta vinoſa, unguenta, emplaſtra &c. ingreditur, &, ſub hac vel illâ formâ adhibitum, laxitati uvulæ, ſcorbuto oris, procidentiæ ani, uteri, atque vaginæ, nec minùs herniis, & articulorum debilitati egregiè medetur.

§. VI.

Gummi Tacamahaca ſive Tackamahaca Off. non gummi eſt, licet ita vulgò nuncupetur, ſed reſina arida, retorrida, friabilis, in majores utpluri-

mùm glebas concreta, odoris, dùm accenditur fragrantis, ſaporis debilis reſinoſo-balſamici, & quodammodò ſubdulcis, coloris variegati, alibi nempè albicantis, alibi flaveſcentis, alibi fuſci aut rufi. Magis flava magiſque pellucida recentior, purior, atque præſtantior eſt, magis rufa autèm, vel fuſca impurior & vetuſtior, adeoque etiàm ignobilior, judicatur. Arbor, quæ reſinoſam hanc lachrymam, tùm ſponte, tùm præviâ corticis inciſione, ſtillat, populo formâ atque proceritate ſimilis eſt, & in *Novâ Hiſpaniâ*, *Mexico*, & *nonnullis* quoque *inſulis Indiæ orientalis* adoleſcit.

§. VII.

In ſpiritum vini rectificatiſſimum ſub blandâ digeſtione tota tranſit, ſi partes terreas, aliaſque quiſquilias, quæ interdùm ſat copioſè mixtæ cernuntur exceperis; aqua autèm paucas duntaxat particulas oleoſas extrahit, & inde debilem odorem, fortemque, quanquàm valdè ingratum, ſaporem acquirit. Solutio ſpirituoſa ſaturatè aureo colore eſt, odore blande balſamico, & ſapore ſubacri atque reſinoſo.

§. VIII.

Virtute *roborante*, *nervinâ*, atque *cepha-*

lica pollet, nunquàm tamen internè exhibetur, ſed inter ſuffimigia ſolummodò, quæ affectibus arthriticis, œdematoſis, catarrhalibus & rheumaticis nonnunquàm egregiè medentur, nec minùs inter cerata & emplaſtra, capiti, temporibus, abdomini, articulationibus, aliiſque partibus contrà cephalalgiam, hemicraniam, vertiginem, epilepſiam, ventriculi imbecillitatem, profluvia alvina, flacciditatem ligamentorum &c. imponenda, recipitur.

CAPUT XXXIV.

De Aſa dulci & Styrace.

§. I.

Asa ſive Asa dulcis, Asa odorata, Gummi benzoe Off. *Benhœ*, *Bohlriechender Uſandt*, eſt reſina, arida, fragilis, ſplendens, flavo-fuſca, aut ſubfuſco-rufeſcens, moleculis albicantibus plus minùſve diſtincta, ſaporis reſinoſo-balſamici atque ſubdulcis, odoris, ſi accenditur, fragrantiſſimi. In officinis duplex ſpecies, non naturâ quidèm & origine, ſed puritate ſaltèm diſcrepans, venditur, altera nempe *ignobilior ſubfuſco-rufeſcens* aut *rufo-nigricans*, *nullis planè*, *vel ſaltèm pauciſſimis ac valdè exiguis moleculis can-*

didis inſtructa, altera præſtantior ex fruſtulis candidis maximam partem coagmentata, quæ *Benzoe Amygdaloides* appellatur. Arbor, quæ ſuavem hanc reſinam largitur, & ad lauri genus pertinere dicitur, in Inſulâ *Sumatra*, aliiſque *Indiæ orientalis* locis, immò in *Virginiâ*, Americæ regione, creſcit. Referente HERM. NICOLAO GRIMMIO *(a)*, formæ egregiæ eſt, mediocri altitudine ac viri plerumque craſſitie. Quandò ad quintum, vel ſextum ætatis ſuæ annum pervenit, incolæ eam circà ramorum principium, ſecundùm longitudinem, nonnihil tamen obliquè, ad lignum uſque, incidunt; quo facto, præſtantiſſima hæc lachryma indè effluit, & à ſole poſtmodùm atque aere coagulatur, ac condenſatur. Recentiſſimè collecta, albo colore eſt, viſcoſa, glutinoſa, & pellucida, temporis verò tractu flavedinem contrahit, & juſto diutiùs quoque in arbore relicta, vento flante, arenulas, aliaſque quiſquilias, quæ ipſam impuriorem reddunt, recipit. Quantitas, quam incolæ ex integrâ ejuſmodi arbore impetrant, nunquam ultrà tres libras pondere aſcendit.

§. II.

Particulis oleoſis & ſalinis acidis eſſentia-

(*a*) In Miſc. A. N. C. G. Dec. II. Ann. 2. Obſ. 152.

libus hæc reſina imprægnata eſt, quæ conjunctìm ſub blandâ ſublimatione expulſæ, unione ſuâ *flores*, teneritudine, candore, formâ, atque ſplendore floſculos nivales mirificè æmulantes, ſeu rectiùs, candidiſſimum, acre, odoratiſſimum, *ſal volatile oleoſum* formant. Quandò hi flores deſtillationis ope eliciuntur, impuriores ſunt, & libra una duas circitèr uncias largitur: Oleum, quod floribus ſuccedit, partìm eſſentiale, partìm empyreumaticum eſt, &, adhibitâ vix memoratâ aſæ dulcis quantitate, novem drachmas plerumque pondere æquat (*a*). Prorſùs deſtructâ mixtione naturali, multùm quoque acidi expellitur. Aqua calida nullum ſingularem ingreſſum habet, & aliquas ſolummodo particulas ſalino-oleoſas ſeparat, indeque ſatis fortem benzoes odorem ſpecificum, & debilem quoque ſaporem conſequitur; ſpiritus vini rectificatiſſimus autèm penitùs eam, remanentibus duntaxat partibus recrementitiis, ſolvit, & in tincturam flavo-rubicundam, ſapore ſubacri, ſubdulci, & temperatè balſamico præditam, redigit.

§. III.

Virtute *ſtimulante*, *incidente*, *reſolvente*,

(*a*) Conf. Neumann. Prælect. Chymico pharm. p. 581.

abſtergente,

abſtergente, adeòque etiàm *diureticâ* & *pectorali*, medicamentum hoc, præſertìm in tincturam ſpirituoſam redactum, ſeſe magnoperè commendat, & ſpecificè inprimìs affectibus pulmonum ac renum pituitoſis, cachexiæ vulgari & icteritiæ, morbis venereis, tumoribus frigidis glandularum, & febribus intermittentibus quotidianis atque quartanis medetur. Internè ordinariò tinctura laudata, à guttis 20. ad 30. & ultrà, exhibetur, infuſa vinoſa autèm rariſſimè ipſa reſina ingreditur. Quòd flores quoque attinet, illi multis compoſitionibus doſi minori addi poſſunt. Pro uſu externo inter maſſas odoratas, bacillos, aliaque ſuffimigiorum genera, nec minùs inter unguenta, balſama, & emplaſtra nervina recipitur, immò tinctura inter ſelectiora ac tutiora coſmetica locum ſibi vindicat, &, aquæ cuidam deſtillatæ infuſa, eidem non gratum ſolummodo odorem, ſed lacteum quoque colorem conciliat.

§. IV.

STORAX ſive STYRAX OFF. in *Solidam* & *Liquidam* dividitur. Solida iterùm duplicis generis eſt, altera nempè *in Granis*, altera *Vulgaris* ſeu *Ordinaria*. Illa, quæ etiàm *Styrax rubra* dicitur, nitidior,, compactior, atque odoratior eſt,

& indolem longè præſtantiorem, quàm vulgaris, obtinet, hodie tamen in Officinis noſtris pharmaceuticis, ob proventum rariorem, non ampliùs proſtat; hæc autem copiosè affertur, & corpus ſiſtit, maximam partem reſinoſum, molliuſculum, pingue, in grumos majores & minores coactum, coloris flavo-ruſeſcentis, odoris grati ac quaſi mellei, ſaporis moderatè balſamici & ſubamaricantis. Arbor, quæ utramque ſtyracem ſolidam largitur, malo cotoneæ non diſſimilis eſt, & à Botanicix *Styrax folio mali cotonei* appellatur. Creſcit in *Syriâ* & *Perſiâ*, immò in *Americâ*, & nonnullis *Europeæ meridionalis* tractibus obvia eſt, nullam tamen poſterioribus hiſce regionibus reſinam fœneratur, ſed illa duntaxat ex Syriâ, aliiſque Aſiæ locis ad nos tranſmittitur. Olim calamis ſeu Cannæ fiſtulis incluſa advehebatur, hinc *Styracis Calamitæ* nomon adepta eſt. Styrax in granis ex arbore inciſâ ſponte profluit, adeòque vera lachryma indurata eſt, ad vulgarem verò formandam ſine dubio certa hominum artificia ſimul requiruntur. *Styrax liquida* ſubſtantiam reſinoſam, terebinthinâ paulò ſpiſſiorem, flavo-ferrugineam, odore fragranti, ſapore acri & oleoſo-aromatico donatam, exhibet, &, ſic cenſentibus pleriſque, rectiùs ad compoſita &

producta, artis, quàm naturæ, pertinet.

§. V.

Styrax ſolida vulgaris, quæ hoc loco præcipuum tractationis objectum conſtituit, ex partibus *reſinoſis*, *gummeis*, & *ſpirituoſo oleoſis* conſtat. Oleum, ex integrâ librâ prolectum, teſte NEUMANNO, (*a*) quatuor circiter ſcrupulos pendet, & tam ſingularis naturæ eſt, ut ſimul cum aquâ, ſub craſſiori conſiſtentiâ oleoſâ tranſire recuſet, & tùm demum tranſcendere incipiat, quandò aqua penitùs abſtracta eſt; hinc leve etiàm empyreuma contrahit. Deſtillatione continuatâ, & reſinæ mixtione tandèm deſtructâ, primò liquor acidus, deinde oleum ſpiſſiuſculum, butyraceæ conſiſtentiæ, quod aquâ lotum flores quoſdam, benzoinis analogos, ſuppeditat, ſuccedunt. Prior, adhibitâ nempe librâ ſtyracis integrâ, ultra unciam unam, poſterius ad duas ferme uncias pondere aſcendit. Portio gummea quartam circiter maſſæ partem explet; quod ſupereſt, reſinoſæ indolis deprehenditur. Infuſum aquoſum, ſaturatè aureum, ipſam gummi-reſinam ſatis redolet, & ſaporem amarum, balſamicum, nauſeoſum obtinet. In extracto inſpiſſato color ſaturatior, nimirùm flavo-fuſcus, ama-

(*a*) L. c. p. 876.

rities verò debilior eſt. Tinctura ſpirituoſa prima colore flavo-rubeſcente ſeſe commendat, & licet quidèm infuſo aquoſo odoris fragrantiâ cedat, acri tamen, amaricante, & aromatico ſapore pollet, & evaporata maſſam ſuppeditat, iiſdem proprietatibus inſtructam, præterquàm, quòd tinctura, intuitu ſaporis, remiſſior ſit.

§. VI.

Internè roborandi fine rariùs exhibetur, externè autèm inter varia ſuffimigiorum genera, & emplaſtra recipitur. Conducit maximè in morbis, à nervorum, ac membranarum debilitate oriundis, nec contemnendam proinde opem in epilepſiâ, paralyſi, coryzâ diuturnâ, tuſſi inveteratâ, prolapſu uteri & vaginæ, ſterilitate, &c. præſtat. Si uſus internus placet, pillulis, & ſpeciebus pro infuſo vinoſo miſceri poterit.

CAPUT XXXV.

De Gummi Laccâ.

§. I.

Lacca, neque gummi eſt, licet ita nuncupetur, neque perfecta reſina, ſed potiùs ſingularis quædam ſubſtantia

reſinoſo-ceracea, coloris rufi, aut fuſco-rubentis, ſaporis reſinoſi, odoris, ſi accenditur, fragrantiſſimi. Partìm vegetabilis, partìm animalis proſapiæ eſt, ità tamen, ut copioſior materia fixa ceracea plantarum, ſubtilior verò materia tingens animalium progenies ſit. Nam in *Bengalâ, regno Siamenſi, inſulâ Madagaſcar, aliiſque Indiæ orientalis locis* certæ formicæ alatæ, rubræ, grandiores, ſubſtantiam hanc reſinoſo-ceraceam ex plantis colligunt, &, arborum ramis apponunt, certaſque inde, eaſque parvas & oblongas, cellulas, quæ favorum cellulis non diſſimiles ſunt, & inſectis hiſce poſt aliquam indurationem ſine dubio domicilia præbent, formant; quemadmodùm hoc poſterius lacca in ramulis, quæ diffracta numeroſas ejuſmodi cellulas monſtrat, ſatis comprobare videtur. Maſſæ huic reſinoſo-ceraceæ, quæ in principio pallida eſt, tincturam poſtea rubicundiſſimæ *chryſalides*, à formicis oriundæ, & in cellulis relictæ, communicant, dùm ſingularem nempe ſuccum rubrum emittunt, qui caloris ſolaris ope totam maſſam, vel maximam tamen ejus partem, ſenſìm penetrat. Alii mortuas demùm chryſalides rubedinem maſſæ reſinoſo-ceraceæ conciliare, arbitrantur; verùm, prior opinio propiùs, quàm poſterior, ad verita-

tem accedere videtur, quoniàm chryſalides ordinariò non moriuntur, ſed tandem, exuviis ſive involucris depoſitis, iterùm in formicas alatas transformantur. Lacca, quæ in tractibus montanis colligitur, melior atque rubicundior eſt, quàm illa, quæ in locis planis & maritimis occurrit, quoniàm formicæ alatæ montanæ ex præſtantioribus floribus victum, & ſtruendi domicilii materiem petunt. Arbor, cujus ramis inſecta memorata maſſam hanc præcipuè agglutinare ſolent, *Jujuba medica*, itemque *Ber indica fructu jujubino*, vel ſimpliciter *Ber* aut *Bar* vocatur. Non credendum interim eſt, formicas alatas unicè in hujus arboris ramis parva ſua alvearia ſtruere, ſed ſubindè paritèr, quanquàm rariùs, collectam materiam in alias arbores deferunt, immò, baculis ligneis, in terram defixis, interdùm apponunt.

§. II.

Triplex reperitur ſpecies, *Lacca* nimirùm in *Ramulis*, *Granis*, & *Tabulis*. Lacca in ramulis ſive baculis, quòd ex præcedentibus facile patet, ſola primordialis ac propriè nativa æſtimanda eſt, & inde demùm ab incolis lacca in granis & tabulis conficitur: Laccam nempe, à ramis ſeparatam, contundunt groſſiuſculè, &

poſtquàm parum tincturæ, quam pannis colorandis impendunt, inde extraxerunt, reſiduum ſiccant, ac poſteà pro lacca in granis vendunt. Ad parandam vero tertiam ſpeciem, blandum ignem adhibent, & debitè colliquefactam ac percolatam marmori infundunt, ut diffluat, & poſt refrigerationem in tabulas plus minuſve pellucidas indureſcat. Interdùm, quanquàm rariſſimè, etiàm *Lacca in guttis* occurrit, quæ, referente P. TACHARTO, (*a*) ita paratur: Infundunt primò laccam vulgarem, à ramulis avulſam, & in mortario contuſam, aquâ fervente ac totiès hanc infuſionem repetunt, donec omnis tinctura extracta ſit. Deinde tincturam collectam caloris ſolaris ope nonnihil inſpiſſant, inſpiſſatam in linteum immittunt, & igni admovent; ſic, accedente leni compreſſione, guttulæ pellucidæ, quæ induratæ laccam conſtituunt optimam, tranſeunt.

§. III.

Lacca primordialis, h. e., in ramulis ſive baculis, in ſpiritu vini rectificatiſſimo ſolvitur quidèm, lentè tamen ac difficillimè, & ſolutio prætereà filtrum ægerrimè penetrat; in aqueis verò men-

(*a*) V. Hiſt. de l'Acad. Royal. des Sciences ann. 1710.

ſtruis nulla propemodùm, vel ſaltèm parciſſima, ſolutio contingit. NEUMANNUS ex integrâ librâ uncias quindecim extracti ſpirituoſi, & novem ſolummodò drachmas extracti aquoſi obtinuit (*a*). Lacca in tabulis, quam ipſe examini ſubjeci, ſpiritu vini promptiùs ſolvitur, ſolutio nihilominùs valdè turbida eſt, & paulò difficiliùs quoque per chartam bibulam trajicitur. Poſt filtrationem, aliquam ſortitur pellucidatem, & color, anteà ſubfuſcus, in elegantiorem flavo-rubicundum mutatur, ita tamen, ut paululùm adhuc ad fuſcum inclinet. In filtro nil, niſi partes quædam impuræ nigricantes, remanet. Sapor tincturæ filtratæ amarus atque acris eſt, odore autèm magis ſpiritum vini, quam laccam, prodit. Aqua ſimplex, licet ſatis diuturna adhibeatur digeſtio, nullam ſolutionem præſtat, ſed limpida permanet, inſipida, ac fermè inodora. Evaporatione ejus peractâ, nihil relictum cernitur, niſi pauciſſima materia gryſeo-albicans, quæ fundum quidèm & latera vitri cruſtâ tenerrimâ obducit, nullum tamen abſterſa ac deguſtata ſaporem, nullumque odorem obtinet.

§. IV.

Rariſſimè hoc concretum, ſi tinctu-

(*a*) L. c. p. 861.

ram ejus, quæ vires *roborantes*, & *ſubadſtringentes* exerere creditur, exceperis, internè exhibetur, ſed externè ſaltèm, *confortandi* ſcopo, inter maſſas odoratas, aliaque ſuffimigiorum genera, nec minùs inter pulveres dentifricios, & electuaria, quæ contrà vacillationem dentium, & putredinoſam gingivæ laxitatem præſcribuntur, recipitur. Tinctura quoque, cum ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo inde parata, in ſcorbuto oris egregiè prodeſt.

CAPUT XXXVI.

De Pice, tam ſicca navali, quam liquida.

§. I.

PIX SICCA, vulgo *Pix navalis*, *Poix navale Schiffpech* dicta, eſt ſubſtantia oleoſo-gummeo-reſinoſa, nigricans, ſplendens, odoris balſamici, ſaporis reſinoſo-amaricantis; PIX LIQUIDA autèm, *Poix liquide*, *Theer*, habitu externo magis balſama nativa æmulatur, & corpus liquidum ſpiſſiuſculum, empyreumaticum, gummeo-reſinoſo-oleoſum, fortiori, quàm præcedens, odore, & majori pariter amaritie præditum, conſtituit.

§. II.

Rectiùs utraque picis ſpecies ad producta artis, quàm naturæ, refertur: Nunquam enim pix ſolida & liquida, ſub eâ formâ, quâ proſtant, in arboribus occurrunt, ſed eodem fermè tempore, eâdemque operatione, eliquatione nimirùm, & deſtillatione per deſcenſum, è radicibus, & ſchidiis ſive ſegmentis trunci arborum pini atque abietis, reſinâ largiùs inſtructis, parantur. Quandò in principio ligneæ ſtrui, furno peculiari incluſæ, ignis blandus admovetur, oleum liquidius & phlegma deſtillant, & in loco furni excavato infimo colliguntur: Aucto, poſteà caloris gradu, oleum ſpiſſius empyreumaticum, ſive pix liquida, & pix ordinaria, quæ poſt refrigerationem facilè ſeparari poſſunt, ſequuntur. Phlegma, deſtillationis initio expulſum, particulis tenerrimis oleoſis, & ſalinis acidulis valdè turgidum eſt, nec infimum proinde locum inter medicamenta ſudorifera & antiputredinoſa meretur; oleum liquidius verò, poſt rectificationem in veſicâ, pro *oleo pini* venditur; hinc tempeſtivè etiàm, antequàm pix liquida accedat, removetur.

§. III.

Maxima picis, tàm ſolidæ, quàm liquidæ, quantitas ex *Norvvergiâ*, *Sueciâ*, *Ruſſiâ*, & *Poloniâ* ad alias gentes tranſvehitur, quoniam regiones memoratæ ſylvis valdè abundant, & uberrimus in illis pinorum atque abietum proventus eſt. Multùm quoque in *Germania* noſtrâ, præſertìm in *Thuringiæ* & *Hercyniæ ſylvis*, eliquatur, & poſtrema ſpecies pici Norwegicæ, quæ vulgò optima creditur, bonitate parùm vel nihil cedit.

§. IV.

Pix ſolida, quòd pridèm ex præmiſsâ definitione patet, ex partibus *reſinoſis*, *gummeis*, & *oleoſis*, quibus *terreſtres*, & *ſalinæ acidulæ* addi poterunt, componitur. Portio reſinoſa maxima eſt: Huic gummoſa & oleoſa ſuccedit. B. NEUMANNUS ex unciis duabus unciam unam cum ſcrupulo ſemiſſe extracti primi ſpirituoſi, & unciam dimidiam olei, ab extracto ſeparati, impetravit. Cum ordinem inverteret, ex æquali picis quantitate duæ drachmæ cum duodecim granis extracti aquoſi primi, & unciâ unâ ac drachmæ duæ extracti ſpirituoſi ſecundi collectæ fuerunt; quod reliquum erat, ex partibus terreis inſolubilibus conſtabat.

(*a*) Oleum memoratum indole ſuâ olea eſſentialia ætherea quodammodo æmulatur, nec cum oleo itaque, quod ſub violentâ demum deſtillatione ſicca, adeoque naturali mixtione penitùs deſtructa, cum empyreumatico quodam liquore ſalino-ſulphureo-aquoſo prodit, confundi debet. In priori enìm leviora ſaltèm adustionis veſtigia notantur, poſterius autem valdè empyreumaticum eſt. Indicata principia conſtitutiva etiàm in pice liquidâ, ſub longè aliâ tamen proportione, deprehenduntur. Reſinoſæ nempe ac gummoſæ partes minori, ſalino-acidulæ & oleoſæ autèm multò majori quantitate adſunt, ita, ut pix liquida jure *oleum empyreumaticum*, particulis reſinoſis, gummeis, & ſpirituoſis, ac valdè activis ſalinis acidulis remixtum, nuncupanda ſit.

§. V.

Uſus picis ſolidæ navalis magis mechanicus, quàm medicus eſt: Rariſſimè enìm vel nunquàm, ob inſignem tenacitatem ſuam, à medicis circumſpectis internè præſcribitur, ſed externè ſolummodò emplaſtra *diſcutientia*, *maturantia*, & *conglutinantia*; nec minùs ſic dictos *dropaciſmos*, quorum effectus in alopeciâ inprimìs, & paralyſi membrorum notiſſimus.

(*a*) Lib. cit. p. 999.

eſt, ingreditur. Cum pice liquidâ noſtro ævo aliter in hoc paſſu comparatum eſt, poſtquam uſus ejus internus primùm in Angliâ, poſteaque ubivis fermè locorum celebratus fuit (*a*). Præparatur inde infuſum aquoſum quod vulgo *Aquam picis liquidæ, Eau de gaudron, Theer-Baſſer* vocant, & quidem ſequenti modo: Recipitur libra una picis liquidæ, eidemque in vaſe apto quatuor libræ aquæ puræ frigidæ affunduntur, ac probè cum eadem, per quinque circiter aut ſex horæ minuta, mediante continuâ cum cochleari aut baculo ligneo agitatione, miſcentur: Quo facto, vas tegitur operculo, & per tres dies ac noctes relinquitur in quiete, ut pix liquida ad fundum ſecedere poſſit. Peractâ ſufficienti extractione, ac præcipitatione, aqua ſupernatans, citra ullam vaſis motitationem, deſpumatur, blandè decantatur, & in vitris mundis, debitè obturatis, ad uſum reponitur. Quando major

(*a*) In variis Americæ tractibus uſus aquæ picis liquidæ internus, teſte D. GEORGIO BERKELEY, pridèm invaluit. Inde illum auctor laudatus. qui integrum de eo tractatum conſcripſit, in Hiberniam tranſtulit, unde poſtmodùm, & quidem ante quinque demum, vel ſex annos, ad Anglos & reliquas gentes Europeæas pervenit; quemadmodùm plura de hiſce, & ſingularibus inprimis aquæ memoratæ viribus in allegato libello videnda ſunt.

quantitas, unâ vice, & in eodem vaſe, præparatur, diuturnior quoque, & materiæ quantitati proportionata, agitatio requiritur, ita, ut, aſſumptis v. g. libris duabus picis liquidæ, & libris octo aquæ ſimplicis, decem vel duodecim horæ minuta miſcelæ impendenda ſint.

§. VI.

Modicè hac ratione aqua ſimplex particulis *oleoſo-ſpirituoſis balſamicis*, *ſalinis acidulis*, & *tenerioribus quibuſdam reſinoſo-gummeis* impraegnatur. Partes oleoſo-ſpirituoſæ, & reſinoſo-gummeæ non tantùm ex odore, ſapore, & colore flaveſcente, aut flavo-rubente, patent, ſed deſtillatione pariter manifeſtæ redduntur. Tranſit enim in receptaculum, blando tamen igne adhibito, aqua gratioris, quàm infuſum, odoris & ſaporis balſamici, & in fundo materia levis, rara, nigricans, reſinoſo-gummea, relinquitur, quæ, uti *Excellentiſſ. Dn. Prof.* QUELLMALX obſervavit (*a*), ſuperfuſæ aquæ fontanæ ſaporem amarum communicat, & ſyrupo violarum colorem viridem inducit: Viridis hic color teſtatur quidèm de ſalis alcalici præſentiâ, non credendum tamen eſt, hoc dudùm adfuiſſe in infuſo, ſed

(*a*) Vid. *George Berkeley Nachricht von Theer-Waſſer* p. 79.

ſummè potiùs probabile eſt, iſtud ſub finem deſtillationis, cum materia ſicca evaderet, interveniente partium metamorphoſi, ac novâ compoſitione, genitum fuiſſe. In infuſo enìm nullæ partes alcalicæ, ſed potiùs acidulæ ſeſe manifeſtant: Sapor nempe acidulus eſt, & in ſyrupo violarum, addito hoc infuſo, confeſtìm color rubicundus naſcitur, immò, oleum tartari per deliquium, modicâ quantitate eidem inſtillatum, lenem efferveſcentiam excitat.

§. VII.

Dominus BERKELEY, & complures alii multas ac planè eximias vires medicas, *diaphoreticas* nempe, *diureticas*, *purificantes*, *antiputredinoſas*, *traumaticas*, *attenuantes*, *aperitivas*, *roborantes*, *ſtomachales*, *pectorales*, *uterinas*, *antiſcorbuticas* &c. huic infuſo tribuunt, idemque proinde affectibus ſcabioſis, cachectitis, catarrhalibus, rheumaticis, arthriticis, & antiſcorbuticis, nec minùs gonorrhoeæ virulentæ, aliiſque ſymptomatibus venereis, itèmque hydropi, dolori nephritico & colico, paſſioni hypochondriacæ atque hyſtericæ, fluori albo, pleuritidi, peripneumoniæ, aſthmati, obſtructioni viſcerum, exulcerationi renum, inteſtinorum, pulmonum &c., imbecillitati ven-

triculi, febribus intermittentibus, atque continuis malignis, numeroſiſque morbis aliis egregiè mederi, & ſpecificè inprimis ad malignitatem variolarum, ac reliquorum exanthematum, tùm præſervandam, tùm ſubigendam, valere, teſtantur. Alii contrariam tueri ſuſtinent ſententiam, nec adeò ſingularem illi virtutem adſcribendam eſſe, exiſtimant. Quod me attinet, viam mediam hoc loco tutiſſimam judico. Certo namque certius eſt, infuſum hoc activis principiis, tàm fixis reſinoſo-gummeis, quàm volatilibus oleoſo-ſpirituoſis balſamicis, & ſalino-acidulis, turgidum eſſe, & quoſcunque igitur motus naturales, blandè agitando, leniterque ſtimulando, in fluidis ac ſolidis intendere, humores, tùm commovendo, tùm diluendo, attenuare, partes putridas deſtruere, fervorem bilis refrænare, & ſe-& excretiones augere, adeòque ſuccis depurandis, obſtructionibus tollendis, morbiſque ideò multis ac variis profligandis exiſtere aptiſſimum, præſertim, cum indolem ſatis temperatam obtineat, quoniàm particulæ fixæ reſinoſo-gummeæ, & volatiles oleoſo-inflammabiles calidiores largâ aquæ copiâ & refrigerantis ſalis aciduli miſcelâ ſufficienter contemperantur.

§. VIII.

Medicamentum hoc quocunque anni tempore in uſum vocari, idemque, pro morborum diſcrepantiâ, nunc diutiùs protrahi, nunc arctioribus temporis limitibus includi poteſt. Hauritur vel frigidum, vel tepidum, prout ſcilicet ægrotantes illud meliùs perferunt. Quantitas quotidiana pro ſubjectorum, & ventriculi inprimis diverſitate variat, generaliùs tamen apud adultos à librâ dimidiâ ad integram, immò duas interdùm libras aſcendit, &, in duas, tres, quatuor, portiones primarias diviſa, mane & veſperi, vel mane, veſperi, & primâ, ſecundâ, aut tertiâ horâ poſt prandium, non uno tamen hauſtu, ſed ſucceſſivè, aſſumitur. Apud multa ſubjecta in principio, præſertim tempore matutino, nauſeam & ventriculi dolorem provocat; quæ incommoda ſensìm tamen, vel ſponte, vel imminutâ infuſi quantitate, vel ſumpto priùs jentaculo, ceſſant.

§. IX.

Author anteà laudatus externum quoque uſum in ulceribus refractariis, putridis, malignis, ſi ſæpiuſculè nimirùm eodem eluantur, ſaluberrimum pronuntiat, immò, magnum ab illo, ſub bal-

nei tamen formâ adhibito, auxilium in affectibus ſcabioſis, paralyticis, rheumaticis, & ſpaſmodico-convulſivis partium externarum expectat. Lavamentum ex unâ parte picis liquidæ, & partibus duabus aquæ ebullientis præparatur, &, diuturniori agitatione cum baculo ligneo fortius redditum, poſt decurſum ſex vel octo horarum decantatur; ad præparationem balnei autèm, quod debilius eſſe debet, alia picis & aquæ proportio requiritur, & uni picis liquidæ parti quinque ad minimum aquæ ferventis partes ſuperfundendæ ſunt.

CAPUT XXXVII.

De Therenbinthina, Balſamo peruviano, Balſamo de copaiva, aliiſque hujus commatis Balſamis.

§. I.

TEREBINTHINA, *Terbentin*, *Terebenthine*, eſt balſamus nativus, ſeu liquior ſpiſſiuſculus, viſcoſus, pellucidus, reſinoſo-oleoſus, colore ſubflavo, ad cœruleum aut viridiuſculum nonnihil vergente, vel pallidè ſaltèm flaveſcente tinctus, & ſapore acri, amaro, reſinoſo, odore autèm forti ac gravi balſamico donatus. Vulgò tres ſpecies à ſcriptoribus

recenſentur: Prima ſpecies ex trunco inciſo *Arboris Terebinthi vulgaris* in *inſulis Cypro* atque *Chio*, nec minùs in *Hiſpaniâ*, & *quibuſdam Galliæ provinciis* promanat, alera ſpecies eodem modo in *Norvvegiâ*, *Ruſſiâ*, *Helvetiâ*, *Italiâ*, *Galliâ* &c. è *Laricibus*, & tertia denique è *Pino ſativâ* colligitur. Nonnulli hiſce quartam adhuc ſpeciem jungunt, eamque ex trunco ſauciato *Arboris Terebinthi conis ſursùm ſpectantibus* effluere referunt. Terebinthina Chia ac Cypria, quæ optima exiſtit, & colorem ſubviridi albicantem obtinet, hodie in officinis noſtris rariſſimè proſtat, ſed, quæ venditur, plerumque laricea eſt, aut alia ſpecies ignobilior, liquida pini & abietis lachryma haud rarò permixta. Olim ſola terebinthina Chia & Cypria appellata fuit *terebinthina Veneta*, noſtrâ verò ætate ordinario lariceam ità nuncupant.

§. II.

Ad naturalem terebinthinæ lariceæ, ceu hodie uſitatiſſimæ, mixtionem partes *aqueæ*, *ſalino-acidulæ*, *reſinoſæ*, & *oleoſæ* concurrunt. Facile hæc elementa deſtillatione humida & ſicca proferuntur in apricum: Quandò ſufficienti aquæ ſimplicis quantitate è veſicâ deſtillatur, ſucceſſivè oleum eſſentiale æthereum, mobiliſſi-

mum, limpidum, fragrantiſſimum, quod vulgò, quanquàm minùs rectè, *ſpiritum terebinthinæ* vocant, cum valdè ſpirituoſa & acidula aqua in receptaculum tranſit, in veſicæ autèm fundo maſſa inſpiſſata, flava, reſinoſa, ſeu ſic dicta *terebinthina cocta*, relinquitur. Si, loco deſtillationis humidæ, blanda deſtillatio ſicca, in retortâ vitreâ adornatur, cum liquore acido ſpirituoſo, primò oleum tenue, limpidum, penetrabile, deinde, igne paululùm aucto, flaveſcens, præcedente craſſius, tandemque, majori nempe adhibito caloris gradu, rubrum, lenteſcens, ac valdè craſſum expellitur, & in retortæ fundo maſſa rubra remanet, quæ frigefacta dura atque friabilis eſt, & macriorem *Colophonii* ſpeciem ſiſtit. Olei quantitas pro deſtillationis diſcrepantiâ variat. Si terebinthina enìm liquida per ſe in balneo mariæ deſtillatur, libra una, obſervante NEUMANNO (*a*), uncias duas cum ſemiſſe reddit, & ex reſiduo, cum aquâ poſteà deſtillato, adhuc integra uncia elicitur: Sin ſtatìm verò in veſicâ humidæ deſtillationi ſubjicitur, binæ ſaltèm unciæ & drachmæ tres colliguntur; manifeſto documento, numeroſiſſimas olei moleculas in aquæ poris relinqui. Largiſſima itaque collectio ſub deſtillatione ſiccâ ex retor-

(*a*) L. c. p. 1067.

tâ, arenæ impoſita, accidit: Primo nempe unciæ duæ olei eſſentialis, deinde unciæ duæ, totidemque drachmæ olei flavi, & ultimo tandem unciæ duæ & drachmæ quatuor vel quinque olei craſſi, tenacis, adeoque conjunctim ſeptem circiter unciæ prodeunt. Monendum tamen, activum liquorem aqueo-ſalino-acidulum ab initio uſque ad finem deſtillationis ſimul cum oleo exſtillare, & notabilem proinde in terebinthinâ liquidâ totiûs ponderis partem conſtituere.

§. III.

Refertur terebinthina liquida ad *traumatica & validiora diuretica*, rariùs tamen, & ſub formâ duntaxat emulſionis, vel ovi vitello admixta, contrà tuſſim inveteratam, aſthma pituitoſum, nephritidem mucido-ſabuloſam, gonorrhœam virulentam, & florem album internè præſcribitur. Externè pleraque emplaſtra reſolventia, diſcutientia, maturantia, conſolidantia, nervina &c., immò unguenta nonnulla ingreditur. Uſus olei eſſentialis ætherei, aquæ ſpirituoſæ oleoſo-acidulæ, & terebinthinæ coctæ latiùs patet, eorundemque igitur exhibitio interna paulò frequentior eſt. *Oleum eſſentiale æthereum* ſummâ penetrabilitate gaudet, adeoque unâ vice paucæ ſaltèm ejuſdem gut-

tulæ ad urinam, quam violaceo odore imbuit, pellendam, ſudorem movendum, nucum tenacem pectoris attenuandum, & ulcera partium internarum conſolidanda in congruo vehiculo propinantur. Externè, tepidè affrictum, tumores duros, frigidos, œdèmatoſos diſcutit, & in tendinum atque nervorum læſionibus, ſi per ſe, aut cum balſamo Peruviano mixtum, applicetur, egregium ac planè ſpecificum remedium præbet. *Aqua*, tenerrimis atque mobiliſſimis particulis oleoſis, & ſalinis acidulis turgida, infuſo picis liquidæ analoga eſt, paulò majorem tamen activitatem poſſidet, & diureticâ inprimis, ſudoriferâ, ſtomachali, antiputredinoſâ, antiſcorbuticâ, virtute illud ſuperat. *Terebinthina cocta*, propter ſubtiliſſimi olei eſſentialis jacturam, viribus remiſſioribus donata reperitur, &, tanquàm abſtergens, reſolvens, aperitivum, diureticum atque traumaticum remedium, pilulis, quæ contrà varios morbos chronicos, à refractariâ viſcerum obſtructione, partiumque internarum exulceratione, vel ingenti etiàm humorum, præſertìm lymphæ, ſpiſſitudine atque muciditate præcipuè oriundos, præſcribuntur, eâ quantitate additur, ut in unâ doſi non facilè ultrà ſcrupuli dimidii pondus aſcendat.

Idem de *Colophonio* dicendum erit, quod ex vulgari terebinthinâ coctâ naſcitur, quandò coctio diutiùs protrahitur, & maſſæ anteà flavæ color rubro-ſubfuſcus cum macritudine majori inducitur. Externè tum terebinthina cocta vulgaris, tùm colophonium, loco terebinthinæ liquidæ, perſertìm ſi circumſtantiæ moderatam ſolummodò operationem poſtulant, inter emplaſtra emollientia, reſolventia, antiſpaſmodica, & vulneraria recipitur, & pulveriſatum quoque colophonium variarum partium vulneribus inſpergitur. (*a*).

(*a*) BOERHAVIUS in *Chemiæ Tom. II. p. m* 131. *ſequ.* diverſa terebinthinæ olea, induratumque reſiduum majoribus adhuc encomiis ornat; quare ea pariter, quæ loco cit. propoſuit, huc transferre conſultum duco: » Olea, » *ſcribit*, primò egredientia, levia, limpida, to- » ta inflammabilia, volatilia, valdè penetrantia, » amara, uſum habent ingentem in Chirurgicis: » nam membranis, nervis, tendinibus, lacera- » tis, punctis, ſectis, ſemiſectis, calidè infuſa » incomparabilia anodyna, antiſpaſtica, conſo- » lidantia ſunt. Arteriis, veniſque, in magnam » hæmorrhagiam læſis, promptiſſimum, ſecu- » riſſimum, ſtipticum, præſtant, eo inprimis » landandum, quòd ſimul nervis proſpiciat, ſi- » ſtat putredinem, conſolidetque. Oportet tùm » valdè calidum applicare, ſpleniis appreſſis ad » locum detinere. Videatur Autor Anglus, qui » de hac re ſcripſit tractatum integrum Jacobus

§. IV.

BALSAMUS PERUVIANUS in *Album & Nigrum* dividitur : Albus, qui rariſſimè ad nos defertur, in *regno Peruvia-*

» Yonge, titulo Currus triumphalis è Terebin-
» tho, Londini 1679. in octavo. Antiſeptica mi-
» rabilis virtus ejuſdem eſt : nam animalium quo-
» rumcunque corpora, vel partes, immerſa huic
» liquido aliquandiù, dein exempta, parùm in
» aere ſuſpenſa, iterùm, iterùmque, inuncta hoc
» oleo, tandèm cruſtam induunt, ſub quâ conſer-
» vari queunt quam diutiſſimè, atque ab omni
» putrefactione præſervari. Quæ autèm in oleo
» hoc immerſa detinentur in lagenis incorrupta
» conſtant penitus. Id unum incommodi habet,
» quod ſensìm opacum evadat, ſpiſſumque. Tu-
» mores frigidos, lentos, mucoſos, calidum hoc
» oleum affrictum ſæpe diſcutit; partes deffen-
» dit contrà frigus; laxat eaſdem, emollitque.
» Interno uſu quoque aperit, calefacit, ſudores,
» urinam, movet, hanc odore violaceo penetra-
» bili inficit : unde in febrium intermittentium
» paroxyſmo frigido ſolamen affert, ut & ſpina
» dorſi, eo inuncta, ante acceſſum frigoris, tan-
» tùm boni præſtat, ut in ipſis Quartanis hoc
» modo uſurpatum, remedio ſit. Cavendum ta-
» men, nam nimiâ potum copiâ, caput petit, æ-
» ſtum ibi, & dolorem excitat, tùm vi immani
» urgens Diabeten, fluxum liquoris proſtatarum,
» & ſeminis inducit, moderato hinc uſu ſolet ſti-
» mulare in Venerem. Hinc evenit, ut & nomen
» acceperit in curandâ Gonorrhoeâ virulentâ,
» uſu ſæpe funeſto : quum ſoleant largiore uſu
» genitalia incendere, adeòque exacerbare id ma-

no

no & *Mexicano* ſponte ex inciſis certis arboribus, *Cabureiba* dictis, profluit, & fluiditate, fragantiâ, atque virtute ma-

» lum. --- Olea, quæ ſpiſſiora prodeunt in » hac deſtillatione, ſunt magis balſamica, con» ſolidantia, dolorem nervorum ſopientia, mi» nùs penetrantia, plus emollientia; hinc in ho» minibus calidioribus, in inflammationes pro» nis, loco prioris balſami tenuis in uſus ſtipti» cos adhibentur; cæteris paria priori oleo. Ul» timum verò craſſum, tenaxque, pulcherrimum » eſt conſolidans, fere ſine ſuppuratione agens » ſanando, viribus anodynis præſtantiſſimum. » --- Terebinthinæ puriſſimum reſiduum quod » ſupereſt à deſtillatione per aquam factâ, aut » poſt eductionem primi olei & ſpiritûs, ex eâ» dem, in frigore durum, friabile, pellucidum » rubrum. Huic leniſſimè liquefacto, ſi immitti» tur inſectum aliquod, atque iterùm educitur » prudenter, circumquaque cruſtulam circumap» ponit pellucidam Succini inſtar, per quam in» cluſum conſpici queat aſſervatum diu, & inta» ctum, pulchro ſatis ſpectaculo; modò nitor » polituræ non deturpetur: quod nimis facile fit, » propter ſummam teneritudinem hujus reſinoſæ » cruſtæ. Quandò autem Colophonia ſumitur, poſt » ſecundam deſtillationem reſidua, hæc durior » erit, & rubicundior, quæ in tenuem pollinem » quàm faciliimè conteri ſe patitur, in quo odor, » ſaporve multus non obtinet. Hic ille nobilis » pulvis eſt, qui oſſibus denudatis, perioſteo, » tendinibus, muſculis læſis per ambuſtiones, cor» roſiones, contuſionem, puncturam, laceratio» nem, ſemiſciſſionem, adeò utilis eſt. Qui fluxui » ſeroſo articulari pulcherrimum dat remedium;

jori præditus eſt; niger verò, ſeu potiùs rubro-nigricans, cujus in Officinis pharmaceuticis ſufficientem ubique copiam habemus, ab incolis coctionis beneficio cum aquâ ſimplici ex foliis & ramis conciſis extrahitur, poſteaque, ad aquæ ſuperficiem emergens, apto quodam inſtrumento aufertur. Colorem rubro-nigricantem à vulgari foliorum, corticis atque ligni extracto mutuat, quod ſub coctione quoad aliquam partem miſcetur: Et inde etiàm, ut & à ſpiritûs notabili jacturâ ſpiſſioris conſiſtentiæ ratio petenda erit. Odorem cæteroquìn ſatìs fortem ac gratum balſamicum, & acrem, amarum, atque reſinoſum ſaporem obtinet.

§. V.

Species poſterior, quæ, deficiente priori, apud nos medicis uſibus ordinariò impenditur, ex partibus *oleoſis eſſentialibus æthereis*, & *fixis reſinoſis* conſtat. Oleum æthereum, cujus unica circiter uncia, teſte HOFFMANNO *(a)*, ex integrâ balſami librâ ſub blandâ deſtillatione humidâ prodit, rubrum eſt, atque fragran-

„ quin & cicatrici obducendæ optimum habetur.
„ Compeſcit etiam fungoſas ulcerum excreſcentias ſimili modo applicatum. &c.

(*a*) In Obſ. phyſico-chym. p. 71.

tiſſimum, magnam tamen ad ſui ſolutionem ſpiritûs vini quantitatem poſtulat. Reſidua maſſa reſinoſa, ablato oleo, debilior quidèm evadit, virtute nihilominùs & fragrantiâ non deſtituitur, adeòque activis medicamentis traumaticis, atque nervinis adhuc jure meritoque accenſenda eſt. Partibus oleoſis & reſinoſis acidulum quoque ſal eſſentiale, longè minori tamèn quantitate, quàm in terebinthinâ, implicitum hæret; quare non adeò ſingularis quoque ejuſdem ratio hoc loco habenda erit.

§. VI.

Ob valdè temperatam indolem balſamus Peruanus non terebinthinæ ſolùm, ſed pleriſque etiam reliquis liquoribus nativis balſamicis præferri meretur. Eminentem omninò locum inter *nervina*, *ſtomachalia*, *pectoralia*, *antiputredinoſa*, *traumatica*, ac blanda pariter *diuretica* occupat, multùmque ideò contrà inſultus epilepticos, imbecillitatem ventriculi, phtiſin, aſthma pituitoſum, affectus ſcabioſos, exulcerationem inteſtinorum, renum atque veſicæ, gonorrhoeam virulentam, dyſenteriam, cœliacam, lienteriam &c. valet. Internè à guttis aliquot ad ſcrupulum ſemi, & ultrà, cum ſyrupo quodam, aut vitello ovorum, aut juſculo,

vel etiam ſub forma elæoſachari & tincturæ exhibetur. Frequentiſſimè prætereà pilulis, bolis, & electuariis doſi refractâ additur. Externè in ulceribus atque vulneribus cujuſcunque generis, maximè autèm in puncturis nervorum ac tendinum, nec minùs in capitis vulneribus, imbecillitate articulationum, & convulſivis atque paralyticis affectibus auxilium planè egregium præſtat. Vario modo, nunc per ſe, nunc melli roſarum, aliiſque linimentis, unguentis, & emplaſtris mixtus, nunc in ſpiritu vini ſolutus, applicatur.

§. VII.

Balsamus copaiavus, ſive Balsamus de copaiva vel copaiba præcedente Peruviano calidior eſt, longè que vilior, & liquorem ſiſtit ſubflavum, viſcoſum, tenacem, reſinoſo-oleoſum, odore fragrante, ſapore ariuſculo, amaricante, aromatico, præditum. Affertur ex *Braſiliâ*, ubi ex vulneratâ quâdam arbore ſtillat, quam Botanici *Arborem balſami veram*, itèmque *Arborem Braſilienſem fructu monoſpermo*, incolæ vero *Copaif*, *Copahu*, *Copaiba* vocant. Occurrit duplex hujus balſami ſpecies, altera nimirùm *limpidior*, *albicans*, vel *pallidè* ſaltèm *flaveſcens*, *odoratiſſima*, altera *ſpiſſioris conſiſten-*

tia, coloris aurei, & ingratioris odoris.

§. VIII.

Ad terebinthinam, conſiſtentiâ non minùs, quàm indole, propiùs, quàm Peruvianus, accedit, & *eſſentiali oleo æthereo* adeò abundat, ut ex librâ unâ plerumque quinque, immò ſex unciæ humidâ deſtillatione elici queant. Oleum hoc, quod forti, nec ingrato odore aromatico, & penetrante ſapore acri, amaricante pollet, in principio limpidum eſt, temporis verò ſucceſſu pallidè flaveſcentem colorem induit. (*a*) Portio reſinoſa, in ve-

(*a*) B. FRID. HOFFMANNUS multas huic oleo, eaſque eximias, virtutes tribuit: » Miſcuimus, *ſcribit in Obſ. ſæpe allegatis p.* 22., id » cum duplâ portione axungiæ humanæ, quod » linimentum partibus, paralyſi tactis, & tono, » ſenſu, & motu deſtitutis, eximium attulit ro» bur. Neque minùs partibus ex podagrico dolo» re imbecillioribus redditis, & ad motum mi» nùs idoneis egregiam & commodam opem af» fert. Prætereà ex eo balſama vulneraria & pe» ctoralia ad uſum internum confici poſſunt egre» gia, ſi v. g. id ipſum cum oleo hypericonis » benè præparato, cum ſpermate ceti, oleo vi» tellorum ovorum miſceatur, adjectis aliquot » guttulis olei ligni ſaſſafras, macis, fœniculi » veri, ſique cum emulſione, vel lacte aſinino, » vel caprino balſamum ſumitur. Hoc balſamum » in pulmonum apoſtematibus, in ulceratione » renum, veſicæ atque proſtatarum, ſi cum adhi-

ſicâ remanens, admodum tenax eſt, viribus tamen ita adhuc inſtructa reperitur, ut inter reſinas activas locum mereatur, & cum inſigni inprimis fructu emplaſtris nervinis, reſolventibus, atque traumaticis addi poſſit.

§. IX.

Maximam quidem partem, quoad vires & uſum, tam internum, quam externum, balſamus hic cum Peruviano convenit, ob olei tamen copiam paulò calidiorem naturam, uti ſupra pridem monui, poſſidet, adeoque in quibuſdam etiam caſibus cautius uſurpandus erit. Virtute diureticâ balſamum peruvianum

» bitâ prudentiâ uſurpetur, evidens auxilium & » fructum non contemnendum inde percepturos non dubito. Hoc oleum balſamicum promptè per alcohol vini ſolvitur, ſed hujus partes » quatuor ad unam partem olei, ut commodior » fiat ſolutio, requiruntur. Si loco ſpiritûs vini » tinctura tartari vel antimonii acris adhibeatur, » & ſpiritus nitri dulcis admiſceatur, medicamentum, quod potenter urinam movet, naſcitur, quod in affectibus rheumaticis, cachecticis præſtantiſſimæ eſt efficaciæ. Elæoſacharum » ex eo paratum planè balſamicum ſaporis jucundioris, quod in atoniâ ventriculi, in tuſſi ſtomachali & inteſtinorum nimiâ laxitate & flatulentiâ, in paralyticis quoque affectibus cum » vino Hiſpanico vel Hungarico ſumptum magno præſidio eſt, &c.

nonnihil ſuperat, & in calculo proinde, nephritide ſabuloſâ, & urinæ ſuppreſſione, ſi pellentia ſcilicet tuta inveniantur, ſæpius quam ille, exhibetur. Majorem quoque efficaciam in gonorrhoea virulenta, aliiſque ulceribus venereis monſtrat.

§. X.

Balſamis liquidis nativis hactenùs deſcriptis etiàm OPOBALSAMUM, BALSAMUS TOLUTANUS, & LIQUIDAMBARUM jungi poſſunt: Monendum tamen, ſpecies haſce rariùs ad nos deferri, & vario præthereà mangonio plerumque deturpatas eſſe. *Opobalſamum*, quod etiam *Balſamus de Mecha*, *de Gilead*, itemque *Balſamus Indicus*, *Ægyptiacus*, *Aſiaticus*, *Judaicus*, *Jeruchuntinus*, *Memphiticus*, *Arabicus*, *Syriacus* &c. dicitur, in Officinis noſtris rariſſimè, vel rectiùs, nunquàm, reperitur genuinum, ſed quod vulgò pro eo venditur, ad artis magis, quàm naturæ, producta pertinet, & plerumque ex balſamo de Copaiva, & grato quodam oleo æthereo componitur. Verum opobalſamum olìm in *Syriâ*, *Arabiâ fœlici*, & *variis Ægypti locis* ex inciſâ quadam *arbuſculâ* promanabat, noſtrâ verò ætate unicè fermè ex *arbuſculis balſamiferis*, quæ in horto quodam prope *Cairum* ſtudioſè co-

luntur, poſt vulnerationem profluit, & modica quantitas, quæ ibi quotannis colligitur, ad Imperatorem Turcicum mittitur, & aliquâ etiam ex parte ad manus magnatum pervenit. Genuinum, limpidum, albicans, fragrantiſſimum, acre, aromaticum, ac ſummâ penetrabilitate donatum eſſe dicitur. Rami & lignum hujus arbuſculæ ſub *Xylobalſami*, baccæ autem ſub *Carpobalſami* nomine venduntur. *Balſamus Tolutanus* ſive *de Tolu* in *Tolutanâ regni Peruviani provinciâ* ex ſauciatâ arbore, pino noſtrati minori haud diſſimili, exſtillat, & ab Hiſpanis ad alias gentes tranſvehitur. Colore aureo balſamum de Copaiva, odore pomum citreum, conſiſtentiâ atque virtute balſamum de Peru æmulatur. *Liquidambarum* ſive *Ambra liquida* liquorem reſinoſo-oleoſum exhibet, craſſiuſculum quidèm, terebinthina tamèn tenuiorem, ex flavo ruſeſcentem, acrem, aromaticum, ejuſdem fermè, quo ſtyrax ſolida, odoris. Arbor, quæ vulnerata hunc balſamum fundit, in *Americâ* creſcit, & *Plataanus Virginiana ſtyracem fundens*, ſive *Styrax Mexicana aceris folio* à Botanicis nuncupatur.

CAPUT XXXVIII.

De ſemine Fœniculi, & Aniſi, tam vulgaris, quam chinenſis.

§. I.

DUplex FOENICULI SEMEN in Officinis poſtat, alterum *Vulgare Germanicum*, alterum *Dulce Florentinum* ſive *Romanum. Fenouil.* Illud ignobilius eſt, hoc præſtantius, & frequentioris proinde uſûs medici. Fœniculum vulgare paſsìm in locis ſylveſtribus creſcit, dulce autèm apud nos ſolummodò in hortis colitur. *In Hetruriâ* & *territorio Romano* uberior poſterioris proventus eſt; hinc maxima etiàm ejuſdem quantitas inde ad pharmacopolia noſtra tranſmittitur. Semina hæc oblonga ſunt, coloris ſubviridis, ſtriis tamen eminentibus, ſpadiceo-albicantibus; aut pallidè flaveſcentibus diſtincti, ſaporis dulcis ac ſimul acriuſculi, odoris grati aromatici. Semina fœniculi vulgaris cum præcedentibus quidèm conveniunt, paulò tamen longiora ac minùs craſſa ſunt, & dulcedine minori, acredine ex adverſo majori gaudent.

§. II.

Turgent fœniculi, præſertim Romani ſemina, *oleo dulci* & *aromatico*, indeque præcipuam ſuam virtutem mutuant. Duplicis tamen id ipſum generis eſſe videtur: Alia enim portio, eaque maxima, fluidior atque ſpirituoſior eſt, & humidâ itaque deſtillatione ſeparatur; altera verò craſſior atque viſcoſior exiſtit, & expreſſionis aut extractionis beneficio in apricum deducitur. Oleum deſtillatum æthereum in calore ſatis fluidum eſt, & colorem flaveſcentem, odorem fragrantem, dulciſſimumque ac ſimul acrem aromaticum ſaporem obtinet; in frigore verò coagulatur, & albedinem induit, ita, ut magis butyrum, aut aliam quandam pinguedinem, quàm oleum, referat. Materia oleoſa, viſcoſior, ſub infuſione ſpirituoſâ ſimul extracta, blandâ inſtitutâ evaporatione, ſenſim à maſsâ reſinoſâ ſecedit, adeòque quoad maximam partem ſeorsim colligi poteſt. Poſt oleum, intuitu virtutis, principium reſinoſum collocandum eſt, in gummoſo autèm parùm vel nihil activitatis latet: Nam flaveſcens infuſum ſpirituoſum primum ſatis fortem fœniculi odorem ſpirat, & acrem aromaticum ſaporem, dulci mixtum, poſſidet. Perſeverant etiàm hæ dotes in flavo-fuſcâ

maſsâ inſpiſſatâ, & odor ſolummodò, propter partium oleoſarum ablationem, debilior evadit. Infuſum verò aquoſum primum debilem quidem fœniculi odorem, aſt ingratiorem, eructat, & in ſapore parùm ſaltèm dulcedinis, nihil autèm acredinis ſeſe manifeſtat. Extractum vix melioris conditionis eſt, &, licèt quidèm ſemen fœniculi paululùm adhuc redoleat, nullum tamen ſaporem poſſidet ſingularem, ſed eodem rob ſambuci quodammodò æmulatur. Ex unciâ ſeminis unâ tres fermè drachmas extracti ſpirituoſi, & paulò majorem extracti aquoſi primi quantitatem impetravi.

§ III.

Commovendò, diſcutiendò, ac leniter quoque ob dulcedinem demulcendo hæc ſemina operantur, adeoque *ſtomachali, carminativâ, pectorali* & *anticatarrhali* virtute ſeſe magnoperè commendant, immò inter *antinephritica* & *galactophora* medicamenta collocari merentur. Frequentiſſimè igitur ſub formâ infuſi vinoſi, aut decocti in torminibus ventris, affectibus frigidis flatulentis, vertigine ſtomachali, inflatione ventriculi poſt paſtum, coryzâ, raucedine, tuſſi, aſthmate, tumoribus glandularum, nephritide pituitoſo-ſabuloſâ, ſtranguriâ &c. præſcribuntur.

Decoctum aquoſum ob notabilem partium ſpirituoſo-oleoſarum jacturam, infuſo vinoſo longè debilius eſt, ordinariò nihilominùs eligitur, quando ſemen hoc, ad uberiorem lactis proventum apud nutrices procurandum, in uſum vocatur; in reliquis verò caſibus infuſum vinoſum ſemper præſtantius exiſtit. Proſtat etiam ſemen ſacharo obductum. Externè vapor decocti in viſûs imbecillitate conducit, & ipſa ſemina recentia contuſa, partibus ſuggillatis, & mammarum tumoribus impoſita, multùm ad ſanguinem extravaſatum, & lac coagulatum diſcutiendum ac reſolvendum valent.

§. IV.

Cum fœniculi ſeminibus SEMINA ANISI VULGARIS, *Anis*, tàm *minora*, quàm *majuſcula*, quoad principia conſtitutiva, naturam, vires, & uſum valdè conveniunt; adeoque multa de iis dicere haud attinet. Parva ſunt, ſubrotunda, in acumen deſinentia, ſtriata, colore ſubviridi, aut ſubviridi-ſpadiceo, odore grato atque fragrante balſamico, ſapore ſubdulci & aromatico. In *Turingiâ* & *territorio Bambergenſi* Aniſum copioſè in agris ſeritur, indeque magna quotannis ſeminis quantitas aliorſùm evehitur: Creſcit tamen in multis quoque regionibus aliis,

& illa inprimis ſpecies, quæ ex inſulâ *Melitâ* affertur, optima judicatur. Virtus hujus ſeminis unicè ab *oleo eſſentiali æthereo*, & *ſubſtantiâ fixâ reſinoſâ* dependet, in parte *gummeâ* enim, etiamſi in unciâ unâ drachmas duas ac totidèm fermè ſcrupulos pondere attingat, nulla activitas notatu digna deprehenditur. Oleum eſſentiale æthereum largiùs quidèm inhæret, non adeò copioſè tamen poſt humidam deſtillationem colligitur, quoniàm difficiliùs ſeparatur, multumque, ad ſuperficiem, ob eandem fere cum aquâ gravitatem ſpecificam, aſſurgere renuens, in aquæ poris remanet. In calore perfectè liquidum eſt, atque ſubflavum, in frigore autèm, æquè ac fœniculi oleum, in maſſam, pinguem, albiſſimam, coagulatur. Præter oleum æthereum parùm quoque *olei craſſioris*, expreſſione duntaxat ſeparabilis, adeſt, ita tamen, ut hoc magis in parte ſeu ſubſtantiâ ſeminis interiori, illud autem in cortice hoſpitetur. Inſpiſſata ſubſtantia fixa reſinoſa, cujus circiter drachmam unam & grana viginti octo ex integrâ ſeminis unciâ impetravi, nigricans eſt, odoris balſamici ſpecifici, & ſaporis dulcis atque aromatici, cui leniſſima tamen amarities admixta ſentitur. De viribus nihil addam, quoniàm ſemen aniſi, uti anteà pridèm monui,

fœniculi ſemini haud diſſimile eſt, & commodè in ejus locum ſurrogari poteſt. Præſcribitur in infuſo vinoſo & aquoſo theiformi, rariùs in decocto, & ſubinde etiàm maſticatoriis & pulveribus pepticis groſſioribus ſive ſic dictis *Tragets*, miſcetur. In Officinis quoque *Semen conditum* proſtat.

§. V.

Semen Anisi stellati, ſive Semen Badian, *Stern-Unib*, ex *Indiâ orientali*, & *Ruſſia* ad nos defertur. Planta, cujus genus tamen & ſpecifici characteres nondum ſatis innotuerunt, *Aniſum ſtellatum*, itemque *Aniſum peregrinum*, *Indicum*, *Chinenſe*, *Exoticum inſularum Philippinarum* &c. vocatur, & in *Chinâ* inprimis, *Tartariâ orientali*, & *Inſulis Philippinis* creſcere traditur. Ad uſum medicum magis capſulæ ſeminales, quàm nuclei incluſi ſive ipſa ſemina, expetuntur, quoniàm longè majorem præ hiſce activitatem poſſident. Capſulæ hæ, quæ ordinariò ex ſex, ſeptem, vel octo radiis, ad unum centrum coeuntibus, conſtant, duræ atque foris rugoſæ ſunt, coloris rubiginoſi, odoris grati fragrantis, ſaporis ſubdulcis & aromatici. In radiis memoratis ſemina oblonga, depreſſa, lævia, ſplendentia, flavo-ſubfuſca latent, quæ ſubſtantiam

molliorem ſive pulpam albicantem, pinguem, ſapore dulci atque ſubacri aromatico præditam, includunt.

§. VI.

Magna reſpectu principiorum ſimilitudo aniſum vulgare & Chinenſe intercedit, & partes *oleoſo-reſinoſa* in poſteriori paulò calidiori duntaxat indole eſſe videntur. Semina plus olei ætherei ſub humidâ deſtillatione reddunt, quàm capſulæ ſeminales, & hæ ex adverſo acriorem ſubſtantiam reſinoſam continent. Adeſt quoque in utriſque copioſum principium fixum *gummoſum*, quod valdè tamen debile reperitur, adeòque parùm, vel nihil, ad virium augmentum confert. Nam rubro-fuſcum extractum aquoſum, cujus dimidiam fermè unciam ex integrâ unciâ capſularum impetravi, debilem ſaltèm odorem, debilemque ſaporem aromaticum poſſidet; extractum ſpirituoſum verò, licet vix drachmas duas pondere attingat, longè majorem energiam odore non minùs, quam ſapore ſuo prodit.

§. VII.

Circa vires nil ſingulare dicendum reſtat, quum ſimplex hoc, ſi majorem operationis vigorem exceperis, perfectè in hoc paſſu cum ſemine fœniculi & aniſi

vulgaris conveniat. Præſcribitur in pulvere, à granis aliquot ad ſcrupulum ſemi, nec rarò pariter, doſi tamen largiori, infuſis vinoſis, & aquoſis theiformibus additur. Locum quoque inter maſticatoria moderata tuetur, multùmque ad fœtorem oris corrigendum, nec minùs, ſi imprægnata nimirùm ſaliva ad ventriculum defluat, ad digeſtionem promovendam, flatuſque diſcutiendos valet.

CAPUT XXXIX.

De Semine Coriandri & Nigellæ romanæ.

§. I.

SEMINA CORIANDRI OFF., ſive CORIANDRI MAJORIS C. B. ſunt rotunda, ſtriata, ſubfuſca, aut ſubfuſco-albicantia, ſaporis & odoris aromatici. Planta apud nos in hortis colitur, alibi autèm, v. g. in *Alſatiâ*, in arvis ſeritur, immo in *Italiâ* hinc inde ſpontè provenit. Quandò hæc ſemina adhuc recentia ſunt, odorem gravem, cerebro & nervis quodammodò nocivum, ſpirant, hinc exſiccata ſolùm, halitu viroſo impetuoſiori ſensìm orbata, uſui medico interno impenduntur.

§. II.

Continent *partes oleoſas, reſinoſas* ac *gummeas*: Oleum eſſentiale æthereum parciùs inhæret, nec adeò larga quoque ſubſtantiæ gummeo-reſinoſæ collectio ſub extractione obſervatur. Extracta & inſpiſſata portio gummoſa rob ſambuci odore & ſapore æmulatur, ac parùm activa exiſtit, in ſubſtantiâ reſinosâ autèm, æthereo tamèn oleo adhuc prægnante, multùm virtutis latet. Nam flaveſcens infuſum ſpirituoſum gratum ſeminis odorem ſpecificum emittit, & acrem aromaticum ſaporem poſſidet. Maſſa inſpiſſata balſamicum quidèm odorem retinet, reſpectu ſaporis autèm, qui ſaltèm ſubacris eſt, debilior deprehenditur; manifeſto documento, oleum eſſentiale præcipuam odoris, ſaporis, & activitatis cauſam materialem conſtituere.

§. III.

Refertur hoc ſemen inter medicamenta *ſtomachalia, carminativa*, & *cephalica*, nec raro proindè contrà ventriculi imbecillitatem, affectus flatulentos, vertiginem ſtomachalem, incipientem cataractam, coryzam diuturnam, & memoriæ debilitatem præſcribitur. Plerumque aſſumitur condîtum, vel infuſis vinoſis &

pulveribus groſſioribus, qui Trageæ vocantur, rariſſimè autèm decoctis, additur. Externè epithematum diſcutientium, ac roborantium ingredientia auget.

§. IV.

Semina Nigellæ Romanæ odoræ lob., ſive *Nigellæ flore minore ſimplici candido* c. b. *Xœmiſcher Schvarh-Kummel*, angulоſa ſunt, nigra, ſaporis ſubacris aromatici, odoris fragrantis. Planta alibi ſolummodò in hortis, alibi etiàm in arvis ſeritur.

§. V.

Scatet hoc ſemen *principiis fixis*, tàm *reſinoſis*, quàm *gummeis*, & modicam pariter *olei eſſentialis* quantitatem in mixtione fovet. Oleum partìm mobile æthereum eſt, partìm craſſius unguinoſum: Hoc expreſſione, aut extractione cum ſpiritu vini, illud deſtillatione humidâ ſeparatur; virium tamèn ratio præcipuè ad oleum æthereum, & ex parte quoque ad fixam ſubſtantiam reſinoſam, quæ amaricans & ſubadſtringens deprehenditur, redit; portio gummea autèm, ob inertiam ſuam, vix annotationem meretur, licet notabili quantitate inhæreat, ac pondere ſuo ultrà drachmas duas in unâ ſeminis unciâ aſcendat.

§. VI.

Tribuuntur huic ſimplici vires *diſcutientes*, *roborantes*, *anodynæ*, *anticatarrhales cephalicæ*, *anthelmínticæ*, *carminativæ*, *uterinæ* & *ſpecificæ galactophoræ*, adeòque, ſub pulveris, aut infuſi vinoſi formâ, nonnunquàm contrà vertiginem, coryzam rebellem, cephalalgiam rheumatico-catharrhalem, febres quartanas, colicam hyſtericam, fluorem album &c., nec minùs ad ſanguinem congrumatum diſſolvendum, fluxum menſtruum & lochialem promovendum, uberioremque lactis proventum procurandum, exhibetur. Externè in gravedine, coryzâ, hemicraniâ, vertigine, ſuſurru aurium, obauditione, aliiſque capitis affectibus, præſertìm catarrhalibus, multùm prodeſt, quandò inter epithemata ſicca, cucuphas, pulveres errhinos, & ſuffumigia recipitur. Fumus quoque, per infundibulum admiſſus, vermiculis, in dentibus carioſis hoſpitantibus, inimicus eſt, eoſque necat, vel tamen è nido ſuo exturbat.

CAPUT XL.

De ſemine Cinæ rutæ & tanaceti.

§. I.

SEMEN CINÆ corpuſcula ſeu granula exhibet parva, oblonga, ex ſquamoſis quaſi funiculis, uti HERMANNUS loquitur (*a*), compacta, colore ex viridi flaveſcente, odore balſamico, nonnihil tamen ingrato, ſapore ſubacri, amaro, & pariter balſamico prædita. Dicitur etiam *Semen Zinæ*, *Sinæ*, *Chinæ*, *Semen Sanctum*, *Santonicum*, *Semen Zedoariæ*, *Semen Lumbricorum vulgare*, *Semen contra Vermes*, *Sementina* &c.

§. II.

Rariſſimè, vel nunquàm, perfectè purum ad nos defertur, ſed aridis foliolis, paleis, arenulis, aliiſque quiſquiliis, quin diverſarum prorſùs plantarum ſeminibus, plerumque remixtum venditur; quod puritatis vitium ſubindè quidèm mercatorum fraudibus, frequentiùs tamen ſingulari colligendi modo, à TAVERNIERO deſcripto (*b*), tribuendum

(*a*) In Chynoſ. mat. med. p. 151.
(*b*) *In ſeinen Reiſen* P. II. lib. 3. cap. 15.

eſt. Plantæ enìm, quæ parva hæc ſemina largiuntur, in pratis creſcunt, &, cum horum thecæ, & vicina foliola, ſuperveniente maturitate, citò exareſcant, adeòque priores ſemina facilè excidere permittant, incolæ binarum ſportellarum ope excutere illa coguntur; hinc aliter fieri nequit, quin arida foliola, fruſtula capſularum ſeminalium, aliaque heterogenea, ſub percuſſione dejecta, ſportellarum alterâ, quâ ſemina excuſſa præcipuè excipere ſolent, ſimul colligant.

§. III.

Circa plantæ memoratæ determinationem, quod noſtro ævo, quo frequentes pridem peregrinationes in quoſcunque terræ angulos inſtitutæ fuerunt, utique mirandum eſt, auctores valdè diſſentiunt. Præter DIOSCORIDEM enim, multi, tùm priſci, tùm recentioris ævi ſcriptores, hanc plantam *abſinthii* ſpeciebus accenſent, eamque cum CASP. BAUHINO plerumque *Abſinthium Santonicum Alexandrinum* vocant. CLEYERUS, *Dn. de* JAGER, & complures alii eandem inter *Abrotani* ſpecies referunt, immò nonnulli, uti v. g. ETTMULLERUS (*a*), ſemen cinæ modernum neque abſinthii, neque abrotani Santonici, ſed *tanaceti* ſemen eſſe, opi-

(*a*) In oper. in Comment. Ludov. p. 560.

nantur. Similis diſſenſio etiàm circà patriam occurrit. Vix laudatus enim TAVERNIERUS, nec minùs POMETUS, LEMERY, &c. herbam ſantonicam in *Perſiâ*, præſertìm *Caramaniâ*, & prope *Ruſſiæ* limites, nec minùs in regno Tartarico *Boutan* creſcere teſtantur: Alii *Paleſtinam*, *Ægyptum*, & *Arabiam*, alii *Chinam* & quaſdam *Indiæ orientalis* provincias patriam illi aſſignant, & alii denique, quorum relatio tamen neotericorum experientiæ prorſus repugnat, in *Galliæ* provincia *Xantonge*, unde etiam hoc ſemen *Xantonicum* dictum putant, uberrimum ejus proventum eſſe, perhibent. (*a*) Difficile igitur eſt, ſub tanto auctorum diſſenſu, certi quidquàm determinare, diffiteri tamen nequeo, ſententiam eorum mihi reliquis videri probabiliorem, qui herbam Santonicam *abrotani* ſpeciem eſſe, nec in unâ ſolùm, ſed pluribus regionibus orientalibus, maximè autèm in Perſiâ, & *Magna Tartariæ* regno *Thibet*, ſive Bou-tan, quod in Chinæ & Indiæ confiniis jacet, provenire tradunt. Nam, teſte allegato *Domino de* IAGER, qui diu in Indiâ vixit, & plantam Santonicam ſæpiſſimè propriis luſtravit oculis, hanc & abrotanum maxima, quoad formam ex-

(*a*) Conf. Valentini Muſ. Muſeot. p. 132. ſeq.

ternam, ſimilitudo intercedit. (*a*).

§. IV.

Valdè denique difformes authorum ſententiæ circà principia activa reperiuntur: Sæpiùs v. g. allegatus HERMANNUS ſeminibus hiſce *ſalia fixa* tribuit, *alcalica* procul dubio indolis, quoniàm vermium nidum, quem nonſolùm putridum, ſed etiam acidum judicat, deſtruere teſtatur. NICOLAUS LEMERI contrariam fermè, vel admodùm tamen diverſam, fovet ſententiam, & ſemina hæc *copioſo oleo*, & *ſale volatili eſſentiali* inſtructa eſſe tradit. Verumenimverò, laudati ſcriptores, & reliqui omnes, qui ipſis largiun-

(*a*) » Ratio, *in Epiſtolâ quadam, ad* Dn. » GEORG. EVERHARD. RUMPHIUM *miſſâ, ſcribit*, cur ſementinam abrotani, minimè verò » abſinthii, ſpeciem eſſe credam, hujus plantæ » forma externa nititur, quam plus vice ſimplici » vidi, & hoc pariter me impuliſſe fateor, ut » vocabulum Arabicum *Sjehb* ſive *Seheba*, uti » poſuit illud Rauwolffius, per *abrotanum* inter- » pretarii maluerim, quam *abſinthium Seriphium*, » quoniam notabilis differentia, uti dictum, » circà formam obſervatur, & mihi in Perſiâ » prætereà & Golkonda relatum fuit, utramque » abſinthii ſpeciem, in pharmacopoliis venalem, » non *Sehebh*, aut *Seheba*, ſed *Aſſintien*, quod » ultimum vocabulum à Græco ἀψίνθιον deriva- » tum eſt, appellari. &c. Vid. Valentini Lib. cit. in Append. Epiſt. III. p. 14.

tur aſſenſum, à veritatis tramite plus minùſve deflectunt, uti hoc ſpagyrica examina, quæ cum ſemine hoc ſuſcepi, ſatis ſuperque confirmant. Primò nempe quatuor uncias humidæ deſtillationi in cucurbitâ vitreâ humiliori ſubjeci, at nihil prorſùs olei eſſentialis inde prodiit, licet aqua prolecta forti odore balſamico imbuta eſſet Non credibile quoque videtur, oleum æthereum ſubſtantiale è longè majori ſeminis quantitate copioſè prodirurum eſſe. WEDELIUS enim ex integrâ librâ vix aliquot guttulas obtinuit, & NEUMANNUS pariter in aquâ deſtillatâ leviſſimum duntaxat oleoſi principii veſtigium deprehendere potuit (*a*). Unde luculentiſſimè patet, oleum illud, quod in Officinis quibuſdam pro oleo Cinæ venditur, non verum atque eſſentiale ejus oleum æthereum eſſe, ſed aliud planè, ſuper Cinæ ſemina ſolummodò abſtractum.

§. V.

Quum unam deinde ejuſdem ſeminis unciam cum aquâ ſimplici aliquandiu in blandâ digeſtione collocarem, infuſum obtinui fuſco rubeſcens, ſapore valdè amaro, ac moderatè ſimul balſamico, & odore ſatis forti, ipſius ſeminis odori ſimillimo,

(*a*) Lib. cit. p. 780.

tiſſimo, præditum, quod, evaporando ad juſtam conſiſtentiam redactum, extractum præbuit, coloris fuſci, ad nigrum nonnihil inclinantis, odoris debilis, ſaporis amari atque balſamici. Pendebat circiter drachmas tres, & grana aliquot. Reſiduum ſiccatum, ſuperfuſo vini ſpiritu, adhuc ſcrupulum unum extracti reſinoſi reddidit. Alia uncia ſeminis, cum ſpiritu vini digeſtioni temporariæ primùm ſubjecta, tincturam ſuppeditavit flavo-bruneam, quæ magìs vini ſpiritum, quàm ſemina, redolebat, & ſapore balſamico præcedens infuſum aquoſum ſuperabat, amaro autèm paulò inferior erat. Extractum inſpiſſatum fuſco-nigricans, cujus pondus ad drachmas duas & ſemi aſcendebat, odorem paululùm quidèm ingratum, fortiorem tamen, quàm ipſa tinctura, ſpirabat, & ſapore ſatis quoque amaro, atque balſamico, propiùs prætereà, quàm in extracto aquoſo, ad ſpecificum ſeminis ſaporem accedente, donatum erat. Ex reſiduo, iteratæ infuſionis ope cum aquâ ſimplici, adhuc drachmam integram extracti gummoſi impetravi. NEUMANNUS, uti in ſæpiùs allegatis *Prælectionibus chymico-pharmaceuticis p.* 780. teſtatur, majorem extracti, tàm aquoſi, quàm ſpirituoſi primi, quantitatem obtinuit; cu-

jus differentiæ ratio ſine dubio diverſæ adhibiti ſeminis puritati, maturitati, ac bonitati adſcribenda erit.

§. VI.

A medicorum pleriſque Cinæ ſemini ſolæ vires *anthelminticæ* adſcribuntur, immò ſunt, qui, præeunte THEODORO ZWINGERO *(a)*, medicamentum hoc, abſentibus vermibus noxium magìs, quàm utile, futurum, quin ipſos vermes, quod ROCHAS credidit *(b)* procreaturum, exiſtimant. Attamen, priores virtutem hujus ſeminis cancellis juſtò arctioribus includunt, & poſteriores ſententiam tuentur, rationi non minùs, quàm experientiæ valdè contrariam: Hæc quippe docuit manifeſtè atque creberrimè, Cinæ ſemina non ſolis anthelminticis, ſed egregiis quoque viribus *roborantibus*, *diſcutientibus*, & *antiputredinoſis* inſtructa eſſe: Nec ratio quoque, principiorum indole nixa, ullo modo refragatur, ſed valdè potiùs experientiam confirmat. Nam volatile principium balſamicum diſcutiendo æquè, ac confortando operatur, & fixa principia reſinoſo-gummea, balſamico pariter atque amaro ſapore donata, roborandi virtutem non ſolùm validè augent, ſed

(a) Vid. Theat. botan. Lib. III. cap. 103.
(b) Vid. Valentini Muſ. Muſeor. p. 133.

prutridam etiam ſaburram, ſive illa in primâ culinâ, ſive alibi ſtabuletur, deſtruunt, & imminentem humorum corruptionem prohibent.

§. VII.

Ex virtutibus hiſce generalioribus variæ demùm virtutes ſpecialiores deducendæ ſunt, *ſtomachalis* nimirùm, *carminativa*, *uterina*, *cephalica*, *nervina*, & *pectoralis*. Dùm blandè enìm balſamica & amara hæc ſemina ventriculi tunicas roborant, & viſcidas atque corruptas cruditates, in eodem collectas, corrigunt, appetitum augent, & motum periſtalticum, quo digerendi facultas præcipuè nititur, vegetiorem re dunt; &, quum flatuum proventus uberior ordinariò mucidis impuritatibus, & indè continuè naſcenti materiæ rudi perſpirabili, nec minùs debili vi expultrici, ſive debili contractioni, quæ tunicarum flacciditatem frequentem agnoſcit cauſam, tribuendus ſit, in clarâ paritèr luce poſitum eſſe, reor, cur ſemina hæc flatus diſcutiant, ac novam, eamque largiorem, eorum geneſin avertant. Pari propemodùm ratione virtutes uterinæ, pectorales, nervinæ, cephalicæ, explicandæ erunt: Nihil quippe nervis, meningibus cerebri, aliiſque partibus membranaceis magis

amicum eſt, nihil quoque vividam earum oſcillationem meliùs excitat, reſtituit, auget, quàm blanda balſamica, & modicè amara, quæ abſque impetu operationem ſuam exercent, nihil denique vegetum pulmonum motum efficaciùs conſervat, & pituitæ moleſtum, atque perniciosum decubitum impedit, quàm laudatæ indolis medicamina: Immò, nullum pharmacorum genus uteri ſtatum magis illibatum præſtat, & fluxûs menſtrui inordinatum ſucceſſum, aut plenariam ſuppreſſionem, quibus plerumque ſpaſmi hyſterici ſuperveniunt, meliùs avertit, quàm temperata ejuſmodi diſcutientia ac roborantia.

§. VIII.

Antiputredinoſæ & ſtomachali virtuti maximam partem ſuperſtruenda eſt ſpecifica virtus anthelmintica: Maximam, inquàm, partem; inficias enìm ire nequeo, eandem ſimul quoque à ſingulari ſapore & odore, quo ſemina hæc ab aliis corporibus balſamicis & amaris ſeſe diſtinguunt, derivandam eſſe. Prompta videlicet vermium in canale inteſtinali excluſio, vegetum eorum incrementum, & ſtupenda nonnunquàm multiplicatio plures habent cauſas, quarum præcipuæ tamen ad ventriculi imbecillitatem, ſabur-

ræ putridæ ac viſcidæ accumulationem, & bilis, ceu egregii vermium antidoti, inertiam redeunt. Singulis hiſce vitiis ſemen ſantonicum medetur: Specifici quippe veneni inſtar vermes, qui odorem & ſaporem ejus perferre nequeunt, enecat, cruditates viſcidas ac putridas, quæ nidum & amicum pabulum hoſtilibus hiſce incolis præbent, abſtergit ac corrigit, bili inerti priſtinam amaritiem naturalem reddit, & ventriculum rursùs atque inteſtina ità roborat, ut prior debitè reſolvendis eſculentis, poſteriora autèm impuritatibus, poſt chyli præparationem relictis, promovendis ac tempeſtivè expellendis ſufficiant. Præſtat tamen eidem ſemper laxantia, v. g. rhabarbarum, radicem mechoacannæ albæ, mercurium dulcem, & ſimilia addere, ut vermes occiſi, unà cum ſaburrâ heterogeneâ & inimicâ, eo citiùs atque certiùs excludantur, nec priores forſan, quandò, poſt necem ſuam diutiùs retenti, in fœtidum liquamen putredine reſolvuntur, humores corrumpant, adeòque plus, quàm anteà, ſanitati noceant. Neceſſe prætereà eſt, ut huic pharmaco, ſi vermium cauſâ exhibendum eſt, ſemper dulcia quædam miſceantur, quo vermes eò meliùs ad deguſtandum antidotum alliciantur, nec, inimicum ſaporem & odorem confeſtim

percipientes, ab eſu planè abſtineant.

§. IX.

Uſus hujus medicamenti ſpecialior latiùs adhuc extenditur, idemque cum inſigni omninò fructu in affectibus flatulentis & ſpaſmodicis, nec minùs in morbis ſingulis, qui ex atoniâ partium ſolidarum, & humorum ſpiſſitudine naſcuntur, adhiberi poteſt. Præter cardialgiam igitur, colicam, paſſionem hypochondriacam & hyſtericam, huc pariter apoplexia pituitoſa, debilitas memoriæ, vertigo, variæ otalgiæ, odontalgiæ ac cephalalgiæ ſpecies, epilepſia ſtomachalis & verminoſa, tuſſis pituitoſa, aſthma frigidum humorale, varia appetitûs atque digeſtionis vitia, profluvia alvina, diabetes, fluor albus, febres intermittentes, cachexia, vulgaris & icteritia, gonorrhoea benigna &c. referri merentur. Exhibendi formâ variat: Nunc enim ſacharo obductum aſſumitur, nunc pulveribus additur, nunc rotulas, morſulos & electuaria ingreditur, nunc in infuſo aut decocto, quæ, pro morbi ac ſcopi differentiâ, modo cùm aquâ aut cereviſiâ, modò cum lacte aut vino paranda erunt, nunc denique ſub tincturæ formâ propinatur. Fateri tamen cogor, præſtantiores hoc medicamentum ſimplex vires edere,

ſi in ſubſtantiâ exhibetur, aut inter ejuſmodi compoſitiones, in quibus nulliûs principii jacturam facit, nec naturalis quoque mixtionis deſtructionem patitur, juſtâ quantitate, quæ generatim à granis aliquot ad integram drachmam aſcendere poteſt, recipitur.

§. X.

Ob virium analogiam Cinæ ſemini SEMINA RUTÆ HORTENSIS LATIFOLIÆ, & TANACETI VULGARIS LUTEI C. B. jungi poſſunt: Notandum tamen, apud priora virtutem magis in capſulis ſeminalibus, quæ valdè fragrantes ſunt, atque oleoſæ, quàm in ipſis ſeminibus, latitare. Dantur in pulvere & infuſo vinoſo.

CAPUT XLI.

De ſemine Apii, Petroſelini, & Dauci, tam vulgaris, quam cretici.

§. I.

SEMINA APII PALUSTRIS C. B., ſive APII OFFICINARUM, *Semenche d'Ache*, parva ſunt, ſtriata; coloris ſubfuſco-aut ſubflavo-ſpadicei, odoris fragrantiſſimi, ſaporis amaricantis & aromatici. Gaudent principiis activis *oleoſis*, *reſino-*

ſis & *gummeis*; præcipua tamen virtus oleó ingenita reperitur. Oleum partìm craſſius & ignobilius *unguinoſum* eſt, partìm nobilius *eſſentiale æthereum*. Illud expreſſione difficilè ſeparatur, & ſimul cum ſubſtantiâ reſinoſâ extrahendum eſt, hinc pondus quoque exactè determinari nequit: Hoc autèm, deſtillando ex integrâ ſeminis librâ prolectum, unam fermè drachmam pendet. Non contemnenda quoque virtute pars reſinoſa inſtructa deprehenditur. Nam flaveſcens infuſum ſpirituoſum primum, fortem, eumque ſpecificum, diffundit odorem balſamicum, & acris, amari artis, aromatici, ſaporis ſenſum in guſtûs organo excitat. Maſſa inſpiſſata ſimilis conditionis eſt, præterquàm, quòd amarities atque acredo aromatica major adhuc, quàm in infuſo, exiſtat. Al ter de ſatis inerti portione gummoſâ ſentiendum erit: Hæc enim poſt infuſi aquoſi inſpiſſationem acriuſculo duntaxat, ſubamaricante, ac debili balſamico ſapore pollet. Ex ſeminis unciâ unâ ſcrupulos quatuor & grana duodecim extracti ſpirituoſi primi, & drachmas duas ac totidem fermè ſcrupulos extracti aquoſi primi obtinuit.

§. II.

Pertinet hoc ſemen ad ſic dicta qua-

tuor ſemina calida minora, & magnopere inprimìs, ob vires ſuas *diſcutientes*, *carminativas*, *aperitivas*, & *diureticas*, in obſtructione viſcerum, calculo, ſuppreſſione urinæ, affectibus flatulentis, torminibus ventris, tumore mammarum, à lactis coagulatione oriundo, aſthmate pituitoſo, hydrope, præſertìm aſcite, cachexiâ icteritiâ, & pleriſque uteri morbis frigidis prædicatur. Plerumque infuſis vinoſis additur, & interdùm quoque in pulvere, à granis aliquot ad ſcrupulum integrum, præſcribitur.

§. III.

Cum Semine Apii paluſtris Semen Petroselini Off., ſive Apii veri hortensis Math. *Semence de Perſil*, convenit, paulò remiſſiores tamen vires obtinet, & doſi igitur largiori in morbis vix memoratis exhiberi poteſt. Parùm quoque, vel nihil, naturæ nimirùm ac virium intuitu, Semina Dauci vulgaris Tournef., ſive Pastinacæ sylvestris Math., & Semina dauci cretici ſive Dauci foliis Foeniculi tenuissimis C. B., *Semence de Carotte*, *Bilder-und Cretiſcher Mœhren-Kummel*, differunt. Hæc ex inſulâ *Cretâ* ſive *Candiâ Italiâ*, aliiſque regionibus calidioribus afferuntur, & corpuſcula ſiſtunt oblonga, in alterâ tamen

extremitate acutiora, ſtriata, villoſa; ſubluteo-incana, odoris modicè fragrantis, ſaporis acris aromatici: Illa autèm apud nos paſsìm in locis incultis ſylveſtribus, ubi planta creſcere amat, colliguntur, & præcedentibus paulò minora ſunt, compreſſa, villoſa, cinerea, odoris & ſaporis aromatici debilioris. Principium oleoſo-reſinoſum in Semine Dauci Cretici, quod ſolum examini chemico ſubjeci, valdè activum eſt, gummeum verò, ob inertiam ſuam vix conſiderationem meretur. Extractum quippe ſpirituoſum primum, colore ſaturatè aureo donatum, ex ſeminis unciâ unâ circiter drachmam unam cum ſemiſſe pendet, & odorem quasì melleum ſpirat, ac ſatis acrem, ſubamaricantem, aromaticum ſaporem linguæ imprimit; aquoſum verò, brunneo-nigricans, debili ſapore ſuo rob ſambuci quodammodò æmulatur, & poſt aliquam moram leviſſima ſaltem acredinis veſtigia monſtrat: Pondere tamen ſpirituoſum ſuperat, &, ſuppoſitâ æquali ſeminis quantitate, ultrà drachmas tres gravitate ſuâ aſcendit. Eodem modo, quo Apii ſemina, & in iiſdem quoque morbis, Dauci utriuſque ſemina in uſum vocantur, plus tamen, quàm illa, in nephritide pituitoſo-ſabulosâ, ſtranguriâ, & doloribus poſt partum præſtare creduntur.

CAPUT XLII.

De Semine Carvi, Cumini, ammeos; Anethi, & Leviſtici.

§. I.

SEMINA CARVI OFFICINARUM, ſive CUMINI PRATENSIS C. B., *Bieſen-Kummel*, parva ſunt, oblonga, tenuia, ſtriata, paululùm incurva, fuſca, ſaporis & odoris aromatici. Planta ſpontè in pratis creſcit, & hinc inde pariter, præſertim in *Thuringiâ* & *Franconiâ*, in arvis ſeritur.

§. II.

Quatuor ſeminibus calidis majoribus annumerantur, creberrimèque, ob validas ac ſatis egregias vires *diſcutientes*, *commoventes*, *roborantes*, *ſtomachales*, *carminativas*, & *uterinas*, in morbis variis, maximè autèm in vitiis digeſtionis, affectibus flatulentis, torminibus ventris, tympanitide, vertigine ſtomachali, ſingultu, obſtructione hepatis & lienis, morbis pectoris pituitoſis, paſſione hyſtericâ, fluore albo, doloribus poſt partum, ſuppreſſione lochiorum &c. in uſum trahuntur. Dantur per ſe cruda aut

condîta, vel juſculis, aliiſque eſculentorum generibus adduntur, vel coquuntur cum cereviſiâ, & vino quoque, quæ exhibendi formâ, intuitu effectus, optima eſt, infunduntur. Externè epithemata partibus ſugillatis, & mammis, à lacte coagulato tumefactis, nec minùs abdomini, præſente paſſione quadam flatulentâ, diarrhoeâ, dyſenteriâ, vel urgentibus etiam torminibus ventris, imponenda, ut & ſimilis virtutis emplaſtra ingrediuntur.

§. III.

Memoratarum virium ratio ad *oleum eſſentiále æthereum*, & ex parte quoque ad *fixam ſubſtantiam reſinoſám* redundat; à parte gummeâ autèm non adeò ſingularis effectus expectandus erit. Oleum, quod rubri coloris eſt, fragrantiſſimum, valdèque calidum exiſtit, & notabili quantitate, ſi ſemina matura ſunt, ſub humidâ deſtillatione prodit. Tinctura ſpirituoſa prima, colore flavo-virideſcente tincta, odorem ſeminis ſpecificum, quanquàm debiliorem, eructat, & aromatico pariter atque ſpecifico ſapore ſimplex ſatis prodit. Maſſa inſpiſſata parùm, vel nihil, differt, & majori ſaltèm acredine aromaticâ prædita ſentitur. Infuſum aquoſum primum, quod coloris rubro-fuſci

dilutioris eſt, fortiori quidèm odore ſpecifico, quàm tinctura ſpirituoſa, gaudet, ſaporem verò longè debiliorem obtinet, eumque, ut & odorem, ablatis nimirùm poſt inſpiſſationem partibus oleoſis æthereis, ita ampliùs amittit, ut ſimplex inde vix, aut ne vix, cognoſci queat. Recepta uncia ſeminis una, pondus extracti primi ſpirituoſi circiter ſcrupulos quatuor & grana aliquot, extracti aquoſi autèm drachmam unam & grana viginti ſeptem æqueat.

§. IV.

Semina Cumini ſive Cymini Officinarum, *Semence de Cumin*, *Sarten-Kummel*, carvi ſeminibus majora ſunt, oblonga, ſubfuſca, ſtriis tamen ſubluteo-albicantibus prædita, odoris & ſaporis aromatici ingrati. Planta, quæ *Cyminum* ſive *Guminum ſativum* I. B. eſt, apud nos in hortis ſeritur, in *Indiâ*, autèm, *Perſiâ*, aliiſque regionibus calidioribus ſpontè creſcit. Optima ſeminis ſpecies, quæ plerumque in Officinis noſtris proſtat, ex *Italia* affertur.

§. V.

Æquè, ac præcedentia, ad quatuor ſemina calida majora referuntur, in naturali tamen mixtione ſuâ *principia oleoſa*

reſinoſo-gummeo paulò ingratiora fovent; quemadmodùm hoc odor eorum, ſi nonnihil ſaltem digitis terantur, nec minùs infuſi utriûſque, maximè autèm aquoſi, ſapor & odor abundè confirmant. Nauſeoſi hujus odoris & ſaporis origo partìm in volatili portione oleoſo-ſpirituoſâ, partìm in fixâ reſinoſâ quærenda videtur. Extractum enìm aquoſum, ſaturatè fuſcum, exeuntibus ſub evaporatione particulis volatilibus, ſatis jucundè olet, & ſaporem debilem, nec ingratum, ſaporem balſamicum, cui leniſſima acredo admixta eſt, poſſidet; ſpirituoſum verò, flavo-fuſcum, magis ipſiùs ſeminis odorem ſpecificum ſpirat, & ingratum quoque, ſubacrem, amaricantem, aromaticum, ſaporem linguæ imprimit. Prius, recepta ſeminis uncia una, drachmas tres & grana aliquot, poſterius autèm ſolummodò ſcrupulos quatuor, & grana octodecim pondere ſuo attingebat. In extracto aquoſo parùm ampliùs virtutis latet, & virium itaque ratio unicè fermè ad principia reſinoſo-oleoſa redit. Quoad virtutes & uſum cum ſeminibus carvi conveniunt, paulò mitiorem tamen operationem, ob parciorem olei ætherei inhæſionem, exercere creduntur.

§. VI.

SEMEN AMMEOS, ſive AMIOS, quod hoc pariter loco, propter magnam naturæ analogiam, collocari meretur, duplicis generis eſt, alterum nempè *Vulgare*, alterum *Creticum*, ſive *Verum*. Semina *Ammeos Vulgaris*, ſive *Majoris* parva ſunt, ſtriata, cinereo-ſublutea, amara, acria, ac modicè fragrantia. Planta, quæ hæc ſemina fert, apud nos in hortis colitur, in *Italiâ* autèm ſpontè in locis ſylveſtribus creſcit, & *Ammi majus* C. B., *Vulgare* ſive *commune* DOD., itèmque *Ammi vulgare majus latioribus foliis, ſemine minùs odorato* I. B. &c. dicitur. Semina *Ammeos veri*, ſive *Cretici* formâ externâ à præcedentibus parùm quidèm differunt, colore tamen ſpadiceo, & majori fragrantiâ, longèque acriori ſapore aromatico gaudent. Planta, quæ maximè in *Cretâ*, *Syriâ*, *Ægypto*, & *Æthiopiâ* provenire traditur, eſt *Ammi Creticum aromaticum* LOB., *Ammi parvum foliis fœniculi* C. B., *Fœniculum annuum origani odore* TOURNEF., *Cuminum Æthiopicum* DIOSC. &c.

§. VII.

Semen Ammeos Cretici ſive Cumini Æthiopici frequentiùs quàm, ammi vul-

garis, in uſum medicum trahitur, quoniàm principiis *oleoſis eſſentialibus*, & *reſinoſo-gummeis* nobilioribus inſtructum eſt. Olei ætherei quantitas modica eſt, fixa verò ſubſtantia reſinoſo-gummea mixtionem ſatis copiosè ingreditur; Ex unciâ enìm ſeminis unâ ſcrupulos quatuor ac grana duodecim extracti ſpirituoſi-primi, & æqualem fermè quantitatem extracti aquoſi primi impetravi. Maſſa flavo-rubeſcens, magìs reſinoſa, virtute, uti clarè è ſapore ejus valdè acri aromatico cognoſcimus, præpollet, gummea fuſco-nigricans autèm debilior eſt, & amaricantem duntaxàt, ac modicè acrem aromaticum ſaporem obtinet. Odor aromaticus, qui præcipuè ab oleo æthereo, ceu principio primario, dependet, ſub infuſi utriuſque evaporatione adeò imminuitur, ut in extractis, ad juſtam conſiſtentiam redactis, leniſſimus ſaltèm balſamicus, non ampliùs tamen, præſertim in extracto aquoſo, ſpecificus, remaneat.

§. VIII.

Optimè in pulvere, tàm ſubtiliori, quàm groſſiuſculo, præſcribitur, à granis aliquot ad ſcrupulum unum, nec minùs in infuſo vinoſo, à ſcrupulo dimidio ad drachmam ſemiſſem, immò integram. Vires generaliores itidèm *diſcutientes*, *ca-*

lefacientes, *roborantes*, *carminativæ*, *ſtomachales* & *uterinæ* ſunt; hinc in præcedentium quoque locum commodè ſurrogari, & in iiſdem morbis, in quibus illa proſunt, exhiberi poteſt. Notandum ſaltèm, ſemen ammeos Cretici paulò calidioris naturæ eſſe, & doſi proinde comparativè moderatiori ægris exhiberi.

§. IX.

De Seminibus Anethi hortensis C. B., & Levistici vulgaris Math. multa ſubjungere ſupervacaneum duco, quoniam, reſpectu naturæ, virium, atque uſûs, à deſcriptis carvi ſeminibus parùm diſtincta ſunt: Monuiſſe ſaltèm ſufficiat, oleum eſſentiale æthereum in mixtione paulò parciùs, quàm apud ſemina carvi, hoſpitari, halitumque ſeminis anethi, præſertim recentis, de indole narcoticâ nonnihil participare, & contuſum igitur, ad ſomnum conciliandum, infantum temporibus ſubindè applicari.

CAPUT XLIII.

De Baccis Lauri atque Juniperi.

§. I.

BACCÆ LAURI oblongæ ſunt, rotundæ, ſub tenui pelliculâ nigricante nucleum includentes geminum, ſubfuſcum, odoris aromatici, ſaporis acris, amaricantis, oleoſi, ac paritèr aromatici. Arbor, quæ has baccas fert, eſt *Laurus vulgaris* C. B., ſive *Laurus vulgatior baccifera* LOB. In *Luſitaniâ*, *Hiſpania*, *Italiâ*, aliiſque regionibus calidis maximâ ubertate, ac paſsìm ſpontè adoleſcit, apud nos autèm ſolummodò hortorum incola eſt, ſedulamque culturam poſtulat.

§. II.

Præter *inutiles partes terreas*, & *fixum principium gummeo-reſinoſum*, *duplex oleum*, alterum nempè *craſſius unguinoſum*, expreſſione ſeparandum, alterum *ſubtile*, *æthereum*, *valdè aromaticum*, in mixtione naturali fovent. In aromatico hoc oleo eſſentiali præcipua virtutis ratio latet; hinc, eodem prorsùs ſeparato, vires valdè immunitæ ſentiuntur. Oleo ſuccedit ſubſtantia fixa, & poſtremo demùm loco

pars gummea, quæ pura ac ſolitaria admodùm iners reperitur, collocanda eſt.

§. III.

Militant hæ baccæ inter activa *roborantia*, *ſtomachalia*, *carminativa*, *uterina*, atque *bezoardica*, & egregiè proindè affectibus flatulentis, vitiis appetitûs atque digeſtionis, frigidiſque uteri morbis, nec minùs paralyſi, catarrhis capitis atque pectoris, doloribus poſt partum, quin ipſis febribus malignis, medentur. Dantur in pulvere ad grana aliquot, vel etiàm ſub formâ infuſi vinoſi, à ſcrupulo dimidio ad drachmam ſemi. Varias prætereà compoſitiones pharmaceuticas ingrediuntur, nec raró quoque eſculentis difficilioris reſolutionis, condimenti loco, adduntur. Si in pulvere exhibentur, doſes moderatæ eſſe debent, ne viſcoſo ſuo oleo ventriculo moleſtiam inferant, & nauſeam, vel ipſum vomitum excitent. Externè inter epithemata, unguenta, & emplaſtra nervina, ſtomachalia, & carminativa, immò, inter inſeſſus uterinos recipiuntur.

§. IV.

Baccæ Juniperi Off. ſunt *Juniperi vulgaris fruticoſæ* C. B., *Bayes de Geniévre* baccæ rotundæ, nigricantes, vel rectiùs,

fuſco-aut cœruleo-nigricantes, quæ ſub tenui pelliculâ pulpam fragrantem, acrem, ſubdulcem, aromaticam includunt, cui tres acini oblongi triangulares ingeniti hærent. Creſcunt hi frutices arboreſcentes ſive arbores fruticoſæ in *pleriſque regionibus ſeptentrionalibus*, & in *Germania* quoque noſtrâ hinc inde, maximè autem in *Vogtlandia*, ſatìs uberem earum proventum obſervare licet. Baccæ altero demùm anno ad juſtam maturitatem perveniunt, hinc quovis tempore in fruticibus hiſce tùm fructus maturi cœruleo-nigricantes, tùm virides immaturi conſpiciuntur.

§. V.

Sapor, odor, ac tota virtus unicè in pulpâ latent, quæ ſola ex gratis & activis *principiis reſinoſis*, *gummeis*, & *oleoſis* compoſita eſt: Notandum tamèn, fragrantiam & acrimoniam aromaticam præcipuè ad ſubſtantiam reſinoſo-oleoſam, ſaporis verò dulcedinem unicè ad partem gummeam redundare. Oleum, quod veſiculis exiguis, per pulpam diſperſis, incluſum eſt, & temporis ſucceſſu in reſinam ſiccam induratur, deſtillatione humidâ elicitur, & aquâ ſpecificè levius, flavum, fragrantiſſimumque deprehenditur. Libra baccarum una, ſi perfectam maturitatem adeptæ fuerint, circiter drachm astesreddit. Tinctura ſpirituoſa

prima coloris aurei eſt, odoris grati balſamici, ſoporis ſubacris, ſubamaricantis, & aromatici. Poſt evaporationem relinquit maſſam duplicis generis, alteram nimirùm flavam, ſemiliquidam, dulcem, oleoſam, alteram tenacem, reſinoſam, dentibus atque palato valdè adhærentem, ſubfuſco-virideſcentem, ſaporis reſinoſi atque nonnihil aromatici. Undè liquidò conſtare arbitror, quòd oleum eſſentiale in baccis hiſce partìm mobilius æthereum, partìm craſſius, magiſque viſcoſum exiſtat. Uncia baccarum una mihi maſſæ utriûſque, conjunctìm lance examinatæ, unciam dimìdiam & aliquot grana ſuppeditavit. Infuſum aquoſum primum, ſi baccæ integræ recipiuntur, pellucidum eſt, pallidè rubrum, odoris balſamici, ſaporis balſamico-ſubdulcis, paululùm tamèn nauſeoſi, & in receſſu ſubamaricantis: Sin baccæ verò diſſectæ adhibentur, ſolutio, etiàm filtrata, poſt digeſtionem turbida ac ſordidè ſublutea deprehenditur, & majori, quàm præcedens infuſum, fragrantiâ, atqúe gratiori pariter dulcedine aromaticâ pollet. In extractis inſpiſſatis leviſſima hæc differentia vix ampliùs animadvertitur, & maſſa utraque rob ſambuci odore æmulatur, gratumque ſaporem ſubdulcem, aromatico nonnihil remixtum, linguæ

imprimit. Non differt quoque quantitas; dùm prior æquè, ac poſterior, recepta baccarum uncia una, tres fermè drachmas pondere attingit.

§. VI.

Inter efficaciſſima ac planè eximia medicamenta *ſtomachalia*, *carminativa*, *pectoralia*, *diuretica*, *uterina*, *antiſcorbutica*, & *bezoardica* viliſſimi hi fructus ſibi locum vindicant, multùmque auxilii, quum operationem ſuam blandè diſcutiendo, abſtergendo, demulcendo, ac roborando abſolvant, ab uſu eorum in ventriculi imbecillitate, lienteriâ, cœliacâ, affectibus flatulentis, hydrope humido, & tympanitico, dyſuriâ, nephritide pituitoſo-ſabuloſâ, obſtructione menſium, tuſſi, aſthmate, raucedine, aliiſque morbis catarrhalibus, nec minùs in ſcabie vulgari & ſcorbuticâ, peſte, cæteriſque febribus malignis expectandum eſt, ſi, pro ægritudinum diverſitate, modò per ſe commendantur, modò ſub formâ infuſi, cum vino aut aquâ fervente parandi, exhibeantur. Uſum quoque egregium atque ampliſſimum ſic dictum Rob in praxi obtinet (*a*), & frequentiſſimè

(*a*) » Rob ipſum, Frid. Hoffmannus » *in Obſ. phyſico-chym. p.* 12. *ſcribit*, medici- » nam præbet ad roborandum imbecillem ven-

imprimis bolis & electuariis ſtomachalibus, pectoralibus, & diureticis additur. Externè ipſæ baccæ epithemata ſicca diſcutientia, carminativa, ac roborantia, nec minùs ſuffumigia, ac balnea uterina &c. ingrediuntur, & multùm præterea, ſi cum vino coquantur, idemque tepidum aliquamdiù in ore detineatur, in odontalgiâ rheumatico-catarrhali atque ſcorbuticâ prodeſſe ſolent.

CAPUT XLIV.

De Nuce Moſchata & Mace.

§. I.

NUx Moschata, ſive Myristica, *Noix Muſcade*, vel *Oblonga* eſt, vel *Rotunda*: Illa, quæ etiàm *mas* vocatur,

» triculum, ad tonum reſtituendum dejectum
» inteſtinalem in alvi fluxibus, ad præſervatio-
» nem à calculo, ab hydrope, præſtantiſſimam.
» Commodè ſolvitur in vino Hiſpanico, vel alio
» dulci & potente, & cochleatim offertur poſt
» cibum ſumptum, vel ante lecti introitum. Hoc
» medicamentum juvat ſenes, quibus veſicæ vi-
» tia, & in urinæ emiſſione difficultates, nec
» non imbecillitates ventriculi & inteſtinorum
» valdè familiares ſunt, & noſtrâ opinione hoc
» Rob ſupergreditur vires olei deſtillati, quo-
» niàm illud magis temperatum, hoc verò ca-
» lidum eſt.

arboris ſylveſtris progenies eſt, & rarò vel nunquàm, cum odore atque ſapore penitùs fermè deſtituta ſit, ad exteros tranſmittitur; hæc autèm, quæ vulgò *fœmina* audit, nucleum compactum, pinguem, in ſuperficie nonnihil rugoſum, odore grato, ſapore oleoſo-aromatico, & colore foris cinereo-ferrugineo, intùs pallidè flaveſcente, venulis ſpadiceis, diſtincto, donatum, ſiſtit, & ubique apud pharmacopoeos & aromatarios venalis proſtat. Arbores, quæ nucem hanc proferunt, in *Inſulà Bandà Indiæ orientalis* naſcuntur, & folia, mali Perſicæ foliis haud diſſimilia, breviora tamen, latiora, & magis ſubrotunda, nec minùs florem roſaceum, valdè odoratum, habent, cui nux ſuccedit, triplici integumento, *pulpoſo* videlicet, *filamentoſo*, & *duriori corticoſo*, ſive *lapideo*, cincta. Integumentum priſmum pulpoſum in principio, æquè, ac apud nuces juglandium noſtrarum, viride eſt, deinde autèm, maturitate ſuperveniente, hinc inde maculas flavo-pupureas ſortitur, ac ſenſim dehiſcit; quo facto, ſecundum integumentum, ſive cortex filamentoſus, aut potiùs ramoſo-reticulatus, pinguis, oleoſus, purpureus, odoratiſſimus, qui *Macis* eſt, in conſpectum prodit. Hic putamini tertio duriori, quod nucem ipſam proxime ambit,

bit, ſolummodò laxè adhæret, ac facilè proindè detrahitur. In principio, uti vix dictum fuit, macis purpurei coloris eſt, poſteà autèm, quandò nimirùm aeri libero exponitur, & blando calore ſiccatur, flavum induit. Nuces maturæ, remoto duplici hoc integumento, tandemque diffracto putamine duriori, eximuntur, &, poſtquam per horas aliquot in ſaturatâ aquâ calcis vivæ maceratæ, atque obiter iterùm aquâ purâ ablutæ fuerunt, ſiccantur, ut diutiùs à corruptione immunes perſiſtant. In Indiâ perſæpè pariter integri fructus, virides tamen, ac paulò juniores, ſaccharo condiuntur, quoniam ita præparati diutiſſimè perdurant, & ſaporis non minùs atque odoris ſuavitate, quàm egregiâ etiàm virtute analepticâ, ſtomachali, & aphrodiſiacâ ſeſe commendant.

§. II.

Ad formandam nucis myriſticæ mixtionem partes *terreæ*, *gummeæ*, *reſinoſæ*, & *oleoſæ* concurrunt. Partes terreæ, quæ dimidiam fermè ponderis partem conſtituunt, per ſe inertes ſunt, ſub unione verò cum reliquis principiis ad augendam virtutem ſubadſtrictoriam aliquid conferunt. In ſubſtantiâ fixâ gummeâ ſolitariâ parùm quoque activitatis depre-

henditur, & inſpiſſatum igitur extractum aquoſum, quod, aſſumptâ unâ nucum unciâ, circiter drachmas duas & ſcrupulum unum pendet, debiliſſimum ſaltèm odorem ſpirat, & adeò debili quoque ſapore balſamico-ſubamaricante pollet, ut ſimplex inde vix ampliùs cognoſci queat. In extracto ſpirituoſo primo, reſinoſo magìs, quàm gummeo, majorem quidèm virtutem deliteſcere, odor fortis ſpecificus, & ſapor amaricans, aromaticus atque ſubadſtringens teſtantur, præcipua nihilominùs, odoris, ſaporis, ac virium ratio ad oleum eſſentiale redit, quod duplicis generis eſt, alterum nempè *craſſius*, *unguinoſum*, alterum *ſubtilius*, *fragrantius*, *æthereum*. Hoc deſtillatione humidâ elicitur, & in integrâ nucum librâ circitèr unciam dimidiam vel drachmas quinque pondere æquat; illud verò exprimitur, & tantâ copiâ adeſt, ut plerumque quatuor, quinque, immò ſex, unciæ colligantur. Quandò hoc poſterius aquâ tepidâ aliquamdiù lavatur, & reſiduum poſteà ſpiritu vini rectificatiſſimo extrahitur, portio liquidior, flava, pinguis, odorata, penitùs ſeparatur, nihilque remanet, niſi maſſa ſolidior, inſipida, inodora, ſevum aut ceram albam colore ac conſiſtentiâ æmulans, nec in aquâ ampliùs, nec ſpiritu vini ſolubilis,

quæ parandis balſamis ſpiſſiuſculis externis creberrimè excipientis loco inſervit, & ideò etiàm *mater balſamorum* vocatur. Silentio quoque prætermittere nequeo, olei ætherei deſtillati moleculas diverſæ ſubtilitatis, & diverſæ pariter gravitatis ſpecificæ eſſe, idemque eapropter aquæ partìm innatare, partìm in eâdem fundum petere.

§. III.

MACIS ab ipſâ nuce myriſticâ, intuitû principiorum, vix diſcrepat, præterquàm, quòd *oleum eſſentiale æthereum*, nec minùs *fixa ſubſtantia reſinoſa* mixtionem paulò majori quantitate ingrediantur, & hæc in unciâ unâ circiter ad drachmas duas & grana ſedecim, illud verò in librâ integrâ ad drachmas quinque, immò ſex, pondere aſcendat. Notandum tamen, partem reſinoſam nunquàm perfectè puram obtineri, ſed multis particulis oleoſo-unguinoſis, ſub extractione cum ſpiritu vini ſimul ſolutis, nec evaporatione prorſùs auferendis, remixtam eſſe. In *parte gummoſâ* nil ſingulare quærendum eſt, eademque, ſeorſim conſiderata, tota fermè iners deprehenditur, ac valdè debili ſaltèm ſapore balſamico-ſubamaricante, non ampliùs tamen ſpecifico, gaudet.

§. IV.

Eminent bina hæc ſimplicia inter medicamenta aromatica, & frequentem uſum, ob vires ſuas *roborantes*, *ſtomachales*, *carminativas*, *cephalicas*, *cardiacas*, & *uterinas*, in multis morbis, ex humorum viſcoſitate, partiumque ſolidarum flacciditate oriundis, maximè autèm in appetitûs atque digeſtionis vitiis, affectibus frigidis flatulentis, vomitu, lienteriâ, cœliacâ, aliiſque profluviis alvinis, torminibus ventris, nec minùs in palpitatione cordis, ſyncope, debilitate memoriæ, paralyſi, vertigine, atque cephalalgiâ ſtomachali, ſuppreſſione menſium, fluore albo, prolapſu uteri atque vaginæ, ſterilitate, torpore venereo &c. inveniunt. Macis paulò calidiorem indolem poſſidet, ac confortando inprimìs, commovendo, & diſcutiendo operationem ſuam exercet, nux myriſtica verò, quæ temperatior exiſtit, præter diſcuſſionem, commotionem &c., blandam quoque adſtrictionem præſtat. Adduntur condimenti loco eſculentis, vel manducantur, vel vino infunduntur. Nux moſchata interdum quoque, nunc ſibi relicta, nunc antea paululùm toſta, inter pulveres recipitur. Doſis in genere à granis aliquot ad drachmam ſemiſſem aſcendit. Externè

ad ingredientia emplaſtrorum, nervinæ, cephalicæ, ſtomachalis, atque carminativæ virtutis, pertinent, & ſubinde etiam decocta vulneraria vinoſa atque unguenta ingrediuntur. Olei deſtillati & expreſſi uſus, qui latè quoque patet, in libris pharmaceuticis videndus eſt.

CAPUT XLV.

De Pipere, Cubebis, & Amomo.

§. I.

IN Officinis noſtris pharmaceuticis triplex PIPERIS ſpecies proſtat, *Piper* videlicet *rotundum nigrum*, ſive *Melanopiper*, *Piper rotundum album*, ſive *Leucopiper*, & *Piper longum*, ſive *Macropiper*. PIPER NIGRUM grana ſiſtit rotunda, rugoſa, nigricantia, piſi vulgaris magnitudine, odore fragrante, & ſapore valde acri ac fervido aromatico prædita. Planta, quæ in pleriſque Indiæ orientalis locis, maximè autèm in *Malabariâ*, *inſuliſque Sumatrâ*, *Javâ*, *Sundâ* &c. creſcit, ſarmentoſa eſt, volubilis, hederæ arboreæ inſtar, arbores, aliaſque plantas, immò perticas, in terram defixas, ſcandens. Folia ejus ampla, valdè nervoſa, ovata, anteriùs tamen cuſpidata, &

flores, in ſpicam diſpoſiti laxiorem, monopetali, campaniformes eſſe dicuntur. Grana brevibus inſident petiolis, & aggregatione ſuâ, fermè inſtar fructuum groſſulariæ non ſpinoſæ, racemos, arctiores tamen, ex triginta, quadraginta, quinquaginta, imo pluribus granis compoſitos, formant. In principio virides ſunt, & æquali ſuperficie, deinde rubræ evadunt, tandemque, ad perfectam nempe maturitatem perductæ, decerptæ, ac ſoli per aliquot dies expoſitæ, nigreſcunt, & rugoſitatem aliquam contrahunt.

§. II.

Grana Piperis Albi à præcedentibus figurâ orbiculari, magnitudine, odore, & ſapore parùm vel nihil differunt, non rugoſa tamen ſunt, ſed lævia, compactiora, gryſeo albicantia. Circà originem eorum ſcriptores diſſentiunt: Alii enim piper album à nigro ſolâ maturitate diſcrepare opinantur: alii ex pipere nigro arte produci, nihilque aliud eſſe contendunt, niſi piper nigrum, macerationis temporariæ & agitationis beneficio in aquâ dulci aut ſalsâ marinâ decorticatum, & alii denique iſtud à diversâ quidèm plantâ, non genere tamen, ſed ſpecie ſaltem aliquantulùm à priori diſtinctâ, provenire ſtatuunt. (*a*)

Pro meo judicio ſententia poſtremâ rationi & experientiæ magis, quàm reliquæ, conſentanea eſt, eidemque proinde ſubſcribere nullus dubito.

(*a*) » Quidam, *Excell.* HEISTERUS *in Diſ-
» ſert. de Pipere p.* 10. *ſcribit, ope muriæ* corti-
» cem inde (*à pipere ſcilicet nigro*) ſeparari,
» atque ſic album ex nigro præparari perhibent,
» ſed ſine ratione. Verùm GARCIAS (in Hiſt.
» aromat. Lib. I. p. 22.), & STAPELIUS con-
» trarium ſuſtinet, docetque (Comment. in
» Theophraſt. p. 1180.), hæc duo piperis ge-
» nera omninò à diverſis provenire plantis, quæ
» verò tam parùm differrent, ut vitis baccis al-
» bis & nigris, quæ ante fructus maturos vix
» diſtingui poſſent, refertque STAPELIUS,
» ſe à nautis, & navigantibus, qui ex Indiâ
» orientali redierunt, utriuſque hujus piperis ra-
» mulos & racemos integros accepiſſe, baccis
» maturis onuſtos, qui illos ſecum ex Indiâ illâ
» attulerant, ubi nonſolùm ex illis intellexit,
» horum ramulorum plantas, unde eos decerpſe-
» runt, revera diverſas eſſe, & alteras piper ni-
» grum, alteras album, ſine omni prægreſsâ præ-
» paratione & ſine omne arte proferre, ſe ipſum
» quoque quòd diſtinctæ ſint plantæ, ex ipſis il-
» lis ramulis ſatis perſpicuè cognoſcere potuiſſe,
» ſcribitque inſuper, ſe ex illis peregrinantibus
» intellexiſſe, baccas utriuſque hujus plantæ
» principio, & quandò nondùm maturæ ſunt, vi-
» rides eſſe, poſtea verò illas rubrum, & poſt-
» quàm ſiccæ fiunt, nigrum, has autem album co-
» lorem induere, forte ſicuti in ribeſiis videmus,
» baccas eorum immaturas omnes virides eſſe,
» poſtea autèm quando matureſcunt, vel album,

§. III.

Piper longum formâ planè ſingulari gaudet, fructumque exhibet ſiccum, durum, teretem, cylindraceum, unciam aut ſeſquiunciam circiter longum, coryli, aut rectiùs, betulæ julum figurâ ſuâ quodammodò æmulantem, ex numeroſis granulis minoribus, papaveris aut ſinapi ſemina magnitudine æquantibus, & vermiculato plexu diſpoſitis, compactum, coloris gryſei, odoris aromatici, ſaporis acerrimi, urentis. Planta præcedenti, quæ piper nigrum profert, creſcendi modo ac foliis paritèr ſimillima eſſe traditur, & folia paulò majori duntaxat teneritudine, dilutiori viriditate, pluribuſque nervis donata dicuntur. Cre-

» vel rubrum, vel etiam nigrum colorem indue-
» re, pro diverſo illarum plantarum ſive fruti-
» cum genio, quæ ſpecie differunt, vel ut aliis
» magis placet, tantùm uniûs ſpeciei varietatis
» ſunt. Ita ut hæc duo pipera quidèm ad unum re-
» vera genus pertineant, quia ſibi invicem & fo-
» liis, & modo creſcendi, & baccis, excepto
» colore, ſimiles ſint, adeòque non niſi ſpecie,
» ſicuti ribeſia diverſi coloris fructibus tantùm à
» ſe invicem differant: Rariores verò eſſe plan-
» tas piperis albi in Indiâ, quàm nigri, ità ut
» in Malavar illud non niſi Magnatum menſis,
» teſte Garcia, inferatur, qui hoc etiàm nigro,
» aliter quàm Dioſcorides fecit, multùm præ-
» fert, libro citato pag. mihi 89. &c.

ſcere quidèm in *inſulâ Javâ*, *aliiſque Indiæ* orientalis locis, in ſolâ tamen *Bengalà* uberior ejus proventus obſervatur.

§. IV.

Quoad naturam, principia activa, & vires medicas deſcriptæ tres piperis ſpecies conveniunt, ac ſola tantùm acredo fervida in pipere longo paulò major, quam in utroque rotundo, exiſtit. Principia activa partìm *oleoſa*, partìm *gummeo-reſinoſa* ſunt. Oleum eſſentiale æthereum, quod aquæ conſtanter innatat, & pallidè aureo colore donatum cernitur, piper odore quidèm & ſapore prodit, immò ſolam odoris ſpecifici rationem continet, non acerrimum tamen, uti *Excell.* HEISTERUS in *Diſſertatione allegatâ* (*a*) retulit, ſed adeò potiùs temperatum eſt, ut guttula deguſtata lenem duntaxat, ac gratam acrimoniam aromaticam, citrà ullum moleſti ardoris aut mordacis puncturæ ſenſum, linguæ, cæteriſque oris partibus imprimat. Quid? quòd, aqua deſtillata, etiamſi piper valdè redoleat, multaſque ſeparatione peractâ, moleculas oleoſas retineat, acredine prorſùs deſtituta, ac penè inſipida deprehenditur. B. NEUMANNUS ex integrâ piperis nigri librâ ſub deſtillatione

(*a*) p. 31.

humidâ olei drachmas tres cum ſemiſſe prodire perhibet (*a*): Attamen, aſſenſum illi in hoc paſſu præbere nequeo. Vix laudatus HEISTERUS enìm ex librâ unâ vix drachmam impetravit, & ego pariter quatuor ſolummodò ſcrupulos ex æquali quantitate elicere potui: Credo tamen, in mixtione piperis plus olei hoſpitari, quoniàm ſub deſtillatione & ſeparatione multùm receptaculo & vitro hypocleptico adhæret, multùmque etiàm, uti antea dictum, in aquâ remanet.

§. V.

Non reſidet quoque fervida piperis acredo in parte ejus gummeâ, ſed unicè in ſubſtantiâ reſinoſâ quærendâ eſt. Nam portio gummea, (priùs tamen extractâ reſinoſâ), iteratâ aquæ ſimplicis infuſione ſeparata, odore, ſapore, & virtute penitùs fermè caret, immò ipſa infuſa & extracta aquoſa prima, licet aliquam ſubſtantiæ reſinoſæ partem, intimiùs gummoſæ implicitam, ſimul contineant, debilem duntaxat ſaporem acrem, debilemque odorem aromaticum poſſident: Iufuſa contrà & extracta ſpirituoſa linguam, palatum, fauces, ac labia tantoperè urunt ac pungunt, ut inflammatio ferè metuenda ſit. Ardor quoque ſatis diu per-

(*a*) L. c. p. 985.

durat, & magna ſalivæ viſcidæ copia eli-citur. Notandum tamen, piper longum in hoc paſſu piper nigrum rotundum, & hoc iterùm album nonnihil ſuperare. Quantitates ſubſtantiæ reſinoſæ ac gummeæ in triplici ſpecie parùm differunt, & uncia una plerùmque drachmam unam & grana aliquot extracti primi ſpirituoſi, & dimidiam fermè unciam extracti aquoſi primi largitur.

§. VI.

Ad calidiſſima ac potentiſſima medicamenta aromatica, quæ vehementer partes ſolidas urendo ac pungendo, validèque humores attenuando operantur, piper referri meretur, adeòque magnam ſub uſu interno circumſpectionem poſtulat. Conducit ſaltèm ſubjectis frigidis phlegmaticis, nocet verò ſiccis, cholericis, plethoricis, & in iis itaque morbis ſolummodò locum invenit, qui ex humidâ partium ſolidarum flacciditate, & frigidâ, mucidâ, craſsâ, humorum dyſcraſiâ maximè naſcuntur. Specificè inprimis convenit in vitiis digeſtionis, ex collectâ copiosâ ſaburrâ pituitosâ oriundis, nec minùs in refractariâ febre quartanâ, cachexiâ, œdemate membrorum, catarrhis rebellibus, fluore albo diuturno &c., multùmque etiam in principio hy-

dropis humidi prodeſſe creditur. Piper rotundum nigrum frequentiſſimè, album rariùs, longum verò nunquàm apud nos cibis condimenti loco additur. In medicinâ verò uſus longi & rotundi utriuſque æquè frequens eſt. Datur in infuſo vinoſo, rariùs in pulvere, & ſi in ſubſtantiâ illud aſſumere placet, integra rotundi grana, & longum groſſiuſculè ſaltèm contuſum, deglutire præſtat. Subtilis enim piperis pulvis ventriculi rugis altiùs immergitur, & facilè, dum pertinaciter adhæreſcit, eminenti ardore ſuo inflammationem, aliaque prava pathemata, præſertìm apud ſubjecta ſicciora ac ſenſibiliora, producere valet. Doſis ſemper moderata eſſe, & à paucis granis ad dimidium ſolummodò ſcrupulum aſcendere debet. Externè cataplaſmata & emplaſtra rubefacientia, nec minùs pulveres & decocta, in paralyſi linguæ, laxitate uvulæ, intumeſcentiâ glandularum ſalivalium, odontalgiâ frigidâ catarrhali &c. adhibendâ, ingreditur.

§. VII.

Præter notiores haſce piperis ſpecies, in Officinis quibuſdam adhuc alia, quæ Piper odoratum Jamaicense, itemque *Amomum ſpurium*, *Piper Tavaſci*, *Piper Chiapæ* &c. dicitur, proſtat. Arbor,

quæ hunc fructum profert, ac ſimul quoque caſſiam caryophyllatam largitur (*a*), eſt *Myrtus arborea aromatica foliis laurinis*, in variis *Indiæ occidentalis* locis, maximè autèm in *inſulâ Jamaicâ*, adoleſcens. Baccæ maturæ nigræ ſunt, ſplendentes, in parte ſuperiori parvâ coronâ inſtructæ, juniperi baccis adhuc majores; immaturæ autèm, quas incolæ ordinariò decerpere, atque aliorſùm tranſmittere conſueverunt, minores paulò virideſque reperiuntur, & ſub exſiccatione demùm ad ſolem, primò flavum, tandemque fuſco-nigricantem colorem acquirunt. Sub cortice pulpam ſubviridem, quæ binos acinos continet, includunt, & odore denique atque ſapore ſuo caryophylla aromatica, immò nucem moſchatam quoque, cinnamomum, piper ordinarium, & baccas juniperi aliquantulùm æmulantur.

§. VIII.

In Angliâ piper Jamaicenſe magni æſtimatur, & frequentiſſimè, propter indolem temperatiorem, majoremque ſaporis atque odoris gratiam, piperis vulgaris loco, ad cibos condiendos adhibetur, tutioriſque præterea uſûs medici eſſe creditur. Principia ejus activa magis

(*a*) Conf. Cap. de Caſſia caryophyll. p. 186.

cum principiis caryophyllorum, quàm piperis ordinarii conveniunt, acredo tamèn, quæ in parte fixâ renſinoſâ præcipuè latet, longè moderatior deprehenditur: Quod eſſentiale autèm oleum æthereum attinet, cujus dimidia circiter drachma ex integrâ librâ ſub deſtillatione humidâ prodit, illud, intuitu odoris, ſaporis & gravitatis ſpecificæ, gennino oleo caryopyllorum valdè analogum eſt. Ad bina hæc principia vires unicè redeunt. In parte fixâ gummeâ enim; quæ pura, & penitùs à moleculis reſinoſo-oleoſis liberata, admodùm inertem ſaporem poſſidet, nulla virtus ſingularis quærenda eſt, licet in unciâ unâ duas ferme drachmas pondere ſuo æquet, & reſinoſam ideò, cujus unica circiter drachma adeſt, quantitate ſuperet.

§. IX.

A pipere ordinario Cubebæ Off., ſive *Cubebæ vulgares* C. B., *Cubeben*, *Haupt-Kærner*, formâ & indole non adeò quoque diſcrepant: Baccæ enìm rotundæ ſunt, magnitudine piperis granis nunc æquales, nunc paulò majores, rugoſæ, caudatæ, ſeu tenui pediculo inſtructæ, coloris fuſci, vel albicantis, vel fuſco-aut gryſeo-nigricantis, odoris fragrantis, ſaporis aromatici ac valde acris. Cortex

ſcaber exterior nucleum rotundum, lævem, compactiorem, foris fuſco-rufeſcentem, intùs albicantem, includit, & acrior propemodùm, quam ipſe nucleus, deprehenditur. Nonnulli, quòd addere placet, cubebas etiàm *Piper caudatum* vocant.

§. X.

Afferuntur ex *Indiâ orientali*, & copioſiùs inprimis in *regno Pegu*, *inſuliſque Ceylon* & *Javâ* provenire dicuntur. Planta, quam HERMANNUS itidèm ad *frutices convolvulaceos* refert, ſpecie ſaltèm non genere, à plantâ pipiferâ diſtincta eſt: Hederæ quoque inſtar, arbores ſcandit, & æquè pariter, ac vulgaris pipifera, fructus racemoſos fert.

§. XI.

Valdè activa *principia oleoſo-reſinoſa* in mixtione fovent: Activa, inquàm, oleoſo-reſinoſa; gummea quippe ſubſtantia, licet largiori quantitate, quàm reſinoſa; inhæreat, æquè, ac in præcedentibus ſimplicibus, admodùm iners reperitur, & debilem ſuum odorem, debilemque ſaporem ſubacrem atque amaricantem paucis quibuſdam particulis oleoſis, poſt evaporationem infuſi aquoſi primi in extracto relictis, partìm etiam mixtis miculis

nonnullis reſinoſis debet. Oleum eſſentiale æthereum, quod parcâ ſaltèm quantitate ſub humidâ deſtillatione elicitur, aquâ ſpecifice gravius, ſuaveolens, & indole temperatâ piperis oleo non diſſimile exiſtit. Hoc igitur præcipuam fragrantiæ, ſubſtantia fixa reſinoſa autèm præcipuam acredinis rationem in ſe continet. Nam infuſa, & extracta ſpirituoſa ipſas cubebas ſpecifico ſapore acri, aromatico, & amaricante perfectè produnt, immò extractum mixtum, poſt olei deſtillationem in veſicâ aut cucurbitâ reſiduum, priſtinam cubebarum acredinem linguæ imprimit, & fragrante ſaltèm odore aliquantulùm orbatum deprehenditur. Uncia cubebarum una plerumque drachmas duas cum ſemiſſe extracti primi ſpirituoſi, & drachmas tres extracti aquoſi primi largitur.

§. XII.

Mucum, alioſque humores viſcidos cubebæ potentiſſimè diſſolvunt, ac vegetam in ſolidis oſcillationem, moderatiorem tamen, quàm piper vulgare, excitant; hinc inter *pectoralia* quoque, *anticatarrhalia* & *ſtomachalia* medicamenta eminent, & magnam inprimis efficaciam in tumore glandularum ſalivalium, laxitate uvulæ, paralyſi linguæ, raucedine

refractariâ, tuſſi, dyſpnoeâ, aſthmate, catarrho ſuffocativo, à tenaci pituitâ, partiumque ſolidarum flacciditate oriundis, nec minùs in cephalalgâ & hemicraniâ rheumatico-catarrhali, ſuſurru aurium, affectibus ſoporoſis, rebelli febre quartanâ, cruditatibus ventriculi pituitoſis, vertigine ſtomachali, cachexiâ, hydrope aſcite recentiori, &c. monſtrant. Plerumque per ſe manducantur, vel vino infunduntur, vel groſſioribus pulveribus, immò herbæ Nicotianæ, infumum vertendæ, modicâ quantitate miſcentur. In ſubſtantiâ à granis aliquot ad ſcrupulum ſemi, in infuſo vinoſo autèm à ſcrupulo uno ad drachmam integram exhiberi poſſunt.

CAPUT XLVI.

De Caryophyllis & Antophyllis.

§. I.

CARYOPHYLLI ſive CARYOPHYLLA AROMATICA OFF., *Clous de Geroſle, Burh-Nægelein, Burh-Nelcken*, neque immaturi Arboris caryophylliferæ fructus ſunt, uti plerique hactenus crediderunt, neque initia fructuum, ſed potiùs calices florum, exſiccati, oblongi; anguloſi, nonnihil rugoſi, formâ clavum obtuſum

quodammodò referentes, in alterâ, eaque ſuperiori extremitate, quatuor apiculis ſive cuſpidulis, ſtellatìm decuſſatis, globulumque inſidentem ſive capitulum intermedium circumquaque fulcientibus, inſtructi, coloris extrinſecùs fuſci, ſubfuſci, aut rubiginoſi, intùs ſubluteo-rufeſcentis, odoris fragrantiſſimi, ſaporis grati, acris, aromatici, ac ſatis urentis.

§. II.

Globulus memoratus futuri floris rudimentum eſt, aut rectiùs oculus floris, è quatuor complicatus pelliculis, quæ ſeſe, quamprimùm calices, anteà ſubvirides, rubeſcere incipiunt, ſensìm pandunt, floremque involutum in conſpectum prodire permittunt. Valdè hi flores ſuaveolentes ſunt, & ex quatuor petalis, primò candidis, poſteà vireſcentibus, multiſque prætereâ ſtaminulis albis, piſtillum tenue & acutum, ex quadrato umbilico ſive alveolo prominentem, ubique cingentibus, componuntur. Incipiente prædictâ coloris mutatione, floribuſque nondùm evolutis, caryophylli decerpuntur, & in ſole poſtea exſiccantur, donec conſuetum colorem fuſcum aut rubiginoſum acquiſiverint.

§. III.

Quandò diutiùs in arbore relinquuntur, ut effloreſcere, ſensìmque ad fructûs maturi perfectionem pervenire poſſint, quadruplo fermè majores, craſſioreſque evadunt, & eodem ferè modo, quo calices roſarum ſylveſtrium, in baccas oblongè-rotundas, in parte ſuperiori aliquantulùm umbilicatas, ſub cortice craſſiori rubiginoſo nucleum, durum, oblongum, ſolidum prorsùs ac ſimplicem, vel ſubinde etiàm bifidum, includentes, ſive in ſic dictos ANTHOPHYLLOS, *Mutter-Nelcken*, transformantur. Ex arbore hi ipſi, ceu fructus perfecti atque maturi, partìm ſpontè decidunt, partìm flagellis &c. decutiuntur, & eodem quidèm, quo caryophylli, odore & ſapore, longè tamèn debiliori, gaudent. Superſtes præterea virtus, quod addendum duco, præcipuè in cortice reſidet, in nucleo autèm parùm ampliùs ſaporis & odoris ſentitur.

§. IV.

Arbor, quam C. BAUHINUS *Caryophyllum aromaticum fructo oblongo* vocat, folia habet, laurinis non diſſimilia, anguſtiora tamen, & plerumque ad pyri altitudinem excreſcere, vel quocunque

tamen lauro celſior eſſe dicitur. Quondàm in ſingulis propemodùm inſulis *Moluccis* uberrimus harum arborum proventus erat; noſtrâ verò ætate, poſtquàm Batavi illas in locis pleriſque extirpare, funditùſque delere allaborarunt, ſola *Amboina* eaſdem copiosè alit.

§. V.

Caryophylli aromatici adhuc integri, h. e., recentiores, & præſtantiori principio ſuo activo à fraudulentis nondùm orbati (*a*), *oleo eſſentiali* valdè ſcatent, & ſatis copioſâ pariter *ſubſtantiâ fixâ gummeo-reſinoſa* inſtructi ſunt. Acredo urens neque in ſolo ac puro oleo eſſentiali,

(*a*) In Bataviâ deſtillatores fraudulenti, caryophyllos deſtillationi integros ſubjiciunt, oleo prolecto, denuò ſiccant, & recentibus, ad lucrum augendum, miſcent, uti hoc ipſe teſtatur BOERHAAVIUS, quandò in *Chemiæ T. II. p. m.* 100. » ſcribit: » Ipſa verò corpora à deſtil» latione hac reſidua priſtinam formam colorem» que ità referunt, ut incautus quiſque ſemiſic» catos pro integris, veriſque haberet Caryo» phyllis. Quin etiàm, ſi ſinceris, oleoque ſuo » adhuc integro prægnantibus permiſcentur, im» buuntur iterùm odore, ſapore ipſoque oleo » inde attracto, ut quidèm à genuinis poſteà » diſcerni nequeant. Quà ratione etiam adulte» rari ſolent ab Aromatopolis nonnullis, qui tur» pe inde lucrum petunt. Conf. HOFFM. in » Obſ. phyſico-chym. p. 14.

neque in ſolâ ac purâ ſubſtantiâ fixâ reſinoſâ reſidet, ſed ab utriuſque miſcelâ dependet, ità tamen, ut pars reſinoſa, quæ, per ſe conſiderata, acrior, quàm purum oleum eſt, plus ad producendum ſaporem urentem conferat. Oleum æthereum, præmiſsâ caryophyllorum maceratione temporariâ in aquâ ſalsâ, ex veſicâ humiliori, ſubſtrato igne moderatiori, proportionato tamen, deſtillatum, ſatis tenue eſt, albicans, aquâ ſpecificè gravius, (ſi modicam portionem exceperis, quæ aquæ in principio innatat), odoratiſſimum, & acredine aromaticâ quidem, adeo fervente tamen, quâ vulgare Hollandicum *(a)*, vel juſtò fortiori etiam igne expulſum, pollet, neutiquàm donatum. Color albus, ſi aer ſæpiùs in vitrum admittitur, ſucceſſivè in flaveſ-

(a) Oleum caryophyllorum; quod ex Hollandiâ affertur, & in Officinis præcipuè vendibile proſtat, nunquàm purum eſt, ſed ſemper oleo quodam expreſſo, quin ipſo caryophyllorum extracto reſinoſo plus minùſve remixtum, hinc ordinario etiàm genuino ſpiſſius eſt, nec totum in ſpiritu vini ſolubile, fuſco rubicundum prætereà, & urente atque acerrimo ſapore præditum. De hoc igitur ſolummodò valent, quæ vix allegatus BOERHAAVIUS *l. c.* de ſummâ hujus olei acredine urente propoſuit, neutiquàm verò de genuino, quod Hollandico, uti expertus teſtari poſſum, longè remiſſius exiſtit.

centem, tamdemque flavo-ruſeſcentem degenerat, & fluiditas quoque aliquantulum minuitur. Libra una, ſi caryophylli bonæ notæ fuerint, plerumque uncias duas, totidemque drachmas, immo majorem adhuc, quantitatem reddit, ſi deſtillatio, aqua abſtracta rurſus ſuperfuſa, ſemel vel bis repetatur. » Ultimò. B. » HOFFMANNUS inquit (*a*), illud attendi meretur, quod ſi omne ex caryophyllis oleum prolicere velimus, opus ſit reiterare bis deſtillationem, ſuperfundendo denuò aquam, à quâ oleum ſeparatum fuit. Ita in deſtillatione ſecundâ ſæpiùs adhuc unciam & ſemiunciam, in tertiâ dimidium unciæ acquirimus. Ubi notandum, quod oleum prodiens in ultimâ deſtillatione craſſius & ponderoſius ſit eo, quod primâ deſtillatio concedit.

§. VI.

Poſt oleum eſſentiale fixa quoque principia, præſertìm potentius reſinoſum, aliquam conſiderationem merentur. Infuſum ſpirituoſum primum odorem caryophyllorum ſpecificum, debiliorem tamen, quàm ipſi caryophylli, diffundit, & colore ſubfuſco-rubicundo, ſapore acri, urente, aromatico eſt. Evaporando in-

(*a*) In Obſ. Phyſico-chym. ſelect. p. 15.

ſpiſſatum extractum relinquit rubro-fuſcum, odoratum, & valdè acri, urente, aromatico, & in receſſu nonnihil adſtringente ſapore donatum. Quandò aqua ſimplex aliquotiès ab eo abſtrahitur deſtillando, adeòque oleum adhuc inhærens prorsùs hac ratione aufertur, odorem & acredinem ſuam penitùs fermè amittit, ac valdè debile redditur; manifeſto documento, oleum fragrantiæ unicam cauſam eſſe, fervidamque acredinem, quod anteà pridèm dictum, ab olei, & reſinoſæ ſubſtantiæ miſcelâ dependere. Infuſum aquoſum rubro-fuſcum fortiùs quidèm, quàm ſpirituoſum, caryophyllos redolet, longè debiliori tamen ſapore, eoque ſubacri ſaltèm, ac paululùm aromatico, gaudet. Maſſa inſpiſſata parùm, vel nihil, differt, præterquàm, quòd coloris fuſco-nigricantis ſit, & debiliorem adhuc acredinem obtineat. Ex unciâ unâ tres fermè drachmas extracti ſpirituoſi primi, ac paulò majorem quantitatem extracti primi aquoſi obtinui.

§. VII.

Caryophylli aromatici, qui jure inter aromata calidiſſima collocari merentur, forti vellicatione, & ſingulari quodam ardore, quem tunicis ac fibris nervoſo-muſculoſo-membranaceis imprimunt,

ſolida quævis ad fortiores, celerioreſque contractiones impellunt, humores commovent, calorem, partes cruoris oleoſo-inflammabiles expandendo, intendunt, pituitam attenuant, & *exſiccante* igitur, *roborante*, ac *ſtomachali* virtute ſeſe inprimìs commendant. Magnam tamen ſub uſu interno circumſpectionem poſtulant, & in iis duntaxat morbis, qui lentorem lymphæ, abundantiam ſeri præternaturalem, flacciditatem partium ſolidarum, viſcidaſque primæ culinæ cruditates cauſas agnoſcunt præcipuas, tutò exhibentur. Præſcribuntur in infuſo vinoſo, à ſcrupulo dimidio ad integrum, & variis quoque compoſitionibus pharmaceuticis, maximè autèm ſic dictis ſpeciebus, miſcentur, nec infimum denique locum inter ciborum condimenta occupant. Tinctura ſpirituoſa calida indole ipſos caryophyllos ſuperat, & multò cautiùs adhuc, etiàm in refractariis morbis chronicis, cachexiâ v. g., œdemate membrorum, febre quartanâ, cruditatibus ventriculi pituitoſis &c., quàm ipſi caryophylli, propinanda eſt. Externè caryophylli, groſſiuſculè pulveriſati, cucuphas, pulveres cephalicos, capillis inſpergendos, ſacculos nervinos, nec minùs unguenta & emplaſtra, quorum pharmacorum alia imbecillitati capitis, hemicraniæ diuturnæ,

catarrhis

catarrhis rebellibus &c., alia tumoribus œdematoſis, affectibus paralyticis &c. medelam afferunt, perſæpè ingrediuntur, & laudata quoque tinctura magnam in ſphacelo & carie oſſium efficaciam monſtrat, ſi cum aliis appropriatis decenti quantitate miſcetur.

§. VIII.

Anthophylli, quòd ex debili protinùs odore & ſapore cognoſcere licet, caryophyllis longè remiſſiores ſunt, iiſdemque proinde in morbis, qui mitiora ad ſui curationem poſtulant, ſubſtituuntur. Nonnulli, fructus hoſce in affectibus uteri ſpecificè prodeſſe, perhibent, attamen, ſpecificæ hujus virtutis nullam ſingularem rationem invenio. Hodie rariùs in uſum vocantur, & pro meo quoque judicio prorsùs, citrà ullum ægrorum detrimentum, ex Officinis pharmaceuticis exulare poſſent.

§. IX.

De Caryophyllo Regio ſive Spicato, cujus non pauci in ſcriptis ſuis mentionem fecerunt, multa recenſere ſuperſedeo, quoniam nuſquàm ampliùs apud pharmacopolas noſtrates reperitur, & hodie quoque in ipſâ Indiâ orientali, ob parciſſimum arborum proventum, carus

non minus quàm rarus eſt. Odoris & ſaporis aromatici gratiâ vulgarem ſuperare, quoad formam verò cum eodem convenire dicitur, ſphærulâ floriferâ exceptâ, quâ deſtituitur.

CAPUT XLVII.

De Granis Cardamomi & Paradiſi.

§. I.

A Plerisque Materiæ medicæ ſcriptoribus tres quidèm, immò quatuor, CARDAMOMI ſpecies, nimirùm *Cardamomum majus*, *medium* ſive rotundum, *minus*, & *minimum* numerantur; verùm, noſtrâ ætate ſolum *Cardamomum minus*, ſive *ſimpliciter dictum* C. B., ceu præſtantius & odoratius, in uſum venit. Hoc ſiliquas ſiſtit membranaceas, triquetras, pallidè ſubluteas, in tria loculamenta diſtinctas, quibus ſemina ſeu granula, rugoſa, anguloſa, fuſco-nigricantia, aut flavo-rubentia, odoris grati, ſaporis acris, aromatici, & paululùm camphorati, includuntur. Planta, quæ fructus hoſce ſiliquoſos fert, & in regionibus Indiæ orientalis *Cananor*, *Calecut*, atque *inſula Ceylon* præcipuè creſcere dicitur, caulem habet arundinaceum, geniculatum, ad trium

pedum altitudinem plerumque aſſurgentem. Radix juſto tempore ſpicam emittit, cui flores ſubflavo-albicantes innaſcuntur, quibus tandèm ſiliquæ laudatæ ſuccedunt. Grana hæc, ſiliquis ſuis adhuc incluſa, præſtantiora ſunt, & obſcurioris coloris, exempta verò & exſiccata intra breve tempus multùm virtutis amittunt, & colorem rufo-aut ſubluteo-albicantem ſortiuntur.

§. II.

Conſtant ex partibus *oleoſis eſſentialibus, reſinoſis, gummeis*, & *multis terreſtribus*. Virtus partìm in oleo eſſentiali, partìm in ſubſtantiâ fixâ reſinoſâ quærenda eſt. Oleum mediocri quantitate adeſt, & libra granorum una, teſte NEUMANNO, (*a*) quinque vel ſex drachmas reddit. Tinctura ſpirituoſa prima, quæ flaveſcens eſt, ipſiûs cardamomi odorem ſpirat, gratumque ſaporem aromaticum poſſidet. Evaporata maſſam ſuppeditat pallidè ſubfuſcam, cardamomi grana fortiùs, quàm tinctura, redolentem, ſaporis in principio moderatè aromatici, poſteà autèm valdè acris, atque diù urentis. Uncia una mihi drachmam unam & aliquot grana dedit. In extracto aquoſo primo nihil fermè activitatis latet, idemque,

(*a*) L. c. p. 668.

licet majus pondus habeat, odore & ſapore aromatico ſpecifico penitùs deſtituitur.

§. III.

Inter ciborum condimenta non minùs, quàm medicamenta cephalica, ſtomachalia, carminativa, & cardiaca calidiora non infimum locum ſibi vindicant, & in vomitu inprimis pituitoſo, imbecillitate ventriculi, affectibus frigidis flatulentis, vertigine ſtomachali, lipothymiâ, palpitatione cordis, ab utero præcipuè atque ventriculo conſenſualiter oriundâ, cachexiâ &c. vires notabiliores exerunt. Recipiuntur inter maſticatoria, trageas, & varias compoſitiones pharmaceuticas, nec rarò quoque, ad drachmam ſemiſſem vel integrum, vino infunduntur.

§. IV.

Cardamomi ſpeciebus multi ſcriptores etiàm GRANA PARADISI, ob aliquam formæ externæ ſimilitudinem, accenſent, eaque *Cardamomum maximum* vocant; alii ex adverſo, qui magis ad ſaporem reſpiciunt, illa inter piperis ſpecies collocanda eſſe, exiſtimant. Pro meo judicio horum æquè, atque illorum ſententia quodammodò admitti poterit,

quum utraque aliquo fundamento nitatur. Quicquid interea ſit, *Grana Paradiſi* ſunt ſemina anguloſa, cardamomi vix deſcripti granis majora, coloris fuſci, aut ſubfuſco-rufeſcentis, odoris aromatici, ſaporis, piperis ferè inſtar, acerrimi ac valdè urentis. Afferuntur ex *Indiâ orientali*, & *Africâ*, planta tamen, à quibuſdam *Malaguetta* nuncupata, nondùm ſatis nota eſt, & capſulæ ſeminales ſolummodò, quibus grana hæc includuntur, magnæ, globoſæ, tumidæ, ac rubicundæ eſſe traduntur.

§. V.

A pipere, intuitu naturæ, principiorum, atque virium, parùm recedunt, ac paulò ſaltèm temperatiora ſunt. Activitas nonſolùm ad *oleum* & *principium fixum reſinoſum*, ſed ad *gummeam* quoque *ſubſtantiam* redundat. Nam extractum aquoſum primum, obſcurè ac ſordidè fuſcum, albis maculis paſsìm in ſuperficie diſtinctum, ſatis acrem ac fervidum ſaporem poſſidet, licet infuſo & extracto ſpirituoſo primo in hoc paſſu non æquiparandum ſit; quippe quæ urentem atque acerrimum ſaporem guſtûs organo imprimunt. Ex unciâ unâ circiter drachmam unam & grana aliquot extracti aquoſi, & drachmam unam, ſcrupulumque ſe-

mi extracti ſpirituoſi primi impetravi. Notandum tamen, me extractioni non grana contuſa, ſed integra adhibuiſſe.

§. VI.

Militant magis inter condimenta ciborum, quàm medicamenta, piperi nihilominùs in caſu quocunque ſubſtitui, & eodem quoque modo in uſum trahi poſſunt. Nonnulli, ſemina hæc inter grana piperis & cardamomi reſpectu virtutis, medium quaſi locum, & hiſce potentiora, illis remiſſiora eſſe, non ſine ratione credunt.

CAPUT XLVIII.

De Caſtoreo.

§. I.

CASTOREUM ſive CASTORIUM, adhuc integrum, h. e., nondùm in fruſta diſſectum, duos folliculos glanduloſo-membranaceos denotat, oblongè rotundos, in inguinibus *Caſtoris* (*a*), ovi

(*a*) Caſtor, qui etiam *Fiber*, itemque *Canis Ponticus*, Germ. *Bieber*, dicitur, amphibium quadrupes eſt, pilis molliſſimis, coloris partìm fuſci, partìm gryſei, veſtitum, ac plenè adul-

gallinacei, immò anſerini, magnitudine, naturaliter prognatos, paululùmque poſt exciſionem brevi fumigatione in camino exſiccatos, adeòque nonnihil corrugatos, intùs materiâ pingui oleoſâ, melleæ in principio conſiſtentiæ, melleique coloris, hinc inde inſtructos, valdè graveolentes, coloris flavo-fuſci, vel rubro-aut fuſco-nigricantis, ſaporis ſubacris & amaricantis nauſeoſi.

§. II.

Folliculi hi, ſive burſulæ, quas veteres, & nonnulli pariter neotericorum pro teſticulis caſtorum falsò habuerunt, & germanico proinde idiomate *Biebergeil* appellarunt, apud caſtores, mares æquè, ac fœminas, reperiuntur, & peculiaris ſubſtantiæ corpora ſunt, à teſticulis planè diverſa. Veri enim teſtes, apud caſtores mares obvii, & ovum columbinum magnitudine vix æquantes, ſpecifico caſto-

tum, ſuis ſex circiter menſium magnitudinem habet. Capite, quod dentibus longis & acutis armatum eſt; murem Alpinum vel lutram, caudâ vero, quaſi ſquammoſâ, & ordinariò pilis denudata, integrum piſcem refert. Pedes breves ſunt, anterioreſque melis vel canis, poſteriores verò anſeris, vel oloris pedibus non diſſimiles deprehenduntur. Conf. B. HILSCHERI *Diſſ. de Caſtorii naturâ & genuinâ in praxi medicâ uſu p. 5.*

rei odore & ſapore penitùs deſtituuntur: Texturam præterea vaſculoſo-tubuloſam obtinent, & ità intrà abdominis cavitatem locati ſunt, ut citrà necem animantis excindi nequeant; memorati folliculi autèm utrinque in inguinibus, alter nimirùm in dextro, alter in ſiniſtro inguine, ſtatìm ſub cute excreſcunt, nec ullo modo cum mentulâ communicant. Præter binos hoſce folliculos majores, duo adhuc minores adſunt, qui ſolâ tamen pinguedine repleti inveniuntur.

§. III.

Laudata amphibia in ripis fluminum majorum atque lacuum ſua exſtruunt domicilia, & in *Pruſſiâ* atque *Poloniâ* circa Viſtulam, in *Moſcoviâ*, *Siberiâ*, & *Tartariâ* circà Boryſthenem, Dvinam, Tânaim, Obium, Wolgam, & Pontum Euxinum, in *Galliâ* circà Rhodanum, nec minus in *Canadâ*, & *Novâ Angliâ* magno inprimis numero occurrunt, immò, ipſa *Germania* noſtra, circà Rhenum, & Albim, præſertim in *Ducatu Magdeburgico*, multos caſtores alit. Victum ſuum magis in terrâ, quam aquâ, quærunt, & arborum fructibus atque corticibus præcipuè delectantur.

§. IV.

Pro regionum atque climatum diverſitate caſtorei bonitas differt: Optimum cenſetur *Pruſſicum* & *Polonicum*, huic *Ruſſicum* ſuccedit, & infimo demùm loco *Americanum* collocatur. Pruſſicum genuinum reliquas ſpecies penetrante odore & ſapore, viribuſque medicis magnoperè ſuperat: Genuinum, inquam; caſtoreum enim ad illas merces pertinet, quæ à fraudulentis, lucri majoris cauſâ, creberrimè corrumpuntur. Maſſam ſcilicet ex gummatibus, gummi ammoniaco v. g. opopanace, ſagapeno &c. componunt, eamque pinguibus folliculis caſtorinis poſteà inſuunt. Mangonium hoc odor & ſapor detegunt, qui in caſtereo genuino longè fortiores, quàm in adulterino, deprehenduntur. Subindè etiàm, ad pondus augendum, arenam, globulos plumbeos, & ſimilia corpora ponderoſa immittunt, quæ fraudes, niſi folliculi aperiantur, non facilè detegi poſſunt.

§. V.

Circa deſignandas partes caſtorei conſtitutivas, præſertìm activas, ſcriptores medici plus minùſve diſſentiunt: Alii enim eidem cum HERMANNO (*a*) *ſal*

(*a*) Cynoſ. Mat. Med. p. 309.

volati'e penetrantiſſimum, pinguedini incluſum, aut cum LEMERIO (*a*) *copioſum ac penetrans oleum, & ſal volatile*, alii cum ETTMULLERO (*b*) & VALENTINO (*c*) *ſal volatile oleoſum*, vel etiàm, uti B. HILSCHERUS fecit (*d*), *partes ſalinas volatiles, ſulphur copioſum explicantes*, tribuunt. Quòd me attinet, nullas particulas ſalinas explicitas admitto, ſed caſtoreum, *ſtrictè ità dictum*, maſſam nempè fuſcam, exſiccatione induratam, adeòque fragilem, folliculis incluſam, & adhærente pinguedine liberatam, ſoliſque membranulis tenerrimis permixtam, ex partibus *terreis, reſinoſis, gummeis* ſive mucilagineis, & *oleoſo-inflammabilibus* conſtare, arbitror. Oleum ſubſtantiale tam exiguâ quantitate adeſt, ut vix, aut ne vix, in ſubſtantiâ monſtrari queat, niſi magna caſtorei quantitas unâ vice humidæ deſtillationi ſubjiciatur; adeò tamen ſubtile eſt, adeòque mobiliſſimus particulis ſpirituoſis refertum, ut unica guttula, in halitus reſoluta, magnum aeris ſpatium ſpecifico caſtorei odore replere valeat. Huic igitur principio odor, & vires, quibus to-

(*a*) Lib. ſæpius cit. p. 261.
(*b*) V. Coll. Pharmaceut. in Schroeder. ſub voce Caſtor.
(*c*) In Muſ. Muſeor. p. 474.
(*d*) In Diſſ. cit. p. 15.

tum caſtoreum, ejuſdemque extracta pollent, unicè adſcribi merentur. Inertes partes terreæ dimidium ponderis explent, gummeæ verò ac reſinoſæ fixæ ità invicem mixtæ inveniuntur, ut pondera earum exactè determinari nequeant. Obſervante enim NEUMANNO *(a)*, una caſtorei uncia, ſive aquâ primùm, ſive ſpiritu vini rectificatiſſimo extrahatur, drachmas duas & ſcrupulum unum extracti ſuppeditat, ità tamen, ut ſpirituoſum primum unguinoſum, & ſatis quoque, ob retentas, implicitaſque multas particulas oleoſo-ſpirituoſas activum, aquoſum verò fragile, ſiccius, &, ſaporis non minùs, quàm odoris intuitu, longè debilius reperiatur. Extracta ſecunda, propter inertiam ſuam, nullâ amplius conſideratione digna ſunt, immò, ipſa extracta prima odore & virtute ſpoliantur, quandò aqua ſimplex ſemel vel aliquotiès ab illis abſtrahitur, adeòque partes oleoſæ ſpirituoſæ, quæ ſolæ, uti anteà dictum, activitatis, & fragrantiæ rationem in ſe continent, penitùs ſeparantur.

§. VI.

Multi maximis hoc pharmacum laudibus extollunt, multi prorsùs contemnunt: Hi illud medicamentum *famoſum* quidèm,

(*a*) L. c. p. 1232.

eſt *nimis fumoſum* eſſe, & citrà artis medicæ detrimentum ex Officinis pharmaceuticis exulare poſſe, credunt (*a*); illi ex adverſo vires planè egregias *ſedativas, anodynas, antiſpaſmodicas, nervinas, cephalicas, carminativas, uterinas,* & *anthyſtericas* eidem adſcribunt, adeòque uſum ejus in morbis variis, maximè autèm in convulſionibus partium, epilepſiâ, apoplexiâ, affectibus ſoporoſis, paralyſi, vertigine, palpitatione cordis, cardialgiâ, colicâ, paſſione hypochondriacâ, ſuffocatione hyſtericâ, ſingultu, & cachexiâ virginum, præſtantiſſimum eſſe, contendunt. (*b*) Pro meo judicio utriuſque ſen-

(*a*) » Caſtorium, RIVINUS *ſcribit*, ſanè » mulierculis, quibus ſuaveolentia diſplicent, » negare nolim: ſi modo medici politiores non » delectentur ejuſmodi ſordibus. Sit ita, egregiè » fœtere, necare vermes, expellere omnis gene» ris exanthemata, pollere facultatibus nervi» nis & uterinis, quid tùm poſtea? non deſunt » alia, etiàm ſi caſtoreo carerent officinæ &c. » Vid. *Diſſ. ejus de Medicamentor. officinal. cen» ſuâ r cap. II. de nauſooſis* §. 8.

(*b*) » Vis ejus, ETTMULLIERUS *loco vix alle» gato inquit*, fundata eſt in ſale admodùm oleo» ſo acri & penetrante, & ſenſus graviter affi» ciente. Undè inprimis ad affectus nervinos do» loroſos & capitis multùm valet, ubi ſenſuum » hebetatio adeſt, quos fortiter ferit, ſpiritus » etiàm animales torpidos excitat, indeque in le» thargo, paralyſi, apoplexiâ, epilepſiâ, & qui-

tentiæ patroni, hi laudando nimiùm, illi vituperando, juſtos limites transgrediuntur. Pollet omninò caſtoreum, propter tenerrimum, mobiliſſimumque principium ſuum oleoſum, & expanſivum ſpirituoſum, viribus *diſcutientibus*, *commoventibus*, & *anodynis*, ideòque in morbis memoratis, aliiſque, ſuppoſitâ tamèn frigidâ magis, quam calidâ cauſâ materiali, non contemnendum præſtare variali, non contemnendum præſtare auxilium: Quòd in iis autèm promiſcuè, h. e., præſentę causâ quacunque, in uſum trahi poſſit, concedere nequeo,

» buſvis affectibus convulſivis, tàm internis, » quàm externis, aphoniâ, vertigine caſtorium » frequentiſſimi & egregii uſûs eſt, quocunque » modo adhibitum, imò eſt nobiliſſimum reme- » dium carminativum, & flatuum diſcuſſivum, » unde in affectibus inteſtinorum & abdominis » torminoſis & flatuoſis, inflatione ſtomachi v. » g., colicâ flatulentâ, paſſionibus hyſtericis, » ſuffocatione hypochondriacâ &c. ſacra anchora » eſt, ſive externè appenſum, ſive internè pro- » pinatum, acidum in primis viis, præprimis ex » pancreate, & quocunque in corpore humano » corrigit, motuſque convulſivos potenter ſiſtit » & compeſcit. Ulteriùs in aurium tinnitu, aſth- » mate convulſivo, epilepſiâ uterinâ, aliiſque » morbis uteri, in ſpecie pro uſu pellendi fœ- » tum & ſecundinas, ciendi menſes ſuppreſſos, » & cum difficultate ac variis abdominis pathe- » matibus fluentes, ſiſtendi mulierum dolores » poſt partum, & promovendis lochiis aperto » conſilio datur, & cum myrrhâ ſociatur. &c.

dùm affectus memorati perſæpè à causâ calidâ biliosâ, vel etiàm ab abundantiâ, orgaſmo & congeſtione ſanguinis, ſimilibuſque cauſis, quæ expandentia minimè perferunt, nunc proximè, nunc remote, oriuntur.

§. VII.

Pro uſu interno pulveribus quidèm, electuariis, ac pilulis, ad grana aliquot, additur, optimè tamen in eſſentiâ, à decem ad triginta guttas, exhibetur. Externè inter odoramenta anthyſterica locum occupat, nec raro quoque emplaſtra & unguenta roborantia, nervina, antepileptica, antiſpaſmodica &c., itèmque pulveres errhinos atque cephalicos ingreditur.

§. VIII.

Cum ipſo caſtoreo, quoad principia volatilia, Axungia ſive Pinguedo castorei, quæ in folliculis minoribus ſola reperitur, in majoribus verò ſubſtantiæ duriori, ſeu caſtoreo propriè ita dicto, paſsìm adhæreſcit, indèque abraditur, liquatur, poſteàque ſeorsìm aſſervatur, convenit. Penetrantem enim caſtorei odorem & ſaporem ſpecificum poſſidet, nec ullo igitur modo dubitandum eſt, quin ſubtiliſſimis particulis oleoſo-ſpirituoſis,

ſimilibuſque viribus inſtructa ſit. Internè ob nauſeam, quam aſſumentibus creat, nunquàm præſcribitur, externè autèm frequentiſſimè unguentis *nervinis*, *antiparalyticis*, *antiſpaſmodicis*, *antepilepticis*, *anticolicis* &c. miſcetur, immò haud rarò per ſe contrà ſingultum & colicam flatulentam, convulſivam, hyſtericam, regioni umbilicali & hypochondriis, vel ſpinæ etiàm dorſali, præſente epilepſiâ, inungitur.

CAPUT XLIX.

De Moſcho & Zibetho.

§. I.

MOSCHUS, *Bieſam*, *Muſc*, eſt ſubſtantia grumoſa, ſicca, contactu tamen nonnihil pinguis, ſanguini exſiccato & in fruſtula minima diffracto quodammodò ſimilis, coloris fuſco-aut ferrugineo-nigricantis, ſaporis ſubacris amaricantis, odoris balſamici fragrantiſſimi.

§. II.

Eximitur è naturali quodam folliculo, rotundo, duro, piloſo, qui apud ſic dictam *Capreolam* ſive *Dorcadem moſchi-*

feram (*a*) in abdomine propè inguina, ovi gallinacei magnitudine, excreſcit. Vivunt hæc animalia in regnis *Thibet*, *Pegu*, *Tunquin*, pleribuſque *Chinæ* & *Indiæ orientalis* tractibus, immò in *Siberiâ* & & *Tartariâ* notabili hinc indè numero obvia ſunt. Moſchus *orientalis*, præſertìm in regno Thibet collectus, moſchum *Ruſſicum*, ex Siberiâ &c. allatum, partium volatilium ſubtilitate atque copiâ, adeòque odoris etiàm fragrantiâ, longè ſuperat, & multò cariori proinde pretio ven-

(*a*) Animal mochiferum neque capris ſylveſtribus, neque dorcadibus perfectè accenſeri poſſe, ſed ſingulare quadrupes eſſe, tùm corporis totius tùm partium nonnullarum forma à capris & dorcadibus diſtinctum, quidam rerum naturalium ſcriptores dudùm agnoverunt: „ Animal moſchi, „ JOH. CYPRIANUS *in Cont. Hiſt. Animalium* „ FRANZII *T. I. p.* 749. *inquit* i. e., pretioſi ac „ ſuavis adoramenti illius in Indiâ, Tartariâ, „ Sinâ, Aldrovandus capris accenſet, alii capreis „ annumerant, alii leproſis aut vulpis figurâ de- „ cribunt. Qui inter diverſas ejus ab authoribus „ productas icones eam, quæ exactiſſima putatur „ à Luca Schrockio Med. D. & Phyſico Auguſta- „ no, recentiſſimo, ſolertiſſimoque Moſchi ſcru- „ tatore, intuetur, inter capras non refert, nec „ inter capreolos, cum barbâ & cornibus ca- „ reat, exertos etiam dentes, quibus animal mo- „ ſchiferum inſtructum, capreolorum, dorca- „ dum, cervorumque genus nullum oſtendat. „ Cruribus & pilis capreolum repræſentat, vul- „ tus lupinus eſt, collum camelinum. &c.

ditur. Fraudulenti præſtantiorem moſchum orientalem viliori Ruſſico, vel etiàm, ad pondus augendum, ſanguine exſiccato, terrâ Japonicâ, ſtercoribus murium &c. miſcent; quæ mangonia, ſi materiæ peregrinæ modicâ quantitate additæ fuerint, interdùm difficillimè cognoſcuntur.

§. III.

Scatet ſingulare hoc concretum *particulis tenerrimis, mobiliſſimis, fragrantiſſimiſque oleoſo-ſpirituoſis*, quæ *fixiori matrici gummeo-reſinoſo-terreæ* plus minùſve involutæ ſunt, indeque ſensìm exhalando ſecedunt, & aerem circumfuſum, aliaque corpora, quibus ſeſe inſinuant, ſpecifico moſchi odore valdè imbuunt. Subtilitas earum maxima omninò, ac prorsùs ſtupenda eſt: Unicum quippe moſchi granum per aliquot annos abſque intermiſſione fortem diffundit odorem, & integram pulveris cujuſdam inodori libram, ſi intimiùs triturâ miſceatur, odore fragrante imprægnare valet. Moleculæ fixæ reſinoſo-gummeæ unam, terreæ inertes alteram fermè totiùs ponderis partem dimidiam conſtituunt. Priores odoratiſſimo principio volatili admodùm turgidæ, & tantoperè invicem mixtæ inveniuntur, ut aquâ non minùs, quàm ſpiritu vini

rectificatiſſimo maximam partem ſolvi poſſint: Gummea tamen ſive mucilaginea ſubſtantia paulò majori quantitate, quàm reſinoſa, adeſſe videtur, quoniam moſchi drachma una plerumque grana viginti quatuor extracti primi aquoſi, & unicum ſolummodò ſcrupulum extracti ſpirituoſi primi fœneratur (*a*). De *volatilibus particulis ſalinis*, quæ oleoſo-ſpirituoſis inflammabilibus ſociatæ cenſentur, multa addere nolo, quum natura earum nondùm ſatis innotuerit: Si paucis tamen, quid ſentiam, dicere licet, urinoſæ eaſdem indolis eſſe, arbitror. Credo quoque, præter urinoſas, maſſæ fixiori tenerrimas quaſdam *ammoniacales* inhærere, quoniam affuſo oleo tartari per deliquium halitûs urinoſi veſtigia notantur, & tenerrimum præterea ſal ammoniacale, niſi omnium, certè tamen plerarumque, partium animalium mixtionem ingreditur.

§. IV.

ZIBETHUM *Giebeth*, *Civette*, eſt ſubſtantia unguinoſa, pallidè flaveſcens, conſiſtentiâ mel aut butyrum æmulans, ſaporis ſubacris, odoris balſamici fragrantiſſimi. Pretioſa hæc pinguedo apud *Animal Zibethicum*, quod nonnulli, propter

(*a*) Conf. Neumann. L. c. p. 1289.

aliquam formæ ſimilitudinem (*a*), etiàm *Felem* aut *Catum Zibethicum*, *Catum odoriferum* &c. vocant, è ſanguine, & quidèm in certo folliculo glanduloſo, apud mares inter anum & penem, apud fœminas inter anum & pudenda, ideòque in perinæo, naturaliter ſito, atque in duos loculos diviſo, ſecernitur, indeque, largiùs collecta, vel ſponte per ductum excretorium effluit, vel ab ipſo animante, quamprimùm in loco moleſtum ſentit pruritum, vi exprimitur, arborumque truncis ac ramis, aliiſque corporibus ſolidis ſub folliculi prurientis affrictu illinitur, vel certis etiàm temporibus, apud capta nimirum, cancellis incluſa, atque nonnihil cicurata hujuſmodi animalia, è laudatis loculis, parvi cochlearis ope, eximitur. In locis ſylveſtribus collectio

(*a*) Animalia Zibethica in *Indiâ orientali*, *Chinâ*, *Braſiliâ*, aliiſque *Aſiæ*, *Africæ*, & *Americæ* regionibns ſylvarum incolæ ſunt, & magìs vulpem, quàm felem, corporis formâ referunt. Caput habent longum, dentes nigros & acutos, pedes breves, caudam prolixam ac ſatis piloſam. Pelle teguntur cinerei coloris, ſtriis tamen ac maculis nigris, præſertìm apud fæmellas, eleganter diſtinctâ. Animalia admodùm fera ſunt, & capta igitur, & cancellis incluſa, difficiliùs paulò manſueſcunt. Zibethum orientale, quod addere placet, occidentali ſive Americano præſtantius eſſe dicitur.

non tædioſa ſolùm, ſed etiàm parciſſima eſt, quoniàm animalia Zibethica, ex antris ſuis egreſſa, hinc inde curſitant, arboreſque ſcandunt, & promanantem itaque, vel expreſſam materiam unguinoſam ſparsìm, & exiguâ duntaxat quantitate arboribus &c. affricant. In principio, quòd monendum duco, Zibethum colorem albicantem habet, aliquandiù verò aſſervatum, flaveſcentem, tandèmque ſubfuſcum induit.

§. V.

Ex duplici ſaltèm principio, altero nimirum *ſpirituoſo, mobiliſſimo, oleoſo-inflammabilis naturæ*, altero *craſſiori, pingui, unguinoſo*, conſtat, Hoc involucrum quaſi, ſeu receptaculum conſtituit, illud maſſæ fragrantiam, & præcipuam activitatem largitur. Portio ſpirituoſa, iteratâ deſtillatione humidâ, maximam quidèm partem à ſpiſſiori ſubſtantiâ ſeparatur, & aquam tranſtillantem fragrantiſſimo odore imbuit, ob ſummam tamen teneritudinem ac mobilitatem, in molem conſpicuam redigi, adeòque relativum quoque ejus pondus exactè determinari nequit.

§. VI.

Parùm vel nihil diſcriminis, intuitu

virium & uſûs, moſchum & Zibethum intercedit, præterquàm, quòd Zibethum odore ſuo faciliùs, quàm moſchus, nauſeam creet. Cruorem, fluidum nerveum, ceteroſque humores mirificè expandunt, & forti hac expanſione perſæpè capitis dolorem, vertiginem, lipothymiam, apud plethorica inprimis ſubjecta, provocant, immò, ſolùs odor eorum multis, tàm maſculini, quàm fœminini ſexûs, hominibus, maximè autem fœminis hyſtericis adeò adverſatur, ut eundem citrà animi deliquum, ſummamque anxietatem, diù perferre nequeant: Hinc per ſe etiàm rariſſime, vel nunquàm, à medicis providis præſcribuntur, ſed aliis tantumodò medicamentis, tàm internis, quàm externis, ſpiritus v. g., aquis ſpirituoſis, ſpeciebus, rotulis, morſulis, balſamis liquidis, & ſpiſſiuſculis, unguentis, emplaſtris, maſſis odoratis, pulveribus cypriis &c., doſi valdè exiguâ adduntur. Notandum tamen, moſchum Zibetho in hoc paſſu præferri, & longè frequentiùs laudatum medicaminum condimentum odoriferam conſtituere.

(*a*) Paulus Hermannus moſcho vires analepticas, cardiacas & anthyſtericas tribuit. Sed, quomodò illæ cum memoratis, frequenti experientiâ ſatis comprobatis effectibus conciliari poſſint, non intelligo, faciliùſque fragrantiſſi-

CAPUT L.

De Succino & Ambra.

§. I.

SUccinum Off. *Birnſtein, Ugtſtein, Succin, Ambre jaune*, eſt bitumen minerale, durum, ſplendens, nunc opacum, plùs minùſve pellucidum, eminente vi electricâ præditum, coloris vel flavi, aut flaveſcentis, vel albi, vel flavo-rubicundi, immò interdùm, tametſi paulò rariùs, ſubflavo-virideſcentis odoris, ſi prunis injicitur, aut panno ſaltèm villoſo &c. fortiùs affricantur, grati balſamici. Dicitur etiam *Carabe*, *Karabe*, itemque *Electrum*, *Gleſſum*, *Ambra citrina*, *Ambra occidentalis* &c.

§. II.

In variis quidèm regionibus, *Angliâ* nimirum, *Poloniâ*, *Hungariâ*, *Moraviâ*, *Bohemiâ*, *Italiâ*, *Sileſiâ*, *Saxoniâ*, *Marchiâ Brandenburgicâ*, nec minùs circa mare Balthicum in *Livoniâ*, *Finnoniâ*, *Curlandiâ*, *Holſatiâ*, *Daniâ*, *Sueciâ* &c. majora & minora ſuccini fruſta perſæpè re-

mum hoc concretum inſultus hyſtericos & lypothimias accerſere, quam profligare, credo.

perta fuerunt, immò hodienùm in tracti-
bus arenoſis ſubindè reperiuntur, aut for-
tuitò etiàm inter arandum ac fodiendum
è terrâ eruuntur, nullibi tamen in recen-
ſitis telluris tractibus tantâ copiâ occur-
runt, ut pharmacopoei & artifices ne-
ceſſariam indè quantitatem petere poſ-
ſent, ſed ſola *Pruſſia* gentibus pleriſque
copiam deſideratam largitur. Hìc enim à
piſcatoribus è mari Balthico prope littora
Sudavica ſingularibus retibus copiosè ex-
trahitur, partìm etiàm, poſtquàm, borea
aut Zephryro flante, à commoti pelagi
undis major vel minor portio in littus
ejecta fuit, ex arenâ colligitur, partìm in
Sambiæ locis quibuſdam, à mari magis
minuſve diſſitis, è tellure, cujus viſcera
venæ bituminoſæ ſucciniferæ hinc inde
perreptant, effoditur. In ſtratis ſive ve-
nis hiſce, quæ ex arenâ, vitriolo martia-
li, aut ejus tamen minerâ, & nigrâ ma-
teriâ ceſpitoſo-bituminoſâ, petroleo præ-
gnante, lignumque foſſile habitu exter-
no atque formâ æmulante, conſtant, il-
lud quoque ſuccinum, quod in fundo
maris reperitur, ſuos natales habet, &
inde ſaltem ab aquâ marinâ, per ſubter-
raneos cuniculos intrante, eluitur: Hinc
ratio quoque manifeſta eſt, cur ſucci-
num majori duntaxat copiâ propè littora
obvium ſit, in locis verò maris Balthici,

à promontorio Sudavico, laudatiſque venis ſucciniferis longiùs remotis, rariùs inveniatur.

§. III.

Ad naturalem ſuccini mixtionem, ſive album, ſive aureum, flaveſcentem, flavo-ſubviridem, aut flavo-rubicundum, ſive alium adhuc colorem (*a*) obtineat, ſemper *petroleum* & *acidum vitrioli* concurrunt, ità tamen, ut parùm quoque *terræ* & *aquæ* in conſortium recipiant. Petroleum, cujus color aureus, & interdùm quoque, quanquàm rariùs, albicans, aut flaveſcens, rubicundus, virideſcens &c. exiſtit cum parte terreâ baſin præbet, & præcipuam diverſi coloris rationem in ſe continet, acidum vitrioli verò, ſub halitùs, aut tenuis liquoris formâ

(*a*) Quamvìs HARTMANNUS, octoginta ſuccini ſpecies, colore plus minùſve diſtinctas, reperiri, in *Hiſtoriâ Succini Pruſſici* referat; certo tamèn certius eſt, omnes ac ſingulas de albo, flavo, rubente, & ſubviridi colore præcipuè participare, & prædictam igitur varietatem à ſingulari ſolummodò, ac diverſiſſimâ colorum memoratorum exaltatione & miſcelâ dependere. Nam, quòd ſic dictum *Succinum nigrum* attinet, illud *Gagatæ* aut *Aſphalti* ſpecies, vel aliud quoddam peculiare bitumen foſſile eſt, nec ullum ideò locum inter ſuccini veri ſpecies ſibi vindicare poteſt.

paulatìm

paulatìm ſeſe inſinuans, maſſam terreo-oleoſam in corpus ſolidum coagulat. In principio, h. e., poſt primam coagulationem, fruſta ſuccini, quod variæ obſervationes, alibi recenſitæ, abundè comprobant, aliquâ adhuc mollitie ac friabilitate gaudent, & in aquâ demùm marinâ, vel ſensìm quoque in ipſis ſtratis aut venis ceſpitoſo-bituminoſis perfectè indureſcunt.

§. IV.

Laudata ſuccini elementa, quoad qualitatem & proportionem, deſtillatione ſiccâ facilè demonſtrantur. Quandò ſuccini enìm portio in retortam vitream aut terream loricatam, carbonibus immediatè imponendam, abſque additamento immittitur, & ignis ſucceſſivè augetur, primò liquor ſpirituoſus aqueo-acidulus cum oleo ſubtiliori, leviori, volatiliori, clariori, flaveſcente, deinde oleum rubicundum mediæ conſiſtentiæ, tandèmque craſſius, gravius, fuſco-nigricans, prodeunt. Oleo maximam partem expulſo, ſal ſiccum, volatile, albicans, pingue, acidulum, aſcendit, & collo retortæ, partìm etiàm receptaculi parietibus adhæreſcit, & nihil itaque, niſi pauca materia carbonaria terreſtris in retortæ fundo remanet. Oleum ſubtile, ſtatìm in

principio deſtillationis prolectum, in ſpiritu vini rectificatiſſimo ſolvitur, adeòque indolem magìs æthercam, & teneriorem texturam prodit, craſſius verò ſolutionem in eodem, quoad maximam partem, reſpuit. Secundùm accurata B. NEUMANNI examina ſuccini vulgaris libra una duodecìm fermè uncias olei, unciam unam cum ſemiſſe phlegmatis, unciam unam capitis mortui terreſtris, & quatuor circiter drachmas cum dimidiâ ſalis aciduli ſuppeditavit (*a*). Quicquid circà totum pondus deficit, procul dubiò ad volatilia principia aqueo-ſalino-oleoſa pertinet, & partìm per vaſorum commiſſuras ſub halitûs formâ penetravit, partìm in vaſis, parietibus hinc inde adhæreſcens, relictum fuit.

§. V.

Egregias vires *nervinas*, *cephalicas*, *cardiacas*, & *uterinas* bituminoſum hoc concretum in corpore humano exerere, & urinam quoque, fœtum, & ſecundinas potenter pellere, medicorum plerique hactenùs crediderunt. Verùm, ſi de ſuccino, in ſubſtantiâ exhibito, ſermo eſt, aſſenſum meum ſimpliciter largiri nequeo, quoniam in ventriculo, etiamſi in pulverem tenerrimum redactum ſit, à

(*a*) Vid. Lect. ejus de Succino.

liquore gaſtrico nunquàm perfectè ſolvitur, ſed modicâ ſaltèm ſubtilioris ac volatilioris ſubſtantiæ oleoſo-ſpirituoſo-inflammabilis odoratæ portio extrahitur, partìm etiam blando ventriculi calore expellitur, & in halitum tenerrimum mutatur. Pars rudior indiſſolubilis vaſa bibula & lactea ſubire nequit, & neceſſariò iterùm cum excrementis alvinis excludi debet, pars reſoluta verò atque halituoſa ad ſanguinem quidem; tùm filtrando, tùm inhalando, penetrat, ibidemque leniſſimam comotionem ac diſcuſſionem præſtat: An indè autem laudatæ vires nervinæ, cephalicæ, cardiacæ, diureticæ, uterinæ atque pellentes ſufficienter deduci queant, judicent ſagaciores. Ego ſanè rationem ſufficientem non invenio, & ſuccinum itaque inter debilia ac parùm activa nervina referendum eſſe, arbitror. Nolo tamen dicta ad tincturam extendere, quæ mobilibus particulis oleoſo-inflammabilibus largiùs imprægnata eſt, & vegetiorem omninò operationem exercet, præſertìm cùm activitas ejus ſpiritûs vini connubio, ac ſimul inhærente ſale alcalico, quòd plerumque ſub extractione additur, haud parùm intendatur. Externè ſuccini integri uſus majoris fermè momenti eſt, dùm uſitatiſſimum, præſtantiſſimumque ſuffi-

migiorum ingrediens conſtituit, quæ contrà aerem corruptum, dolores partium rheumaticos, catarrhos, tumores partium œdematoſos, & frigida uteri vitia in auxilium vocantur.

§. VI.

Ad bituminum mineralium cenſum AMBRAM SOLIDAM quoque referre nullus dubito, etiamſi ſcriptorum aliqui de animali, alii de vegetabili ejus origine tàm multa ac varia tradiderint, ut numeroſiſſimæ inde hypotheſes enatæ fuerint (*a*). Pro meo judicio Ambra ſtrictè ita dicta non genere, ſed ſaltèm ſpecie, à ſuccino differt, & corpus ſiſtit opacum, ſplendore deſtitutum, leve, ſiccum quidem ac fragile, contactu tamen nonnihil pingue, ad ignem facile liqueſcens, totum ferè inflammabile, in manu calidâ, ceræ inſtar, molleſcens, rarò lævis, ſed difformis plerumquè ſuperficiei, odoris ſuaviſſimi, ſaporis nulliûs ſingularis, coloris vel albi, vel griſei, vel flaveſcentis, cinereo-nigricantis, fuſci, nigri, aut variegati. Ambra griſea, præſertìm ſtria-

(*a*) Plura de diverſis opinionibus, quæ circa originem ac geneſin Ambræ ſucceſſive innotuerunt, in KLOBII *Ambrologiâ*, & adhuc melius in NEUMANNI *Lectione de Ambrâ* videri poſſunt.

tâ, aut maculis albicantibus, flaveſcentibus, aut nigricantibus donata, cenſetur optima, nigra verò & perfectè alba ignobilior exiſtit (*a*). Subindè roſtra avium, ſpinæ piſcium, aliaque heterogenea inhærent, nec raro quoque fruſta majora & minora foris cruſtâ nigricante obducta ſunt.

§. VII.

Affertur ambra præcipuè ex *Indiâ orientali*, ubi in variis oceani locis, maximè autèm juxtà *promontorium Comorinum*, propè *littora Æthiopiæ & Japoniæ*, itèmque circà *inſulas Sumatram*, *Borneo*, *S. Laurentii*, *Mauritii*, & *pleraſque Moluccanas*, à piſcatoribus, nautis, aliiſque ex

(*a*) » Ambræ, KÆMPFFERUS *Amoenit. exot.* » *p.* 633. *ſcribit*, ex venarum ſubterranearum » diverſitate; multa varietas eſt, & ſuis quæque » regionibus propria; adeò, ut ex ejus inſpectione etiàm natale littus, quo recepta ſit, à gnaris cognoſci poſſit: perindè ut exercitatiores » oenopolæ vini deguſtati provinciam indicant. » Alia enìm bitumini crudiori, aſphalto, vel » naphtæ atræ exſiccatæ ſimilior eſt, adeòque nigrior, denſior, gravior, vel minùs; alia, ex » nobiliorum particularum admiſſione, candidior, carior, levior, vel minùs; alia ſæpe » fungoſa admodùm, ut acutiſſimus *Scaliger*, Serapionem amplexus, ambram non ineptè pro » fungo maris habuerit, &c.

aquâ marinâ, cui per intervalla, prægreſſa inprimìs forti pelagi agitatione, hinc in fruſta minora & majora (*a*) innatant, extrahitur, vel ſubindè etiàm in littore, ejuſdemque cavernis reperitur. Sensìm fruſta memorata è fundo maris, poſtquàm à ſubterraneâ ſuâ minerâ, undis inprimis vehementiùs ſævientibus, violenter avulſa, & abrepta fuerunt, ad ſuperficiem aſſurgunt, eorumdemque alia in matrice ſuâ dudùm indurata prodeunt, alia, quòd inhærentia heterogenea, maximè autèm ſpinæ piſcium, & parva avium roſtra ſatis teſtantur, aliquantulùm adhuc mollia in aquam transferuntur. Orca, animal marinum ex piſcium cetaceorum familiâ, ambræ fruſta, aquæ innatantia, perſæpè deglutire, nec raro iterùm evomere, aut per alvum reddere dicitur; hinc ambram quoque in folliculo ſeu cyſtide quadam ventriculi apud piſces hoſce generari, multi, quanquàm abſque ſufficienti ratione, crediderunt. Ambra cæteroquìn, ab orcâ deglutitâ priùs, ac denuò ejecta, vel etiàm ex piſce occiſo exempta, reliquis ambræ ge-

(*a*) De grandioribus ambræ fruſtis, quæ aliquot libras, integrum centenarium, quin aliquot ſubinde centenarios pependerunt, NEUMANNUS *L. c.* multa exempla ſpecialia, à variis ſcriptoribus, fide dignis, ſuggeſta, attulit.

nuinæ ſpeciebus longè ignobilior eſt, quoniam odorem debiliorem, fœtido peregrino mixtum, ſpirat, & rariorem præterea friabilioremque texturam obtinet (*a*).

§. VIII.

Collectores & mercatores fraudulenti ambram genuinam, præſertìm recentem, maſſæ farinaceæ inſtar molliuſculam, variorum corporum miſcelâ perſæpè corrumpunt, vel ſpuriam prorsùs ex pice, cerâ, reſinâ, ſtorace, ladano, benzoe, ſuccino, moſcho, ligno aloes, ſimilibuſque componunt, & ignaris ſeorsìm pro verâ vendere, vel genuinæ tamen miſcere haud erubeſcunt. Emptor itaque, ſi fraudes craſſiores evitare velit, ad habitum externum, conſiſtentiam, liqueſcen-

(*a*) Poſtremæ notæ, *ſunt iterùm verba* KÆMPFERI *l. c. p.* 635., ea cenſetur ambra, quæ in inteſtinis balænarum invenitur; virtute quippe ſuâ plurimùm ibidem imminutâ. *Mokos*, ceti genus, trium, & ad ſummum quatuor orgyiarum longitudinis, circà Japoniam capitur; cujus inteſtina frequentiſſimè ambram exhibent: eſtque latentis nota, ſi inteſtinum ſolventibus illicò occurrat grumoſa, calcique ſimilis materia. Frequens eſt in Japoniâ, quæ in balænæ extis inventa, vel cum excrementis, dum viveret, in mare egeſta fuit; unde vulgari linguâ Japones ambram appellant *Kuſura no fuu*, i. e., ſtercus balænarum. &c.

di promptitudinem, colorem, ſaporem, & ſpecificum inprimis odorem, quem ambra integra non minùs, quàm prunæ aut metallo candefacto impoſita, diffundit, probè attendere debet: Suffitus enim adulteria optime detegit, reliqua criteria ſæpiſſimè fallunt: „ Non eſt melior, „ *ſæpe allegatus* KÆMPFFERUS *l. c. p.* „ 635, *ſcribit*, bonitatis & conſtantiæ „ nota, quam ſi candenti laminæ ejus „ granula aliquot imponantur; quo ipſo „ ſuffitûs prodit adulterium, & cineris paucitas bonitatem &c. Conf. etiam *Neumann. l. c.*

§. IX.

Monſtrante analyſi chemicâ, ambra eadem quidem principia, quæ ſuccinum poſſidet, circà proportionem tamen diſcriminis quidquàm obſervatur, oleumque comparativè majori, terrâ ex adverſo longè minori quantitate mixtionem ingreditur. HERMANNUS, NICOLAUS GRIMIUS, in Indiâ orientali tunc temporis degens, aliquandò unciam unam ambræ griſeæ deſtillationi ſiccæ ſubjecit, indeque, igne gradatìm aucto, primò *liquorem aqueum*, deindè *liquidum ſpirituoſum*, & *oleum* prodiiſſe, tandemque pauxillùm *ſalis ſicci* ſublimatum fuiſſe, teſtatur. Producta hæc perfectè ſuccini diſſolu-

ti productis conveniebant, præterquàm, quòd oleum paulò gratiorem odorem diffunderet. Reſiduum picem habitu externo referebat, & plures ſine dubio partes volatiles oleoſo-ſalinas reddidiſſet, ſi, adhibito intentiori ignis gradu, deſtillatio diutiùs protracta fuiſſet. Ambra enìm pauciſſimas ſaltèm partes terreas continet, & quoad totam fermè molem in phlegma, oleum, & ſal volatile acidulum reſolvi poteſt; quemadmodùm hoc B. NEUMANNUS expertus eſt (*a*), cum unicam ambræ gryſeæ drachmam ſimili modo deſtillaret, & adæquatum in fine ignis gradum adhiberet. Obtinuit enim ſcrupulos duos cum dimidio olei, grana quinque aquæ, grana duo ſalis aciduli volatilis, & unicum ſolummodò granum materiæ ſiccæ, pulverulentæ, terreſtris. Bina grana, quæ deficiunt, ſine dubio inviſibili exhalatione conſumpta fuerunt. Sal ſiccum volatile, præſertìm in parvâ ambræ mole deſtillationi impenditur, non ſemper ſeorsìm in conſpectum venit, ſed, penitùs tranſlatum, phlegmati immergitur, & majorem illi acorem conciliat.

§. X.

Quandò ambra cum aquâ ſimplici di-

(*a*) L. c. 1479.

geritur, vel planè coquitur, nonnihil quidèm reſinæ inſtar, liqueſcere incipit, ſolutionem verò reſpuit, & aquam ſuavi duntaxat odore paululùm imbuit. In ſpiritu vini rectificatiſſimo quoque, tàm ſimplici, quàm tartariſato, nunquàm penitùs, blandâ ſolummodò digeſtione in auxilium vocatâ, diſſolvitur, ſed modica ſaltèm portio, quæ menſtruo fragrantiam, debilemque ſaporem balſamicum communicat, extrahitur: Sin coctio verò, ſive ebullitio protractior, optimè in cucurbitâ peragenda accedit, & menſtruum præterea nonnihil ſimul oleoſum adhibetur, tota fermè ſolvitur, & tincturam valdè activam largitur.

§. XI.

Liquidò ex prælictis pateſcere arbitror, quòd in ventriculo nulla plenaria ambræ, in ſubſtantiâ aſſumptæ, ſolutio, ſed aliqua ſaltèm, longè tamen copioſior, quàm apud ſuccinum, partium ſubtiliorum extractio contingat, & quòd medica igitur activitas unicè à ſeparatis & extractis hiſce particulis tenerioribus expectanda ſit. Hæ ipſæ enìm ob teneritudinem ſuam ac mobilitatem facilè ad ſanguinem tranſeunt, eundemque, ut & fluidum nerveum blandè agitant, atque expandunt, motumque circularem vegetiorem red-

dunt, & generali hac operatione moderatas quaſdam vires *nervinas*, *cephalicas*, *cardiacas*, *analepticas*, *aphrodiſiacas*, aliaſque, quæ ambræ vulgò adſcribuntur, omninò exerere valent. Succino in hoc paſſu præferri quidèm meretur, cavendum tamen, ne vires ejus ultrà juſtos activitatis terminos, uti fieri ſolet ſæpiſſimè, extendantur. Per ſe internè præſcribitur rariſſimè, ſed aliis ſolummodò medicamentis compoſitis, ad augendam magis, aut conciliandam odoris ſuavitatem, quam virtutem, refractâ doſi additur. Tinctura frequentiorem ferè uſum invenit, & majorem quoque effectum edit, præſertìm ſi ſolutis aut extractis particulis largiùs imprægnata ſit.

SECTIO XIII.

DE AMARICANTIBUS,

Auſteriuſculis, blandè Balſamicis, acriuſculis, terreo-aut mucilagineo-ſubadſtringentibus, aliiſque, ſapore mixto donatis.

CAPUT PRIMUM.

De naturâ, differentiâ atque virtute diverſorum horum ſimplicium in genere.

§. I.

SIMPLICIA hujus Sectionis, ſpecialiùs in ſequentibus deſcribenda, odore & maximè ſapore plus minùſve ab invicem diſtincta inveniuntur, ac jure igitur ſub diverſis claſſibus collocanda ſunt. Sapor quippe, qui primarium hoc loco differentiæ fundamentum ſuppeditat, in

aliis *amaricans*, *aut amarus*, in aliis *auſterus*, vel *auſteriuſculus*, in aliis *blandè balſamicus*, in aliis *terreo-aut mucilagineo-ſubadſtringens* eſt, rariſſimè tamen purus ac ſolitarius, ſed alio aliiſve v. g. amarus aut amaricans *ſubdulci*, *auſteriuſculo*, *ſubacri*, *ſalſo*, aut *balſamico*, auſterus & auſteriuſculus *amaricante*, *amaro*, *balſamico*, *acriuſculo*, *ſubdulci* &c. mixtus. Nonnulla eorum, immò pleraque, ad amara quidèm, auſtera, & balſamica, in præcedentibus dudùm pertractata, referri potuiſſent: Verùm, quum odor balſamicus in horum aliis longè remiſſior, in aliis fugaciſſimus exiſtat, & ſapor amarus quoque atque auſteruus in pleriſque, quæ illum poſſident, multò debilior ſit, ſejungere illa, & in hac Sectione ſeorſim deſcribere, conſultius duxi.

§. II.

Principia fixa, *reſinoſa*, *gummea*, aut *mucilaginea*, quibus *inſipida* & *inodora ſubadſtringentia* prædita ſunt, plerumque valdè terrea & inertia reperiuntur; hinc guſtûs quoque & olfactûs organis non adeò ſingularem ſaporem & odorem poſt ſeparationem imprimere, multo minùs eminentem in corpore humano mutationem producere valent. *Auſteriuſcula* & *Amaricantia*, quoad partes activas, cum auſte-

ris & amaris fortioribus conveniunt; quare repetere hoc loco, quæ alibi ſufficienter de iis dicta fuerunt, ſupervacaneum judico. Sufficiat adjeciſſe, hæc, cum ſaporis ſint debilioris, minorem principii primarii quantitatem in mixtionem gerere reconditam, vel illud tamen, ſive ſit reſinoſo-gummeum, ſive gummeo-reſinoſum, longè remiſſioris indolis exiſtere. Eadem propemodùm de *Auſteriuſculo-amaricantibus*, *amaro-auſteris*, tùm inodoris, tùm ſimul odoratis balſamicis, nec minùs de *accriuſculis* ac *blandè balſamicis* dicenda erunt. Inodora enim ſola principia fixa gummeo-reſinoſa, reſinoſo-gummea, vel reſinoſo-gummeo-terrea, ſpècificè tamen diſtincta, fovent; odorata autèm, licet parùm vel nihil olei ſubſtantialis, receptâ etiam notabili quantitate, ſub deſtillatione humidâ reddant, tenerrimum tamen, mobiliſſimum, fugaciſſimumque principium balſamicum cum aquâ tranſmittunt, & decoctum, in cucurbitâ aut veſicâ relictum, fixis partibus tàm gummoſæ, quàm reſinoſæ indolis, adeò imprægnant, ut ſimilis conditionis extracta indè blandâ evaporatione parari queant. Nonnulla quoque inter ea occurrunt, quæ *ſale quodam ſalſo* modice inſtructa ſunt.

§. III.

Inſipida terreo-reſinoſa & terreo-reſinoſo-gummea leniſſimè ſaltem, auſteriuſcula, purè talia paulò fortiùs partes corporis ſolidas conſtringunt, & aliquantulùm proinde, majori nimirùm vel minori adſtrictione mediante, flacciditatem eorum corrigunt, adeòque roborant paululùm, vim contractilem, ipſamque contractionem, abſque humorum exagitatione, augent, leniterque urinam pellunt: Hinc jure inter blanda traumatica, diuretica, lithontriptica, & tonica referuntur, & in variis itaque morbis, qui mitiora roborantia & adſtringentia poſtulant, non ſine fructu adhibentur. Eximiam quoque opem ſubinde in ulceribus, & vulneribus conſolidandis, ſanguine congrumato, epilepſiâ, & diabete ferunt.

§. IV.

Ab hiſce plus minuſve, reſpectù videlicet virium medicarum, auſteriuſculo-amaricantia, tùm inodora, tùm ſimul odorata balſamica, diſtincta inveniuntur. Propter amaritiem enim atque volatilis principii miſcelam ſimul blandè abſtergunt, diſcutiunt, leniſſimam diaphoreſin atque diureſin movent, tutiùs ac

certiùs roborant, & plus igitur ad humores purificandos, quàm merè auſteriuſcula, valent; præſertìm, cum virtus adſtrictoria in pleriſque valdè moderata ſit, & in receſſu demùm ſeſe nonnihil manifeſtet.

§. V.

Vires non contemnendas in genere exerere creduntur in coryzâ, febri catarrhali, affectibus pectoris, tuſſi v. g. aſthmate, phthiſi incipiente, raucedine, nec minùs in ſanguinis ac lymphæ impuritate, variiſque inde propullulantibus affectibus ſcabioſis, rheumaticis, arthriticis, catarrhalibus, obſtructionibus viſcerum chronicis, ſuppreſſione conſuetarum ſe- & excretionum, doloribus variarum partium, calculo, dyſuriâ, iſchuriâ, cephalalgiâ, febribus continuis, præſertìm malignis, & ſic porrò. Nonnulla quoque eorum, licet ſanguini purificando parùm cæteroquin inſerviant, egregiè ac planè ſpecifice, uti v. g. cortex Peruvianus, febres intermittentes, præſertìm refractarias quartanas, fugant, immò, quædam, temperata nempè balſamica, quæ, ob principii auſteriuſculi abſentiam, nullum planè adſtrictionis effectum edunt, potentiùs paulò humores, interveniente blandâ diaphoreſi atque diureſi, hetero-

geneis quiſquiliis liberant, & auxilium ideò in ſcabioſis inprimis, venereis, ſimilibuſque affectibus ferunt; quemadmodùm de ſingulis hiſce in ſtatìm ſubſequente tractatione ſpecialiſſimâ plura videnda ſunt.

CAPUT II.

De Radicibus Paeoniæ & nymphææ.

§. I.

RADIX PAEONIÆ MARIS FOLIO NIGRICANTE SPLENDIDO C.B. *Racine de Pivoine mâle* tuberoſa ac craſſa eſt, foris ſubfuſca, intùs pallida, versùs peripheriam tamen venulis rufeſcentibus paſsìm diſtincta ſaporis poſt exſiccationem mucilagineo-terrei, leniſſimèque in receſſu adſtringentis, odoris nulliûs. Recentiſſimè effoſſa ſaporem debilem ſubdulcem, leniſſimâ acredine mixtum, & parùm quoque odoris obtinet. Planta apud nos ſolummodò in hortis colitur, & radices ordinario tempore vernali, antequàm germina protrudant, effodiuntur.

§. II.

Præter rudiores partes terreas, & *ſolubilia principia fixa terreo-reſinoſo-gummea*

nihil ampliùs ſingulare in radice exſiccatâ demonſtrari poteſt, nullamque ideò rationem ſolidam invenio, cur multi medicorum ſimplici huic *vaporoſum* paritèr *principium activum* adſcripſerint, indeque virtutes varias derivare auſi fuerint. Vires ſanè, quas exerit, unicè à laudatis principiis fixis, maximè autem à reſinoſo, dependent, etiamſi in hiſce etiàm non adeò magna activitas, quod examina probant, deliteſcat. Nam infuſum aquoſum primum, obſcurè fuſcum, odore fermè deſtituitur, & inerti ſaltèm ſapore nauſeoſo pollet. Extractum inſpiſſatum, cujus drachmas duas & aliquot grana ex unciâ radicis impetravi, deterioris fermè conditionis eſt, nec ullum odorem, ac ſaporem, notatu dignum, olfactûs, guſtûſque organis imprimit. Tinctura ſpirituoſa prima colorem pallidè flaveſcentem obtinet, odore ſolum vini ſpiritum prodit, & ſapore ſubacri gaudet; quæ acredo tamen magis à menſtruo, quàm ſoluta ſubſtantia reſinoſa, derivanda eſt, quòd clarius poſteà ex flavo extracto inſpiſſato cognoſcere licet: Hoc quippe non ampliùs acrem, ſed debilem amaricantem, & ſatis adſtringentem ſaporem auſteriuſculum poſſidet, debilemque odorem balſamicum ſpirat. Uncia radicis mihi binas fermè drachmas reddidit,

§. III.

Modicè hæc radix partes corporis ſolidas roborat, & adſtringit, adeòque locum omninò inter *blanda nervina, antepileptica, antiſpaſmodica,* & *leniſſimè ſtyptica*, aperitivis incidentibus, abſtergentibus, ac diſcutientibus in vaſorum ac viſcerum obſtructionibus, hæmorrhagiis exorbitantibus, variiſque profluviis ſeroſis, diabete v. g., vomitu, diarrhoeis, gonorrhoeâ benignâ &c. rafractâ doſi addenda, tueri poteſt. Probabile prætereà eſt, ſubtilem terram farinaceam, ſi in pulvere nempè propinatur, præternaturale ventriculi acidum nonnihil extinguere, & hac quoque ratione aliquid ad curationem epilepſiæ infantilis, ex acriori primæ culinæ acido ſæpiſſimè oriundæ, conferre. Optimè in pulvere, à granis aliquot ad ſcrupulum integrum, nec minùs in infuſo vinoſo, à ſcrupulo uno ad drachmam unam, exhibetur; infuſa ejus aquoſa autèm, & ſic dicta *fæcula*, quæ in Officinis proſtat, nulliûs ferè uſûs ſunt.

§. IV.

Radix Nymphææ, tàm Luteæ, quàm Albæ, majoris C. B. *Seeblumen-vurhel*, *Racine de Neuphar* craſſâ eſt, fungoſa, levis, foris partìm flaveſcens, partìm ſubfuſca,

intùs pallida, odoris nulliûs, ſaporis terreô ſubadſtringentis & in receſſu quoque leniſſimè amaricantis. Planta in lacubus, piſcinis, & fluviis, rivuliſque lentè decurrentibus, creſcit, ac flores magnos roſaceos, vel luteos, vel candidos, profert; Radicem deſcriptam tamen ſæpiùs Nymphæa flore albo, quàm luteo, pharmacopoeis largitur, licet utramque, intuitu naturæ ac virium medicarum, nulla differentia intercedat.

§. V.

De *volatili ſale alcalino*, quod poroſæ & laxæ hujus radicis ſubſtantiæ inhærere, PAULUS HERMANNUS retulit, (*a*) multa dicere ſuperſedeô, quum imaginarium hoc loco principium ſit, nec unquàm in hac radice demonſtrari queat; Probandi quidèm fine præcipitationem allegat, quam radix pulveriſata in acidis ſolutionibus præſtare conſuevit; verùm, fallaciam hic circa cauſam committi, certo certius eſt. Non ſalinæ enim particulæ alcalinæ, ſed terreæ, quas ſolvens acidum promptè adgreditur, molecularum, antea ſolutarum, ſeceſſum, atque deſcenſum efficiunt. Suffragatur mihi B. STAHLIUS, quando de ſimili ſimilium plantarum ſubadſtringentium

(*b*) L. c. p. 86.

&c. effectu ita ſcribit: » In plantis traumaticis adſtringentibus, plantagine, » ſymphyto, & conſolidis &c. ſal alcalinum ſubtile agnoſcunt autores, quia » talia decocta ſolutiones metallorum, » cum acidis factas, in ſpecie mercurium » ſublimatum, aqua calida in liquorem » redactum, præcipitant. Suo interim loco relinquendum, an non potiùs ſubtiliſſima terrea adſtringentium ſimilium » portio hoc peragat, nihil contribuente » ſalinâ eorundem, niſi ut terram ſibi » anteà combinatam potentiori acido paſſivè relinquat. &c. (*a*)

§. VI.

Partibus terreſtribus rudioribus ac prorsùs inertibus *ſolubilis quædam ſubſtantia reſinoſo-gummea*, quæ *ſubtiliores moleculas terreas* in arctius conſortium recepit, mixta reperitur; portio merè gummea tamen parùm activa exiſtit, & ſola igitur reſinoſa præcipuam virtutis rationem in ſe continet. Nam flavum infuſum aquoſum primum vappidum eſt ac nauſeoſum, nullumque ſingularem ſaporem & odorem poſſidet. Materia quoque, ſub digeſtione magis minùſve ſoluta, nunquàm tota per chartam bibulam tranſit, ſed,

(*a*) V. Fundament. Chemiæ dogmatico-experim. p. 68.

æquè, ac apud infuſum aquoſum radicis paeoniæ, præter rudiores partes terreas, craſſa mucilago albicans in filtro remanet. Solutio filtrata & inſpiſſata maſſam relinquit flavo-fuſcam, quæ, unâ radicis unciâ extractioni adhibitâ, binas fermè drachmas pendet, & valdè debilem ſolummodò ſaporem ſubſalſum & ſubamaricantem linguæ imprimit. Tinctura ſpirituoſa prima dilutè aurei coloris eſt, odoris nulliûs ſingularis, debiliſque ſaporis ſubacris. Evaporata extractum fœneratur flavo-ſubfuſcum, quod odorem debilem emittit, & ſaporem ſubſalſo-amarum, & ſubadſtringentem obtinet. Paululùm itaque hoc ipſum à ſimili radicis paeoniæ extracto differt: In hoc quippe amarities, illo verò ſapor auſterus & vis adſtrictoria prædominantur.

§. VII.

Blandè hoc ſimplex *abſtergit*, *roborat*, & *adſtringit*, adeòque in iiſdem affectibus, in quibus paeoniæ radix commendata fuit, modicum auxilium ſpondet, ſi nimirùm in infuſo vinoſo, à drachmâ unâ ad unciam dimidiam, præſcribitur. Nonnulli antacidâ quoque atque temperante virtute hanc radicem præditam eſſe, & nimias vigilias ſpecificè compeſcere, perhibent: Verùm, pro meo judicio, vi-

res memoratæ imaginariæ ſunt, nec ſolidum in demonſtratis principiis activis fundamentum inveniunt.

CAPUT III.

De Radicibus rubiæ tinctorum & anchuſæ.

§. I.

RADIX RUBIÆ TINCTORUM ſive TINCTORIÆ SATIVÆ C. B., *Farberroth-Burhel*, *Racine de Garance*, oblonga eſt, tenuis, intùs & extùs fuſco-rubicunda, ſaporis terreo-ſubadſtringentis, odoris nulliûs. Planta, ob frequentem radicis uſum apud tinctores, in regionibus variis, maximè autèm in *Sileſia* & *Belgio*, ſtudiosè in agris colitur. Radix recens, præter terreo-adſtringentem ſaporem, debilem quoque ſubdulcem & ſubamaricantem poſſidet, qui ampliùs tamen in exſiccatâ, & aliquamdiù aſſervatâ vix, aut ne vix, ſentitur.

§. II.

Volatilibus principiis penitùs deſtituitur, & *fixa* duntaxat *terreo-reſinoſo-gummea* in mixtione fovet. Activitas ad utramque quidèm ſubſtantiam fixam, magis tamen ad terreo-reſinoſam, quàm gum-

moſam, redit. Infuſum aquoſum primum rubro-nigricantis coloris eſt, & nullo ſapore ſingulari, nulloque, niſi debili ſaltèm nauſeoſo, odore pollet. Sub evaporatione odor paulò fortior evadit, & nauſeoſus in blandè balſamicum mutatur. Inſpiſſata maſſa ſubrubro-nigricans debilem odorem balſamicum non ampliùs emittit, ſaporem tamen terreo-ſalſum, ſubadſtringente nonnihil remixtum, obtinet. Tinctura ſpirituoſa prima ſaturatâ & elegantiſſimâ rubedine ſeſe commendat, & evaporata extractum relinquit coloris flavo-& rubro-ſubfuſci, odoris nulliûs ſingularis, ſaporis ſubadſtringentis, & leniſſimè ſimul amaricantis. Ex unciâ unâ radicis duas circiter drachmas extracti primi aquoſi, & quatuor ſcrupulos, totidemque grana extracti primi ſpirituoſi impetravi.

§. III.

Vulgò hæc radix quinque radicibus aperientibus minoribus annumeratur, viresque eidem potentes in ſanguine congrumato, vulneribus, oppilatione renum, viſcerumque obſtructionibus tribuuntur. Verùm, ſi, dicere licet, quid ipſe ſentiam, ſcriptores de viribus memoratis hyperbolicè locutos eſſe, pronuncio: Concedo quidèm, rubiæ radicem

cem aliquâ virtute *aperitivâ*, *traumaticâ*, & *diureticâ* inſtructam, eſſe, eandem tamen, uti crediderunt, potentem exiſtere, analyſi chemicâ aliter edoctus, nego. Tota certe hujus radicis actio ad debilem quandam abſterſionem & adſtrictionem redundat, indeque auctior ſolidorum contractio, cum ſubſequente blandâ humorum reſolutione, vegetiori circuitu, & paulò largiori lotii in renibus ſe-& excretione, unicè derivanda eſt. Datur in decocto aquoſo, & adhuc meliùs in infuſo vinoſo, à drachmâ unâ ad unciam dimidiam, immò integram, nec rarò quoque, tametſi minùs aptè, pulveribus additur. Externè decocta & unguenta, vulnerariæ & adſtringentis virtutis, ingreditur.

§. IV.

Radix Anchusæ Off. vulgò *Alcana* dicta, oblonga eſt, craſſa, lignoſa, intùs alba, foris fuſco-rubeſcens, odoris nulliûs, ſaporis terreo-ſubadſtringentis. Planta, quam Casp. Bauhinus *Anchuſam floribus puniceis*, Joh. Bauhinus *Anchuſam Monſpeliacam*, & Tournefortius *Anchuſam vulgatiorem*, itemque *Bugloſſum radice rubrâ*, *Rothe Ochſen-Gunge*, *Anchuſe*, vocant in *Italiâ*, *Galliâ*, *Sileſiâ* &c. creſcit, optima tamen radicis ſpecies ex Italiâ affertur.

§. V.

Interior ſubſtantia lignoſa planè iners deprehenditur, ſoluſque cortex tingendi facultatem, & vires medicas obtinet; hinc ordinariò etiàm detrahitur, & ſeorsìm in uſum vocatur. Gaudet *principiis fixis*, tàm *reſinoſis*, quàm *gummeis*, quæ, confirmante extractione, ejuſdem fermè virtutis ſunt. Extractum aquoſum primum, cujus tres fermè drachmas ex corticis unciâ impetravi, coloris rubro-fuſci eſt, ſaporis in principio ſubdulcis, deindè acriuſculi & ſubadſtringentis, odoris nulliûs ſingularis. Extractum ſpirituoſum primum, cujus pondus, receptâ vix memoratâ corticis quantitute, circitèr ad ſcrupulos quatuor & aliquot grana aſcendebat, rancidum unguentum quodammodò redolet, & ſaporem ſubdulcem, amaricante atque auſteriuſculo remixtum, coloremque rufo-ſubfuſcum poſſidet. Tinctura ſpirituoſa adhuc liquida, quod addere placet, ſaturatâ & elegantiſſimâ rubedine oculis blanditur, quæ poſteà tamen in extracto valdè minuitur.

§. VI.

Reſpectu virium medicarum cum radice rubiæ tinctorum maximam partem convenit, ſuamque operationem *blandè*

adſtringendo, *abſtergendo*, imò *aliquantulùm demulcendo*, abſolvit, & cum majori fortaſſis emolumento, quàm illa, in ſuppreſſione urinæ, obſtructionibus viſcerum chronicis ex partium ſolidarum atoniâ maximè promanantibus, nec minùs in hæmorrhagiis exorbitantibus, & variis profluviis ſeroſis, quotiès nempè ſubadſtringentia tutò admittuntur, in uſum vocari poteſt. Internè in decocto aquoſo, & infuſo vinoſo, à drachmâ unâ ad unciam dimidiam & ultrà, exhibetur. Externè unguentis, quæ contrà ſanguinem congrumatum, contuſiones, caſum ab alto, &c. commendantur, perſæpe additur.

CAPUT IV.

De Contrayerva & Radice Caryophyllata.

§. I.

CONTRAYERVA OFF., quam alii etiam *Radicem yervam*, i. e., contrà venena, *Radicem bezoardicam*, *alexipharmacam*, *Cyperum longum odorum Peruanum* &c. *Pervaniſche Sifft-Burhel*, vocant, radix oblonga eſt, tenuis, nodoſo-fibroſa, foris ſubflavo-aut ſubfuſco-rubeſcens, intùs albicans, odoris debilis aromatici,

ſaporis ſubadſtringentis, & acriuſculi. Planta in quibuſdam *regni Peruani* tractibus præcipuè creſcit, ac vulgò, quum Granadillæ ſive Flori paſſionis affinis exiſtat, *Clematitis paſſionalis folio bifido* dicitur.

§. II.

Principium volatile balſamicum in radice exſiccatâ & diutiùs aſſervatâ nullâ conſideratione dignum eſt, ſed activitatis ratio unicè ad ſubſtantiam *gummeo-reſinoſam* redit, ita tamen, ut reſinoſa longè iterùm gummoſæ præferenda ſit. Fuſcum enìm infuſum aquoſum primum odorem nauſeoſum ſpirat, & debilem ſolummodò ſaporem amaricantem, leniſſimâ ac vix ſenſibili acredine mixtum, poſſidet. In fuſco-nigricante extracto inſpiſſato amarities, quòd utique mirandum, vix ampliùs animadvertitur, pungens verò acredo fortior exiſtit. Tinctura ſpirituoſa prima ſolum vini ſpiritum odore prodit, & amaricante, ac ſatis acri pungente ſapore, quo radicem pimpinellæ aut pyrethri quodammodò æmulatur, pollet. Ardens ac morſicans hæc acrimonia in maſsâ inſpiſſatâ potentior evadit, eademque in hoc paſſu extractum aquoſum notabiliter ſuperat.

§. III.

Blandè abſtergendo, leniterque irritando operationem ſuam exercet, & ſpecificè inprimis à ſcriptoribus medicis in febribus malignis, peſtilentialibus, purpuratis, petechialibus, varioloſis, morbilloſis &c. ad exanthemata expellenda commendatur: An verò etiàm, uti vulgò creditur, contrà palpitationem cordis, dolores pleuriticos, melancholiam, febres intermittentes, dyſenteriam, vermes inteſtinorum, philtra, & varia venena multùm valeat, juſtè dubitò. Recipitur inter pulveres & tincturas alexipharmacæ virtutis, & per ſe quoque in infuſo vinoſo, ad unam alteramve drachmam, præſcribi poteſt.

§. IV.

Radix Caryophyllatæ Officinarum ſive vulgaris C. B. *Benedicten-oder Nægelein-Burbel, Racine de Benoîte, ou Galiote*, minimi plerùmque digiti craſſitie eſt, multaſque fibras tenues emittit, quibus major fermè virtus, quàm trunco ſive capiti, ingenita reperitur. Colorem foris fuſco-nigricantem, intùs rubeſcentem poſſidet, & manducata linguæ ſaporem terreo-auſterum adſtringentem, naribus verò, præſertìm in tractibus cali-

dioribus nata, aut contuſa, odorem gratum caryophyllæum imprimit. Planta paſſim ſpontè creſcit, & loca inprimis humida atque umbroſa amat.

§. V.

Nonnulli, hanc radicem & contrayervam, maximam quoad principia ſimilitudinem intercedere, arbitrantur; ſed falſum hoc eſſe, analyſis chemica docet. Hæc enim, præter ſubtile quoddam principium ſpirituoſum, fixam ſubſtantiam reſinoſo-gummeam, terreo-auſteram ac ſatis adſtringentem, contrayerva autem ſubacrem ac leniter amaricantem continet. Infuſum aquoſum primum, (loquor nunc de ſolâ radice caryophyllatæ), coloris flavo- & rubro-ſubfuſci eſt, odoris grati caryophyllæi, ſaporis balſamico-auſteriuſculi. Similis conditionis etiàm extractum inſpiſſatum exiſtit, præterquàm, quòd odor debilior, quàm in infuſo, ſapor auſterus verò fortior deprehendatur. Tinctura ſpirituoſa prima colore ſaturatè aureo, & ſapore pariter balſamico-auſteriuſculo pollet, odore autèm magis ſpiritum vini, quàm radicem, prodit. Maſſa inſpiſſata, quæ ſubfuſcum colorem obtinet, ſapore auſtero, ac ſimul leniter balſamico, leniſſimèque amaricante, gaudet, & odorem caryophyllæum, quem

ſpiritus vini in tincturâ quasì occultaverat, fortiùs iterum ſpirat. Subſtantia gummea reſinoſam quantitate ſuperat, & in unciâ radicis unâ circiter ad ſcrupulos quatuor vel quinque pondere aſcendit.

§. VI.

Parciſſimum principium ſpirituoſo-balſamicum ſub operatione in corpore non adeò ſingularem conſiderationem meretur, ſed ratio virium præcipua ad fixas partes terreo-reſinoſo-gummeas, quæ ſolida ſatis validè adſtringunt, & mediante hac conſtrictione roborant, referenda eſt. Specialiùs igitur hæc radix in morbis ſingulis, qui proximè & unicarum, membranarum &c. flacciditate naſcuntur, prodeſſe conſuevit, multùmque etiàm ad ulcera ac vulnera conſolidanda, profluvia ſeroſa cohibenda, & hæmorrhagias ſiſtendas valet: An verò, quòd multi tamen credunt, in arthriticis pariter ac convulſivis affectibus, nec minùs in febribus malignis ſingulare auxilium ferat, experientiâ nondum ſatis probatum eſſe arbitror. Internè in infuſo vinoſo, aut, quod perindè videtur, in decocto aquoſo, ad unam alteramve drachmam, præſcribitur. Externè decoctis traumaticis ac ſtypticis additur, vel pulveriſata, depurandi & conſolidandi ſcopo, ulceribus cacoethicis inſpergitur.

CAPUT V.

De Radicibus Bardanæ, Taraxaci & Tuſſilaginis.

§. I.

Radix Bardanæ majoris Off.; ſive *Lappæ majoris* c. B., *groſſe Kletten-Burhel*, *Racine de Bardane*, oblonga eſt, craſſa, foris nigricans, intus alba, ſaporis ſubdulcis, modicè amaricantis, & leniſſimè ſimul adſtringentis, odoris nulliûs. Planta hinc inde circà vias, ſepimenta, ædificia &c. copiosè provenit, & in ſolo ſicciori ac macriori læta inprimis incrementa capit.

§. II.

Principiis activis merè fixis, pluribus tamen *gummeis*, quàm *reſinoſis*, gaudet. Una quippe uncia mihi quinque fermè ſcrupulos extracti primi aquoſi, & quinquaginta circiter grana extracti primi ſpirituoſi ſuppeditavit. Extractum ſubluteo-fuſcum aquoſum, odorem debilem balſamicum, ferè inſtar panis melliti, ſpirat, ſaporem ſubſalſum, ſubdulci & ſubadſtringente nonnihil mixtum, poſſidet. Tinctura ſpirituoſa prima, colore dilutè

aureo eſt, odore nauſeoſo, ſapore ingrato ſubacri. Maſſa inſpiſſata flavo-ſubfuſca, quoad odorem cum tincturâ convenit, & ſapore ſubſalſo, leniter amaricante, atque ſubadſtringente pollet.

§. III.

Vires medicæ, quòd examina docent, ad utrumque principium redeunt, & *leniter reſolventes*, *abſtergentes*, *roborantes*, ac *diureticæ* ſunt. Specialiorem igitur uſum, ſub decocti nimirùm aquoſi aut infuſi vinoſi formâ, ad unam alteramve drachmam, immò unciam, præſcripta, in ſingulis morbis invenit, qui mitiora remedia poſtulant, & ſpecificè inprimis in arthriticis, rheumaticis, nephriticis, ſcabioſis, ſcorbuticis, & venereis affectibus commendatur, ſanguinemque congrumatum prætereà diſſolvere dicitur. Plerique ſudoriferam quoque virtutem illi tribuunt, de quâ tamèn paulò aliter ſentio, eamque non adeò ſingularem eſſe exiſtimo. Commodè radici ſarſaparillæ ſubſtitui poteſt, quoniàm eadem præſtat, immò majorem, quàm illa, in humoribus depurandis effectum edit.

§. IV.

RADIX TARAXACI OFF., ſive *Dentis Leonis latiore folio* C. B. *Racine de*

Piſſenlit, Dent de Lion, oblonga eſt, ramoſa, digiti minimi craſſitie, foris ſubfuſca, intùs pallida, ſaporis amaricantis, leniterque adſtringentis, odoris nullîus ſingularis. Planta ubivis obvia eſt, & æquè, ac radix recens, ſucco lacteo turget.

§. V.

Naturâ, principiis activis, & virtute à præcedente parùm differt. Subſtantia gummea enìm, aquâ ſimplici primùm extracta, ac denuò inſpiſſata, maſſam fuſco-nigricantem exhibet, odore debili balſamico, quaſi melleo, & ſapore in principio ſubdulci, poſteà ſatis amaricante, præditam. Flavo-ſubfuſcum extractum ſpirituoſum primum cum aquoſo maximam partem convenit, præterquàm, quòd ſapori ſubdulci & amaricanti leniſſimè adſtringens adhuc ſociatus ſentiatur. Pondus extracti aquoſi primi ad binas fermè drachmas reſinoſi ſive ſpirituoſi autem ad unam circiter drachmam, aſcendit, ſi radix ſcilicet bonæ notæ eſt, & integra ejus uncia utrique extractioni adhibetur.

§. VI.

Militat inter *blanda aperitiva, diuretica*, & *purificantia*, quæ operationem ſuam leniter abſtergendo, leniterque adſtringendo ac roborando abſolvunt: Quare

protinùs quoque conſtat, quòd ab uſu ejus interno in obſtructionibus viſcerum, ictero, calculo, nephritide ſabuloſo-pituitoſâ, aſthmate, tuſſi mucidâ, ſcorbuto, cæteriſque affectibus chronicis, ſub bardanæ deſcriptione pridèm recenſitis, auxilium non contemnendum expectandum ſit. Datur æquè, ac præcedens, in infuſo & decocto.

§. VII.

Deſcriptis Bardanæ & Taraxaci radicibus RADICEM TUSSILAGINIS, VULGARIS C. B. *Hufflattich-Burhel*, *Racine de Tuſſilage*, *ou Pas d'Ane*, quæ tenuis eſt, longa, pallida, odoris nulliûs, ſaporis mucilagineo-ſubadſtringentis ac debilis balſamici, jungere nullus dubito: Tanta enim ſub exploratione principiorum chemicâ inter hanc & taraxaci radicem, intuitu odoris, ſaporis ac virium, ſimilitudo deprehenditur, ut practico alteram in alteriûs locum tutò, ac citra ullam deliberationem, ſurrogare liceat. Scio quidèm, medicorum pleroſque radici tuſſilaginis majorem virtutem demulcentem, adeòque majorem quoque atque ſpecificam virtutem in morbis pectoris, tuſſi v. g. phthiſi &c., adſcribere; at ſcio etiàm, ſpecificam hanc prærogativam nulliûs momenti eſſe, & taraxaci radicem in memora-

tis, aliiſque pectoris affectibus idem præſtare auxilium. Frequentiùs in decocto, cum aquâ, lacte, cereviſiâ, aut vino parando, quàm in infuſo, præſcribitur, & doſis quoque ultrà unciam aſcendere poteſt.

CAPUT VI.

De Radice Vincetoxici & pareira brava.

§. I.

RADIX VINCETOXICI OFF., *Schwalbenfraut-Burhel*, *Racine de Dompte-venin*, ex communi capitulo multas fibras tenues, ſive radiculas minores emittit, quæ intùs candido, foris pallidè flaveſcente, aut ſubfuſco colore gaudent, & ſaporem ſubdulcem, acriuſculo & amaricante mixtum, debilemque præterea ac nauſeoſum odorem balſamicum poſſident. Planta in locis ſylveſtris creſcit, & à CASP. BAUHINO *Aſclepias* ſive *Vincetoxicum multis floribus albicantibus*, & ab aliis quibuſdam *Hirundinaria* appellatur.

§. II.

Partes *oleoſo-ſpirituoſæ balſamicæ* valdè exiguâ quantitate mixtionem ingrediuntur, *fixæ reſinoſo-gummeæ* autèm copioſiùs

inhærent, & præcipuas huic radici vires largiuntur. Ex unciâ radicis unâ duas fermè drachmas extracti aquoſi primi, & drachmam circiter unam extracti ſpirituoſi primi impetravi. Infuſum aquoſum pallidè flaveſcens, nonnihil turbidum eſt, & odorem nauſeoſum, ſimilemque ſaporem ſubdulcem, acriuſculo paululùm remixtum, obtinet. Sub evaporatione ſatìs fortem, eumque in principio nauſeoſum, poſteà verò gratum balſamicum, odorem emittit, & plenè tandem planèque inſpiſſatum, maſſam ſuppeditat fuſcam, odore debili quidèm, aſt, panis melliti inſtar, ſatis grato, & ſapore balſamico-ſubdulci, leniſſimèque in receſſu amaricante, præditam. Tinctura ſpirituoſa dilutè aurea naribus debilem odorem nauſeoſum, linguæ autèm balſamico-ſubacrem ſaporem imprimit, & evaporata extractum relinquit flavo-rufeſcens, odoris debilis & nonnihil ingrati, ſaporis balſamico-ſubdulcis, & in receſſu acriuſculo-amaricantis. Docent hæc examina, utramque ſubſtantiam fixam activam quidèm exiſtere, reſinoſam tamèn gummeæ nonnihil præferendam eſſe. Particulæ volatiles oleoſo-ſpirituoſæ humidæ deſtillationis beneficio facilè ſeparatur, in molem tamen conſpicuam congregari nequeunt; hinc eaſdem quoque ex aqua

deſtillatæ fragrantiâ magìs ſuſpicari, quàm demonſtrare licet.

§. III.

Inter blanda *ſtimulantia*, *reſolventia*, *diaphoretica*, *diuretica*, *anticatarrhalia*, & *bezoardica* hæc radix jure collocatur, & ſingularem inprimis efficaciam in tumoribus glandularum, ſcrophulis, affectibus mucidis, hydrope, obſtructione viſcerum, nephritide ſabuloſo-pituitoſâ, cachexiâ, & chronicâ menſium ſuppreſſione monſtrat. Datur internè, à drachmâ unâ ad unciam ſemi, in decocto aquoſo & vinoſo, nec raró etiàm pulveribus additur. Externè lavamenta vulneraria, & gargariſmata, contrà anginam ſpuriam, paralyſin linguæ, & glandularum ſalivalium tumores adhibenda, ingreditur.

§. IV.

Pareira Brava in Officinis noſtris radicem denotat magnam, craſſam, lignoſam, foris ferrugineo-nigricantem, intùs partìm pallidè flaveſcentem, partìm ſubfuſco-luteam, ſaporis dulcamari, odoris nulliûs. Pareira brava vox Luſitanica eſt, & *vitem ſylveſtrem* ſignificat: Planta enìm, cujus character Europæis nondùm ſatis innotuit, paſſim in *regno*

Mexicano & *Braſiliâ* creſcit, ac, vitis inſtar, ſcandens atque volubilis eſſe dicitur. Incolis *Caapeba* audit.

§. V.

Nulla poſſidet principia activa volatilia, ſed vires ejus unicè à *fixâ ſubſtantiâ reſinoſo-gummeâ* deducendæ ſunt. Infuſum aquoſum primum colore dilutè aurantio eſt, & ſaporem quidèm amaricantem, nullum verò odorem ſingularem obtinet. Poſt inſpiſſationem odore penitùs deſtituitur, & ſapori amaricanti debilis quædam dulcedo admixta ſentitur. Tinctura ſpirituoſa prima, ſaturatè fuſca, ſolum menſtruum redolet, & ſaporem, ex acri, amaricante, & ſubdulci mixtum, guſtûs organo imprimit. Evaporatione peractâ, ſapor in inſpiſſatâ maſſâ fuſco-nigricante aliquantulùm mutatus, & ſub deguſtationis initio ſubadſtringens & amaricans, poſteà verò ſubdulcis deprehenditur. Satis intereà ex deſcriptis examinibus conſtat, quòd virtus quædam principio utrique, major tamen reſinoſo, quàm gummeo, ingenita ſit.

§. VI.

In principio de eximiâ ac valdè potenti hujus radicis virtute *diureticâ* & *lithontripticâ* multus ubique ſermo fuit; verùm,

cum medici circumſpecti poſteà obſervarent, vires elogio longè inferiores eſſe, rariùſque, vel nunquàm, effectum voto ac ſpei perfectè reſpondere, fama ſenſim iterùm decrevit. Noſtrâ ætate medici rationales blandas duntaxat vires *abſtergentes*, *aperitivas*, ac *diureticas* huic ſimplici tribuunt, idemque ideò in cachexiâ icteritiâ, hydrope, ſuppreſſione urinæ, nephritide pituitoſo-ſabuloſâ, & affectibus ſcorbuticis, rheumaticis atque arthriticis aliquid auxilii omninò præſtare poſſe, credunt. Plerumque ſub formâ pulveris, à drachmâ dimidiâ ad integram, in vehiculo vinoſo exhibetur, vel vino etiàm, aut aquâ fervente, receptâ tamen quantitate majori, infunditur.

CAPUT VII.

De Radicibus Chinæ & Sarſaparillæ.

§. I.

RADIX CHINA ſeu rectius CHINÆ OFF., *Pocken-oder Schvveih-Burhel*, *Racine de Squinne ou d'Eſquinne*, craſſa eſt, tuberoſa, inæqualis, texturæ lignoſo-farinaceæ, coloris intùs pallidè rubeſcentis, foris rufi, vel fuſci, aut ferrugineo-nigricantis, ſaporis terrei inertis;

odoris nulliûs. Affertur ex *Indiâ orientali* & *occidentali*, & ideò etiàm in *Orientalem*, quæ melior judicatur, & *Occidentalem*, quæ ignobilior exiſtit, dividitur. Planta, ex orientali progerminans, in *Malabariâ*, *Chinâ*, *Cuncan*, *Japoniâ* &c. creſcit, & à KÆMPFERO. (*a*) *Smilax minus ſpino-*

(*a*) Placet ipſiſſimis verbis hoc loco ſubjungere, quæ Auctor Allegatus in *Amoenitatibus ſuis exoticis*, *Faſc. V. p.* 781. *ſequ.* de hac plantâ retulit: »SANKIRA vulgò QUAQUARA. Smilax » minùs ſpinoſa, fructu rubicundo, radice vir» tuosâ, Chinæ dicta. In incultis locis inter Fe» lices vepres perennis luxuriat; *Radice* gau» dens magnâ, durâ, nodosâ, inæquali, paucis » longiſque fibris capillata, extùs rufâ, vel ni» gricante, intus albidâ, ſaporis vappidi. Me» dicis *Radix Chinæ* dicta, ſatis illa ex virtute » notâ ac celebratâ. Scandit unum vel alterum » cubitum ſine adminiculo; dumetis verò pro» pinquis nixa altiùs emititur, *Sarmentis* ligno» ſis, culmum hordeaceum craſſis, obſcurè circà » humum ſpadiceis ex biunciali intervallo geni» culatis, articulis alternè, & ad ſeriem reflexis, » interdùm geminâ ſpinâ adversâ, brevi & re» duncâ interceptis. Ex geniculis ſingulis valva » emergit duplicata, menbranacea, ſemunciam » longa, pennam lata anſerinam, dura, ſtriata, » duos extendens capreolos, vitigineis ſimiles, » quibus contacta quævis firmiter comprehendit. » Ex valvis ſingula oriuntur folia, ex aliis ſimul » florum corymbi, tùm novelli interdùm ſarculi. » *Folium* perbrevi vel pene nullo inſtructum pe» diculo, ex acuto brevi principio in orbiculum » triuncialis diametri expanditur, in mucronem

ſa, fructu rubicundo, radice virtuoſâ, Chinæ dicta, appellatur: Occidentalis in *Novâ Hiſpaniâ*, & *Regno Peruano* præcipuè gignitur, ejuſdemque planta Botanicis recentioribus *Smilax aſpera* audit *fructu nigro, radice nodoſâ, magnâ, lævi, farinaceâ, China dicta.* Facile hæc radix, ſive ex orientali, ſive occidentali Indiâ allata fuerit, carioſa redditur; quare fraudulenti quo-

» curtum repandum deſinens. Tenue eſt, membranaceum, utrâque facie diluto virore nitens, » ante mucronem ingenti valvâ undulans, margine integro, aliquandò inæquali, alterutro » latere protuberante. Venis donatur quinis ramoſis, ex baſi folii in mucronem, mediâ directè, cæteris arcuatim, protendentibus. Pediculo tenuiſſimo unciali, rubente vel luteſcente » inſident *Floſculi* plus minùs decem, in umbellæ » formam congeſti, nudi, in herbido lutei, hexapetalis, petalis anguſtis, in gyrum repandis, » ad ſeminis Coriandri ambitum radiantibus, » pellucidis, ſtaminibus ſenis, apicibus in luteum albicantibus: ſtylo turbini medio inſiſtente, capitulo cæſio. *Fructus*, invaleſcente » pediculo, florem excipiunt, ceraſis figurâ, magnitudine, rubedine, ac nitore ſimiles, rariùs » turbinati, aere magìs, quàm carne turgidi; » Carne conſtant paucâ ſiccâ, farinosâ, incarnatâ, ſaporis acerbi, Meſpilorum æmuli; in quâ » *Semina* involuta latent quaterna, quina, vel » ſena, lenticulæ magnitudinis; figuræ lunaris, » in orbem inſtar Malvæ ſeminum conglobata, » per ſiccitatem ex badio nigricantia, intùs candida, duriſſima, ſubſtantiæ corneæ.

que homines in Hollandiâ lacunas, ſenſim, natas, maſſa quâdam, ex tragacanthâ, bolo &c. compoſitâ, replent, coloremque nativum aliâ mixturâ tingente reſtituunt: quod mangonium tamen hominibus ægrotantibus interdùm valdè nocivum evadere poteſt, quoniàm, NEUMANNO ſuſpicante (*a*), maſſæ memoratæ, ad pondus augendum, nonnunquàm lithargyrium miſcetur.

§. II.

In naturali hujus radicis mixtione nullæ partes ſpirituoſæ, nullumque ſal explicitum, quod HERMANNUS tamen adeſſe credidit (*b*), ſed *fixa* ſolummodò ac *valdè iners ſubſtantia reſinoſo-gummea*, *copioſæ terræ teneriori* ac quaſi *farinaceæ* im-

(*a*) L. c. p. 776.

(*b*) „ Sarſaparillæ, *inquit in Cynoſ. Mat Med.* „ *p. m.* 41., & Chinæ effectus probat ſal blandum, quod in farinacea ſalſæparillæ ſubſtantia, & in ſubſtantia chinæ nonnihil reſinoſa latet, & in utriuſque radicis decocto manifeſte ſe prodit. Hoc cum tenuiſſimarum partium, & ſanguini noſtro naturali valde analogum ſit, ſalia ſeu ſpiritus non tantum exaltat, ſed & acida quævis, pertinaciſſima etiam, remotiſſimis partibus inhærentia, à quibus lues venerea, arthritis, ſcorbutus, atrophia, phthiſis, aliique morbi oriuntur, infringit, & cum blanda vi anodyna per diaphoreſin expellit. &c.

merſa, demonſtrari poteſt. Subſtantiam fixam, præſertìm gummoſam, jure inertem voco, quoniàm, analyſi chemicâ confirmante, in infuſo & extracto utroque nullus odor ac ſapor ſingularis reperitur. Infuſum aquoſum v. g., licet rubro colore tinctum ſit, nauſeoſum ſaltèm & vix ſenſibilem balſamicum odorem ſpirat, vappidumque ſaporem, inſtar aquæ ſimplicis tepidæ, poſſidet. Inſpiſſatum extractum fuſco-rubicundum deterioris ſermè conditionis eſt, & odore non minùs, quàm ſapore deſtituitur. Tinctura ſpirituoſa prima, quæ aureo colore gaudet, itidem inſipida penitùs, atque inodora eſt, & evaporata flavo-rubeſcentem maſſam relinquit, in quâ levia ſaltèm odoris & ſaporis balſamici nauſeoſi veſtigia notantur. Uncia radicis una circiter ſcrupulos quinque extracti ſpirituoſi primi, totidemque drachmas extracti aquoſi primi reddit.

§. III.

Ingreditur hæc radix notiſſima decocta & eſſentiam lignorum, ſanguinemque ac lympham, propter imaginariam quandam virtutem diaphoreticam & diureticam, egregiè depurare, adeòque in lue venereà, affectibus ſcabioſis, ſcorbuto, aliiſque morbis, ex humorum impuritate

naſcentibus, ſpecificè prodeſſe, vulgò creditur: Verùm, pro meâ ſententiâ, ratione non minùs, quàm experientiâ ſuffulta, nulliûs fermè uſûs eſt, & rectiùs inertibus, quàm activis, medicamentis ſimplicibus annumeratur. Effectus quippe, à parciſſimo principio volatili balſamico exſpectandus, adeò exiguus exiſtit, ut hunc & vulgaria virtutis elogia nulla planè proportio intercedat.

§. IV.

Radix Sarsaparillæ ſive Sassaparillæ Off., *Racine de Saſſepareille*, quæ Chinæ radici ſub uſu medico plerumque jungitur, longa eſt, ſarmentoſa, rugoſa, fractu tenax, calami craſſitie, colore foris vel flaveſcente, vel ſubfuſco, vel luteo-aut fuſco-rubeſcente, intùs candido, odore & ſapore nullo, niſi debili farinaceo. Planta, in *Braſiliâ*, *Novâ Hiſpaniâ*, *regno Peruviano*, *Virginiâ*, ac pluribus *Americæ* locis adoleſcere conſuevit, nec ampliùs à Botanicis recentioribus ad *Smilacis Peruanæ* ſpecies refertur, ſed à Pluκeneto *Chriſtophoriana Virginiana Zarzaradicibus ſurculoſis & fungoſis, Sarſaparilla noſtratibus dicta*, nuncupatur. Eligenda eſt radix recentior, fractu difficilis, ac foris ſubfuſca, rejicienda verò pulverulenta, carioſa, fragilis, coloris

ſuſci obſcurioris, aut nigricantis.

§. V.

Principiis parùm quoque activis hæc radix donata eſt, paulò potentiora tamen, quàm præcedens, continet, & *reſinoſa* inprimis *ſubſtantia* illi debiles vires medicas, quas ſubindè monſtrat, largiri videtur. Nam obſcurè rubrum extractum ſpirituoſum primum, ex rubellâ tincturâ evaporando paratum, odore pruna cocta æmulatur, & amaricantem, balſamicum nauſeoſum, atque ſubacrem ſaporem linguæ imprimit. Sapor ſubacris in receſſu demùm ſeſe manifeſtat, & fauces atque palatum aliquamdiù afficit; amaricans remiſſior eſt, & balſamicus denique deprehenditur leniſſimus. In infuſo & extracto aquoſo primo nihil fermè virtutis latet, & utrumque ſapore notabili deſtituitur, odoremque ſolummodò nauſeoſum ſpirat. Uncia radicis una mihi binas circiter drachmas extracti aquoſi, & totidèm fermè ſcrupulos extracti ſpirituoſi ſuppeditavit.

§. VI.

Leniſſimè duntaxat abſtergendo ac ſtimulando operatur, & fortem itaque ſudorem pellere nequit. Mirandum igitur, quòd medici hactenùs parùm activam

hanc radicem inter præſtantiora diaphoretica & purificantia collocaverint, eidemque ſpecificas ac planè eximias vires in lue venereâ, ſcabie, cæteriſque affectibus, ex lymphæ atque cruoris vitio oriundis, adſcripſerint. Radicibus bardanæ, taraxaci, ſimilibuſque, niſi poſtponi, certè tamen non præferri meretur, & commodè proinde cum Chinæ radice ex officinis exulare poſſet, præſertìm, cum multæ radices indigenæ, utrique virtute pares, immò ſuperiores, longèque minori pretio comparandæ, ſubſtitui queant. Eodem modo, quo Chinæ radix, internè adhibetur.

CAPUT VIII.

De Rad. Apii Paluſtris & Petroſelini.

§. I.

RADIX APII PALUSTRIS C. B., *Baſſer Eppich-Burbel, Racine d'Ache* capite donata eſt oblongo, pollicaris plerumque craſſitiei, quòd multas, longas, ac rectas fibras, ſive radiculas tenuiores emittit. Colore, truncus æquè, ac fibræ, foris ſubluteo-albicante, intùs candido, odore balſamico, & ſapore ſubdulci acriuſculo gaudent. Planta loca umbroſa, humida,

paluſtria, amat, & menſe Julio florem roſaceum umbellatum profert. Paſsìm etiàm in hortis colitur, & hujus radix multis tutior videtur, quoniam cùm ſpecie quadam venenatâ, uti nonnunquàm cum ſylveſtri eveniſſe traditur, confundi nequit.

§. II.

Oleo eſſentiali caret, & *fixam* ſolummodò *ſubſtantiam reſinoſo-gummeam, particulis ſpirituoſis odoratis modicè impregnatam*, in mixtione fovet. Portio gummoſa unciâ radicis ultrà drachmas tres pondere aſcendit, reſinoſa autèm circiter drachmam unam & aliquot grana pendet. Infuſum aquoſum, quòd colore pallidè flaveſcente, odore nauſeoſo, & ſapore ſubdulci gaudet, poſt evaporationem maſſam relinquit luteo-ſubfuſcam, debili odore balſamico, & dulci ſapore donatam. Tinctura ſpirituoſa prima flaveſcens, ac parùm odorata, ſaporem ſubacrem, valdè debili balſamico mixtum, obtinet, & inſpiſſata extractum largitur itidèm flaveſcens, odoris balſamici, ſaporis ſubdulcis ac leniter quoque balſamici, non ampliùs tamen, ſicuti anteà in tincturâ, acriuſculi. Patet inde, virtutem hujus radicis in utrâque ſubſtantiâ fixâ deliteſcere, & aliquid pariter volatile principium acriuſculo-

acriuſculo-balſamicum, quod maximam tamen partem ſub evaporatione in auras diſpergitur, conferre.

§ III.

A medicis circumſpectis internè hæc radix nunquàm, niſi debitè priùs exſiccata, in uſum vocatur, quoniàm tenerrimum principium exhalabile cerebro ac nervis quodammodò inimicum creditur. Actionem ſuam blandè abſtergendo, demulcendo, leniſſimèque diſcutiendo exercet, ac dudùm proinde inter *pectoralia*, moderatiſſimaque *aperitiva*, *diuretica*, & *uterina* locum adepta eſt. Pertinet ad quinque radices aperientes, & in hydrope inprimìs, obſtructione hepatis, lienis ac meſenterii, nec minùs in urinæ ſuppreſſione, & tumore mammarum, ſubinde poſt infantum ablactionem naſcente, ſpecialiùs prodeſſe, gravidis autèm & epilepticis nocere dicitur; quod poſtremum tamen magis de radice recenti, quàm exſicccatâ, intelligendum erit. Internè ſub formâ decocti aquoſi, aut infuſi vinoſi, à drachmâ dimidiâ ad drachmas duas, exhibetur; externè verò, præſertìm recens ac groſſiuſculè contuſa aut conquaſſata, inter cataplaſmata & epithemata, mammis induratis, vel lacte nimiùm turgidis, itemque ſcroto, præ-

ſente hydrocele, imponenda, recipitur.

§. IV.

Ab apii radice notiſſimâ PETROSELINI VULGARIS RADIX parùm differt, & in ejus itaque locum in caſu quocunque, tàm internè, quàm externè, ſurrogari poteſt: Noſtrâ tamen ætate magis inter eſculenta ac condimenta ciborum, quàm medicamenta, propriè talia, militat.

CAPUT IX.

De Veronica, & Betonica.

§. I.

VERONICA OFF., ſive *Veronica Vulgatior folio rotundiore* I. B., *Ehrenpreih*, *Veronique*, hinc inde in ſylvis & vepretis creſcit, ſolumque inprimis ſiccum, arenoſum, atque petroſum amat. Fol.a., quæ ſola ad uſum medicum expetuntur, pruni foliis non diſſimilia ſunt, longè tamèn minora, villoſa paululùm, in margine inciſa, ſaporis amaricantis & ſubadſtringentis, odoris, præſertìm contrita, debilis balſamici.

§. II.

Quandò cum aquâ ſimplici ex cucur-

bitâ, ſubſtrato igne moderato, deſtillantur, nullum quidèm oleum ſubſtantiale reddunt, aquam tranſtillantem tamen *mobiliſſimo*, atque *tenerrimo principio ſpirituoſo balſamico* imbuunt, & reſiduo quoque decocto vires, eaſque majores, largiuntur. Virtus medica enìm non à ſolo eorum principio volatili odorato, ſed ſimul etiàm à *ſubſtantiâ fixâ*, tàm *gummeâ*, quàm *reſinoſâ*, derivanda eſt; quemadmodùm hoc ex ulteriori analyſi chemicâ luculentiſſimè conſtat. Infuſum quippe aquoſum primum, cujus ſapor amaricans, odor debilis balſamicus eſt, poſt blandam evaporationem extractum relinquit fuſco-nigricans, odore balſamico, & ſapore amaricante, acriuſculo, leniſſimequè adſtringente præditum. Tinctura ſpirituoſa prima colore gaudet ſubflavo-viridi, ad nigrum inclinante, odore herbæ ſpecifico balſamico, ſapore ſubacri, cui balſamicus tamen atque amaricans mixtus ſentitur. Maſſa inſpiſſata à tincturâ vix differt, præterquàm, quòd color fuſco-nigricans, odor verò debilior exiſtat. Sub evaporatione conſtanter halitum ſuaveolentem emitit; hinc non mirandum, quòd odor in extracto imminutus deprehendatur. Amarities, quòd addere juvat, magis in parte reſinoſâ latet, & hæc poſterior in genere quoque paulò potentior, quàm

prior reperitur. Quantitas utriuſque extracti fermè æqualis eſt, & aquoſum æquè, ac ſpirituoſum ultrà drachmas tres pondere aſcendit.

§. III.

Cum foliis Veronicæ Folia Betonicæ vulgaris purpureæ i. b., quæ itidem in locis ſylveſtribus ſpontè provenit, niſi formâ ac magnitudine, odore tamen, ſapore, principiis, ac viribus, valdè conveniunt. Nam tinctura ſpirituoſa prima colore ſaturatè viridi eſt, &, præter blandum atque ſpecificum herbæ contritæ odorem balſamicum, ſubacrem ac leniter quoque balſamicum ſaporem poſſidet. Ab initio uſque ad finem evaporationis, æquè ac apud veronicæ infuſa, odor gratus prodit, & nigricans maſſa inſpiſſata ſubacri & balſamico ſapore pollet. Infuſum aquoſum primum ſaporem balſamico-amaricantem obtinet, lenemque, nec ingratum, odorem ſpirat. Extractum, quod evaporatione peractâ relinquitur, ejuſdem fermè cum infuſo coloris eſt, odoris leniter balſamici, & ſaporis ſubſalſi, balſamico-amaricantis, ac paululùm in receſſu adſtringentis. Hoc ex unciâ foliorum unâ circiter drachmas duas, illud verò, ſpirituoſum nempè, nondùm ſcrupulos quatuor pondere attingit.

§. IV.

Vulgaria hæc medicamina ſimplicia, ſub formâ nempè decocti, vel infuſi aquoſi, aut vinoſi aſſumpta, non tantùm blande abſtergunt, diſcutiunt, & attenuant, ſed leniſſimè quoque adſtringunt ac roborant, adeòque multùm ad obſtructiones viſcerum reſerandas, diureſin ac diaphoreſin movendam, & humores purificandos valent. Veronica, quæ virtute paulò ſuperior eſt, vulgò magis *aperitiva*, *diuretica* & *pectoralis*, betonica verò *nervina* magis atque *cephalica* creditur; hinc illa quoque frequentiùs contrà obſtructionem hepatis, lienis, uteri, ac meſenterii, nec minùs contrà calculum, ſuppreſſionem urinæ, hydropem, raucedinem, tuſſim, aſthma, pthiſin imminentem &c., hæc autem frequentiùs contrà gravedinem, coryzam, cephalalgiam, vertiginem, palpitationem cordis, ſimileſque morbos in uſum trahitur. Pro meo judicio ſpecifica hæc prærogativa nulliûs plane, vel non adeò magni tamen momenti eſt, nec ſingularem ideò practicos errorem commiſſuros exiſtimo, ſi plantam utramque in affectibus memoratis, aliiſque promiſcuè adhibeant. Externè inter decocta abſtergentia ac purificantia vulneraria locum inveniunt.

CAPUT X.

De Hedera terreſtri.

§. I.

HEDERA TERRESTRIS VULGARIS C. B., à TOURNEFORTIO *Calamintha humilior folio rotundiore*, germ. *Tundermunn*, *Lierre Terreſtre* dicta, in locis hortorum ac camporum umbroſis, maximè autem circà ſepimenta, ſpontè luxuriat, & alibi humi ſerpit, alibi corpora vicina ſcandit. Folia, quæ præcipuè in uſum medicum trahuntur, rotunda ſunt, in margine dentata, villoſa paululùm, odoris ſatis fortis atque ingrati balſamici, ſaporis ſubacris, & amaricantis.

§. II.

Principia valdè activa, & præſtantiora omninò, quàm vulgò creditur, in naturali mixtione fovent: Adſunt nempè *partes fixæ* tàm *gummeæ*, quàm *reſinoſæ*, nec minùs *volatiles* ſeu *ſpirituoſæ inflammabilis proſapiæ*. Hæ, quòd facilè ex paulatinâ odoris imminutione cognoſcere licet, ſub exſiccatione maximam partem in auras abeunt, & poſteà itaque præcipua activitatis ratio in ſubſtantiâ fixâ, præſertìm

gummoſâ, quærenda eſt; quemadmodùm hoc inſtituta examina chemica abundè docent. Sub humidâ quippè deſtillatione aqua in receptaculum expellitur, ingrato quidèm odore balſamico, nullâ ſingulari tamen virtute prædita; in infuſis verò, & inde paratis extractis longè majores ac planè eximiceæ vires deprehenduntur: Infuſum videlicet aquoſum primum, cujus color fuſcus, odor ingratè balſamicus & herbæ ſpecificus eſt, amaritie moderatâ, & ſubtili ac penetrante acredine pollet. Acredo hæc fauces, linguam, atque palatum peculiari prorsùs modo afficit, & vividam fibrarum oſcillationem excitare videtur. Maſſa inſpiſſata, cujus drachmas tres, & grana quinque ex integrâ foliorum unciâ obtinui, fuſco-nigricans eſt, &, præter debilem odorem balſamicum, ſaporem primò ſubdulcem & amaricantem, poſtea adeo acrem poſſidet, ut piper in hoc paſſu vel potiùs pimpinellæ radicem nonnihil æmulari videatur. Tinctura ſpirituoſa prima colore ſaturatè viridi ſeſe commendat, & ſapore balſamico-ſubacri, odore herbæ ſpecifico gaudet. Evaporata longe minorem, quam infuſum aquoſum, extracti quantitatem largitur, idemque remiſſioribus quoque viribus inſtructum eſt, & colore flavo, odore debili ſpecifico, & ſapore

balſamico-amaricante pollet.

§. III.

Valdè ſtimulando, abſtergendo, & attenuando, leniterque diſcutiendo, ac roborando hæc folia in corpore operantur, & eminentem ideò locum inter *aperitiva*, *pectoralia*, *diuretica*, & *lithontriptica* merentur. Uſus ſpecialis ad multos ſanè morbos extendi poteſt, & in raucedine inprimis, tuſſi pituitosâ, aſtmate humorali, catarrho ſuffocativo, obſtructione viſcerum imi ventris, hydrope humido incipiente, nephritide pituitoſo-ſabulosâ, dyſuriâ, affectibus arthriticis, ſuppreſſione fluxûs menſtrui, ſanguine congrumato &c. planè eximius exiſtit. An verò etiàm, quod multi tradunt, contra vermes inteſtinorum, & dyſenteriam, nec minùs, ob blandam inprimis virtutem diaphoreticam, contrà peſtem, aliaſque febres malignas multùm valeat, nec affirmare ſimpliciter, nec negare audeo. Præſcribuntur in decocto aut infuſo aquoſo & vinoſo, à drachmâ unâ ad duas, tres, immò unciam dimidiam; decocta tamen infuſis ſemper præſtantiora ſunt, quoniàm principia fixa, quibus vires, uti anteà dictum, præcipuè in acceptis ferendæ ſunt, ſub ebullitione meliùs extrahuntur. Externè decocta trau-

matica & cataplaſmata, quæ contrà ulcera cancroſa, aliaque, gangrænam, hernias, tumores ſcrophuloſos, dolores arthriticos, rheumaticos &c. adhibentur, perſæpè ingrediuntur.

CAPUT XI.

De herba Chamædryos & Chamæpityos.

§. I.

CHAMÆDRYS VERA ET NOBILIS OFF., ſive *Chamædrys minor repens* C. B. *Edel-Samanderlein*, *Germardrée*, *petit Chêne*, hinc inde in locis incultis & ſaxoſis naſcitur. Folia, quæ partibus reliquis virtute præpollent, & præcipuè igitur in uſum medicum cedunt, parva ſunt, oblonga, inſtar foliorum quercùs (*a*) dentata, ſaporis balſamico-amari, ac parùm in receſſu adſtringentis, odoris, præſertìm contrita, grati balſamici.

(*a*) Memorata foliorum quercus & chamædryos ſimilitudo græcæ hujus plantæ denominationi occaſionem dedit. Vocabulum *Chamædrys* enim ex vocibus χαμαὶ, *humi* & δρῦς, *quercus*, componitur, & *humilem* quaſi *quercum* denotat; hinc à quibuſdam quoque *Quercula minor* vocatur.

§. II.

Principium volatile, odoratum, balſamicum debile eſt, & exiguâ ſaltèm quantitate in mixtione hoſpitatur; hinc paulatìm quoque in foliis exſiccatis blandâ exhalatione conſumitur, & magis itaque ſub virium determinatione ad *ſubſtantiam fixam reſinoſam* ac *gummeam*, quàm laudatas partes ſpirituoſas, reſpiciendum eſt. Portio gummea, confirmante analyſi chemicâ, reſinoſam virtute nonnihil ſuperat. Quòd copiam verò attinet, illa fermè æqualis eſſe videtur, quoniàm extracta idem pondus obtinent, & aquoſum, æquè, ac ſpirituoſum primum, binas plerumque drachmas & aliquot grana pendet. Infuſum aquoſum primum coloris flavo-fuſci eſt, odoris debilis balſamici, ſaporis amari. Maſſa inſpiſſata vix differt, præterquàm, quòd color ſaturatior, & ſapor balſamico-amarus fortior, paululùmque in receſſu adſtringens deprehendantur. Tinctura ſpirituoſa prima colore ſaturatè viridi (*a*), odore herbæ

(*a*) Folia viridia plerarumque plantarum, quod exanima chemica *veronicæ*, *betonicæ*, *rori marini*, *rutæ*, *ſalviæ*, *meliſſæ*, *menthæ*, *thymi*, *abrotani* &c., in antecedentibus paſſim deſcripta, confirmant, non aquoſo, ſed ſpirituoſo duntaxat menſtruo viridem colorem communicant

ſpecifico, & ſapore balſamico-amaricante gaudet. In extracto inſpiſſato flavo-nigricànte odor debilior, quàm in tincturâ, amarities verò paulò fortior exiſtit.

§. III.

Ad medicamenta *reſolventia*, *abſtergentia*, *aperitiva*, *roborantia*, *anthelmintica*, *diaphoretica*, *diuretica*, & *ſanguinis purificantia* pertinent, multùmque inprimis auxilii in affectibus ſcabioſis, cachecticis, rheumaticis, arthriticis, & catarrhalibus, nec minùs in febribus intermittentibus, morbis pectoris pituitoſis, hydrope aſcite, ictero, ſuppreſſione urinæ, atque menſium, fluore albo, ſcorbuto, & ſanguine congrumato præſtant. Præſcribuntur, æquè, ac veronica & betonica, in decocto & infuſo aquoſo atque vinoſo; doſi tamen paulò minori, quoniam illis longè potentiora reperiuntur, & faciliùs præterea, ob eminentiorem ſuam amaritiem, aſſumentibus nauſeoſam creant.

hinc concludere licet, quòd viriditas eorum, niſi unice, præcipue tamen, à parte oleoſo-reſinoſa pendeat. Aliquam hæc obſervatio conſiderationem meretur, & circa explicandam inprimis perennem plantarum quarundam, abietum v. g., pinorum, buxi &c. viriditatem plus lucis fœnerabitur.

Nonnulli folia pulveriſata cum melle aut ſyrupo quodam miſcent, & majorem in aſthmate, tuſſi, cæteriſque pectoris morbis effectum à dulcamaro hoc electuario expectant. Externè decoctum eorum in ulceribus, præſertìm cacoethicis, valdè laudatur, & pulvis quoque, inter emplaſtra receptus, aliquid ad hernias ſanandas conferre dicitur.

§. IV.

CHAMÆPYTIS OFF., ſive *Chamæpitys Vulgaris odorata flore luteo* I. B., alias etiam *Iva arthetica, arthritica, moſchata, Ivette* &c., germ. *Erd-Kieſer, Schlag-Kræutlein* nuncupata, paſsìm, præſertìm in *Auſtriâ* & *Hungariâ*, ſpontè in locis campeſtribus ſabuloſis, atque montanis provenit, partìm etiàm in hortis ſeritur. Folia, de quibus hoc loco maximè ſermo eſt, anguſta ſunt, oblonga, villoſa paululùm, & albeſcentia, odoris, inſtar piceæ, reſinoſo-balſamici ſatis penetrantis, ſaporis amari. Vocabulum Chamæpitys à vocibus Καμαὶ *humi*, & πίτυς, *picea*, *pinus*, originem duxit, quoniam folia piceam, uti dictum, redolent.

§. V.

Naturâ, principiis, ac viribus folia chamædryos valdè æmulantur, plus ta-

men *ſubſtantiæ ſpirituoſæ* poſſident. *Portio gummoſa*, aquâ ſimplici primùm extracta & inſpiſſata, colore flavo-fuſco, ad nigrum vergente gaudet, & prætèr debilem odorem, ſaporem balſamico-amarum, in receſſu nonnihil adſtringentem, obtinet. In infuſo nondùm evaporato odor balſamicus ſpecificus paulò fortior, ſapor verò remiſſior deprehenditur, nihilque auſteri amaritiei mixtum ſentitur. Tinctura ſpirituoſa prima ſaturatè viridis eſt, plantamque magis, quàm infuſum aquoſum, redolet, & ſubacrem atque balſamico-amaricantem ſaporem linguæ imprimit. In maſsâ inſpiſſatâ color viridis in flavo-nigricantem quodammodò degenerat, & ſapor balſamico-amarus non acriuſculo ampliùs, ſed ſubdulci aliquantulùm mixtus deprehenditur. Uncia foliorum una circiter ſcrupulos quinque, vel drachmas duas extracti, tàm aquoſi, quàm ſpirituoſi primi, ſuppeditat.

§. VI.

Chamæpitys in iiſdem morbis, in quibus chamædrys utilis judicatur, locum invenit, & altera igitur alterius defectum commodè ſupplere poteſt. Nonnulli quidèm chamæpityos folia in morbis capitis atque nervorum, adeòque in apoplexiâ, epilepſiâ, vertigine, paralyſi &c. majus

auxilium ferre arbitrantur: Verùm, nullam omninò putatitiæ hujus prærogativæ rationem video. Simillima enìm adſunt principia activa, ſimillimus obſervatur operandi modus, adeòque pares quoque virtutes adeſſe debent. Perinde videtur, an internè ſub formâ decocti & infuſi aquoſi aut vinoſi præſcribantur, quoniàm ſubſtantia fixa gummea virtute parùm reſinoſæ cedit, & utraque viribus egregiis pollet. Applicari etiàm hoc loco poſſunt, quæ ſuprà §. 3. de ulteriori chamædryos uſu interno & externo dicta fuerunt.

CAPUT XII.

De Thea Orientali & Teucrio vero.

§. I.

THEA VERA OFF. ſive *Thea Orientalis* apud nos folia denotat fruticis cujuſdam orientalis, Sinenſibus *Theh*, Japonibus *Tſja*, itemque *Tſjaa* dicti, exſiccata, vel potius leniter toſta, plus minùſve convoluta, ſuaveolentia, auſteriuſculo-amaricantia, colore vel viridi, aut ſubviridi, vel fuſco-nigricante prædita.

§. II.

Propter indicatam coloris diverſitatem

Thea in genere in *Viridem*, & *Fuſcam*, aut rectiùs *Fuſco-nigricantem* dividitur. Thea fuſca, vulgò *Thée-Buu*, *Thé-Bub*, *Thée-Bouy* nuncupata, eandem cum theâ viridi originem habet, & differentia illa, quæ apud varias Theæ viridis ac fuſcæ ſpecies venales, circà habitum foliorum externum, colorem, odorem, ſaporem &c., animadvertitur, partìm à diſcrepante cœli clementiâ; ſolique natalis bonitate atque culturâ, partìm à differenti foliorum recentium ætate, teneritudine, magnitudine, & collectionis tempore (*a*),

(*a*) » Collectio, *referente* KÆMPFERO *in* » *Amœnit. exot. p.* 613., non eodem tempore peragitur, nec unâ abſolvitur vice, ſed utplurimùm diverſis. Qui tertium colligunt, illi auſpicium tentant circa finem menſis *Songuats*, qui Japonum primus eſt, exordiens cum novilunio illo, quod æquinoctio verno eſt propius, » ſive id in Februarii exitum, ſive Martii initium » inciderit. At hic menſis folia pauca tantùm ſuppeditat, eaque perquàm tenella, & nondùm » integrè explicata duorum & trium dierum; quæ » verò nobiliſſima ſunt omnium, & ob pretioſam raritatem palatiis Principum ac divitibus » dicenda, unde *Thea Cæſarea*, nec non *flos theæ* » appellari ſuevit. (Florum petala nemo colligit, » aut loco foliorum uſurpat, quod falsò perſuaſi » ſunt noſtrates; errorem, credo, genuiſſe floris » nomen plauſibile, vel induxiſſe ignorantiam » viatorum. - - - Secunda collectio (quæ prima » eſt aliis), menſe ſecundo inſtituitur, i. e.

partim etiam à multiplici hominum artificio derivanda eſt; quemadmodùm plura de hiſce in B. NEUMANNI *Lectione de Thea* videnda ſunt.

§. III.

Frutex memoratus, qui triennis factus, ordinariò primam, ſeptennis verò ultimam foliorum lectionem patitur, in *Chinâ* & *Japonià*, vel unicè, vel præcipuè tamen, adoleſcit, ibidemque ab incolis maximâ curâ tranſplantatur, ac colitur. Senſim, tardo tamen incremento, viri altitudinem conſequitur, &, ſic deſcribente vix allegato KÆMPFERO (*a*),

» circà Martii finem, vel Aprilis initium; hæc
» folia jam integrè explicata, unà, ſi placet, cum
» ſemi-explicatis decerpuntur, ante præparatio-
» tionem, ſecundùm bonitatem & magnitudinem,
» in claſſes ſeligenda. Ex his, quæ nondùm ex-
» plicata ſunt, bonitatem prædictorum quodam-
» modò aſſequuntur, unde eodem nomine ve-
» niunt, à cæteris, ob præſtantiam ſeparanda.
» *Poſtrema* atque omnium uberrima collectio
» (aliis altera) fit menſe Japonum tertio; quo
» explicata folia multitudine luxuriant. Sunt, qui
» neglectis prioribus, unicâ hujus menſis colle-
» ctione omnem Theæ claudunt, abſolvuntque
» meſſem, cum ſedulâ disjunctione foliorum in
» diverſas *Itzibar*, *niban*, & *ſanban*, ſeu primæ,
» ſecundæ & tertiæ bonitatis claſſes; quarum ul-
» tima exhibet folia bimeſtria & rigidiora, pro
» uſu plebejorum. &c.

(*a*) L. c. p. 605.

Frutex eſt *folio Ceraſi*, *flore Roſæ ſylveſtris*, *fructu unicocco*, *bicocco*, & *utplurimum tricocco*. *Radicem* habet inconditè brachiatam, lignoſam, ſuperficie nigricante; *Caudicem* ab imo ramoſum, brachiis, ſurculiſque plurimis, inordinatè extenſis. *Cortice* tegitur infirmo, exſucco, tenui, coloris badii, in caudice caneſcentis, in cimis tantulùm herbei. *Lignum* ei duriuſculum & fibratum eſt; *medulla* exigua firmiter adnata. *Folia* pediculis carnoſis breviſſimis nixa, ſurculos perenni, niſi decerpas, vigore inordinatè occupant ſingula, foliis Ceraſi hortenſis fructu acido, ſubſtantiâ, figurâ, colore, & magnitudine, paria; ut recens nata, qualia pro interno uſu carpuntur, magis fortaſſe folia Evonymi vulg. gran. rubr., excepto colore, referant. *Flores* autumno ſinguli geminivè ex foliorum axillis prodeunt, Roſæ ſylveſtris facie, in diametrum pollicarem & ampliùs (vix integrè) expanſi, remiſsè fragrantes, albi, hexapetali, petalis rotundis, concavis; Pediculis inſiſtunt ſemiuncialibus, ex tenui principio craſſioribus, qui in ſquamas incerto numero (quinas & ſenas ut plurimùm) parvulas, orbiculatas; caliculi vicem præſtantes, deſinunt. *Fructus* florem numeroſus excipit monococcus, bicoccus, & utplurimùm, ad inſtar ſeminis Ricini,

tricoccus, concretus ex tribus globoſis capitulis, pruni ſylveſtris magnitudine, ad centrum communis pediculi coëuntibus, & pulvinatâ depreſſione (quâ diffringi poſſunt) diſtinctis. Conſtat idem ex pericarpio & nuculâ ſingulis capitulis ſtricte inclusâ. *Pericarpium* herbei coloris eſt, per maturitatem nigricans, ſuperficie opacâ, ſubſtantiâ pingui membranaceâ & quodammodò lignosâ, ſummâ facie per ſiccitatem (poſt annuam in plantâ moram) dehiſcente, ut per ſingulas fiſſuras promineat nucula. *Nucula* ferè globoſa eſt, tantùm aliquâ ſui parte, ex accubitu compreſsâ; *corticulâ* tegitur tenui, duriuſculâ, micante, ſpadiceâ & Caſtaneæ nucis ſimillimâ; quâ detractâ *nucleus* prodit, externâ ſuperficie rufens, ſubſtantiam obtinens nucis avellanæ ſolidam & oleoſam, ſapore primùm vapido & ſubdulci, mox ſeminis *Cheiri* inſtar amaro & valdè tetrico; ſed qui ſalivam acriter provocat, & ad fauces dilapſus nauſeoſo ſenſu, citò tamen diſparente, guſtantium guttura offendit. &c. *(a)*

(a) Qui uberiorem hujus plantæ, partiumque ſingularum deſcriptionem deſiderat, in *eodem* allegati Authoris *Faſciculo* III. §. 3. inveniet.

§. IV.

Folia recentia, etiamſi ſenſibili odore deſtituuntur, *tenerrimum* tamen *principium narcoticum* poſſident, eodemque, internè uſurpata, ſpiritus animales turbant, mentem inebriant, cerebrum offendunt, & tremulum nervorum motum inducunt. Quare, ut nocivâ ac quasì virulentâ hac qualitate nonnihil priventur, & meliùs quoque aſſervari queant ac tranſportari, ab incolis eodem die, quo ab arbuſculâ decerpta fuerunt, in amplâ, planâ, quadratâ aut rotundâ ſartagine ferreâ certi cujuſdam furni, quem, ut & totam præparandi methodum, KÆMPFFERUS *l. c. p.* 617. prolixè pariter deſcripſit, modeſtæ atque methodicæ toſtioni ſubjiciuntur, eâque durante conſtanter manu utrâque huc atque illuc verſantur, ut æqualiter torreantur. Sufficienti toſtione abſolutâ; rutabili lignei ope eximuntur, ac protinùs, dùm adhuc fervent, in ſtoream effuſa, ſtrenuè ab aliis, palmâ utrâque, non quidèm motu primoſcuo, ſed uniformi, volvuntur, ut eodem tenore contorqueantur, ac criſpa evadant. Poſt præparationem hanc, quæ totiès reiteratur, donec folia debitè exſiccata ſint, cenſurâ inſtituitur, & folia craſſiora, inconditè volutata, ac nimis aduſta à melioris notæ reliquis ſeparantur, atque

ſeorſim reconduntur: Non ſtatim tamen uſui ſerviunt, ſed per decem, duodecim, immo plures menſes, aſſervantur, ut principii narcotici reliquiæ paulatinâ atque ſpontaneâ exhalatione auferantur.

§. V.

Thea, deſcripta modò præparata, & ex Chinâ inprimìs à mercatoribus ad nos tranſlata, *tenerrimum*, ac *gratè balſamicum principium oleoſo-inflammabile*, è foliorum nec minùs, infuſi, & aquæ deſtillatæ odore ſatis cognoſcendum, *fixam* quoque *ſubſtantiam activam terreo-reſinoſo-gummeam* poſſidet. Pars gummea majori quantitate mixtionem ingreditur, & tàm arctè cum reſinosâ combinata eſt, ut hæc æquè, atque illa primâ vice maximam partem tam aquâ ſimplici, quàm ſpiritu vini extrahi queat. NEUMANNUS ex unciâ unâ Theæ viridis unciam dimidiam ac ſcrupulos duos *extracti aquoſi primi*, & unicum ſolummodò ſcrupulum *extracti reſinoſi ſecundi*, poſteaque, cum aliam unciam, ordine inverſo, exploraret, drachmas tres cum ſemiſſe *extracti ſpirituoſi primi*, & ſcrupulos quatuor *extracti aquoſi ſecundi* impetravit. Apud extracta Theæ fuſcæ (Theebouy), tùm intuitu quantitatis, tùm qualitatis, leviſſimam duntaxat differentiam invenit, primumque extractum ſpirituo-

ſum gratius, ſecundum ingratius, quam apud theam viridem, eſſe, & principium præterea gummoſum paulò largiùs, reſinoſum vero parciùs in mixtione hoſpitari, obſervavit (*a*). Valdè memorata examinibus, quæ ipſe ſuſcepit, reſpondent, circà colorem tamen monendum duco, quod ille apud infuſum ſpirituoſum Theæ fuſcæ non ſemper, uti Auctor laudatus retulit, viridis, ſed plerumque flavo-fuſcus ſit. Portio reſinoſa potentior eſt gummoſâ, & longè majori quoque ſtypticitate prædita reperitur: Nam extractum aquoſum primum, adeòque magis gummeum, colorem ex flavo & rubello ſubfuſcum obtinet, & ſaporem duntaxat auſterum mediocriter adſtringentem linguæ imprimit: Extractum verò ſpirituoſum primum, cujus color pro Theæ diverſitate vel fuſco-vel ſubviridi-nigricans eſt, ſapore in principio balſamico-amaricante, deindè admodum auſtero ac ſty-

(*a*) Decocti uſus apud ruſticos & cives pauperiores, qui potulentum hoc toto hauriunt die, ſolummodò receptus eſt; ditiores verò infuſo, quod duplici modo præparant, utuntur. Nunc ſcilicet folia integra ſimpliciter aqua fervente, uti apud nos moris eſt, infundunt, tinctamque hauriunt ſolam; nunc verò folia, molæ manualis ope in pulverem redacta, certa quantitate in vaſcula, calida aqua ſimplici repleta, immittunt, & una cum aqua ſorbillant.

ptico pollet. Odor ſpecificus balſamicus; qui in infuſis, præſertim aquoſo, ſatis fortis eſt, in extractis inſpiſſatis valdè minuitur, ita ut in ſpirituoſo parùm ſolummodò, in aquoſo nihil fermè ſentiatur.

§. VI.

Apud Chinæ & Japoniæ incolas infuſum & decoctum horum foliorum aquoſum non tantùm quotidianum, communiſſimum, acceptiſſimumque potulentum conſtituit, ſed medicaminis quoque vices ſæpiſſimè gerit. Mentem quippe, præſertim ex foliis paratum, quæ anni unius ætatem habent, exhilarare, viſcerum obſtructiones tollere, ſanguinem purificare, materiam tartaream eluere, adeòque multis morbis mederi, plureſque, calculoſæ inprimis & arthriticæ indolis, avertere, credunt. Idem Europæi quamplurimi ſentiunt, & in principio, cum iiſdem infuſum hoc innoteſceret, parùm abfuit, quin præcones nonnulli, mercede forſan conducti, iſtud univerſale morborum, tùm curandorum, tùm præſervandorum, remedium deprædicarent. Noſtrâ ætate fama hinc inde nonnihil iterùm decrevit, poſtquàm medici prudentiores cognoverunt, ac demoſtrarunt, quòd laudes vulgares verâ virtuteſupe-

riores exiſtant, quòdque vires, quas infuſum exſerit, magis à copiosâ aquâ calidâ, quàm ipſa thea, derivandæ ſint. Sententiæ huic & ego ſubſcribere nullus dubito: Certo enim certius eſt, aquam calidam, hac occaſione largiùs hauſtam, diluendo, ſolvendo, eluendo, temperando, aperiendo, humectando, plus omninò efficere, quàm extractas theæ moleculas, quæ mediante tenerrimo ſuo principio balſamico leniſſimè ſaltem diſcutiunt, mediante terreo-reſinoſo-gummeo auſtero-amaricante autem fibras ad- & conſtringunt. Ex adſtrictione memorata, quæ in infuſo tamen, ob exiguam theæ injectæ copiam, non adeò valida eſt, virtus diuretica, quam, poſt adſtrictoriam ac leniter diſcutientem, primariam judico, præcipuè fluit, & inde pariter, non excluſa tamen blandâ diſcuſſione, quam tenerrimum principium balſamicum præſtat, nervinam, cephalicam, cardiacam, pectoralem &c. deducere licebit. Iterùm nihilominùs iterumque moneo, ſub virium plerarumque explicatione magis ad copioſum vehiculum ac menſtruum aquoſum, quàm ipſa thea principia activa, quæ in vulgari infuſo, uti pridèm dictum, parciſſimè adſunt, reſpiciendum eſſe.

§. VII.

Quemadmodùm moderatus infuſi laudati uſus non tantùm hominibus ſanis prodeſt, ſed in febribus quoque, inflammationibus, affectibus rheumaticis, arthriticis, nephriticis, pectoris pituitoſis, aliiſque catarrhalibus, nec minùs in ſcorbuto, obſtructione viſcerum, dolore capitis, & morbis compluribus, ex craſſitie & impuritate humorum primario oriundis, valdè nonnumquàm utilis deprehenditur; ſic abuſus quoque haud parùm ad ſanitatem labefactandam conferre valet. Nocendi facultas ad menſtruum æquè, ac ipſam theam redundat: Aqua tepida enim, theæ principiis parciſſimè ſaltem, uti apud nos moris eſt, imprægnata, tunicas ventriculi & inteſtinorum valdè flaccidas, immò reliquarum partium compagem laxiorem reddit, ſi juſtò largiori quantitate, ac juſto frequentiùs aſſumitur. Naſcuntur inde appetitûs dejectio, prava eſculentorum digeſtio, & viſcerum atque vaſorum atonia, quibus facilè poſtmodùm variæ ægritudines chronicæ ſuccedunt. Vitium memoratum emendari quidèm poteſt, quandò theæ folia ad certam aquæ quantitate majori copiâ recipiuntur; verùm contraria hoc modo qualitas nociva infuſo conciliatur: Nimiùm nempè

nempè conſtringit, & apud ſubjecta ſenſibiliora anxietatem præcordialem, & tremorem ventriculi, apud alia, ſpaſmis primæ culinæ obnoxia, cardialgiam, colicam, vel ad minimùm alvi ſegnitiem; aut plenariam prorsùs obſtructionem provocat. Aſthmatici quoque, phthiſici, aliique pectoris morbi chronico laborantes tàm inſigne auxilium, quàm vulgo credunt, à potulento hoc minimè expectare debent, quoniàm quotidiano, copioſo, & diuturno ejus uſu tonus pulmonum magis magiſque dejicitur, & humorum itaque ſtagnationes cum vaſorum obſtructione & mucidæ impuritatis decubitu majora in dies incrementa capiunt.

§. VIII.

Pretioſiori Theæ orientali medicorum multi varias pridèm plantas indigenas ſubſtituere allaborarunt, circà deſignandam tamen ſpeciem optimam valdè diſſentiunt, & alii hanc, alii illam ejus loco melius adhiberi poſſe opinantur. Nolo ſingula hæc ſuccedanea, quæ Cohausen in *Tractatu*, cui titulus *Neo-Thea*, maximam partem deſcripſit, hac vice adducere, ſed pauca duntaxat de Teucrio vero, quod in *Actis Medicorum Berolinenſium* (a) reliquis omnibus præ-

(a) Vol. II. p. 125. ſequ.

fertur, ſubjungam. Amat hæc planta; ſylveſtris, quæ etiàm *Chamædrys fœmina*, *Chamædrys aſſurgens*, *Botanicis alias Teucrium dicta*, itemque *Veronica ſpicata, chamædryos folio, fruteſcens & erecta* nuncupatur, elatiora ac ſicciora montium loca; & ultrà ſemicubitalem altitudinem plerumque excreſcit. Folia recentia, & Julio inprimis menſe, unâ cum floſculis, monopetalis, coeruleis, in ſpicam collectis, decerpta, ac blandè in loco umbroſo exſiccata, aquam ferventem, ſub infuſione moderatâ, colore ſubviridi; ſuavi odore balſamico & longè gratiori ſapore, quàm Veronica vulgaris & Betonica, imbuunt. Valde igitur in hoc paſſu Theam orientalem æmulantur, analogâ autèm virtute fere ſuperant. » In diffusâ » virium explicatione, B. GOHLIUS *l.* » *c. p.* 134. *ſcribit*, nihil (*teucrium verum* » *ſcilicet*) cedit herbæ The. Sanis æquè ac ægrotis ſine ullâ contrarietatis efficaciâ » accommendari poteſt. Imò obſervavi, » quòd illis ſubjectis, quibus infuſum » herbæ exoticæ The fuit grave & con- » trarium, quibus vertigines excitavit, » noſtræ plantulæ extractio, maximè accommodabilis & ſalutaris fuerit. Magis » & potentiùs Diaphoretica & Diuretica » eſt, quam ipſa The. Cardialgias non » movet, ſed præſentes diſcutit, & ſol-

» vit. Quod ſi totum hominem à capite
» uſque ad calcem variis morbis per ſin-
» gula capita infeſtatum percurrere velle-
» mus, nullus erit morbus, qui non ferat
» uſum infuſi noſtræ plantulæ. Non con-
» tendo panacæam hic ſubeſſe, ſaltèm
» contendo nullum hic ſubeſſe, in de cæ-
» tero percurandis ex arte morbis, offen-
» diculum. Febribus cujuſcunque generis
» fert ſuppetias. Arthriticis affectibus, &
» rheumatiſmis videtur magis ſpecificè
» dicata eſſe. Scorbuticas ſanguinis in-
» quinationes, præprimìs ſeri & lymphæ
» recrementa eluit ſua diuretico-diapho-
» reticâ virtute. Viſceribus læſis & ſup-
» puratione tactis æquè & meliùs, ac Ve-
» ronica, balſamico-vulnerariâ occurrit
» efficaciâ. --- Nolo diffuſior eſſe in me-
» morandâ hujus herbulæ inſigni & con-
» ſpicuâ medicandi varios morbos effica-
» ciâ. Id ſaltèm intactum relinquere non
» poſſum, quòd ſecuritate uſûs antecel-
» lat exoticam herbam The. Non enim
» indiget repoſitione annuâ, aut præviâ
» toſtione, quâ perdat inimicam quali-
» tatem, cerebrum & nervos impetendi,
» uti The, ſed quò recentior ad uſum
» vocatur, eò gratior eſt planta & eò ſa-
» lubrior. &c.

CAPUT XIII.

De Artemiſia.

§. I.

ARTEMISIA OFF., ſive *Vulgaris* I. B. *Veyfuh*, *Armoiſe*, in *rubram* & *albam* dividitur: Hæc caulem pallidum aux ex viridi albicantem, illa ſpadiceum habet, & prior itaque à C. BAUHINO *Artemiſia vulgaris major, caule ex viridi albicante*, poſterior *Artemiſia vulgaris major, caule & floribus purpuraſcentibus* appellatur. Utraque ſpecies in hortis ſeritur, & paſſìm quoque ſponte creſcit. Folia exſiccata debilem odorem, debilemque ſaporem balſamicum poſſident, qui in ſummitatibus florifero ſeminiferis tamen paulò fortior deprehenditur.

§. II.

Medicorum plerique huic plantæ vires planè eximias tribuunt, eamque, cum aquâ aut vino coctam, in ictero, hydrope, obſtructione viſcerum, nephritide ſabulosâ, iſchuriâ, dyſuriâ, torminibus ventris, vulneribus venenatis, aut ſclopeto inflictis &c. magnoperè prodeſſe, & ſanguinem præthereà menſtruum, atque

lochialem, nec minùs fœtum ac ſecundinas validè pellere, tantùmque in cunctis uteri morbis valere, perhibent, ut matrum & omnium paſſionum muliebrium exoptata obſtetrix meritò nuncupanda eſſet.

§. III.

Elogia hæc, & reliqua, quæ adducere ſuperſedeo, magna quidèm ſunt, valdè nihilominùs dubito, artemiſiæ folia virtutibus memoratis reverà inſtructa eſſe. Sub examine chemico enìm nullum principium, cui tanta energia adſcribi poſſet, in illis reperire potui: *Tenerrimæ* videlicet atque *volatiles particulæ balſamicæ* pauciſſimæ ſunt, ac valdè debiles, & *fixa* pariter *ſubſtantia gummeo-reſinoſa* tam iners deprehenditur, ut parùm inde activitatis expectandum ſit. Extractum enim aquoſum primum ſapore penitùs fermè deſtituitur, & ſpirituoſum primum leniſſimum duntaxat ac vix perceptibilem acriuſculo-balſamicum obtinet. Credo itaque, artemiſiæ foliis torpidam ſolummodò virtutem *diſcutientem* & *abſtergentem* competere, adeòque uſum eorum in morbis anteà recenſitis non adeò magni momenti eſſe. Non movent me contraria ſcriptorum teſtimonia, quum ſic dictam experientiam, quam allegant, ſub præ-

judiciorum vigore haud rarò fallaciſſimam eſſe, plus vice ſimplici cognoverim.

§. IV.

In *Chinâ* & *Japoniâ* ex artemiſiæ vulgaris latifoliæ, adhuc novellæ, foliis, diu exſiccatis & obſoletis, ſic dicta MOXA, ſive uſitatiſſima ibidem cauterii actualis materia præparatur, quâ incolæ morbos penè omnes, maximè autèm dolores arthriticos, non curari ſolùm, ſed etiàm præſervari poſſe, credunt. Moxa hæc, referente KÆMPFERO (*a*), lanugo ſive ſtupa mollicula eſt, coloris cinerei, concipiendo igni aptiſſima, eoque illato moderatè gliſcens, ſcintilla minùs conſpicua, ardore temperato, progreſſu lento, donec in favillam tota redacta ſit. Reſcinditur herba multo mane, rore adhuc madens, & ad faciem domûs occidentalem libero aere ſuſpenditur, uſque dùm ſufficienter exſiccata ſit, deinde in ſummo pavimento diù ſervatur, quoniàm eo nobilior atque tenerior lanugo ex illâ ſperanda eſt, quo magis obſoleverit; unde non deſunt, qui herbam ad decennium uſque reſervandam curant. Præparatio moxæ nullo artificio abſolvitur: Tunduntur nempe folia primùm piſtillo

(*a*) In Amoenit. exot. p. 592. ſequ.

ad mollitiem rudioris ſtupæ; deinde utrâque manu agitantur & fricantur aſſiduè, ut priori contuſione jam attritis decedant duriores fibræ, & recrementa membranacea: quibus excuſſis, deſiderata illa inſignis teneritatis homogenea & puriſſima lanugo remanet. Quandò ampliùs pectinis ope carminatur, elegantior adhuc atque tenerior redditur, ita, ut inſcius eam ex artemiſiâ confectam eſſe vix crederet. (*a*)

§. V.

Ex lanugine memoratâ parvi coni digitis formantur, qui cuti, ſalivâ anteà paululùm humectatæ, imponuntur, & bacilli ſive virgulæ cujuſdam ardentis ope in ſumitate accenduntur. Ignis, faſtigio illatus, turundam brevi morâ depaſcit, uſque ad cutem, ibidemque non veſiçam, ſed ſpadiceam ac fuſcam maculam, producit. Poſt inuſtionem ſtigmati plerùmque, ad ſuppurationem promovendam, allium contuſum, & deſuper ejuſdem pellicula exterior madefacta imponitur, die ſequenti autem, veſica, circumcirca forſan nata, forſice aperitur, & eſcharæ, alii loco, folium plantaginis, leniter toſtum, aſperiori ſuo latere, tan-

(*a*) Vid. Miſcell. A. N. C. G. Dec. II. ann. 4. obſ. 1.

dèmque latere molli, vel etiàm folium braſſicæ &c. applicatur, ut primùm eſchara ſpontè ſeparetur, poſteàque ulceris conſolidatio acceleretur.

§. VI.

Moxiburium hoc pro morborum diverſitate modo in hac modo in illâ parte, frequentiùs tamèn in dorſo, utrinque prope ſpinam ad lumbos uſque, ubivis tamen ſtudiosè vitatis arteriis, venis, & locis valdè tendinoſis, peragitur. Dolor, quem ignis, cutem attingens, excitat, non adeò moleſtus eſſe dicitur, niſi uſtio intrà breve tempus iteratâ vice in eodem loco inſtituantur, aut grandiores etiàm coni imponantur: » Centies vidi, *Au-» ctor allegatus p. 594. ſcribit*, ipſos pue-» ros uſtionem promiſcuò corporis loco » admiſiſſe, citra ullum doloris geſtum. » Urunt enìm indiſcriminatim infantes » & ſenes, divites & plebejos, mares & » fœminas; parcunt tantùm gravidis il-» lis, quæ uſtioni non admodùm aſſuetæ » ſunt. Uſtio autèm artemiſialis vel ad » morborum præſervationem, vel ad cu-» rationem inſtituitur; ad præſervatio-» nem præprimìs eam commendatam vo-» lunt Medici, & ſanos potiùs quàm æ-» grotos uſtulandos jubent ſicut enim, » ajunt, materiam medicam morbi præ-

» ſentis, ita futuri pharmacum eſſe cau-
» terium. Qui igitur in extimo oriente
» ſuæ valetitudini proſpiciunt, ii uri ſe
» ſingulis curant ſemeſtribus. Ea conſue-
» tudo adeò religioſe viget, ut etiam ho-
» minibus æviterno carcere damnatis pro-
» dire permiſſum ſit, ad moxiburii fruen-
» di beneficium. Præſervativa uſtio tu-
» rundis in eodem loco abſolvitur par-
» vulis, & paucioribus, curativa verò
» plures requirit, eaſque grandiculas, ſi
» vapores ex profundo latice evocandi
» ſunt. &c. Plura de hiſce ac reliquis, ad Moxæ præparationem, applicationem &c. ſpectantibus, non tantùm apud *hunc ſcriptorem*, ſed hinc inde pariter in *Miſcell. A. N. C. G.*, nec minùs in BLANCKARDTI & *Dn.* TEMPEL *Tract. de Moxa* videri poſſunt.

CAPUT XIV.

De Floribus Liliorum convallium, tiliæ, & Paralyſeos.

§. I.

LILIUM CONVALLIUM, *Muguet*, à recentiorum quibuſdam, præeunte LINNÆO, etiàm *Convallaria* dictum, magis frigidarum, quàm calidarum regionum

incola eſt; hinc in *Germaniâ* noſtrâ, ceteriſque regionibus, ad ſeptentrionem plùs minùſve vergentibus, uberrimus hinc inde ejus proventus eſt. Amat valles, ſylvas cæduas, aliaque loca humidiuſcula & umbroſa, aprica autèm & ſicciora refugit. Flores, qui præ reliquis plantæ partibus ad uſum medicum expetuntur, plerùmque albi, rariùs purpuraſcentes ſunt: Odorem, præſertìm in paulò majorem faſciculum collecti, diffundunt fragrantiſſimum ſuaviſſimumque balſamicum, & nonnihil expanſivum; hinc ſæpiùs quoque & majori copiâ naribus admoti caput aliquantulùm turbant, & facilè, apud plethorica inprimìs & cholerica ſubjecta, cephalalgiam leviorem producunt: Memoratus tamen odor fugaciſſimus eſt, & poſt aliquam florum exſiccationem, vel ſaltèm marceſcentiam valdè imminuitur, tandèmque prorsùs evaneſcit. Sapor admodùm amarus eſt, ità ut flores hi multa in hoc paſſu cum aloe communia habeant. Quandò exſiccati in pulverem rediguntur, idemque naribus attrahitur, vividam titillationem, cui fortis ſternutatio, immò apud homines plethoricos haud raròò narium hæmorrhagia ſuccedit, excitare conſuevit.

§. II.

Præter *tenerrimum fugaciſſimumque principium, oleoſo-ſpirituoſum, odoratum, balſamicum*, in floribus hiſce etiam *ſubtile ſalinum acidulum*, & *valdè activa ſubſtantia fixa*, tàm *reſinoſa* quàm *gummea*, demonſtrari poſſunt. (*a*) Principium balſamicum, quod odor ſatis prodit, cum aquâ ſimplici & ſpiritu vini alembicum ſub blandâ deſtillatione tranſcendit, & gratâ fragrantiâ vehiculum utrumque imbuit oleum ſubſtantiale æthereum verò, cujus valdè exigua quantitas in mixtione hoſpitatur, nunquàm ſub conſiſtentiâ ac formâ craſſiori oleosâ

(*a*) Sal eſſentiale vitriolico-ammoniacale, cum multo oleo acri & ſpiſſo conjunctum, quod Geoffroy floribus hiſce tribuit, reperire non potui, nec unquàm alios iſtud reperturos credo. Pluribus ſanè ſimplicibus ſingularia ejuſmodi principia, quæ ſicci ac violenti ignis producta, vel ſæpiùs imaginaria prorsùm appellare audeo, adſcripſit. Quis enim in avenâ v. g. *ſal ammoniacale, multo oleo involutum*, in fabis *ſal urinoſum volatile* in fumariâ *ſal eſſentiale ammoniacale cum aliquâ ſalis mirabilis Glauberi portione, & multo ſulphure conjunctum* in herbâ & radice cichorii *ſal eſſentiale ſalſum vitriolico-ammoniacale, multo ſulphure involutum*, in artemiſiâ *ſal ammoniacale eſſentiale cum multo ſulphure craſſo, & multâ terrâ conjunctis*, in radice ari *ſal eſſentiale ſimile ſali ammoniaco, ſpiritu nitri ſaturato, cum oleo craſſo & ſucco viſcido & mucaginoſo remixtum*, in radice ellebori albi *ſalem alcalicum* &c. invenit, ac ſolidè demonſtrabit?

in conſpectum venit, niſi unâ vice ingens florum copiâ humidæ deſtillationi ſubjiciatur. Subtile ſal eſſentiale acidulum difficillimè à partibus reliquis ſeparatur, quoniam fixæ ſubſtantiæ gummeo-reſinoſæ valdè implicitum, altiùſque immerſum eſt; præſentia tamen ejus manifeſta redditur, quandò flores ſeorsìm aquâ ſimplici, & ſpiritu vini per aliquot horas infunduntur ac digeruntur, poſteàque ſolutionibus filtratis liquor alcalicus, v. g. ſolutio ſalis tartari, aut cinerum clavellatorum, juſtâ quantitate inſtillatur. Ex utraque enim ſolutione ſenſim parva granula ſalina ad fundum dejiciuntur, quæ nitroſo-ſalſum ſaporem linguæ imprimunt, & formam quoque cryſtallinam acquirunt, ſi decantato liquore ſupernatante ſedimentum leniter ſiccatur, ſiccatum in aquâ ſimplici denuò ſolvitur, & ſolutio, præmiſsâ filtratione, blandè evaporando ad aliquam, non omnimodam tamen, ſiccitatem redigitur. Inſtillatis liquoribus acidis, ſimilis ſalis medii geneſis neutiquam expectanda eſt, nullaque præcipitatio accidit, ſed infuſum aquoſum priſtinam pelluciditatem retinet, & ſpirituoſum, ob phlegmatis cum acido acceſſum, nonnihil ſaltèm turbatur (*a*).

(*a*) Plura de hiſce in C. SCHULTZII *Diſſ. de Lilio Convallium* §. 14. 15. 16. 17. 18. 19. videri poſſunt.

A tenerrimis hiſce particulis acidulis, per totam maſſam reſinoſo-gummeam diſperſis, & oleoſo-inflammabili portione magis minùſve contemperatis, titillatio illa, quam pulvis, naribus attractus, provocat, maximam partem derivanda eſt.

§. III.

Deſcripta principia ſubtiliora oleoſo-inflammabilia, & acidulo-ſalina ſuam quidem merentur laudem, activitate nihiloninùs fixis reſinoſis ac gummeis aliquantulùm cedere, arbitror. Probant aſſertum meum infuſa & extracta aquoſa ac ſpirituoſa: Nam fuſcum infuſum aquoſum primum odore blandè ac gratè balſamico pollet, & ſaporem amarum atque ſubacrem obtinet. Evaporando inſpiſſatum maſſam largitur colore fuſco, ad nigrum inclinante, odore balſamico, non ampliùs tamen adeò grato, & ſapore amaro planè ſingulari præditam. In tincturâ ſpirituoſâ primâ, quæ aurei coloris eſt, idem adeſt ſapor amarus, acredo verò fortior ſentitur; in extracto contrà, quod colorem flavo-ſubfuſcum obtinet, & gratum odorem, inſtar mellis ac ceræ, ſpirat, acredo memorata iterùm remiſſior, amarities autem major percipitur. Non ſine ratione itaque ſuſpicari licebit, multas partes ſalino-acidulas volatiles, quæ

præcipuam acredinis cauſam conſtituunt, ſub evaporatione in auras abiiſſe. Utrumque extractum non amaritie ſolùm, ſed etiàm virtute aloen hepaticam æmulatur, & paulò majori quantitate, ad ſcrupulum nempe, aut drachmam dimidiam, exhibitum, validè abſtergit, ſtimulat, alvumque laxat.

§. IV.

Vires medicæ, quibus flores liliorum convallium inſtructi reperiuntur, partìm *diſcutientes*, *nervinæ* atque *cephalicæ* ſunt, partìm *ſtimulantes*, *abſtergentes*, *laxantes*, *aperitivæ*, & *diureticæ*. Priores à nobili principio oleoſo-inflammabili balſamico, poſteriores à ſale acidulo, & valdè amarâ ſubſtantiâ fixâ gummeo-reſinosâ dependent. Non perinde itaque eſt, an promiſcuè ſub hac vel illâ formâ adhibeantur, ſed ità ſemper præparandi ſunt, ut ſcopo certiùs ſatisfieri poſſit. Quare, ſi diſcutiendi & confortandi virtus in vertigine, apoplexiâ, affectibus ſoporoſis, epilepſiâ, melancholiâ, debilitate memoriæ, lipothymiâ, paralyſi, palpitatione cordis, ceteriſque cerebri & nervorum morbis præcipuè deſideratur, aquam deſtillatam & ſpiritum, à floribus recentibus ſemel vel aliquotiès abſtractum, eligere præſtat, quoniam liquores hi tenerrimo prin-

cipio oleoſo-ſpirituoſo balſamico maximè turgidi ſunt; ſin ſolida autem in aliis morbis chronicis, aſthmate, v. g., paſſione hypochondriaca, cachexiâ, ſcorbuto, febre quartanâ &c., ſub contractionis languore ſtimulare paululùm, alvum blandè laxare, impuritates mucidas attenuare & abſtergere, vaſa obſtructa reſerare, & diureſin provocare, animus eſt, decocta eorum & infuſa aquoſa ac vinoſa, nec minùs extractá, pilulis & electuariis addita, vel in congruo etiàm vehiculo ſoluta, præſcribenda erunt. Externè pulveribus errhinis, & ptarmicis frequentiſſimè miſcentur, & vix laudatus ſpiritus, non ſine maximo emolumento, partibus ſugillatis, convulſis, aut paralyſi tactis, applicatur.

§. V.

Flores Tiliæ foeminæ Folio majori C. B. quoad volatile principium odoratum balſamicum cum floribus liliorum convallium quodammodò conveniunt, quoad fixa autem elementa magnoperè differunt. Subſtantia enim, quam aqua ſimplex ſub blandâ digeſtione extrahit, ſatis *craſſa mucilaginea* eſt, & fluida adhuc, præter odorem debilem balſamicum, herbaceo-mucilagineum duntaxat ſaporem, amaritiei & acredinis

prorsùs expertem, poſt perfectam verò inſpiſſationem herbaceo-mucilagineo-ſubſalſum poſſidet. Portio magìs *reſinoſa*, ſpiritu vini primùm extracta, poſt evaporationem longè quidem potentior eſt; parùm nihiloſeciùs proprietatibus ſuis valdè amaro & acri extracto ſpirituoſo primo florum lilii convallium reſpondet, dum ſatis auſtero adſtringente, & nonnihil ſaltem amaricante ſapore donata deprehenditur.

§. VI.

Operationem ſuam flores paulò recentiores, ſi vino nempe infundantur, partìm diſcutiendo, commovendo, & expandendo, ac roborando, partìm incraſſando, obtundendo, & ſubadſtringendo in corpore exercent: Sin infuſum verò merè aquoſum propinetur, vel aqua deſtillata & ſpiritus abſtractitius exhibeantur, in caſu priori ſolæ propemodùm vires *incraſſantes* ac *demulcentes*, in caſu poſteriori autèm *diſcutientes*, ſaltèm, *nervinæ*, *cephalicæ*, ac *debiles hypnoticæ* conſiderationem merentur. De virtutibus ſpecialibus nihil addam, quum ex viribus generalibus, & vario imprimis operandi modo pathologiæ gnaris facilè pateant.

§. VII.

Flores primulæ veris Off. ſive *Primulæ odoratæ flore luteo ſimplici* I. B. naturâ & viribus proximè ad tiliæ flores accedunt, præterquàm, quòd fixa eorum ſubſtantia non adeò mucilaginea, & volatile quoque principium odoratum debilius, ac minùs expanſivum ſit, adeòque hypnoticâ virtute careat. Exhibetur plerumque aqua deſtillata, vel ipſi flores, confortandi inprimis fine, in infuſo vinoſo præſcribuntur.

CAPUT XV.

De Floribus Pæoniæ, tunicæ hortenſis, & roſarum.

§. I.

Flores Pæoniæ maris, *Fleurs de Pivoine mâle*, cujus radicem in antecedentibus pridèm deſcripſi, ſaturatè rubri ſunt, ſplendentes ſaporis modicè auſteri adſtringentis, odoris grati balſamici. Quandò exſiccantur, odor ita paulatìm minuitur; ut naribus ampliùs percipi nequeat; quare in exſiccatis quoque nulla ſingularis *principii tenerrimi, fugaciſſimi, ſpirituoſo-inflammabilis* ratio haben-

da, ſed unicè propemodùm ad *ſubſtantiam fixam reſinoſam* ac *gummeam* reſpiciendum erit.

§. II.

Subſtantia gummea, quòd analyſis chemica monſtrat, majori quantitate, quàm reſinoſa, mixtionem ingreditur, & virium quoque intuitu paulò potentior exiſtit. Ex unciâ florum unâ circiter drachmas duas & grana aliquot extracti aquoſi primi, & quatuor fermè ſcrupulos extracti ſpirituoſi primi impetravi. Hoc amoeniſſimo colore rubro oculis blanditur, ac grato, quanquàm debili; odore balſamico, & auſtero, adſtringente, in receſſu, ſacchari ferè inſtar, ſimul dulci ſapore gaudet; illud rubro-nigricans eſt, & naribus gratum odorem, linguæ autèm ſaporem ſatis auſterum, ſubdulci paritèr atque amaricante nonnihil mixtum, imprimit. Infuſa ab extractis inſpiſſatis nihil differunt, præterquàm, quod color dilutior, & ſapor remiſſior ſit.

§. III.

Locum hi flores inter *adſtringentia* & *nervina* ſibi vindicant, & in paralyſi inprimis epilepſiâ idiopathicâ, palpitatione cordis, cachexiâ, herniis, ulceribus, vul-

neribus, hæmorrhagiis, diabete, gonorrhoeâ benignâ, aliiſque profluviis ſeroſis, ſi ſtyptica nempe tutò admittuntur, non contemnendi uſûs ſunt. Recentes, adeòque odorato & quodammodò vaporoſo principio adhuc turgidi, aliquam pariter virtutem *anodynam, leniterque diſcutientem*, & majorem, quàm exſiccati, *antiſpaſmodicam* atque *nervinam* exſerunt. Pro uſu interno præſcribuntur in decocto & infuſo aquoſo aut vinoſo, à drachmâ unâ ad drachmas duas. Externè decoctis ſtypticis, roborantibus, & vulnerariis addi poſſunt.

§. IV.

Flores Tunicæ rubræ Off. ſive *Caryophylli rubri hortenſis, Fleurs d'Oeillet*, gratiori, quàm pæoniæ flores, odore pollent, longè remiſſiorem verò ſaporem adſtringentem, leniſſimâ amaritie mixtum, poſſident. Principium ſpirituoſum odoratum itidèm tenerrimum ac fugaciſſimnm eſt, paulò diutiùs tamen, quàm in præcedentibus, poſt modicam exſiccationem remanet, adeòque propiùs etiàm ad indolem oleoſam accedere videtur. Suſpicari itaque licet, majorem florum recentium copiam, unâ vice humidæ deſtillationi ſubjectam, fortaſſis pauxillùm olei ſubſtantialis redditurам

eſſe: Dicta tamen ſolummodò ſuſpicor; ex integrâ enìm librâ ne miculam olei, ſed aquam ſolummodò, aromaticâ fra-frantiâ donatam, obtinui. Subſtantia *fixa reſinoſa* ac *gummea*, tùm quantitatis, tùm qualitatis intuitu, majoris momenti eſt: Extractum aquoſum enìm, quòd ex unciâ florum integrâ plerumque drachmas duas & grana aliquot pendet, coloris purpurei eſt, odoris debilis balſamici, ſaporis ex ſalſo & amaricante auſteri; ſpirituoſum verò, purpureo pariter colore præditum, ſaporem balſamico-amaricantem obtinet, & ſpecificum ſimplicis odorem balſamicum ſenſibilius paulò, quàm præcedens, ſpirat; minori tamen quantitate colligitur, & quatuor circiter ſcrupulos pondere attingit. Subblandâ infuſi utriuſque evaporatione conſtanter odor caryophyllæus percipitur; unde manifeſtum eſt, ſubſtantiæ fixæ, ceſſante etiàm ſenſibili florum odore, multas particulas volatiles altiùs immerſas, adeòque plus virtutis ab infuſis concentratis, quàm ab ipſis maſſis inſpiſſatis, expectandum eſſe.

§. V.

A floribus Tunicæ atque Pæoniæ Flores Rosarum rubrarum hortensium *Fleurs de Roſes rouges ou de Roſes de Pro-*

vins, parùm recedunt, multò *largiori* tamen, & *magis oleoſo principio volatili odorato* inſtructi reperiuntur. Oleum eſſentiale, cujus uncia ſaltèm dimidia, vel etiàm, ſi flores optimi ac fragrantiſſimi ſunt, drachmæ ſex ex centum libris deſtillando elici poſſunt, ſingularis planè naturæ eſt. Poſt deſtillationem quippe aquæ ſub formâ ſquamularum ſeu cruſtularum griſeo-albicantium innatat, & olei fluidi flaveſcentis habitum poſteà demùm conſequitur, quandò ſquamulæ memoratæ providè auferuntur, &, in vitro collectæ, blando calore colliquantur: In loco frigidiuſculo tamèn fluiditas hæc non adeò diù perdurat, ſed oleum intrà breve tempus in maſſam ſtabilem, albam, butyro aut ſevo haud diſſimilem, coagulatur; hinc vitrum quoque ſemper in locum calidum transferendum, vel aliquamdiù in manu calidâ detinendum eſt, quotiès oleo priſtinam fluiditatem priſtinumque colorem ſubflavum reddere placet. Suaviſſimum cæteroquìm odorem diffundit, & unica guttula, calore in vapores reſoluta, integrum conclave grato roſarum odore replere valet. Subſtantia fixa gummea poſt inſpiſſationem nigricans eſt, ſplendens, odoris debilis ſpecifici, ſaporis ex ſalſo, amaricante, & balſamico auſteri. Portio magis reſinoſa,

ſpiritu vini rectificatiſſimo primùm extracta, colore flavo-brunneo, ad rubrum inclinante, & fortiori adhuc ſapore auſtero, cui moderata amarities mixta, pollet. Tinctura liquida parùm in principio olet, ſub evaporatione autèm, & ultimo inprimis ejus actu, ſingularem odorem nauſeoſum, fermè inſtar aloes hepaticæ, emittit.

§. VI.

Circa operandi modum ac vires apud flores tunicæ atque roſarum magna analogia obſervatur. Leniter nempe diſcutiunt, abſtergunt, adſtringunt, ac roborant; virtus *abſtergens* tamen, *& adſtrictoria*, quibus leniſſima *cathartica* jungenda erit, multò fortior in roſarum, quàm tunicæ floribus, deprehenditur. De viribus ſpecialibus, variiſque morbis quibus ſpecificè medentur, multa addere ſuperſedeo, quoniàm in hoc paſſu pæoniæ floribus valdè reſpondent. Dantur ſæpiſſimè ſyrupi eorum atque conſervæ, optimè tamen ipſi flores vino, aut aceto infunduntur. Cum roſis rubris Rosæ albæ maximam partem conveniunt, & paulò fortiori ſaltèm virtute laxante inſtructæ dicuntur.

CAPUT XVI.

De Floribus Calcatrippæ arvenſis, Borraginis atque Cyani ſylveſtris.

§. I.

FLORES CALCATRIPPÆ OFF., ſive *Conliſodæ Regalis* C. B., *Ritterſporn-blumen, Fleurs de pied d'Alouette* cœrulei ſunt, ſaporis amaricantis, odoris, paululùm inprimìs contriti, ſatis grati balſamici. Planta in arvis inter ſegetes ſpontè creſcit, hinc à TOURNEFOTRIO etiàm *Delphinium ſegetum* nuncupatur.

§. II.

Principia eorum activa, præſertìm *fixa gummeo-reſinoſa*, potentiora ſunt, quàm vulgo creduntur. Confirmant aſſertum examina chemica: Extractum quippe aquoſum fuſco-nigricans odorem ſuavem, inſtar panis melliti, ſpirat, & ſaporem mucilagineo-amarum obtinet. Idem odor cum ſapore balſamico-amaro etiàm in violaceo-nigricante extracto ſpirituoſo primo ſentitur: Hoc tamen, quòd, florum unciâ receptâ, circiter drachmam unam & ſcrupulos duos pendet, magis roborans, illud verò, cujus pondus, ſup-

poſitâ æquali florum quantitate, ultrà drachmas tres aſcendit, magis abſtergens eſt. Infuſa liquida parùm diſcrepant, notatu nihilominùs dignum eſt, neque aqueum, neque ſpirituoſum menſtruum cœruleo colore tingi, ſed prius ſubrubro-fuſcum, poſterius flavo-virideſcens eſſe.

§. III.

Vires medicæ, quæ floribus hiſce jure tribui poſſunt, *reſolventes* ſunt, *abſtergentes*, *leniter diſcutientes*, *roborantes*, & *diuretica*; hinc effectum quoque non contemnendum ab uſu eorum interno, præſertìm ſi cum aquâ aut vino coquantur, aut, quòd præſtare arbitror, ſolummodò infundantur, in obſtructione viſcerum, cachexiâ icteritiâ, ſanguine congrumato, ulceribus, vulneribus, nephritide pituitosâ, & ipſo calculo &c. ſperare licet. Externè decoctis traumaticis adduntur, & contuſi quoque, ac debitè cum melle in emplaſtrum redacti, multùm ad curandas ſugillationes valent.

§. IV.

FLORES CYANI SEGETUM C. B. *Kornblumen*, *Fleurs de Bluet*, *Barbeau au biſoin*, *Caſſe-Lunette*, eundem, quem Calcatrippæ flores, locum natalem habent,

&

& varii, nimirùm cœrulei, albi, purpurei &c., coloris ſunt; cœrulei tamen plerumque eliguntur, & reliquis ſpeciebus, quamquàm abſque ſolidâ ratione, præſtantiores judicantur: Facilè enim apud flores hoſce coloris mutatio contingit, & in eodem loco, quo anno præterito cœrulei fuerunt, anno ſequenti purpurei conſpiciuntur, & vice versâ. Odore gaudent valdè debili, & ſapor quoque nullam ſingularem conſiderationem meretur.

§. V.

Principii volatilis nulla, me ſentiente, ratio habenda, ſed vires exiguæ, quibus inſtructi ſunt, unicè in ſubſtantiâ fixâ gummeo-reſinosâ latent. Extractum aquoſum primum colorem rubro-fuſcum, ad nigrum inclinantem, odorem debilem, ingratè balſamicum, & ſaporem ſalſum refrigerantem, nitroſo analogum, ac ſimul auſteriuſculum obtinet. Maſſa magìs reſinoſa, ſpiritu vini primùm extracta, & inſpiſſata, odoris purpurei eſt, odoris debilis quidèm, aſt ſatis grati balſamici, ſaporis in principio ſubdulcis, poſteà ſubſalſi & auſteriuſculi. Utriuſque extracti quantitas longè parcior eſt, quàm apud calcatrippæ flores, gummoſum tamen reſinoſum pondere ſuperat, & binas

fermè drachmas æquat. Infuſa, quòd itidem addere placet, nunquàm amoeniſſimum colorem cœruleum, ſed aquoſum ex flaveſcente & rubello ſubfuſcum, ſpirituoſum verò ſubrubro-flaveſcentem, nanciſcuntur.

§. VI.

Præter *blandas vires abſtergentes*, *refrigerantes*, *ſubadſtringentes*, & *diureticas* floribus hiſce vix alias notatu dignas adſcribere audeo, & juſtè igitur dubito, an infuſum eorum aquoſum & vinoſum, quòd ſcriptores paſſim tamen referunt, contrà icterum, hydropem, calculum, obſtructionem menſium, ſcabiem, ſanguinem congrumatum, ac morbos ſimiles, qui potentiora omninò remedia ad ſui curationem poſtulant, multùm valeat. Non nego quidèm, remedium hoc aliquid ad profligandas ægritudines memoratas conferre poſſe, nego tamen, effectum ejus, ſi ſolum adhibeatur, conſideratione dignum fore. Externè recentes contuſi partibus ſugillatis imponuntur, & aqua deſtillata, quæ pauciſſimis ſaltem ac vix ſenſibilibus particulis balſamicis imprægnata eſt, communiſſimum collyriorum refrigerantium ingrediens conſtituit.

§. VII.

Cyani floribus indole atque virtute FLORES BORRAGINIS HORTENSIS, *Fleurs de Bourache*, tam *albi*, quam *cærulei*, quodammodo reſpondent; quare prolixiorem hoc loco eorum deſcriptionem ſubjungere, ſupervacaneum duco. Tædet quoque de virtute cardiacâ, quam plerique in floribus hiſce, præſertim cœruleis, planè eximiam judicant, multa addere, quoniam imaginaria eſt, nullumque in principiis naturalibus, quæ ſaltem ſubdulcia, ac ſatis inertia ſunt, fundamentum invenit. Uſurpantur plerumque conſerva & ſyruptus, vel ipſi flores in infuſo, cum vino, aut aceto parando, præſcribuntur. Aqua deſtillata, licet magnam pariter famam adepta ſit, nulla corpuſcula activa continet, & vix, aut ne vix, ab aquâ ſimplici purâ differt.

CAPUT XVII.

De Viſco.

§. I.

VIscus ſive *Viſcum*, *Miſpel*, *oder Miſtel*, *Guy*, eſt ſingularis planta paraſitica fruticoſa, ac ſemper virens,

quæ hinc inde, maximè autem in *Moraviâ*, *Bohemiâ*, *Auſtriâ*, *Pruſſiâ*, *Weſtphaliâ*, *Saxonnâ*, & *Thuringiâ*, ramis *quercuum annoſiorum*, nec minùs *tiliarum*, *corylorum*, *malorum* ac *pyrorum ſylveſtrium* innaſcitur, ſuumque alimentum partìm ex aere, partìm ex arbore, cui quaſi inſita eſt, haurit. Rami inferiores ſive caudices digiti plerumque craſſitie ſunt, duri, lignoſi, compacti, colore foris gryſeo-fuſco, aut gryſeo-nigricante, vel fuſco-rubente, intùs ex albido flaveſcente. In ramis ſuperioribus ac lateralibus craſſities cum texturâ lignosâ magis magiſque decreſcit, & corticis color in merè flavum, vel alibi etiam in flavo-viridiuſculum; aut flavo-ferrugineum dilutiorem mutatur. Folia ſunt bina oppoſita, oblonga, venoſa, dura, coloris flavo-ſubviridis, flores verò, quibus tandem baccæ ſubrotundæ, molles, albæ, aut ſubflavo-albicantes, materiâ glutinosâ plenæ, planumque ac cordiforme ſemen includentes, ſuccedunt, monopetali deprehenduntur, pelviformes, quadrifidi, & verrucis, tanquàm apicibus pulverem effundentibus, conſperſi. Odore & ſapore evidenti rami, ac folia penitùs deſtituuntur, & ipſæ quoque baccæ, è quibus notiſſimum *Viſcum* excoquitur, inertem ſolummodò ſaporem mucilagineum obtinent.

§. II.

Propagari hæc planta vulgò creditur, quandò turdi, palumbæ, & aves aliæ, quæ baccarum eſu delectantur, ſemina, pulpâ concocta, per alvum cum excrementis reddunt, & illa fortuitò in rimas corticis arborum memoratarum, ampliores tamen, & ſemicorruptâ materiâ lignoſo-terreâ, in quâ planta primas agere queat radices, plus minùſve repletas, delabuntur. Hic propagandi modus, quem PLINIUS dudum deſcripſit (*a*), exiſtit quidem veriſſimus, non unicus tamen cenſeri debet, poſtquam Botanici & alii viri curioſi annotarunt, quòd baccæ etiam integræ, in avium ventriculis nondùm concoctæ, ſi ventorum impetu in alias arbores transferantur, vel ab ipſis hominibus per modum inoculationis in corticis fiſſuras immittantur, novam plantam generare ſoleant.

§. III.

Viſcus quercinus, frigido inprimis ac ſicco tempore hyemali, quo maximè viget, decerptus, ac probè exſiccatus, ſpeciebus reliquis ordinariò præſtantior judicatur: An ſufficiens autem differentiæ atque prærogativæ fundamentum adſit,

(*a*) Hiſt. Nat. Lib. XVI. cap. 44. p. m. 339.

juſtè dubito. Hoc verò, examinibus edoctus, certiùs ſcio; caudices craſſiores magìs lignoſos, & ramos teneriores ac folia diſcriminis quidquàm intercedere. Referam primò, quid apud ramos craſſiores ſive caudices viſci quercini, quem ſolum exactiori ſcrutinio chemico ſubjeci, obſervaverim: Infuſum aquoſum primum colore erat ſubfuſco-rubeſcente, odore nauſeoſo, molli, nonnihil quaſi balſamico, ſapore ſatis inerti, & ſpecificè ingrato. Blandè inſpiſſatum maſſam largiebatur paritèr ſubfuſco-rubeſcentem, quæ debili ſuo odore pruna, toſtione exſiccata, paululùm æmulabatur, & ſaporem ſalſum, amaricante & ſubadſtringente leniſſimè ſaltem remixtum, linguæ imprimebat. Tinctura ſpirituoſa prima, ſaturatè flava, ſolum ferè menſtruum redolebat, ac debilem ſaporem balſamico-auſteriuſculum poſſidebat. Sub evaporatione ſingularem & quaſi molliuſculum, ut ita loquar, odorem balſamicum emittebat, qui poſtea quoque in ipſo extracto, cum aliquo tamen decremento, perdurabat. Color extracti flavo-rubeſcens erat, ſapor verò ſatis auſterus, ſimulque, peculiari prorsùs modo, nauſeoſus. Quum, hiſce peractis, ramulos teneriores, unà cum foliis, ad ſimilia vocarem examina, ſequentia annotare licuit: In-

fuſum aquoſum primum brunneo-rubeſcens, & ſub effuſione ſolummodò aureum, debili odore nauſeoſo, & ſapore amaricante pollebat. Extractum inſpiſſatum cum infuſo maximam partem conveniebat, præterquàm, quòd color ſaturatè fuſcus, ſapori amaricanti ſalſedo quædam admixta eſſet. Tinctura ſpirituoſa prima, colore ſubviridi-flavo, ad fuſcum inclinante, donata, ſapore & odore ſolum fermè menſtruum prodebat, ac perparùm duntaxat balſamici ſentiabatur; abſolutâ autem evaporatione, maſſa remanebat ſubviridi-nigricans, odoris ingratè balſamici, ſaporis amari, atque leniſſimè in receſſu adſtringentis. Uncia viſci una mihi drachmas duas & grana octo extracti aquoſi primi, & drachmam unam ac duos fermè ſcrupulos extracti ſpirituoſi primi dedit.

§. IV.

Quando folia, & rami, tàm craſſiores, quàm tenuiores, deſtillationi humidæ committunrur, nullum prorſus olei eſſentialis veſtigium cernitur, ſed aqua prolecta nauſeoſum ſolummodò odorem ſpirat: Sin deſtillatio autem, citrà aquæ additionem, in retortâ, arenæ impoſitâ; igne tamen moderato adhibito, ſenſimque aucto, inſtituitur, liquor acidulus,

quem aliqua olei empyreumatici portio ſequitur, prodit. Monendum tamen, caudices craſſiores majorem, quàm ramos tenuiores ac folia, laudati acidi liquoris quantitatem reddere. Cognoſcimus ex hiſce & præcedentibus examinibus, viſcum quercinum, præter pauciſſimas atque tenerrimas particulas balſamicas, nullas ampliùs volatiles activas, blando ſcilicet, humidoque calore expellandas, in naturali mixtione continere, ſed agendi juvandique rationem præcipuè ad abſtergentia, roborantia, ac plus minuſve adſtringentia principia fixa gummeo-reſinoſa, in ramis craſſioribus ſalſo-amaricantia atque auſtera, in tenuioribus verò & foliis ſalſo-auſteriuſculo-amara, redundare, ita tamen, ut principium reſinoſum activitate multùm gummeo præpolleat.

§. V.

Dominus DIETERICUS WESSEL LINDEN viſcum ex acido mucilaginoſo, partibus terreſtribus largiùs remixto, potiſſimam partem componi ſtatuit, indeque unicè etiàm virtutem ejus derivandam eſſe, arbitratur (*a*), immò alio loco (*b*) oleum

(*a*) *In den Unmerckungen über des* Doct. *Joh. Colbatch Miſtel*-Diſſertation. p. 152.

(*b*) p. 201.

eſſentiale inter principia conſtitutiva collocat, idemque, obſervatâ certâ encheireſi, præmiſsâ nempe paulò protractiori viſci maceratione in aquâ ſalsâ, ſub olei ordinarii formâ ac conſiſtentiâ, exiguâ licet quantitate, elici poſſe, teſtatur. Primum aſſertum ſimpliciter nego, & de poſterioris quoque veritate valdè adhuc dubito. Nam mucilago craſſa copioſiſſimè quidèm in baccis adeſt, in foliis ac ramis autem (intelligo hic mucilaginem propriè talem) demonſtrari nequit, & acidæ quoque particulæ, ſub deſtillatione ſiccâ prodeuntes, blando calore humido, qualis in animantium ventriculo reperitur à fixâ ſubſtantiâ gummeo-reſinosâ nunquàm penitùs ſeparantur, dum altiùs illi immerſæ, intimiùſque involutæ hærent, immò, quoad maximam ſui quantitatem, ad formandam ipſius reſinæ mixtionem concurrunt. Olei eſſentialis denique præſentia ideò maximè mihi videtur dubia, quod ne minimum olei ſubſtantialis veſtigium ſub deſtillatione humidâ, quam ſemel cum duabus viſci unciis ſuſcepi, animadvertere potui.

§. VI.

Antiquiſſimis pridèm temporibus fruticoſà hæc planta, ob divinas, uti credebant, ac planè eximias virtutes, à Drui-

dis *(a)*, medicis aliiſque maximi æſtimata fuit, & fama ejus per multa ſecula conſtanter perduravit, donec recentiori demum ævo paſſim elangueſcere cœperit. Fateor, me ipſum ante aliquot annos viſcum, cum ſingulas ejus partes ferè inſipidas & inodoras deprehenderem, vix ampliùs inter medicamenta activa collo-

(a) » Non eſt omittenda, PLINIUS *l. c. ſcribit*, » in ea re & Galliarum admiratio. Nihil habent » Druidæ (ita ſuos appellant Magos) viſco, & » arbore, in quâ gignantur, (ſi modo ſit robur) » ſacratius. Jam per ſe eligunt roborum lucos: » nec ulla ſacra ſine eâ fronde conficiunt, ut inde » appellati quoque interpretatione Græcâ poſſint » Druidæ videri. Enimverò quicquid adnaſcatur » illis, è cœlo miſſum putant, ſignumque eſſe » electæ ab ipſo Deo arboris. Eſt autèm id rarum » admodùm inventu, & repertum magnâ religio- » ne petitur: & ante omnia ſextâ lunâ, quæ prin- » cipia menſium annorumque his facit, & ſeculi » poſt triceſimnm annum, quia jam virium abun- » dè habet, nec ſit ſui dimidia. Omnia ſanan- » tem appellantes ſuo vocabulo, ſacrificiis epu- » liſque ritè ſub arbore præparatis, duos admo- » vent candidi coloris tauros, quorum cornua » tunc primùm vinciantur. Sacerdos candida ve- » ſte cultus arborem ſcandit. Falce aureâ deme- » tit. Candido id excipitur ſago. Tum deindè vi- » ctimas immolant, precantes; ut ſuum donum » Deus proſperum faciat his, quibus dederit. Fœ- » cunditatem eo poto dari, cuicunque animali » ſterili arbitrantur, contraque venena omnia » eſſe remedio: Tanta gentium in rebus frivolis » plerumque religio eſt &c.

oaſſe: Verùm, poſtquam *Dominus* COLBATCHIUS ſingularem ejus virtutem *antepilepticam* in *Diſſertatione allegatâ*, quàm laudatus LINDENIUS ex Anglicâ linguâ in Germanicam tranſtulit, novis exemplis practicis corroborare anniſus eſt, iiſdemque meam attentionem rursùs excitavit, exactiùs naturam illius, ope deſtillationis & extractionis, exploiavi, & ab eo tempore de viribus, quæ ipſi in torminibus infantum, aſthmate convulſivo, chorea S. Viti, epilepſiâ, ceteriſque convulſionibus tribuuntur, honorificè iterum ſentire coactus ſum. Recipitur inter pulveres, bolos, & electuaria, ac commodè pariter in decocto aquoſo, & infuſo vinoſo propinatur. Infantibus, pro ætatis diverſitate, à ſcrupulo uno ad drachmam ſemiſſem, adultis verò à ſcrupulo uno ad drachmam integram & ultra præſcribitur. Quo effectus quoque certior ſit atque præſtantior, alia atque alia appropriata, aſa fœtida v. g. galbanum, radix pæoniæ, coccinella, grana chermes &c. eidem adduntur, & uſui præterea plerumque laxantia ac venæſectio, niſi ætas tenella obſtet, ad primas vias craſſiori ſaburrâ repurgandas, ſanguiniſque abundantiam minuendam, præmittuntur.

CAPUT XVIII.

De cortice Peruviano.

§. I.

CORTEX PERUVIANUS, *Peruvianiſche Fieber-Rinde*, *Quinquina*, *Ecorce du Perou*, alias etiam *China China*, *China de China*, *Kina Kina*, *Quinquina*, *Quina Quina*, itemque *Cortex febrifugus*, *Antiquartius*, *Jeſuiticus*, *Caſcarilla de Oja*, *Pulvis* (a) *de Calentura*, & *Calenturas*, *Pulvis Comitiſſæ*, *Pulvis Cardinalis de Lugo* &c. dictus, corticem ſiſtit aridum, mediocris craſſitiei, foris ſcabrum, nonnihil caneſcentem, nec rarò muſco hinc inde obductum, intùs, cinnamomi inſtar, ex flavo & rubello ſubfuſcum, ſeu ferrugineum, odoris debilis mucido aromatici, ſaporis amari ac modicè auſteri adſtringentis.

§. II.

Arbor, quæ celebri hoc cortice obdu-

(a) In principio poſſeſſores maximo pretio hunc corticem deſiderantibus vendebant, & quo naturam ejus & originem eo meliùs celarent, ordinariò in pulverem redigebant; hinc factum eſt, ut tunc temporis magis *pulveris*, quàm *corticis* nomen obtinuerit.

citur vulgo *Gannaperis* & *Gannaperide* audit, & maximè in *Regno Peruviano* propè *Loxam*, *Provinciæ Quitenſis* oppidum, naſcitur. Loca amat montana, nec adeò procera eſt, ſed, in ramulos inſigniter divaricata, ad pruni circiter altitudinem excreſcit. Caudex mediocris eſt, & folia, quæ ramos veſtiunt, ſecundùm STEPHANI FRANCISCI GODOFREDI deſcriptionem, (*a*) ex *Actis Academiæ Regiæ Scientiarum Pariſienſis* depromptam, ſimplicia ſunt, oppaſita, avoto-oblonga, anteriùs cuſpidata, integerrima, petiolata, tres uncias longa, duas lata, ſat craſſa, coſtâ per mediam longitudinem excurrente, ex qua nervi laterales ad oras ſucceſſivè obliquant. Extremis ramis è ſummo arboris prodeuntibus unus vel plures innaſcuntur florum faſciculi, figurâ & colore cæruleo-cinereo, antequàm aperiantur, Lavandulæ floribus nonnihil ſimilium. Communis florum pedunculus ex alis foliorum emergit, & in plures pedunculos minores divaricatur, ſinguli ſingulum florem gerentes, perianthio donatum minimo, quinquedentato, perſiſtente, & embryoni inſidente, Corolla monopetala eſt, regularis, infundibuliformis, Hyacinthi flori aliquatenùs ſimilis magnitudine & figurâ, tubo oblongo (9. circiter

(*b*) L. c. T. II.

lineas,) limbo patulo, quinque & aliquandò ſexfido, laciniis acutis, margine attentiùs inſpicienti levitèr ſerratis. Corolla intùs colore eſt miniato, circà medium vividiori, ad oras pallidiori, extùs verò rubore ſqualido cum lanugine albicante. Stamina quinque pallidè lutea intra corollam recondita ſtylum circumdant albidum, filiformem, ſtigmate ſimplici, viridi & oblongo inſtructum, embryoni inſidentem, tubum non excedentem. Embryo autèm abit in capſulam olivæformem, ab apice ad baſim dehiſcentem in duo loculamenta, ſepto intermedio diſtincta, in quibus ſemina continentur parva, compreſſa, margine cincta membranaceo pellucido. Capſula vi elaſticâ rumpi ſolet, & ſemina ſpargere. Valvæ areſcendo breviores fiunt, & latiores. &c.

§. III.

Pro loci natalis diverſitate corticis bonitas differt: Optimus judicatur ab arboribus detractus, in declivi ac mediâ montium parte naſcentibus, deterior verò, qui ab arboribus, in montium cacumine adoleſcentibus, deglubitur, & viliſſimus denique, quem arbores, in locis humilioribus circà radices montium creſcentes, largiuntur. Intuitu proprietatum ſen-

ſibilium verò melioris notæ cenſetur, qui rufeſcens eſt, vel rubens, ſeu colorem cinnamomi viſui referens, ſapore aromaticè amaro nec ingrato, odore quaſi mucido, dentibus attritus friabilis, non viſcidus & glutinoſus, non ligneus, non effœtus & annoſus, non inſipidus, nec adulteratus quocunque alio cortice, ſucco aloes intincto. *(a)*

§. IV.

Gentiles Americæ Peruvianæ incolæ medicamentum hoc, quod diu pridèm ante CHRISTOPHORI COLUMBI adventum contra febres, alioſque morbos adhibuerant frequentiſſimè, olim ex ingenti erga Hiſpanos odio ſtudioſiſſime celabant; hinc prima quoque ejus notitia demum circa annum milleſimum ſexcenteſimum & quadrageſimum ad Europæos pervenit, poſteaque fama ejus, præſertim anno 1649. & 1650. magis magiſque percrebuit. Quomodò autem magnum hoc febrifugum primò Hiſpanis, cæteriſque poſtmodùm Europæis patæfactum fuerit, fuſiùs RICHARDUS MORTONUS retulit *(b)*: » Nimirùm forte fortuito, ſic ejus verba » ſonant, in civitate *Limenſi*, quæ eſt Me» tropolis Regni *Peruviani*, Uxor *Prore-*

(*a*) Conf. Geoffroy L. c.
(*b*) In Oper. T. II. p. 68.

» *gis*, qui tum temporis erat *Comes del*
» *Cinchon*, Febre tertiauâ ſæviſſimâ (qua-
» lis illic loci Epidemia eſſe ſolet) cor-
» repta funeſtè decumbere videbatur. Ru-
» mor (ut ſemper de magnatibus) per
» urbem divulgatus tandèm per finitima
» loca ad *Loxam* uſque pervenit. Hiſpa-
» nus, illius loci tunc temporis præfectus,
» per literas *Proregem* monebat, in Arca-
» nis ſibi eſſe remedium, cujus auxilio
» Proreginam illicò revalituram ſponde-
» bat: Lubentiſſimè annuens Proregina,
» Corticem præparatum ſumpſit. Quid
» fit? Stupentibus omnibus, dicto citiùs
» convaluit. Hinc fama hujus Arcani, ti-
» tulo *Pulveris Comitiſſæ* inſigniti, ubi-
» que per civitatem *Limenſem*, totamque
» Americam, Hiſpanicæ ditioni ſubje-
» ctam, brevi, multùm inclaruit. Diſce-
» dente autem *Prorege* ex *Indiâ*, ubi in
» Hiſpaniam reverſus eſt, illicò percre-
» buit ubique rumor de novo hoc *febrifu-*
» *go*, quod poſt experimenta frequentèr
» facta, votis ægrorum ſemper, & ubi-
» que reſpondebat. Circà annum ſalutis
» 1649, famam ſuam in dies magis, ma-
» giſque provexit, non tantùm per *Hiſ-*
» *paniam*, verùm etiam *Italiam*, *Romam*
» uſque, conatibus imprimis *Johannis*
» *Cardinalis de Lugo Soc. Jeſu*, & cetero-
» rum *Collegii Jeſuitarum Romæ* Patrum »

» qui eum gratis religioſis & pauperibus
» largiebantur. &c.

§. V.

Præter copioſas *partes terreas*, & valdè activam *ſubſtantiam fixam gummeo-reſinoſam*, nullum ampliùs principium, conſideratione dignum, analyſi chemicâ in cortice Peruviano detegitur. Mucido-aromaticus quidèm odor, præſertìm triturâ accedente, partium quoque volatilium præſentiam prodit; aſt hæ ipſæ pauciſſimæ, valdè debiles, & nulliûs itaque ſub virium explicatione momenti ſunt. Oleum eſſentiale prorsùs deficit: Nam quicquid igne ſicco ac violento expellitur, non eſſentiale, ſed empyreumaticum eſt, & ex deſtructâ demùm ſubſtantiâ fixâ reſinosâ, interveniente inſigni partium metamorphoſi, producitur. Libra corticis integra, obſervante NEUMANNO (*a*), binas ſolummodò drachmas hujus olei, & tres circiter uncias liquidi ſpirituoſi aqueo-aciduli fundit. Caput mortuum, ſi ulteriùs in vaſe aperto calcinatur, & aquâ poſtmodùm elixiviatur, vix drachmam unam, immò ſæpiùs duos duntaxat ſcrupulos ſalis fixi alcalici ſuppeditat.

(a) L. c. p. 813.

§. VI.

Subſtantia fixa reſinoſa intimè arctiſſimèque cum ſubſtantiâ gummeâ cohæret; hinc neutra extractionis ope perfectè pura obtinetur, ſed reſinoſæ ſemper moleculæ gummoſæ, & gùmmeæ particulæ reſinoſæ mixtæ inveniùntur. Infuſum aquoſum primum aurantii coloris eſt, odoris debilis & quodammodo nauſeoſi, ſaporis amari & ſubadſtringentis. Poſt blandam evaporationem extractum largitur flavo-fuſcum, odore fermè deſtitutum, majori autem amaritie, quàm ſolutio liquida, præditum. Tinctura ſpirituoſa prima colore ſubfuſco-rubente, ſapore auſtero-amaricante, odore autèm nullo evidenti gaudet. Huic inſpiſſata maſſa rubro-fuſca indole maximam quidèm partem reſpondet, linguæ tamen longè fortiorem ſaporem ſtypticum auſterum, naribuſque debilem iterùm odorem nauſeoſo-balſamicum imprimit. *Clariſſ.* PHILIPP. ADOLPH. BOHMERUS ex unciâ corticis unâ duas fermè drachmas extracti aquoſi primi, & drachmam unam extracti ſpirituoſi primi ſeſe impetraſſe perhibet *(a)*: Aſt tantam extracti utriuſque, præſertìm gummoſi, quantitatem neque NEUMANNUS accipit, neque

(a) In Diſſ. de Cort. Caſcarillæ p. 30.

ipſe, licet examina bis ſuſceperim, colligere potui. Ille etenim ex indicatâ corticis quantitate ſolummodò grana triginta octo cum dimido *extracti ſpirituoſi primi*, grana viginti duo cum dimidio *aquoſi ſecundi*, drachmam dimidiam & grana duo cum ſemiſſe *aquoſi primi*, & grana viginti duo cum dimidio *ſpirituoſi ſecundi* obtinuit, ego autèm ſcrupulos duos ac grana duodecim extracti ſpirituoſi primi, & grana triginta ſeptem aquoſi primi impetravi. Notabilis hæc quantitatum diſcrepantia ſine dubio à diverſâ corticis bonitate, & adhuc magis à differenti procedendi modo dependet. Nam laudatus BOHMERUS corticem, cum primùm aquâ infunderet, non tantùm digeſtioni, ſed etiam ipſi coctioni ſubjecit, adeòque ſubſtantiam gummoſam ac reſinoſam uno actu extraxit, unde minimè mirandum, quòd drachmas duas extracti aquoſi primi ex unâ corticis unciâ acceperit.

§. VII.

Diſcimus ex inſtitutis examinibus, 1) partem reſinoſam majori quantitate, quàm gummoſam, naturalem corticis Peruviani mixtionem ingredi, & hanc magis amari, illam verò magis ſtyptici auſteri ſaporis rationem in ſe continere, 2) ſubſtantiam gummeam præcipuè abſtergen-

do ac mitiùs roborando, reſinoſam autèm validius adſtringendo in corpore operari, & priori itaque in genere potentiorem exiſtere, & 3) decantatiſſimam virtutem corticis febrifugam non ignoto quodam fundamento, uti multi opinantur (*a*), ſed unicè memoratâ abſterſione, ac validâ inprimis adſtrictione niti, immò reliquas quoque ejus vires ex eodem operandi modo explicandas eſſe.

§. VIII.

Multos hoc medicamentum patronos,

(*a*) Cæcos virium ſpecificarum æſtimatores mecum hoc loco nequaquàm conſenſuros prævideo: Si ſola, interrogabunt, virtus Quinquinæ abſterſorio adſtrictoria, ab amaro-auſtero principio derivanda, profligandis rebellibus febribus intermittentibus ſufficit, nec ſpecifica prorsùs, nobis quoad operandi modum ignota, ſubeſt, cur alia amara ſimul auſtera ſimilem effectum heroicum in febribus edere nequeunt? Reſpondeo: Poſſunt omninò alia quoque auſtero-amara, & amaro-auſtera motus febriles æquè feliciter, ac cortex Peruvianus, ſiſtere, dummodò juſto tempore, & majori, uti apud Quinquinam moris eſt, quantitate exhibeantur. Pulvis radicis tormentillæ v. g., cum extracto trifolii fibrini, centaurii minoris, aut alio amaro, obſervata tamen decenti ſub miſcelâ proportione, in formam pilularem redactus, parem virtutem febrifugam, quod ipſe aliquotiès, & alii pariter experti ſunt, certiſſimè exſerit, nec dubitandum eſt, quin plura hujus commatis, deſcripto modo in uſum vocata, idem præſtitura ſint.

multoſque etiam oſores habet. Hi illud pleriſque ægrotantibus, febre inprimis intermittente laborantibus, plerumque plus nocuiſſe, quàm profuiſſe, nec rarò, proximè aut remotè, varios morbos, febre graviores, tumorem nempe & refractariam obſtructionem hepatis, lienis, meſenterii, uteri, &c., hydropem, icterum, ſpaſmum ventriculi diriſſimum, aſthma, phthiſin, vertiginem, apoplexiam, cœcitatem &c. provocaſſe, perhibent: Illi ex adverſo idem ſummis extollunt laudibus, & febres, præſertim tertianas & quartanas, non tutò ſolùm atque certiſſimè fugare, ſed in multis quoque aliis ægritudinum ſpeciebus, hydrope v. g., ictero, dyſuriâ, vomitu cruento, hæmoptyſi, dyſenteriâ, diarrhoeâ, imbecillitate ventriculi, paſſione hypochondriacâ, & hyſtericâ, affectibus arthriticis & cachecticis, melancholiâ, ſcorbuto, ſudoribus colliquativis, gangrænâ, ſphacelo, &c. egregium perſæpè effectum monſtraſſe, multiplici obſervatione probare ſuſtinent. (*a*).

§. IX.

Sub tanto ſcriptorum diſſenſu circa virtutes dijudicandas medium tenere, mihi tutiſſimum videtur. Facilè enim fa-

(*a*) Conf. Morton. L. c.

vor nimius, & odium nimium eò homines impellit, ut laudando aut vituperando, quod hic quoque à Medicis fieri, & factum fuiſſe arbitror, veritatis limites transgrediantur. Credo, immò expertus ſcio, corticem Peruvianum ſedandis motibus febrilibus, & curandis pariter aliis quibuſdam morbis aptiſſimum eſſe; aſt ſcio etiàm, eundem, præmaturè aut incongruè uſurpatum, maximum corpori detrimentum inferre, & ægrotantes in morbos, ſublato febrili truculentiores, præcipitare poſſe. Tota profectò juvandi ratio, uti anteà pridèm monui, ad abſterſionem & adſtrictionem redit, & rationalis itaque practicus facilè perſpicere valet, quid exſpectandum ſit, quandò primis viis nondùm expurgatis, vaſiſque, meatibus, atque viſceribus adhuc obſtructis, vel mucidâ etiàm ſaburrâ, (quod in intermittentibus epidemicis obſervamus), per univerſam ſanguinis ac lymphæ maſſam diffuſa, largiori & iteratâ doſi propinatur.

§. X.

Pro meâ igitur ſententiâ ob nullam aliam rationem in uſum vocandus eſt, quàm ut tonum primæ culinæ ac viſcerum, valdè in vulgaribus febribus intermittentibus labefactatum, roborando ac

conſtringendo reducat, adeòque, velociùs reſtitutâ chymificationis & chylificationis integritate, prohibeat, quominùs ſub quacunque alimentorum aſſumptione protinùs novæ cruditates, naturam poſteà, perenni quaſi affluxu ſuo ad ſanguinem, ac priſtino inſequente ſtimulo, ad iterandos motus febriles conquaſſatorio-depuratorios incitantes, generentur. Medicorum multi vulgò quidèm naturam ita tandèm motibus febrilibus aſſueſcere, ut citra cauſam denuò ſuſcitet, adeòque eos vi quoque cohibendos eſſe exiſtimant. Verùm, qualem ſibi hic conceptum forment, non cognoſco: Si natura enìm, ſecundùm *Organicorum* dogmata, anima rationalis eſt, ridiculum ſanè, immò abſurdum foret, ſi in domicilio ſuo totiès abſque ullo fine ludere quaſi, ac ſtato tempore fruſtaneum, moleſtum, & nocivum ſtrepitum febrilem concitare vellet; ſin natura verò, quòd ſic dicti *Mechanici*, certiori fundamento nixi, ſtatuunt, in ſtructurâ corporis mechanicâ, ſeu artificioſiſſimo compoſitionis modo conſiſtit, multò adhuc minùs video, quomodò motus febriles, poſt paroxyſmum plenè planèque ceſſantes, citrà cauſam irritantem materialem, vel præviam aut præſentem patheticam, ſponte iterum oriri poſſint.

§. XI.

Præſcribitur hic cortex in pulvere, à ſcrupulo uno ad duos, immò drachmam integram, in decocto autèm & infuſo vinoſo à drachmâ unâ ad duas. Sæpiſſimè prætereà cum appropriatis in pilularum, boli & electuarii formam redigitur, vel ſola tinctura, aut extractum, vino paratum, exhibetur: Fateor nihilominùs, mihi præ reliquis pulveris, electuarii, & infuſi vinoſi formam placere. Nonnulli apud infantes, alioſque, qui internè hoc medicamentum aſſumere renuunt, decoctum inde aquâ parare, idemque, priùs tamen percolatum, vulgaris clyſteris inſtar, inteſtinis injicere ſuadent. Ad enema quodcumque utplurimùm unciæ corticis quatuor vel quinque recipiuntur, & unâ vice adultis libra una, infantibus ſaltèm dimidia, vel minor etiàm quantitas decocti injicitur.

§. XII.

Quo uſus hujus medicamenti in febribus intermittentibus vulgaribus (in epidemicis enìm, præſertìm autumnalibus, illum prorsùs improbo), ſecurior evadat, ſequentes cautelæ probè obſervandæ erunt:

1 Ante corticis uſum ſaburra febrilis, in primâ

primâ culinâ ſtabulans, prævià tamen decenti præparatione, emetici, purgantis, aut laxantis ope, eliminanda, & viſcerum quoque obſtructiones, ſi adeſſe ſymptomata quædam monſtant, reſerandæ ſunt.

2) Interdùm, urgente videlicet plethorâ, corticis exhibitioni venæſectio præmittenda, & deficiens quoque excretionis alvinæ libertas reſtituenda eſt.

3) Nunquàm brevi ante paroxyſmum, multò minùs in ipſo paroxyſmo febrili, ſed diebus ſaltèm intercalaribus, bis, ter, quaterque quovis die, exhibendus, & uſus tandiù continuandus eſt, donec febris ceſſet, aut novæ forſan & ſingulares quædam circumſtantiæ, febre etiàm nondùm ſublatâ, inducias, aut plenariam abſtinentiam præcipiant.

4) Febre ceſſante, exhibitio per intervalla aliquotiès adhuc repetenda, nullum verò per aliquot hebdomades catharticum, aut aliud evacuans, niſi urgente neceſſitate, exhibendum, ne febris, quod aliàs ſæpe fieri ſolet, recurrat.

5) Diæta bona & nonnihil tenuis, non tantùm ſub uſu, ſed aliquamdiù etiàm poſt uſum corticis, præſcribenda, ne, conceſsâ ingerendi libertate, eſculentorum copia aut qualitas craſſa novam

ventriculo materiam ingeneret, & facilem itaque recidivæ occaſionem præbeat.

CAPUT XIX.

De Ligno Santalo rubro.

§. I.

LIGNUM SANTALUM RUBRUM OFF. *Bois de Santal rouge*, grave eſt, compactum, inſipidum fere & inodorum, colore foris obſcure rubro, ad nigrum inclinante, intùs rubro dilutiori, vel intensè etiàm rubro. Arbor, cujus meditullium eſt, in *Golconda* & *Coromandelia*, aliiſque *Indiæ Orientalis* tractibus creſcit, & *Pantoga* nuncupatur. Flores papilionaceos, fructuſque ſiliquoſos ferre traditur, quoad reliquum verò creſcendi modum ac formam adhuc parùm nota eſt.

§. II.

Conſtat ex partibus *terreis*, *reſinoſis*, & *gummeis*. Partes terreæ maximam ponderis partem conſtituunt, & ſex fermè drachmas in unâ ligni unciâ pondere ſuo æquant. Hiſce primùm, tùm quantitatis, tùm virtutis intuitu, reſinoſæ, deinde gummeæ ſuccedunt. Ex unciâ enìm unâ circiter drachmæ duæ extracti primi ſpi-

rituoſi, & totidem ſolummodò ſcrupuli aut drachma una extracti primi aquoſi colliguntur. Infuſum aquoſum colore quidèm obſcurè rubro tinctum cernitur, nullum tamen odorem, nullumque ſaporem ſingularem obtinet. Maſſa inſpiſſata rubro-nigricans itidèm parùm activa exiſtit, debilem tamen ſaporem ſalſo-ſubadſtringentem linguæ imprimit. Tinctura ſpirituoſa prima, quæ ſaturatè paritèr & obſcurè rubro colore eſt, leniſſimam atque obtuſam adſtrictionem ſub deguſtatione excitat, & ejuſdem quoque indolis extractum poſt evaporationem relinquit. Geoffroy huic ligno *ſal eſſentiale acidum*, *oleum ſpiſſum*, aquâ gravius, exiguam *ſalis volatilis* portionem, & multam *terram* tribuit (*a*). Circà terræ copiam facilè conſentio, reliqua verò principia, cum nullo prorsùs modo in naturali mixtione demonſtrari poſſint, ſimpliciter nego. Confundit hic ligni ſantalini ſpecies, & lignum ſantalum rubrum minùs rectè cum Santalo citrino, quod longè alia principia activa fovet, eodem loco collocat.

§. III.

Scriptores rerum medicarum huic ligno utplurimùm vires *refrigerantes*, & *adſtrictorias* tribuunt, & ejus itaque uſum in

(*a*) In Mat. Med. T. II. p. 242.

hecticâ, aliiſque morbis, ad cohibendos ſudores colliquativos, refrænandumque humorum orgaſmum commendant. Sed neſcio ſanè, an, præter virtutem *ſub-adſtringentem*, ulla alia eidem competat & cum hæc quoque non adeò magni momenti ſit, nihil omninò, vel valdè parùm ab internâ ejus exhibitione in memoratis ſimilibuſque affectibus ſperandum eſſe credo. Præſcribitur in decocto, infuſo vinoſo, & ſubinde pariter, quanquàm ſatis ineptè, in pulvere, nec rarò præterea ad tincturas colorandas adhibetur. Externè raſura, citrà ullam tamen utilitatem, epithemata temperantia & anodyna, in febribus ardentibus fronti applicanda, ingreditur.

CAPUT XX.

De ſanguine Draconis & ſucco acaciæ.

§. I.

SAnguis Draconis Off., *Drachenblut, Sang de Dragon*, eſt concretum reſinoſum, ſiccum, durum, friabile, ad ignem facilè liqueſcens, inflammabile, obſcurè rubrum, ſaporis & odoris nulliûs ſingularis. Variæ ejus venduntur ſpecies; quarum plurimæ vel ſpuriæ prorsùs, vel

valdè tamen ignobiles ſunt; quare illa ſember eligenda eſt, quæ, in pulverem trita, ſanguineam rubedinem oſtendit, nullaſque, vel ſaltèm pauciſſimas quiſquilias continet: rejiciendæ verò, quæ contritæ bolum Armeniæ, aut lateres contuſos colore referunt.

§. II.

In variis regionibus, & ex diverſis quoque arboribus ſanguis Draconis colligitur; præ reliquis tamen quatuor ſequentes eundem fœnerari dicuntur. Prima, in *inſulis Canarienſibus*, *Jamaicâ*, & *Madagaſcar* luxurians, à CLUSIO & C. BAUHINO *Draco arbor*, à COMMELINO (*a*) *Palma prunifera foliis Juccæ* ſivæ *Yuccæ* dicitur; Secunda, quæ in *Amboinâ*, aliiſque Indiæ orientalis tractibus reperitur, KÆMPFFERO (*b*) *Arundo farcta*, ſeu *Palma conifera ſpinoſa*, aliis *Palma pinus*, *Palma Amboinenſis*, Indis *Rottani Dſjerenang* audit: Tertia in inſulâ *Javâ* creſcit, & à COMMELINO (*c*) *Draco arbor ſiliquoſa, populi folio, Angsana, vel Angsava Javanenſibus dicta*, appellatur; & quarta denique, *Novæ Hiſpaniæ* incola, ab HERNANDEZIO (*d*) *Sanguinis arbor*, ab

(*a*) In Hort. med. Amſtelodam.

(*b*) In Amoenit. exot. p. 552. 554.

(*c*) L. c. (*d*) In plantarum, Animalium &c. Mexicanorum Hiſtoria.

Americanis *Ezquahuitl* vocatur. (*a*)

§. III.

Medicamentum admodùm debile eſt, nullaſque vires, niſi *ſubadſtringentes* ac *leniter incraſſantes*, poſſidet. Quandò per ſe in pulveris formâ exhibetur, ad ſanguinem tranſire nequit, ſed actionem ſuam ſolummodò in primâ culinâ exercere tenetur, quoniam ſolo ſpiritu vini, minimè verò aqueis menſtruis, ſolvitur. Et inde etiàm facilè patet, quod virtus adſtrictoria & traumatica, quam illi, in ſubſtantiâ ſcilicet oblato, plerique in ulceribus viſcerum, gonorrhoeâ, hæmoptyſi, aliiſque hæmorrhagiis tribuunt, prorsùs imaginaria ſit. De tincturâ paulò aliter ſentio, licet huic quoque non adeò ſingularis activitas adſcribenda veniat. Additur etiam pilulis & electuariis. Doſis à granis aliquot ad ſcrupulum unum, vel drachmam ſemi aſcendit. Externè emplaſtra ſtyptica ac vulneraria, contrà hernias, fracturas oſſium &c. uſurpanda, nec minùs pulveres dentifricios, ſimiliſque fere uſûs electuaria ingreditur.

§. IV.

Succus Acaciæ Off. ſive Acaciæ

(*a*) Plura de Arboribus hiſce videantur in Geoffroy Mat. med. T. II. p. 559. ſequ.

VERÆ I. B. eſt inſpiſſata maſſa merè gummea, dura, compacta, in ore lenteſcens, colore foris fuſco aut nigricante, intùs rufeſcente, aut ſubrufo-nigricante, ſapore primùm ſubdulci, poſteà auſteriuſculo adſtringente, odore nullo. Ex *Ægypto* & *Arabiâ* affertur, ibidemque ex ſiliquis immaturis *Acaciæ folio ſcorpioidis leguminoſæ* C. B. exprimitur. Spiritus vini illi nihil eripit, niſi pauciſſimas ſaltèm particulas tingentes, in aquâ verò, accedente blandâ digeſtione, prompta atque totalis ſolutio contingit. Militat inter medicamenta *incraſſantia* ac *modicè adſtringentia*, & contrà vomitum itaque, imbecillitatem ventriculi, profluvia alvina, diabetem, hæmorrhagias &c. ſubinde præſcribitur. Datur à granis aliquot ad ſcrupulos duos ſub formâ variâ, optimè nihilominùs inter pilulas & electuaria recipitur. Externè emplaſtrorum glutinantium ac conſolidantium ingredientia auget.

CAPUT XXI.

De Granis Chermes, & Coccinellâ.

§. I.

GRANA CHERMES ſive KERMES OFF., *Kermes-oder Scharlach-Beeren*, alias etiam *Grana infectoria*, *Grana tinctoria*, *Cocci baphicæ* &c. nuncupata, folliculi ſunt rotundi, membranacei, piſi magnitudine, læves, ſplendentes, minutiſſimis atque rubentibus ovulis vel animaculis, ſenſim in vetuſtioribus in materiam pulverulentam degenerantibus, turgidi, coloris rubro-fuſci, odoris debilis non ingrati, ſaporis ſubacris, amaricantis, & in receſſu paululùm quoque adſtringentis.

§. II.

Afferuntur ex *Italiâ*, *Hiſpaniâ*, *Luſitaniâ*, & maximè ex *Gallia Narbonenſi*, ubi hinc inde, præſertim circa *Monſpelium*, *Nemauſum*, & *Avenionem*, uberior eorum proventus obſervatur. Foliis & ſurculis tenerioribus pumilæ cujuſdam arbuſculæ ſive fruticis, quem C. BAUHINUS *Ilicem aculeatam cocciglandiferam*, alii *ilicem cocciferam*, *coccigeram*, *aquifoliam*, appel-

lant, adnata cernuntur, non fructus tamen illicis ſunt, neque naturales aut præternaturales excreſcentiæ, ſed ſingularia potiùs animalcula, quæ firmiter adhærent, &, præviâ notabili formæ mutatione, ovuliſque depoſitis, tandem moriuntur, & exſiccantur (*a*). Collectio

(*a*) Placet prolixiorem animalculorum deſcriptionem ac paulatinæ accretionis rationem, quam GEOFFROY ex *Dn. de* REAUMUR *Hiſtoriâ inſectorum* deſumpſit, & in *Materia Medica* T. II. *p.* 783. communicavit, hoc loco ſubnectere: » Sagaciſſimus, inquit, naturæ arcanorum ſcrutator » D. De Reaumur, quo diligentiorem accuratioremve reperire eſt neminem, detexit tandem » Coccum infectorium inſecti quoddam eſſe genus illorum ex familiâ, quæ Gallo-inſecta (vulgò Gallo-inſectes) ipſi dicuntur. In hujus Cocci » accremento tria cum Emerico Aquiſextienſi Medico (*a*) tempora diſtinguit. Ineunte Martio, » animalculum quoddam ſemine Milii minus, » Millepedarum formâ oblongo-ovatâ, versùs » caudam paulò acutiore parte, ſupinâ convexum, rubrum, punctulis plurimis aureis micantibus inſignitum, & rugis aliquot tranſverſis » diſtinctum, ſex donatum pedibus, duabus » antennis, facilè mobilibus, & totiùs corporis » longitudinem ferè æquantibus, oculis nigris, » & duplici caudâ immobili ejuſdem cum corpore » longitudinis, ilicis trunco, ramis & foliis adhæret, ibique torpidum & immobile fit, & ſenſim intumeſcit. Si tunc temporis in ilice ope mi-

(*a*) *Hiſtoire des Plantes qui naiſſent aux environs d'Aix, par M. Garidel.*

menſibus Majo & Junio, ante ſolis ortum, inſtituitur, anniſque calidioribus largior longè, quàm frigidioribus, deprehenditur. Poſtquam providè detracta ſunt, ace-

» croſcopii animalculi corpus obſervetur, dùm
» intumeſcit, coccineum apparet punctulis aureis
» nitens, tomento quodam involutum albicante,
» quod in quibuſdam dorſi locis, ſub ventre &
» circà ventrem in floccos erigitur, ac nidi ſpe-
» ciem repræſentat. Dorſum in hæmiſphærium
» multùm intumeſcit rogoſum; & in anteriore
» corporis parte capitis vice protuberantiæ tres
» percipiuntur, media craſſior ſobrotunda, duæ
» laterales exiliores, & verſus mediam incurva-
» tæ. Alterum accretionis tempus eſt circa men-
» ſem Aprilem; tunc animal prorſus mutatum
» Piſi figuram & magnitudinem æquat. Ejus mem-
» brana ſeu cutis firmior eſt, & tomentum, quod
» initio faſciatim tantùm in ejus cutim naſceba-
» tur, totam grani ſuperficiem pulviſculi ad in-
» ſtar tegit; tuncque non ampliùs animalculum,
» ſed folliculus videtur ſanguine pallido & ſero-
» ſo repletus. Circà Maji medium vel finem, ter-
» tium occurrit tempus, quo in interiore folli-
» culi parte ſub animalculi ventre tenuiſſima re-
» periuntur granula ovata, ſeminibus Papaveris
» albi dimidio circiter minora, colore pallidè
» rubentia, & punctulis aureis diſtincta. Con-
» ſtant ex membranâ tenui, candidâ, pellucidâ,
» & liquore pallido rubente. Duo millia circiter
» in ſingulis folliculis continentur. Prioris ani-
» malculi ovula ſunt, ex quibus excuſſis pro-
» deunt ejuſdem generis animalcula prorsùs ſimi-
» lia, quæ per ilicis ramos ac folia vagantur, do-
» nec vere ſequenti ad trunci ramorumque di-

to conſperguntur, ne inhærentium animalculorum jactura fiat, poſteaque ſoli, ut ſicca evadant, aliquamdiu exponuntur.

§. III.

Copioſam hæc grana, ac valdè activam *ſubſtantiam fixam*, tàm *reſinoſam*, quàm *gummeam*, tenerrimis *particulis ſpirituoſis odoratis ſalino-inflammabilibus* prægnantem, in mixtione fovent; reſinoſâ tamen virtute gummeam nonnihil ſuperat. Infuſum aquoſum primum, eleganti ac ſaturato colore rubro tinctum odorem nauſeoſum & ſpecificè balſamicum emittit, ac ſatis amarum, paululùmque in receſſu adſtringentem ſaporem obtinet. Evaporatum maſſam relinquit inodoram, rubronigricantem, quæ infuſum amaritie &

» viſiones ſedem figant ſuos fœtus editura. Dum » hoc animalculum ſeu Kermes ad debitam magnitudinem intumeſcit, tunc ventris cutis ſeu » corporis pars prona intùs circà dorſum convellitur, & vacuum quoddam ſpatium inter ventrem & tomentum, cui incidebat, relinquit: » ſicque Millepedæ ſemiconvolutæ ſimilis fit. Hoc » in ſpatio vacuo ovula ſua deponit: quo facto » animal moritur & exſiccatur. Excuſſis ovulis, » aliquandiù ſub matris cadavere deliteſcunt; » deinde in lucem prodeunt, pabulum in foliis » quæſitura, non rodendò, ut erucæ, ſed illorum ſuccum proboſcide ſugendo. &c.

ſtringendi facultate ſuperat, ac duas circiter drachmas, totidemque ſcrupulos ex unciâ unâ pendet. Tinctura ſpirituoſa prima, odore nauſeoſo, & balſamico-amaricante atque auſteriuſculo ſapore donata, ſeſe pulchrâ paritèr rubedine commendat. Odor ſpecificus ac planè ſingularis ſub evaporatione intenditur, & magis ſucceſſivè magiſque gratus balſamicus evadit, ita tamen, ut ſpecificum ſuum genuinum, quem verbis deſcribere nequeo, retineat. Inſpiſſata maſſa ſaturatè rubra gratum odorem balſamicum, quaſi melleum, ſpirat, & balſamico-amaro, ſimulque auſtero fortiùs adſtringente ſapore pollet. Quantitate præcedenti extracto aquoſo primo parùm cedit, duaſque circiter drachmas atque ſemi pondere attingit.

§. IV.

Elementum *ſalinum*, quod in mixtione hoſpitatur, duplicis generis eſt, alterum nempe *acidum*, alterum *urinoſum*. Hoc ſubſtantiam gummeam, ſive mucilagineam ingreditur, & animalis proſapiæ eſt, illud verò ad formamdam ſubſtantiam reſinoſam concurrit, ſuamque originem è regno vegetabili ducit. Acidi præſentiam non tantùm ſapor auſterus, ſed color quoque atramentoſus prodit,

qui ſubitò naſcitur, quandò grana Kermes cum ſolutione vitrioli martis aquosâ coquuntur: urinoſi verò inhæſionem deſtillatio eorum ſicca manifeſtam reddit: Ex librâ enìm granorum recentium, uti GEOFFROY, experientiâ edoctus l. c. p. 788. refert, præter phlegma copioſum, oleumque, primò citrinum atque fluidius, poſteà ſpiſſius, butyroſum, ruſeſcens, magis empyreumaticum, quæ nullas ſalis acidi notas præbent, drachmæ ſex ſalis concreti, ſive ſicci urinoſi prodeunt, ex maſsâ relictâ verò, ſeu capite mortuo nigro, nihil prorsùs ſalis fixi lixivioſi, vel, ſecundùm MARSILII obſervationem, triginta circiter grana aquâ extrahi poſſunt. Me quidèm non latet, aliquam ſalis urinoſi partem ignis ſicci ac violenti progeniem eſſe, aſt totam ejus molem ſub deſtillatione demùm generari, vero parùm ſimile videtur. Corpora enim, quæ unicè ex terrâ, oleo, & ſale acido componuntur, longè minorem ordinario ſalis ſicci urinoſi, noviter producti, quantitatem largiuntur, & in reliquis eductis aliqua acidi veſtigia plerumque ſuperſunt. Non credendum præthereà eſt, laudatum ſal urinoſum quoad omnes particulas intimam arctiſſimamque cum terrâ & oleo unionem ſubire, ſed multùm adhuc explicitum, & gum-

meo-reſinoſis moleculis ſolummodò interjectum eſſe, ſingularis infuſi & extracti, tàm aquoſi, quàm ſpirituoſi, odor urinoſo-balſamicus, nec minùs ſtimulandi virtus probant.

§. V.

Partìm abſtergendo, reſolvendo, & diſcutiendo, partìm ſtimulando atque ſubadſtringendo hæc grana in corpore operantur, ſuumque ideò locum, quem hactenus inter *nervina*, *cephalica*, *cardiaca*, *ſtomachalia*, *diuretica* & *aphrodiſiaca* occuparunt, egregiè omninò tuentur. Uſus eorum ſpecialis ad varios morbos extendi poteſt, frequentiùs tamen contra melancholiam & epilepſiam idiopathicam, vertiginem, ſyncopen, palpitationem cordis, vomitum, cachexiam, obſtructionem urinæ, menſium, & lochiorum, vermes inteſtinales, &c., nec minùs ad memoriam confortandam, & abortum præcavendum, ſub formâ pulveris, à granis aliquot ad drachmam ſemi, ſub formâ infuſi vinoſi autèm à drachmâ dimidiâ ad integram, exhibentur. Frequentiſſimè etiàm inter electuaria, bolos, pilulas, ſyrupos &c. recipiuntur. Ex recentibus, benè maturis, præviâ contuſione in mortario marmoreo, ſuccus exprimitur, & defæcatus cum æquali vel

triplâ ſacchari albi quantitate ad ſyrupi conſiſtentiam, mediante calore blando, vel citrà eum, redigitur. Hic ipſo pulvere non gratior ſolùm, ſed etiàm præſtantior judicatur, quoniam minori ſtypticitate, quæ in folliculis membranaceis præcipuè reſidet, inſtructus eſt, & volatilibus ex adverſo particulis urinoſo-balſamicis, præſertìm ſi nullus ignis ſub inſpiſſatione, ſed ſimplex tantùm miſcela acceſſerit, magis turget.

§. VI.

Cum Cocco infectoriâ majori COCCUS TINCTORIA MINOR AMERICANA, vulgò *Cochinilla*, *Cochenilla*, *Coccionella*, *Cocciniglia* &c. appellata, ad eundem cenſum referri meretur. Aſportatur maximè ex *regno Mexicano* & *Peruano*, ubi in *Opuntiæ* foliis, quam SLOANE *Opuntiam maximam, folio oblongo rotundo, majore, ſpinulis obtuſis, mollibus & innocentibus obſito, flore ſtriis rubris variegato* (*a*), Americani autèm *Tunam* & *Nopal* vocant, copioſiſſimè colligitur: Non fructus tamen eſt, ſed ità deſcribente GEOFFROY (*b*), inſectum ovatum, piſi exigui craſſitie, viviparum, hexapodum, proboſcide inſtructum, quâ ſuccum plantarum exſu-

(*a*) Vid. Hiſt. nat. Jamaicæ.

(*b*) In Mat. med. T. II. p. 791.

gendo alitur, cujus corpus ex annulis conflatum eſt, plantis, quibus paſcitur, immobile adhærens, ubi ſemel ſedem fixit, nulli mutationi obnoxium &c. Quandò animalcula hæc, juſto tempore collecta, debitè exſiccantur, non inſecta ampliùs, ſed grana irregularis figuræ, hìc convexa, alibi compreſſa aut concava, ſtriis tranſverſis quaſi rugoſa, coloris intùs ad purpureum inclinantis, foris atro-ruſi, aut leucophæo-cinerei, obſcurè rubro paululùm permixti, odoris mucidi (*Schimmſicht*), ſaporis mucido-acriuſculo-amaricantis & ſubadſtringentis, referunt; hinc etiàm factum, ut quondam Phyſici, Medici, ac Pharmacopæi ea inter veros plantarum fructus collocaverint.

§. XVII.

Salivam hæc grana, tepidamque aquam ſimplicem atro-purpureo, ſpiritum vini ſaturatè rubro amoeniſſimo colore tingunt; manifeſto documento, *mucilagineas* non minùs, quàm *reſinoſas* adeſſe moleculas, ita tamen invicem mixtas, ut menſtruo utroque potiſſimam partem extrahi queant. Uncia enim dimidia drachmas tres extracti aquoſi primi, & drachmas duas, ac quinquaginta circiter grana extracti ſpirituoſi primi largitur. Infuſum aquoſum, quod ſapore amaricante & le-

niſſimè adſtringente eſt, ſitumque redolet, valdè craſſum mucilagineum deprehenditur; hinc quoad aliquam ſolummodò partem chartam bibulam tranſit, reliquum verò per linteum blandè exprimendum eſt. Maſſa inſpiſſata purpureo-nigricans rob ſambuci odore æmulatur, & mucilagineo-amaricantem ſaporem obtinet. Tinctura ſpirituoſa prima, colore ſaturatè & elegantiſſimè rubro, ad purpureum inclinante, & ſingulari ſapore ſubacri & balſamico-amaricante gaudet, odore autem ſolum ferè vini ſpiritum prodit. Extractum inſpiſſatum ſanguineâ rubedine tinctum cernitur, odorem ſingularem, eumque ingratum, balſamicum ſpirat, & balſamico-amarum ac modicè adſtringentem ſaporem linguæ imprimit.

§. VIII.

Commendantur contrà eoſdem ferè morbos, in quibus grana Kermes prodeſſe dicta fuerunt, hiſce tamen virtute *ſtimulante* ſuperiora, *adſtrictoriâ* verò longè inferiora ſunt, quare urinæ quoque fluxum potentiùs cient, ſabulumque renum, atque veſicæ validè pellunt. Per ſe rariſſimè, à granis aliquot ad ſcrupulum ſemi, exhibentur, ſed aliis plerumque medicamentis, pulveribus v. g., electua-

riis, pillulis, infuſis vinoſis & aquoſis, modicâ quantitate adduntur. Apud gravidas, quibus, abortu imminente, grana Kermes, providè uſurpata, ob mediocrem virtutem adſtrictoriam, ſubinde auxilium ferunt, à coccionillæ uſu planè abſtinere decet, quoniàm eminentior ſtimulandi virtus magis, quam apud grana Kermes, ſuſpecta eſt.

Ad hanc Sectionem etiam *Radix Petaſitis*, *Ariſtolochiæ longæ* & *rotundæ veræ*, *Graminis canini arvenſis*, nec minùs *Agrimonia*, *Acmella* ſive *Attmella Zeylanica*, *Marrubium*, *Fragaria*, *Euphraſia*, *Hypericum*, *Plantago major* & *minor*, *Alchimilla*, *Anſerina*, *Flores Bellidis ſylveſtris minoris*, *Hepaticæ nobilis*, *Anagallidis rubræ* ſive *purpureæ*, *Nymphææ luteæ* & *albæ*, *Papaveris rhoeados* ſive *erratici*, (*a*), *Millepedes* &c.

(*a*) Principium parciſſimum ac debilè vaporoſum, quòd in recentibus papaveris erratici floribus adeſt, in exſiccatis non ampliùs ſentitur, ſed fixa ſaltèm ſubſtantia reſinoſo-gummea, quæ parùm quoque activa eſt, demonſtrari poteſt. Nam extractum primum aquoſum, licet colore obſcurè rubro, ad nigrum inclinante, tinctum ſit, valdè iners deprehenditur, & debilem duntaxat odorem balſamicum, leniſſimumque ac vix ſenſibilem ſaporem ſubdulcem & auſteriuſculum, vel ſaltèm terreum ſubadſtringentem poſſidet. Extractum ſpirituoſum primum, itidèm rubro-nigricans, vix melioris conditionis eſt, &, præter-

referri poſſunt, eo tamen ordine, ut odore, ſapore, indole ac viribus magis analoga, radix petaſitis v. g. cum *radice bardanæ*, acmella Zeylanica & agrimonia cum *betonica*, flores fragariæ & anagallidis cum *floribus borraginis*, millepedæ cum *coccionellâ*, & ſic porrò, eodem loco collocentur.

debilem, eumque molliuſculum, odorem, debilem ſaltèm ſaporem balſamico ſubſalſum linguæ imprimit. Concludo inde, nullas ſingulares vires floribus hiſce competere, nihilque illos, niſi exiguam ſolummodò adſtrictionem & abſterſionem in corpore præſtare poſſe.

SECTIO XIV.

DE DULCIBUS, SUBDULCIBUS, Leniter Amaricantibus, auſteriuſculis, atque Balſamicis Unguinoſo-oleoſis & pinguibus.

CAPUT PRIMUM.

De natura, principiis, & differentia Oleoſorum ac Pinguium in genere.

§. I.

UNGUINOSO-OLEOSA hujus Claſſis ſaporem *dulcem*, aut *ſubdulcem*, vel *purum* omninò, vel *auſteriuſculo*, *balſamico*, aut *amaricante* nonnihil permixtum, linguæ imprimunt, & commodè, reſpectu nimirùm indolis, atque principiorum, in *Unguinoſo-oleoſa*, *purè talia*, & *Aqueo-oleoſa* diſtingui poſſunt.

§. II.

Oleum, ceu unicum, vel tamen præcipuum eorum elementum, ſapore, recens nimirùm, atque à reliquis moleculis expreſſione, aut blandâ coctione cum aquâ perfectè ſeparatum, ſapore dulci aut ſubdulci gratiſſimo, & unguinosâ ac temperatiſſimâ indole gaudet: Sin diutiùs autem, præſertìm in loco calido, aſſervetur, blandam naturam ſuam atque dulcedinem ſenſim amittit, ac nauſeoſum rancorem cum notabili amaritie & acredine contrahit. Per ſe neque aquâ, neque ſpiritu vini ſolvitur, & frigore præterea ita coagulatur, ut pinguedinem animalem referat, facilè tamen, intrante rursùs calore, ad priſtinam liquiditatem revertitur. Cum ſalibus alcalibus ſiccis ac fervidis in ſaponem, cum acidis potentioribus in pinguedinem concreſcit.

§. III.

Ab oleis æthereis, etiamſi cum iis quoad prima elementa, adeòque in radice, maximam partem conveniat, indole admodùm differt, iiſdemque partium ſubtilitate ac mobilitate longè inferius eſt, quoniàm phlegmate, & craſsâ ſubſtantiâ terreo-mucidâ largiùs refertum exiſtit. Nam olea pinguia, unguinoſa,

ſpiſſiuſcula, iteratâ vice ſuper calcem aut lateres contuſos abſtracta, multùm materiæ terreo-mucidæ fæculentæ in vaſe deſtillatorio relinquunt, & tenuiora, fluidiora, ac magis pellucida evadunt, immò quodammodò hac ratione in olea ætherea mutantur: Non ampliùs enim poſt hanc depurationem cum acidis gravioribus in maſſam adipoſam, ſed æquè, ac vera ætherea, in reſinoſam coagulantur, & incenſa quoque flammam puriorem ac lucidiorem præbent, minoremque fumi quantitatem ſpargunt.

§. IV.

Sub temperatiſſimi hujus olei tegmine, quamdiu ſcilicet in ſimplicibus hæret, *ſubtile quoddam principium ſalinum acidum* deliteſcit, quod in emulſionum confectione, unâ cum teneriori terrâ farinaceâ, olei & aquæ unionem adjuvat. Emulſio v. g., ex aquâ ſimplici & amygdalis dulcibus, aut aliis ſeminibus ac fructibus lacteſcentibus parata, in loco tepido aut calido, intrà breve tempus, aceſcit, & cremor pinguis oleoſus, dulciſſimus ad ſuperficiem extruditur, æquè, ac in lacte animantium, in quo partium aquearum, oleoſarum, terrearum, & acidarum divortium contingit, quandò in loco tepido leniſſimum motum fer-

mentativum ſubire incipit.

§. V.

Ex eodem oleo ſubdulces ac temperatæ PINGUEDINES animantium primam ducunt originem, & olea quaſi unguinoſa ſunt, ab acido, parciùs intermixto, coagulata. Quandò cuidam enim oleo unguinoſo, v. g. olivarum, amygdalarum dulcium &c., acidum ponderoſius & concentratum minerale, præſertìm nitroſum, ſuperfunditur, & aliquandiù cum eodem digeritur, in maſſam, vulgari pinguedini ſimillimam, coagulatur (*a*).

(*a*) In *Actis Societatis Regiæ Scientiarum Pariſienſis ann.* 1719. ſequens communicatur experimentum, ad demonſtranda memorata aptiſſimum: Recipitur limaturæ martis uncia dimidia, eidemque, ſpiritu vini prius humectatæ, primùm oleum olivarum ad quatuor vel quinque digitorum eminentiam, deinde unciæ duæ ſpiritûs nitri affunduntur; ſic ferrum eâdem fere promptitudine, ſolvitur, quâ, oleo abſente, fieri conſuevit. Solutione peractâ, cucurbita in loco frigidiuſculo collocatur; ſic oleum olivarum coagulatur in ſevum, ſolutionis ſuperficiei innatans, quod poſteà ſeparari poteſt, ac veram pinguedinem ſebaceam, quamquàm ſolito acriorem, offert. Notatu pariter hoc loco dignum eſt, animalia carnivora rariùs in genere, quàm granivora & herbivora, pingueſcere. Ratio, me ſentiente, primariò in alimenti qualitate differenti quærenda erit: Alimenta quippe, è vegetantium regno deſumpta,

§. VI.

Aliquid diſcriminis *Sevum* & *Adipem* intercedit. Illud pinguedinem ſiſtit conſiſtentiæ ſpiſſioris, atque in frigore durioris, pluribus comparativè partibus terreo-acidis inſtructam; hic verò pinguedinem denotat paulò liquidiorem ac molliorem, quæ promptiùs ad ignem fluit, nec penitùs in frigore indureſcit, & plus comparativè olei, minùs terræ & acidi coagulantis poſſidet. Silentio quoque haud prætermittendum eſt, ſevum ordinariò in quadrupedibus ruminantibus, adipem verò ſolummodò in non ruminantibus generari. Fundamentum ſine dubio itidem in alimento latet. Animalia ruminantia enim alimentis crudioribus difficilioris reſolutionis, gramine v. g., fœno, ſtramine, corticibus, aliiſque rudiori ſubſtantiâ terreo-acidâ largiùs inſtru-

acido coagulante plerumque ſcatent, carnes verò, cęteraque animalis proſapiæ alimenta, ſi lac exceperis, eodem penitus deſtituuntur: Unde fit, ut oleum nutriens, quod ab acidâ quadam ſubſtantiâ ſalina quodammodò coagulari debet, ac condenſari, rariùs ad pinguedinis conſiſtentiam perveniat, ſed partim geneſi ſanguinis ac gelatinæ impendatur, partìm etiam, perenni inprimis motu inteſtino attritorio in tenerrimas particulas reſolutum, per poros cutis, aliaque organa denuò excernatur.

ctis,

ctis, veſcuntur, & licet naturâ quidèm duplicem illis, immò nonnullis triplicem aut quadruplicem ventriculum dederit, craſſior tamen chylus, particulis terreis & acidis magis onuſtus, & ſevo igitur generando aptior, inde elaboratur. Contrarium apud non ruminantia obſervamus, quæ pabulo molliori, minùs acido, minùſve terreſtri, radicibus ſucculentis v. g., herbis tenerioribus, fructibus, ſeminibus farinaceis, quin carnibus aluntur, è quibus chylus ſubtilior, magis oleoſus, adipi producendo aptior, in duodeno parari poteſt.

CAPUT II.

De viribus oleoſorum ac Pinguium.

§. I.

PInguia, animalis proſapiæ, æquè, ac oleoſa dulcia & ſubdulcia vegetabilia, animantium corpora nutriunt, exſiccatas, duras, rigidas, ac nimiùm tenſas ſtrictaſque partes ſolidas, ob blandam, lubricam, & unguinoſam ſuam indolem, humectant, emolliunt, ac lubricant, eroſas demulcent, & egregiè contrà corporum rodentium ac pungentium ſtimulos defendunt, acrimoniam ſalinam

quamcunque obtundunt, involvunt, ac temperant, & fluida, hinc inde in meatibus indurata & exſiccata, lubricant, adeòque virtutes varias, maximè autèm *antiſpaſmodicam*, *anodynam*, *demulcentem*, *temperantem*, *hypnoticam*, & *aphrodiſiacam* in corpore exercent.

§. II.

Præter vires indicatas, eorum aliqua, quæ cum aquis deſtillatis in emulſionem redigi poſſunt, eximiam pariter *refrigerandi virtutem* poſſident, & cum fructu itaque inſigni in febribus continuis, præſertim ardentibus, inflammatoriis, & hecticis, nec minùs in inflammationibus ſolitariis, & morbis reliquis, à ſanguinis ebullitione & præternaturali rarefactione derivandis, itèmque in vigiliis ſenum aut febre laborantium, maniâ &c. in uſum vocari poſſunt.

§. III.

Conveniunt præterea hæc, & reliquorum ſingula emaciatis, ſenibus, hecticis, & ſiccis cholericis, ac valdè inprimìs ſeſe commendant in ſpaſmis & convulſionibus partium variarum, calculo, eroſione meatuum, aſthmate ſicco, raucedine, tuſſi acri ſalsâ, ſcorbuto, ſiccitate & obſtructione alvi, induratione excremento-

rum, defectu lactis &c., immò multùm valent contrà venena corroſiva mineralia, & erodentia vegetabilia, purgantia draſtica, & quævis medicamenta, juſtò acriora, ſolidaque vehementiùs vellicantia: Notari tamen debet, alia in hiſce, alia in aliis ægritudinum ſpeciebus meliùs locum invenire, & nonnulla in morbis quibuſdam, in quibus alia egregiè proſunt, nullo prorsùs modo convenire; quemadmodùm hæc ex ſpecierum tractatione uberiori clariùs cognoſcenda erunt.

§. IV.

Uſus externus latè quoque patet, & affectus omninò varii ſunt, quibus, demulcendo, emolliendo, humectando ac refrigerando, medentur; præ reliquis tamen eſcharæ, cruſtæ varioloſæ, tumores duri, fiſſuræ labiorum, papillularum in mammis, aridura ùt & rigiditas ligamentorum, conſtrictiones partium ſpaſmodicæ, induratio fecum alvinarum, & eroſio faucium huc pertinent. Applicandi modus valdè differt, aliaque meliùs inter unguenta & emplaſtra, alia verò inter cata plaſmata, clyſteres &c. recipiuntur.

CAPUT III.

De Amygdalis dulcibus, Pineolis, Piſtaciis, & Nucleis armeniacorum.

§. I.

AMYGDALÆ DULCES OFF.; adeò omnibus notæ ſunt, ut prolixiori formæ externæ deſcriptione commodè memet ſuperſedere poſſe exiſtimem. Arbor, quæ fructus hoſce fert, à Botanicis pleriſque *Amigdalus ſativa* dicitur, & uberrimè inprimìs in *Siciliâ*, *Italiâ*, *Hiſpaniâ*, *Candiâ*, *Delphinatu Galliæ*, *Ægypto*, & in *Germaniâ* circa *Moenum* ac *Rhenum* creſcit.

§. II.

Oleo unguinoſo, *dulci*, ac *temperatiſſimo*, quod facili negotio præmiſsâ inprimis leni toſtione, exprimitur, valdè hi fructus turgidi ſunt, & in eo quoque tota eorum dulcedo, totaque virtus medica reſidet. (*a*)

(*a*) Aliter in hoc paſſu cum *amygdalis amaris* comparatum eſſe, obſervatio docet. Amarities enim minimè in oleo eſſentiali, quippe quod expreſſum itidem dulce eſt, ſed potiùs in parte reſinosâ deliteſcit. Notatu prætereà dignum eſt, amarum hanc ſubſtantiam quoad portionem ſub-

Quicquid enim poſt perfectam olei expreſſionem relinquitur, ſubacre & inutile recrementum acidulo-terreum eſt, cujus tenerior tamen portio, ſub emulſionis confectione ſimul cum oleo eſſentiali â maſsâ rudiori ſecedens, copulatoris munere perfungitur, & aquæ atque olei unionem adjuvat. Quandò amygdalæ paulò diutiùs, præſertìm in loco tepido, aſſervantur, laudata ſubſtantia oleoſa rancida evadit, & loco ſaporis ſubdulcis nauſeoſum atque mordacem nanciſcitur; hinc multùm omninò intereſt, ut, rejectis rancidis ac ſemiputridis, recentiores ad uſum ſeligantur.

§. III.

Locum eminentem inter eſculenta ac medicamenta *analeptica*, *aphrodiſiaca*, *demulcentia*, ac *temperantia* tuentur, & emaciatis itaque, aut febre ardente, inflammatoriâ, lentâ, hæmorrhagiis exorbitantibus, inflammatione partium ſolitariâ, præſertim eryſipelaceâ, maniâ, agrypniâ, phthiſi, tuſſi acri, rheumatiſmis calidis, phlogoſibus, dyſuriâ, ſtranguriâ, calculo, eroſione meatuum &c. laborantibus, egregiè conducunt. Plerumque cum aquis

tiliorem cum aquâ & ſpiritu vini alembicum tranſcendere, & vehiculum utrumque ſapore nonnihil amaricante imbuere.

deſtillatis in emulſionem rediguntur, vel integræ etiàm commeduntur, aut morſulis &c. adduntur. Quoties in ſubſtantiâ illas aſſumere conſultum videtur, eſus juſtò largior ſedulò vitandus eſt, ne oleo ſuo copioſo, ac valdè pingui liquorem gaſtricum obtundant, poros vaſculorum in-et exhalantium, accedente inprimis parte terreâ, obſtruant, nimiùmque ventriculi tunicas emolliendo, appetitûs atque digeſtionis vigorem corrumpant, vel acriuſculis etiam particulis recrementitiis apud ſubjecta ſenſibilia, aut diſpoſita affectus ſpaſmodicos, quin ipſos epileptico-convulſivos, concitent.

§. IV.

Externè emulſio, cum aquis refrigerantibus parata, partibus ambuſtis & eroſis, nec minùs oculis contrà ophtalmiam ſiccam ſæpiſſimè cum fructu applicatur, & integræ quoque amygdalæ, nonnihil priùs manducatæ, emolliendis tumoribus imponuntur. De *oleo expreſſo*, cujus uſus internus & externus ampliſſimus eſt, nihil hoc loco addo, quum magis ad præparata pharmaceutica, de quibus alibi egi, referendum ſit.

§. V.

Amygdalis dulcibus PINEOLI & PI-

STACIA OFF. naturâ, elementis atque virtute valdè reſpondent. *Pineoli* ſive *Pineolæ* nucleos denotant oblongos, teretes, albicantes, tunicâ ruſeſcente obductos, pingues, ſaporis ſubdulcis oleoſi, & in receſſu quoque, præſertìm ſi paulò vetuſtiores ſint, ſubacido-acriuſculi, odoris nulliûs. Naſcuntur in fructibus ſive conis *Pini ſativæ* C. B., quæ frequens *Italiæ*, *Galliæ Narbonenſis* & *Hiſpaniæ* incola eſt. Latent inter ſquamas coni lignoſas in certis ſcrobiculis, è quibus poſtmodùm, ſquamis vel ſpontè, vel igne propiùs admoto, dehiſcentibus, excidunt.

§. VI.

Piſtacia ſive *Piſtacea* itidèm nuclei ſunt oblongi amygdalis minores, pineolis verò majores & craſſiores, anguloſi, acuminati, alterâ parte elatiores, alterâ depreſſiores, ſubviridis, pelliculâ tamen, alibi pallidè luteâ, alibi obſcurè purpureâ, cincti, ſaporis oleoſi atque ſubdulcis. Duplici donantur putamine, altero externo, tenui, arido, membranaceo, primùm viridi, poſteà rufeſcente, altero interiori, candido, fragili, lignoſo. Poſt collectionem putamen utrumque removetur, & ſoli nuclei denudati venduntur. Arbor, nuculas haſce generans, in *Arabiâ*, *Syriâ*, *Ægypto*, & maxime in *Perſiâ*

reperitur, & C. Bauhino *Piſtacia peregrina, fructu racemoſo*, ſive *Terebinthus Indica Theophraſti* audit Hermannus & nonnulli alii Piſtacia in *majora* & *minora* diſtinguunt; quæ diſtinctio tamen in Materiâ medicâ ſuperflua videtur, quoniàm piſtacia minora parùm cognita, eaque, quæ ex Perſiâ afferuntur, & in Officinis noſtris proſtant, ſemper majora ſunt.

§. VII.

Largiori fermè, quàm amygdalæ dulces, *olei unguinoſi* quantitate tàm pinei, quàm piſtacei nuclei inſtructi inveniuntur; hinc faciliùs etiam rancidi evadunt, gratique ſaporis, ac temperatæ indolis jacturam faciunt. Nutriendi ac demulcendi facultate, recentiores nempe, pleni, ac benè maturi, amygdalas dulces quodammodò ſuperant, quoad reliquas verò virtutes perfectè cum illis conveniunt, & iiſdem itaque morbis, maximè autem phthiſi, febri hecticæ, catarrhis acrioribus, ſtranguriæ, impotentiæ virili, & dyſcraſiæ humorum ſcorbuticæ medentur. Plerumque per ſe comeduntur, vel morſulis, electuariis, aut eſculentis adduntur, in emulſione verò rariſſimè præſcribuntur, quoniam pineolæ oleum paulò craſſius continent, & piſtacia liquori lacteo virideſcentem colorem inducunt.

§. VIII.

De Nucleis Malorum armeniacorum prolixiùs hoc loco agere ſupervacaneum duco, quoniàm naturâ ac viribus proximè quoque ad amagdalas dulces accedunt, & eodem prorsùs modo in uſum trahi poſſunt. Hermannus aliique ad eandem claſſem etiam *Nucleos Perſicorum* & *Ceraſorum* retulerunt, verùm, pro meo quidèm judicio, minùs rectè: Hi ipſi enim, præter *pingue-oleum unguinoſum*, *ſatis amaram ſubſtantiam gummeo-reſinoſam*, & *ſingulares* quoque *particulas volatiles*, quas odor ſub contuſione eorum, ac deſtillatione humidâ prodit, poſſident. Virtute Prætereà magis *diſcutiente* ac *diureticâ*, quàm demulcente ac temperante donati reperiuntur, & meliori itaque jure *oleoſis amaris*, v. g. ſeminibus cardui benedicti & cardui Mariæ, alibi dudùm pertractatis, quàm *oleoſis dulcibus* atque *ſubdulcibus* junguntur.

CAPUT IV.

De ſeminibus Cucurbitæ, Citrulli, Melonum, Cucumeris, Lactucæ, & ſcariolæ Portulacæ.

§. I.

SEMINA CITRULLI, CUCURBITÆ SATIVÆ, CUCUMERIS HORTENSIS & MELONIS OFF. uſitatiſſima *ſemina quatuor frigida majora* conſtituunt, hominumque quamplurimis tam nota ſunt, ut uberiori deſcriptione vix egere videantur. Pulpa ſubdulcis, cortici albicanti incluſa, *temperato oleo unguinoſo* ſatis prægnans eſt, ac ſola in uſum medicum cedit. Cum aquâ enim trita lacteam illi conſiſtentiam, lacteumque colorem & ſaporem conciliat. Lacteum hunc liquorem, præter partes oleoſas teneriores, etiam craſſiores, itemque acidulò-terreſtres ingrediuntur, quæ ſingulæ in apricum prodeunt, quandò, præviâ blandâ & inviſibili fermentatione, earum divulſio ac ſeparatio accidit. Aſſurgunt nempè, quod in emulſione, è ſeminibus cucurbitæ excorticatis paratâ, & in temperato loco per biduum detentâ obſervavi, ad ſuperficiem ſubtiles moleculæ oleoſæ, ibidemque aggregatione ſuâ candidum, pinguem, atque ſubdul-

cem cremorem formant. Infra hunc conſpicitur liquidum aquoſum albicans, & in fundo ſatis copioſa materia alba, ſpiſſiuſcula, ac valdè pinguis, nonnihil tamen acidula atquè ſubacris, jacet, quæ ordinarium coagulum caſeoſum, vel rectiùs, lac ovillum inſpiſſatum (*dicte Milch*) habitu externo refert, &, decantato liquore ſupernatante, ac recenti aquâ ſuperfuſâ, denuò ſolvitur, novamque emulſionem acriuſculo-ſubdulcem producit.

§. II.

Sub formâ emulſionis hæc ſemina, tàm internè, quàm externè, uſurpantur. Uſus internus in febribus ardentibus, inflammatoriis &c., orgaſmo ſanguinis & ſeminis virilis, maniâ, hæmorrhagiis, ceteriſque morbis, qui acri ac fervidæ humorum indoli, & præternaturali commotioni primam atque præcipuam originem debent, adeòque præ reliquis refrigerantia, humectantia, ac demulcentia poſtulant, utiliſſimus eſt: Externè verò emulſio laudata vices epithematis ſubit, & partibus eroſis atque ambuſtis, nec minùs oculis, inflammatione ſiccâ ac valdè ardente vexatis, applicatur. Nonnulli hoc epithemate etiàm in cephalalgiâ, præſertim febrili ſymptomaticâ, utuntur; ve-

rùm, pro meo judicio, hujus & reliquorum epithematum frontalium refrigerantium applicatio in caſu poſteriori minùs tuta eſt, quoniam ſummè neceſſariam exhalationem periphericam in capite impedit, & materiæ peccantis ad interiora regreſſum haud rarò provocat, vel valdè tamen adjuvat.

§. III.

Quemadmodùm Semina deſcripta vulgò quatuor frigida majora audiunt, ſic Semina Lactucæ, Scariolæ, Portulacæ & plantaginis *quatuor frigida minora* nuncupantur. Tria priora præcedentibus majoribus naturâ, principio atque virtute valdè analoga ſunt, & jure igitur hanc denominationem merentur; ultimum verò, *ſemen* videlicet *plantaginis*, ob principia ſatis *terreſtria*, magis *ſubadſtringendi*, quàm *refrigerandi* facultate pollet, & rectiùs proinde inter ſimplicia terreo-auſteriuſcula collocatur. Contra eoſdem morbos, quibus majora medelam afferunt, plerumque commendantur, & eodem quoque modo, in emulſionem nempe cum aquis appropriatis redacta, adhibentur; propter parvitatem tamen ante trituram non excorticantur, ſed integra contunduntur, hinc, ſuppoſitâ æquali aquæ quantitate, paulò majori

etiam pondere præſcribenda ſunt.

§. IV.

Hiſce, ob principii primarii ſimilitudinem, etiam SEMEN CANNABIS SATIVÆ C. B. addi poteſt. Non contemnendâ enim virtute *temperante* pollet, & ſpecificè inprimis in agrypniâ, maniâ, ictero, orgaſmo ſeminis virilis & lymphæ vaginalis, gonorrhoeâ benignâ, & frequenti pollutione nocturnâ prodeſſe dicitur. Internè plerumque datur in emulſione, rariùs in decocto, & emulſio externè quoque fronti atque temporibus, ad dolorem capitis compeſcendum, ſomnumque conciliandum, ſub epithematis formâ, haud rarò applicatur.

CAPUT V.

De Seminibus Lini & Fœni græci.

§. I.

SEMINA LINI SATIVI C. B. oblongo-rotuda ſunt, compreſſa, lubrica, fuſco-punicea, ſaporis mucilagineo-oleoſi, & ſubdulcis, odoris nulliûs ſingularis. Turgent *temperato oleo unguinoſo*, & *emolliendi*, *demulcendi*, ac *temperandi* fine ſæpiùs externè, quàm internè, præſcribun-

tur. Externè clyſteres, fotus, epithemata humida, cataplaſmata, unguenta, & emplaſtra ingrediuntur, multùmque, ſub hac vel illâ formâ adhibita, contrà ariduram partium, ambuſta, tumores frigidos induratos, dolores colicos, cardialgicos, nephriticos, hyſtericos, & hæmorrhoidales, paſſionem iliacam, obſtructionem alvi, ſuppreſſionem urinæ, ſimileſque affectus valent. Pro uſu interno cum aquâ aut juſculo avenaceo tenuiori coquuntur, & ſæpiùs cum fructu contrà peripneumoniam, pleuritidem veram, dyſenteriam, calculum, eroſiones meatuum, venena corroſiva mineralia &c. propinantur. Silentio tamen non prætermittendum eſt, oleum expreſſum creberrimè ſeminibus integris præferri, & vulgare inprimis unguentorum ingrediens conſtituere.

§. II.

A lini ſeminibus, cæteriſque, præcedente capite recenſitis, *oblonga*, *compreſſa*, *angulosa* ac *flaveſcentia* SEMINA FOENUGRÆCI SATIVI C. B. nonnihil recedunt: Fortem enim, & quodammodò ingratum, odorem balſamicum ſpirant, &, præter ſaporem farinaceo-mucilagineo-oleoſum, lenem quoque amaricantem, qui ſeſe maximè in receſſu manifeſtat, obtinent: Unde liquet, quòd *activa principia* non

fixa ſolùm, ac *craſſa oleoſo-mucilaginea* ſint, ſed *volatilia* quoque, *tenerrima*, *odoratiſſimaque ſpirituoſo-inflammabilia.* Subſtantia oleoſo-mucilaginea, volatilibus moleculis valdè turgida, mixtionem tantâ copiâ ingreditur, ut unica uncia ſeminis integræ propemodùm aquæ libræ, ſi calor blandus extractionem adjuvet, notabilem lentorem, habitumque externum olei amygdalarum dulcium expreſſi conciliare valeat. Quandò infuſum aquoſum flaveſcens lentè evaporatur, maſſam relinquit ſubluteam, valdè pinguem, valdèque emollientem, odoris ingrati atque ſpecificè balſamici, ſaporis mucilaginei, oleoſi, balſamici, & in receſſu amaricantis. Ex unciâ unâ drachmas ſex & grana octo impetravi.

§. III.

Validè quidem hæc ſemina, internè, ſub decocti tenuioris formâ, uſurpata, partes ſolidas nimiùm exſiccatas, ſtrictas, rigidas, emolliunt, eroſas demulcent, meatus, eorundemque contenta lubricant, acrimoniam rodentem obtundunt, & involvunt, humores juſtò tenuiores incraſſant, & ſatis potenter prætereà diſcutiunt, immò aliquam virtutem anodynam exerunt: Uſus eorum nihilominùs magis externus, quàm internus eſt. Ordinariò

videlicet inter epithemata, cataplaſmata, unguenta, & emplaſtra, generatim abſceſſibus maturandis, tumoribus duris, ligamentis rigidis &c. emolliendis, partibuſque eroſis & recentiùs ambuſtis demulcendis, applicanda, recipiuntur, vel clyſteribus etiàm in teneſmo, dolore hæmorrhoidali, dyſenteriâ &c. proficuis, minori tamen quantitate, adduntur.

CAPUT VI.

De Cacao.

§. I.

CACAO OFF. ſive *Avellana Mexicana* I. B. nucleos denotat, amygdalis magnitudine ac formâ non diſſimiles, oblongos, ſubrotundos, putamine tectos tenui, duro, fragili, ſpadiceo, aut ſubrufo-nigricante, cui ſubſtantia includitur ſicca, dura, denſa, gryſeo-rubens, non continua tamen, ſed in plures ac diſpares particulas diviſa, ſaporis ſubpinguis oleoſi, ſimulque amaricantis, & auſteriuſculi.

§. II.

Arbor, quæ nucleos deſcriptos gignit, in regno *Mexicano*, *Guatimala*, *Nicaragua*,

Cuba, *Jamaica*, aliiſque *Americæ* regionibus & inſulis frequens eſt, & ab HERMANDEZIO *Arbor Cacari*, & *Cacarifera*, (*a*) ab incolis vero *Cacahuaquahuilt*, itemque *Cocoatal* vocatur. Bis vel ter quotannis floret, & ſylvas, aliaque loca umbroſa ac humida amat, in apricis autèm, ſolis ardori nimiùm expoſitis, facilè contabeſcit. Altitudine ſuâ quinque pedes rariſſimè ſuperat, nec adeò quoque ampla eſt. Folia, quibus veſtitur, membranacea ſunt, glabra, decem, aut novem pollices longa, & quatuor circiter pollices lata, ubi latiſſima, acuminata, citriórum foliis valdè æmula. Flores colore pallidè luteo gaudent, & pentapetali roſacei exiſtunt. Hiſce fructus ſuccedunt, melopeponem ſeu potiùs cucumerem ſativum formâ æmulantes, ſemipedem circiter longi, tres quatuorve pollices craſſi, novem aut decem coſtis prominentibus ſulcati, toti verrucoſi, in acumen deſinentes, primùm è viridi albicantes, deinde flaveſcentes, tandemque, perfectè videlicet maturi, ſaturatè coccinei, ſubflavis tamen punctulis ubique ornati. Quilibet horum fructuum triginta ut plurimùm nucleos, paucâ pulpâ albâ, ſucculentâ, ſubdulci cinctos, includit, qui, remoto

(*a*) In Hiſt. Rer. med. Nov. Hiſpan. Lib. 3. Cap. 46.

ambiente duplici cortice communi, ab incolis juſto tempore eximuuntur, purgantur, & exſiccantur.

§. III.

Plures dantur tùm arborum, tùm nucleorum ſpecies. Arbores ſolâ *magnitudine*, aut *foliorum* & *fructuum amplitudine* atque *craſſitie*, nuclei autèm *patriâ* ſeu loco natali, *craſſitie*, & *naturâ* differunt. *Cacao majus ex Nicaragua*, quod magis aridum quidèm, aſt ſuaviori ſapore eſt, præſtantius cenſetur, deterius verò *Cacao minus ex inſulis*, quoniam ſaporem minùs gratum obtinet, licet cæteroquin magis, quam priùs oleoſum reperiatur.

§. IV.

Primo aſpectu nuclei Cacao ſatis quidèm aridi videntur, *dulci* nihilominùs, ac *temperato oleo eſſentiali* admodùm turgent. Obſervante nimirùm Godofredo ex unâ eorum librâ, ſi contuſi & calefacti, prælo ſubjiciantur, primâ expreſſione unciæ duæ, & ex fæce poſtmodùm, cum aquâ aliquantulùm coctâ, unciæ tres & drachmæ duæ cum dimidiâ, adeòque conjunctìm unciæ quinque & drachmæ duæ cum ſemiſſe olei unguinoſi extrahuntur, immò, quantitas longè adhuc major indè elicitur, quandò libra una, lapide

calente debitè priùs trita, octo aquæ ebullientis libris diluitur. Nam, poſtquàm maſſa inſtar pultis ſpiſſioris denſata fuit, copioſa, eaque craſſior, materia oleoſa ad ſuperficiem aſſurgit, quæ paulatìm ablata, ſervi inſtar, indureſcit, ac prorsùs collecta novem ad minimùm uncias pondere ſuo æquat. Majorem craſſitiem ac ſpiſſitudinem ſuam tenerrimis ſine dubio moleculis acido-terreis debet, quæ Cacao mixtionem ſimul ingrediuntur, & ſub aquæ ebullitione ſeparatæ, oleoſis quoad partem teneriorem miſcentur.

§. V.

In noſtris regionibus Cacao nunquàm per ſe in uſum medicum venit, ſed ſola *Succolada* ſive *Choccolada*, quam vulgò ex *ſacharo*, *ſiliquis Vanilia*, & *nucleis hiſce* præparant, ſub potulenti formâ aſſumitur, quoniam grato non minùs ſapore ſuo, quàm nutriente etiam, analepticâ, demulcente, & aphrodiſiacâ virtute ſeſe magnoperè commendat, & emaciatis inprimis, à morbo diuturniori convaleſcentibus, inediam aut fortem hæmorrhagiam paſſis, hecticis &c. egregiè conducit: Salubrius tamen hoc potulentum eſſe creditur, ſi aqua pura ac frigida, quæ partes viſcoſas, ab illo in ventriculo relictas, iterùm eluat, modicâ quantitate ſuperbibitur.

CAPUT VII.

De Lacte.

§. I.

LAc animantium eſt liquor blandus, dulcis, ac valdè temperatus oleoſo-aqueus, ſeu chylus, parùm ante ſecretionem in ſanguine mutatus, hinc maximam quoque cum emulſionibus artificialibus convenientiam habet.

§. II.

Componitur ex *oleo unguinoſo mitiſſimo*, *ſale acidulo*, *terrâ teneriori*, & *multâ aquâ*. Blanda fermentatio, in loco tepido ſpontè ſuperveniens, ſingula hæc elementa detegit optimè, ac prorsùs & intrà breve tempus in apricum producit: Deſtructâ enim priſtinâ eorum unione naturali, partes dulciſſimæ oleoſæ protinùs in ſuperficie colliguntur, ibidemque notiſſimum cremorem formant: Partes ſalinæ acidæ præcipuè in ſero hoſpitantur, & partes denique terreæ unà cum oleoſis & ſalinis craſſioribus ad componendum coagulum caſeoſum concurrunt.

§. III.

Quantitas relativa *phlegmatis*, & *ſoli-*

dioris ſubſtantiæ terreo-ſalino-oleoſæ in diverſorum animantium lacte nonnihil variat. Secundùm HOFFMANNI enim obſervationem (*a*), libra una medicâ *lactis vaccini*, lentâ evaporatione ad ſiccitatem redacta, unciam unam & drachmas quinque materiæ ſiccæ, grumoſæ, flaveſcentis relinquit: Æqualis quantitas *lactis caprilli* unciam unam & drachmas quatuor cum ſemiſſe, & æqualis denique quantitas *lactis aſinini* & *muliebris* unciam duntaxat unam ſolidæ hujus materiæ, quæ ex lacte muliebri itidem flaveſcentis, ex aſinino autem albi coloris, & ſubdulcis ſaporis eſt, ſuppeditat. Unde protinùs clarè conſtat, in unâ librâ mediâ lactis aſinini, ut & muliebris, quod cum priori valdè in hoc paſſu convenit undecim uncias *aquæ*, & unicam tantummodo unciam *materiæ ſolidæ*, in lactis vaccini librâ uncias decem cum drachmis tribus *aquæ*, & unciam unam & drachmas quinque *materiæ ſolidæ*, & in caprilli denique lactis librâ uncias decem & drachmas tres cum dimidia *aquæ*, & unciam unam atque drachmas quatuor cum ſemiſſe *materiæ ſolidæ* adeſſe: Immò exinde patet, lac muliebre & aſininum, ob minorem ſubſtantiæ ſolidæ inhæſionem, majori,

(*a*) Vid. Ejuſd. Diſſ. de Saluberrima ſeri lactis virtute.

quàm vaccinum & caprillum, fluiditate præditum eſſe.

§. IV.

Laudatum magma ſolidum, ſiccum, grumoſum, poſt perfectam lactis evaporationem relictum, blandæ coctionis beneficio denuò quidèm ab aquâ purâ ſolvitur, nunquàm tamen colatorii poros totum tranſit, ſed pro lactis diverſitate ſemper major vel minor portio in linteo remanet. Ex unciâ v. g. unâ, & drachmis quinque hujus materiæ grumoſæ, quam evaporata lactis vaccini libra medica largitur, uncia una & drachmæ tres cum dimidiâ ſubſtantiæ craſſioris caſeoſæ in linteo relinquuntur, & unica tantùm drachma cum ſemiſſe ſolvitur, atque teſte vix laudato HOFFMANNO *l. c.* per linteum in aquæ contubernium tranſit. Cum lacte vaccino perfectè in hac parte lac caprillum convenit, præterquàm, quòd ſerum, deſcriptâ methodo inde paratum, majori dulcedine polleat. Aliter comparatum eſt cum lacte aſinino & muliebri: Uncia enim magmatis una, poſt evaporationem ex librâ medicà lactis aſinini relicta, tota propemodùm aquâ ebulliente ſolvitur, ita, ut in colatorio una tantum & dimidia drachma materiæ inſolubilis remaneat, reliquæ autèm drachmæ ſex cum dimidiâ ſimul cum aquâ per lin-

teum tranſeant; & drachmæ novem ſubſtantiæ ſiccæ, è lactis muliebris librâ remanentes, ac denuò in aqua ebulliente ſolutæ, quoad maximam quoque partem cum ſolvente aquoſo per linteum trajiciuntur, & tres duntaxat materiæ caſeoſæ drachmæ in colatorio ſuperſtites inveniuntur. E quibus colligere licet, ſerum lactis aſinini & muliebris dulce longè majorem ſubſtantiæ ſolubilis & activæ saccharinæ ſive oleoſo-ſalinæ quantitatem, quàm ſerum dulce lactis vaccini & caprilli, ſub eadem mole conſideratum, in ſinu ſuo fovere reconditam.

§. V.

HOMBERGIUS varias lactis ſpecies deſtillationi ſeorſim ſubjecit, & obſervavit, liquorem aqueum & aqueo-acidum, è lacte vaccino & caprillo prodeuntem, odorem, placentæ recentis, paululùmque uſtulatæ odori ferè ſimilem, adeòque non ingratum ſpirare, ex aſinino autèm lacte prolectum, ingratioremeſſe, rancidaſque pinguedines & vetuſta unguenta redolere. Obſervavit prætereà partis oleoſo-butyraceæ quantitatem ad partis caſeoſæ quantitatem ſeſe in lacte *vaccino* ut 1. ad 1. & $\frac{1}{12}$, in lacte *aſinino* ut 1. ad 4., & in *caprillo* ut 1. ad 1. habere. (*a*)

(*a*) Vid. Memoir. de l'Acad. Royal. des Sciences ann. 1712. p. 355.

§. VI.

Lac recens, licet decenti fluiditate gaudeat, ac chylo valdè analogum ſit, adeòque pleno quaſi alveo ad ſanguinem tranſire valeat, ob acidi nihilominùs præſentiam in primâ culinâ, aliquam ordinariò præcipitationem pati, ſummè probabile videtur. Apud tenellos enim infantes, & quadrupedum fœtus, qui adhuc ſolo aluntur lacte materno, quotidie feces, interdùm ſat copioſæ, per alvum excernuntur, quarum collectio pro meâ ſententiâ à præcipitatis rudioribus partibus caſeoſis præcipuè derivanda erit. Præcipitatio hæc apud adultos, qui vinum ac cereviſiam hauriunt, & fructibus horæis, aliiſque cibis, acido explicito aut implicito magis minùſve prægnantibus, veſcuntur, neceſſariò evadere debet largior, nec raro quoque, ob paulatinam craſſæ ſaburræ geneſin, præſertim apud ſubjecta debilia, nociva; hinc multùm omninò intereſt, ut ægrotantes, hanc vel illam lactis ſpeciem medicamenti loco adhibituri, ventriculum & inteſtina in principio, ac poſtea pariter per modica intervalla, abundante cruditate pituitoſo-acidâ liberent, &, uſu lactis durante, acidorum aſſumptionem ſtudioſè fugiant.

§. VII.

§. VII.

Pleriſque animalis proſapiæ alimentis lac recens, propter fluiditatem ſuam, & egregiam nutriendi facultatem, palmam præripit, nec infimum quoque locum inter medicamenta, *analeptica*, *edulcorantia*, & *demulcentia* interna occupat; quare hectici quoque, phthiſici, emaciati, ſenes ſicciores, moleſto pervigilio laborantes, arthritici, podagrici, ſcorbutici, maniaci &c. multùm ſubinde auxilii à congruo ejus uſu experiuntur, præſertim, ſi aquæ cujuſdam ſoteriæ mineralis, v. g. *Selteranæ*, miſcela accedat, aut alia adjuvantia ac corrigentia jungantur, vel interponantur. Externè prætereà lac tepidum emolliente virtute ſeſe magnopere commendat, & creberrimè proinde ad præparanda clyſmata, cataplaſmata, epithemata humida, fomenta &c. *emollientis*, *demulcentis*, *anodynæ*, & *antiſpaſmodicæ* efficaciæ, adhibetur.

CAPUT VIII.

De Spermate ceti, & ordinariis animantium Pinguedinibus.

§. I.

SPERMA CETI, *Ballrach*, *Blanc de Baleine*, eſt ſubſtantia tenera, contactu lævis, candida, ſevo vulgari formâ & conſiſtentiâ valdè ſimilis, non unguinoſa tamen, ſed magis fragilis, ſaporis modicè pinguis atque viſcoſi, odoris debilis, ſpecificè adipoſi, nec ingrati. Quandò minus benè præparatum fuit, vel diutiùs etiam in loco calido aſſervatur, flavedinem ac levem rancorem contrahit, quæ vitia tamen novâ depuratione, mox deſcribendâ, denuò auferri poſſunt.

§. II.

Sebacea hæc ſubſtantia neque *ſpuma maris* eſt, uti veterum aliqui crediderunt, neque *bituminis mineralis ſpecies*, neque *verus ceti liquor genitalis*, neque *vulgaris pinguedo*, ſed *cerebrum Orcæ piſcis* ſive *Ceti dentati depuratum.* Cerebrum hoc ex unico ſaltèm ceto adulto aliquot centenarios pendet, & valdè, æquè, ac apud piſces reliquos, oleoſum eſt. Hinc primaria etiam

præparationis ratio ad olei liquidi ſeparationem redit: Peragitur autèm ſequenti modo: Primò immittitur in ſaccum lineum, & in eodem aliquamdiù relinquitur, ut oleum liquidius ſensìm defluat, deinde in alio ſacco, ex pilis craſſioribus contexto, torculari ſubjicitur, & oleum fluidum violentiùs exprimitur. Hiſce peractis, lixivio frigido, aquâ ſimplici ex calce vivâ & cineribus clavellatis parato, injicitur, & identidèm baculo ligneo agitatur, donec ſufficienter depuratum ſit, poſteàque eximitur, aquâ purâ probè abluitur, in loco umbroſo leniter ſiccatur, & tandem cultello in fruſta majora & minora, qualia vulgo venalia proſtant, diſcinditur.

§. III.

Quoad naturam, uti antea pridem dixi, cum ſevis animantium quadrupedum valdè convenit, præterquàm, quòd habitum ſicciorem, minùſque pinguem & oleoſum obtineat. Sal volatile explicitum, cujus nonnulli mentionem fecerunt, adeſt nullum, ſed odor debilis ſolummodò à tenerioribus particulis oleoſis dependet. Aquæ conſortium, pinguedinum vulgarium more, prorsùs reſpuit, in fervidâ tamen mox liqueſcit, & olei fluiditatem tamdiù retinet, donec aqua denuò refri-

geſcere incipit. Spiritus vini rectificatiſſimus nullam ſingularem quoque ſolutionem præſtat, ſed parùm duntaxat olei ſubtilioris, quod octavam circiter ponderis partem explet, ſub blandâ digeſtione extrahit. Quandò igne aperto ex retortâ deſtillatur, in oleum clarum butyraceæ indolis reſolvitur, ac totum, nullo prorsùs capite mortuo relicto, in receptaculum tranſit. Cum oleo plerumque etiàm phlegmatis pauxillùm tranſcendit, quod minimè tamen ad principia ſpermatis ceti conſtitutiva pertinet, ſed ſeſe procul dubio ſub loturà ſuprâ memoratâ altiùs inſinuat, & poſt exſiccationem itaque, cum illa ſaltèm blanda ſit, in poris remanet.

§. IV.

Egregiâ virtute *demulcente*, *lubricante*, *temperante*, *emollicnte*, *antiſpaſmodicâ*, & *anodynâ* pollet, & frequentem proinde uſum in anginâ verâ & ſpuriâ, raucedine, tuſſi, aſtmate, catarrho ſufocativo, pleuritide, cardialgiâ, colicâ, obſtructione alvi, dolore hæmorrhoidali, ut nephritico, ſtranguriâ, teneſmo ani, dyſenteriâ, paſſione hyſtericâ, torminibus ventris apud infantes, aliiſque affectibus ſpaſmodicis & convulſivis invenit. Plerique inſignem quoque reſolvendi facultatem

illi tribuunt; aſt hanc, ſi nimirùm de propriè tali ſemo eſt, admittere nequeo, & reſolutionis effectum, quem ſubindè edere videtur, ex viribus anteà memoratis unicè derivandum eſſe, arbitror.释Internè datur à ſcrupulo dimidio ad drachmam integram, & quidèm ſub formâ variâ: Nunc enim per ſe cum vitello ovorum, vel in juſculo aut calido infuſo theiformi ſolutum, exhibetur, nunc verò, quantitate majori vel minori, inter linctus, electuaria, & pulveres recipitur. Externè unguentis & emplaſtris emollientibus, demulcentibus, antiſpaſmodicis, & anodynis additur.

§. V.

Reliquæ animantium pinguedines partìm ſpiſſiores *ſebaceæ*, partìm liquidiores *adipoſæ* ſunt. Ad priores præ reliquis SEVUM CERVINUM, HIRCINUM, BOVINUM, & VERVECINUM, nec minùs MEDULLA CRURUM VITULINORUM, ad poſteriores verò AXUNGIA ſive PINGUEDO HUMANA, CANINA, PORCINA, ANSERINA, GALLINACEA & VIPERINA ſpectant. Vires *nutrientes*, *emollientes*, *demulcentes*, *lubricantes* &c., alibì pridèm (cap. II.) recenſitæ, ſingulis competunt, ſeva tamen, quòd generatim monuiſſe ſufficiat, majori *demulcendi*, pinguedines adipoſæ autem ma-

jori *emolliendi* virtute pollent. Sæpiùs externè, quàm internè, adhibentur, & vulgaria inprimìs, uſitatiſſimaque unguentorum ingredientia conſtituunt. De uſu ſpecialiſiſſimo nihil addo, quum apud ſpecies indicatas parùm differat, & facillimè ex generali operandi modo deduci poſſit, atque determinari. A ſcriptoribus huic quidèm & illi vires quædam ſpecificæ tribuuntur, aſt hæ ipſæ, ſi eximiam virtutem *ophtalmicam* pinguedinis viperinæ (*a*) exceperis, non adeò ſingulares ſunt, & uberiorem ideò conſiderationem hoc loco vix merentur.

Præter *Olivas*, *Semen Aquilegiæ* &c.; quodammodò etiàm *Cera* ad hanc Claſſem pertinet. Singularis enìm hæc ſubſtantia, in aquâ non minùs, quàm ſpiritu vini planè indiſſolubilis, ſub deſtillatione notabilem *olei pinguis*, *butyracei*,

(*a*) Pinguedo hæc celebre *Unguentum ophtalmicum* quod doctiſſimus HANS SLOANE in parvo libello, Dantiſci poſtmodùm ex Angliâ linguâ ſub *titulo : Machricht eines bewehrten Mittels vor Schmerhen, Blædigfeit, und andere Kranckheiten der ungen* &c. in vernaculam noſtr. m translato, communicavit, ingreditur, & præcipuam illi virtutem largitur. Compoſitio ſequens eſt: Rec. Tutiæ pptæ. unc. 1. Lap. hæmatitæ ppti. ſcrup. 2. Aloes optimæ gr. 12. Perlar. ppt. gr. 4. Pinguedinis viperar. q. ſ. M. F. S. à Unguentum.

temperatiſſimi quantitatem reddit, quod externè applicatum partes exſiccatas, duras, ſtrictas egregiè emollit & relaxat, dolores mitigat, ſolida eroſa, immò ipſos nervos denudatos demulcet, labia oris, & papillas mammarum, ſi fiſſuras egerint, defendit ac lenit, anodynamque prætereà virtutem in hæmorrhoidum dolore exerit. Ab hoc oleo pariter ratio ex parte petenda eſt, cur cera inter emplaſtra quamplurima recipiatur.

SECTIO XV.

DE INSIPIDIS ET SUBDULCIbus mucilagineis & Gelatinoſis.

CAPUT PRIMUM.

De natura, differentia, & virtute Gelatinoſorum ac Mucilagineorum in genere.

§. I.

GELATINOSA ſolum regnum animale, MUCILAGINEA autem vegetabile medicis ſuppeditat. De prioribus, eorumque indole, ac viribus dudùm ſcitu neceſſaria in *Sectione ſecundâ de Terreis & Terreo-gelatinoſis* dicta fuerunt; de inſipidis autèm & ſubdulcibus mucilagineis, tàm odoratis, quàm inodoris, fuſiùs hoc loco agere placet.

§. II.

Mucilago, quæ in ſimplicibus hiſce principium activum vel unicum, vel tamen primarium conſtituit, ſubſtantia glabra eſt, viſcoſa, temperata, in aquâ ſolubilis, & ita præterea in igne fixa, ut citra mixtionis deſtructionem ſub deſtillatione humidâ, aut apertâ evaporatione in ſublime evehi nequeat. Componitur ex *terrâ teneriori*, *phlegmate copioſo*, *acido ſubtili*, & *paucâ ſubſtantiâ inflammabili*, vel *ſimpliciori* ſaltem ac *teneriori*, vel *craſſiori oleoſa*. Ordinariò quidèm partes aqueæ & terreæ prædominium obtinent, & ſalino-unguinoſo-oleoſæ, aut ſalino-inflammabiles ſubtiliores mixtionem quantitate minori ingrediuntur; alia tamen atque alia in diverſis mucilaginibus elementorum proportio obſervatur, & in hiſce comparativè plus ſubſtantiæ oleoſæ, aut inflammabilis ſimplicioris, in illis plus terræ aut aquæ reperitur: Hinc vegetabilium quoque mucilagines generatìm in *oleoſas*, *aquoſas*, & *terreas* dividuntur. Oleoſa v. g. mucilago obvia eſt in floribus chamomillæ vulgaris, aquoſa in radice liliorum & altheæ, & terrea denique in radice ſymphyti, atque ſeminibus farinaceis Cerealibus.

§. III.

Præter mucilaginem nonnulla etiàm *ſal quoddam medium*, partibus viſcoſis immerſum, alia ſimul *principium ſubtile, exhalabile*, *odoratum*, *balſamicum* fovent. Prius ad naturam *ſalis culinaris*, vel *tenerrimi nitri embryonati* accedit, &, ſensìm per radices cum ſucco nutritio è terrâ adductum, abſque mutatione mucagini immergitur;(*a*) Quare non ſemper in plantis hiſce reperitur, ſed præſentia ejus, & abſentia à ſolo natali, quod ſale culinari, aut nitro embryonato modò prægnans eſt, modò deſtituitur derivanda venit. Alterum principium ſingulare, odoratis ſolummodò mucilagineis inhærens, in aliis *merè inflammabile*, in aliis *oleoſo-inflammabile* deprehenditur, & pro diversâ igitur teneritudine ſuâ, citiùs aut tardiùs exhalando conſumitur.

§. IV.

A mucilagine vegetabili parùm quoad indolem *Gelatina animalis* diſtincta eſt, præterquàm, quòd, loco ſalis aciduli,

(*a*) Nitrum ſubtile embryonatum in locis uliginoſis, putridis, ac ſtercoratis facillimè generatur; hinc plantæ etiàm, in ſolo ejuſmodi creſcentes, notabilem plerumque ejus copiam cum reliquo ſucco attrahunt.

tenerrimum quoddam ſal medium ammoniacale, & longè major quoque *ſubſtantiæ oleoſæ craſſioris* portio mixtionem ejus ingrediantur; de quibus ſcitu neceſſaria alibi dudùm (Sect. II. p. 113.) fuſiùs recenſita fuerunt.

§. V.

Reſpectu virtutum atque uſûs medici gelatinoſa & mucilaginea valdè cum pinguibus & oleoſo-unguinoſis conveniunt. Mediante enim mucilagine ſuâ, quæ promptè in ventriculo à liquore gaſtrico ſolvitur, & extrahitur, animantium corpora plus minùſve nutriunt, partibus ſolidis, duris, rigidis, exſiccatis mollitiem atque flexilitatem reddunt, eroſas demulcent, fluida indurata lubricant, mucum, qui meatuum parietes naturaliter obducit, reſtituunt, ſalia acria obtundunt, involvunt ac temperant, humoribus juſtò tenuioribus decentem ſyſtaſim conſiliant, & variâ hac operatione motus nimios, dolores, atque ſpaſmos mitigant & compeſcunt. Cum aliquâ nihilominùs limitatione memorata accipienda ſunt. Nam, licet quidèm indicatæ virtutes generales ſingulis tribui queant, certo tamen certius eſt, eorum nonnulla, v. g. ſemina cerealia & gelatinas animantium, magis nutrire, alia, v. g. radicem

liliorum alborum, altheæ &c., eminentiorem emolliendi ac lubricandi virtutem edere, alia, v. g. ſemen pſyllii & cydoniorum, efficaciùs demulcere, & alia denique, v. g. radicem ſymphyti & tragacantham, fortiùs incraſſare.

§. VI.

Ex recenſitis clarè conſtat, quòd uſus eorum internus & externus ad curandas multas ac varias ægritudines extendi poſſit. Internè ſub formâ decocti, infuſi, &c. exhibentur, & egregiam inprimìs opem in febribus lentis & hecticis, inflammationibus eryſipelaceis, ſcorbuto, affectibus arthriticis & rheumaticis calidis, epilepſiâ idiopathicâ, ab impuritate valdè acri, nervis & membranis adhærente, oriundâ, nec minùs in ſpaſmis dolorificis, dolore nephritico, ardore urinæ, ſtranguriâ, paſſione hypochondriacâ & hyſtericâ, ſodâ, dyſenteriâ, cholerâ, diarrhoeâ acido-pituitosâ, venenis cauſticis mineralis ac vegetabilis proſapiæ, eroſione ventriculi & inteſtinorum, teneſmo ani, ulcere renum, atque veſicæ, induratione fæcum alvinarum &c. ferunt: Externè autèm, inter clyſteres, epithemata, cataplaſmata, fomenta, balnea, inſeſſus, & pediluvia recepta, multùm contra cardialgiam, colicam, dolores à

calculo, herniam incarceratam, tumores frigidos glandularum, rigiditatem ligamentorum, ariduram membrorum paralyticam, clavos pedum, ganglia, intertriginem, fiſſuras abdominis & mammarum, eroſionem pudendorum in fluore albo diuturniori, eroſionem urethræ in gonorroeâ virulentâ, perniones, ambuſta, excrementa alvina indurata, aliaque hujus commatis mala, demulcentibus aut emollientibus maximè abigenda, vel mitiganda, valent.

CAPUT II.

De Radicibus Althea Malva, Liliorum arborum.

§. I.

RADIX ALTHEÆ ſive BISMALVÆ OFF., *Racine de Guimauve*, *Eibiſchvvurjel*, oblonga eſt digitum craſſa, in ramos divaricata, aliquantulùm lignoſa, foris pallidè cinerea, intùs albicans, ſaporis mucilaginei, odoris nulliûs evidentis.

§. II.

Conſtat ex *partibus terreis*, *reſinoſis*, & *mucilagineis*. Mucilago, quæ præ reliquis principiis attentionem meretur, magnam

ponderis partem conſtituit, & in unciâ radicis unâ plerumque ad drachmas tres, & aliquot grana aſcendit. Valdè emolliens, lubrica, temperata, ac ſatis quoque tenuis eſt: Infuſum enìm aquoſum chartam bibulam, quanquàm lentè, penetrat, & blandè evaporatum maſſam ſordinè flaveſcentem, unguinoſam, inodoram, inſipidam, validèque emollientem, ac lubricantem relinquit: Silentio tamen non prætermittendum eſt, quòd maſſa hæc, præter ſaporem mucilagineum, interdùm leniſſimum quoque ſalſum guſtûs organo imprimat.

§. III.

Propter mucilaginis teneritudinem hæc radix non ſolùm inter clyſteres, balnea, epithema, cataplaſmata, & unguenta *emollientia*, *antiſpaſmodica*, *anodyna* &c. recipitur, ſed internè quoque, *demulcendi*, *lubricandi*, *temperandi*, ac *relaxandi* fine, in cholerâ, dyſenteriâ, eroſione faucium atque ventriculi, ictero ſpaſmodico, ſtranguriâ, ulcere renum, doloribus à calculo, teneſmo ani, tuſſi acri ſalsâ, nec minùs contrà venena corroſiva, ſub decocti formâ, adhibetur. Doſis à drachmâ dimidiâ ad drachmas duas extendi poteſt.

§. IV.

Radici Altheæ naturâ ac viribus RADIX LILII ALBI VULGARIS, & RADIX MALVÆ, tam SYLVESTRIS FOLIO ROTUNDO C. B., quàm ROSEÆ ſive HORTENSIS I. B. reſpondent, frequentiùs tamen, præſertìm lilii radix, quæ mucilagine paulò craſſiori gaudet, in uſum externum, quàm internum trahuntur. Parùm quoque differunt FOLIA ALTHEÆ & MALVÆ SYLVESTRIS, nec minùs FLORES LILIORUM ALBORUM, SAMBUCI, & MELILOTI vulgaris, præterquàm, quòd *mucaginem tenuiorem*, quàm radices memoratæ, in mixtione foveant, & flores prætereà recentes *principio volatili*, *odorato*, *balſamico*, *plus minùſve expanſivo* inſtructi ſint, quod ſub exſiccatione tamen apud *flores liliorum alborum* & *ſambuci* maximam partem exhalando aufertur, ità, ut nulla poſtmodùm, vel ſaltem minima ejuſdem ratio habenda ſit.

CAPUT III.

De radice Symphyti ſive conſolidæ majoris.

§. I.

RADIX SYMPHYTI ſive CONSOLIDÆ MAJORIS C. B., oblonga eſt, ſurculoſa, pollicem plerumque craſſa, foris nigra, intùs albicans, ſaporis viſcoſo-mucilaginei, odoris nulliûs evidentis. Planta ſponte in locis humidis provenit, & menſibus Maio & Junio florem purpureum, monopetalum, quasì campaniformem profert.

§. II.

Ad formandam mixtionem ejus naturalem *partes terreæ rudiores*, *reſinoſæ*, & copioſiſſimæ *mucilagineæ* concurrunt. Mucilago, cujus drachmæ ſex in unâ radicis ſiccatæ unciâ hærent, inſipida, inodora, & adeò craſſa eſt, ut filtra, imò, citrà expreſſionem, ipſa colatoria, tranſire renuat. Sub digeſtione præterea nunquam tota extrahitur, ſed ipſam in fine coctionem ad plenariam ſui ſeparationem poſtulat.

§. III.

Medici rationales noſtrâ ætate ab uſu

hujus radicis interno, licet decoctum ejus in dyſenteriâ, hæmoptyſi, phthiſi, & ulcere renum atque veſicæ magnoperè prodeſſe dicatur, planè abſtinent, quoniàm extracta mucago, ob ingentem craſſitiem ſuam, ventriculo moleſta eſt, & vaſa bibula aliaque facilè obſtruit. Externè inter cataplaſmata, unguenta, & emplaſtra *conglutinantia traumatica* recipitur, & ſæpiùs cum fructu contrà rupturas membranarum, hernias, fracturas oſſium, ac varia partium vulnera adhibetur. Subindè etiàm, ſindoni tamen ſub coctione incluſa, clyſteribus, apud dyſentericos, demulcendi & obtundendi ſcopo, injiciendis, additur.

CAPUT IV.

De Radice Scorzoneræ.

§. I.

RADIX SCORZONERÆ OFF., ſive *Scorzoneræ Latifoliæ Sinuatæ* C. B., *Schlangenmord*, *Spaniſche Habervvulzel*, *Racine de Scorzonnaire*, oblonga eſt, nunc digiti minimi, nunc ſaltem calami ſcriptorii craſſitie, colore foris pallido, aut ferrugineo, intus albo, ſapore ſubdulci mucilagineo, odore nullo. Planta apud

nos in hortis colitur, in *Hiſpaniâ* autem in locis ſylveſtribus & campeſtribus ſpontè creſcit; hinc vulgò etiam Scorzonera Hiſpanica nuncupatur. Radix recentiſſimè effoſſa ſucco ſubdulci lacteo valdè turget, qui ſensìm exſiccatur, & temporis progreſſu leniſſimum ſaporem amaricantem acquirit. Facilè prætereà carioſa redditur, quare ſemper recentiorem, rejectâ prorsùs exesâ vetuſtiori, ad uſum ſeligere præſtat.

§. II.

Recentior, integra, ac debitè exſiccata *copioſo, ſubdulci*, ac *temperatiſſimo principio fixo*, tàm *reſinoſo*, quàm *gummeo*, donata eſt; portio gummea tamen, ſive mucilaginea copiâ, ſaporis dulcedine, & nutriendi facultate reſinoſæ aliquantulùm præpollet. Extractum enim aquoſum primum, cujus quinque fermè drachmas ex unâ radicis unciâ impetravi, contactu valdè unguinoſum eſt, coloris fuſci, odoris debilis, ac grati, inſtar panis milliti, ſaporis dulcis mucilaginei: Extractum ſpirituoſum verò ſaltèm drachmas duas, totidemque ſcrupulos pendebat, & ſaporem duntaxat ſubdulcem, blando ac grato balſamico leniſſimè mixtum, linguæ imprimebat.

§. III.

Inter alimenta non minùs, quàm medicamenta, *analeptica, demulcentia*, ac *temperantia* locum ſibi vindicat, & in hecticâ inprimis, phthiſi, ſcorbuto, tuſſi acri ſalsâ, eroſione partium internarum, dyſenteriâ, calculo, iſchuriâ, febribus ardentibus, affectibus ſcabioſis, arthriticis, & rheumaticis, ſingulíſque morbis reliquis, ex humorum acrimoniâ oriundis, utiliſſima deprehenditur. In ſcriptis pleriſque etiam virtus ejus alexipharmaca magnoporè laudatur; aſt hanc ipſam, cum ſolidè è principiorum naturâ explicari nequeat, imaginariam prorsùs, vel valdè tamen exiguam eſſe, credo. Præſcribitur in decocto aquoſo, à drachmâ unâ ad unciam dimidiam, vel juſculis ad carnibus additur. In officinis quoque *Radix condita* proſtat.

CAPUT V.

De Semine Pſyllii & Cydoniorum.

§. I.

SEMINA PSYLLII ANNUI ſive MAJORIS ERECTI C. B. *Flœh-Saamenfraut, Semence de Pſyllim, herbe aux Puces*, parva

ſunt, oblonga, lubrica, ſplendentia; formâ pulicibus non diſſimilia, coloris fuſci aut fuſco-punicei, ſaporis mucilaginei, nauſeoſi, & in receſſu ſubacris, odoris nulliûs. Planta in *Galliâ*, *Italiâ*, & quibuſdam *Germaniæ* locis incultis ſpontè progerminat, & hinc inde quoque in hortis ſeritur.

§. II.

Principium mucilagineum, quod ſub uſu medico unicè conſiderationem meretur, *tenue* quidèm, *temperatum*, ac *valdè lubricum* eſt; *paucas* nihilominùs, eaſque *tenerrimas*, *particulas acres ſalinas* in ſinu ſuo fovet reconditas. Infuſum aquoſum colore aureo, quem cortici magis, quàm ipſi mucilagini, debet, tinctum cernitur, & odore nullo, ſapore merè mucilagineo, nonnihil nauſeoſo, gaudet. Chartam bibulam ob tenuitatem ſuam, licet contactu ſatis unguinoſum ac lubricum ſit, maximam partem penetrat, & modica duntaxat portio, quæ craſſioris conſiſtentiæ eſt, per linteum leniter exprimenda eſt. Poſt blandam evaporationem maſſa, aſpectu ſordida, fuſco-nigricans, odoris debilis nauſeoſi, ſaporis mucilaginei, ſubtili tamen acredine mixti, relinquitur. Mecilago hæc ſeminibus copioſè inhæret, & exigua ejus quantitas,

v. g. ſcrupulus unus quatuor fermè unciis aquæ conſiſtentiam lubricam, & unguinoſam inducere valet.

§. III.

Potentem hæc ſemina *lubricandi*, *demulcendi* ac *temperandi* facultatem poſſident, rariſſimè nihiloſeciùs, ob latentem & ſuſpectam acredinem, quodammodò cauſticam, internè præſcribuntur, ſed uſus extractæ mucilaginis plerumque externus eſt contrà raucedinem, aſperitatem faucium, anginam, fiſſuras labiorum, linguæ, mammarum, & abdominis, ophtalmiam ſiccam, ambuſta, intertriginem, aliaſque partium ſolidarum eroſiones. Subinde etiam in dyſenteriâ & teneſmo ani clyſteribus miſcetur.

§. IV.

Semina Cydoniorum, *Semences de Coing*, *Quittenfern*, intuitu principii *mucilaginei*, Pſyllii ſeminibus quodammodò analoga reperiuntur, ſubtili tamen ac cauſticâ acredine carent, & gratiora igitur ac longè tutiora ſunt. *Mucilago*, quâ mirificè abundant, frigidâ etiàm aquâ facilè, & intrà breve tempus, ſi ſemina obiter ſaltèm contuſa fuerint, ſolvitur atque extrahitur, & protinùs aquæ formam & conſiſtentiam gelatinæ albi-

cantis, obſervatâ nimirùm juſtâ aquæ & ſeminum quantitate relativâ, conciliat. Ad magnam autèm aquæ copiam modica ſaltem ſeminum quantitas requiritur: Nam plus ſimplici vice obſervavi, unicam drachmam ſeminum, tres ferè aquæ uncias ita mucilagine ſubdulci ac temperatiſſimâ imprægnaſſe, ut vix ampliùs diffluere potuerit. Quandò ſpiſſiuſculum hoc infuſum blandè evaporatur, conſtanter odorem gratum, odori, quem nuclei ceraſorum contuſi, aut choccolada, cum lacte cocta, ſpirant, ſimillimum, emittit, tandemque colorem ſordidè ac pallidè fuſcum ſortitur, remanente tamen priſtino ſapore temperato, ſubdulci, ac mucilagineo. Ex drachmâ ſeminis unâ dimidiam circiter drachmam hujus maſſæ inſpiſſatæ impetravi.

§. V.

Egregriè hæc mucilago partes ſolidas eroſas, fiſſas, ambuſtas demulcet, meatus lubricat, ac contrà ſtimulos contentorum defendit, humores juſto tenuiores paululùm incraſſat, & acrimoniam ſalinam quamcunque involvit, obtundit, ac temperat; quare non externè ſolum, ad corrigenda vitia, in præcedentibus (§. 3.) dudùm indicata, applicatur, ſed frequentiſſimè etiam internè, vel per ſe,

vel cum ſyrupis, aliiſque, appropriatis mixta, contra eroſionem faucium, & ventriculi, dyſenteriam, tuſſim ſalſo-acrem, hecticam, ſcorbutum, ulcus renum, ſtranguriam, venena cauſtica &c. in uſum trahitur.

CAPUT VI.

De Hordeo & Avena.

§. I.

GRANA HODEI VULGARIS & AVENÆ ALBÆ non tantùm inter alimenta animantium, ſed etiam inter medicamenta diu pridèm locum invenerunt. In craſſiori enim ſubſtantiâ ſuâ farinaceâ *ſubtile* atque *ſubdulce principium mucilagineum*, *tenerrimo quodam* atque *refrigerante ſale nitroſo embryonato* plerumque permixtum, fovent: Non pertinet tamen ſalina hæc materia ad vera ac neceſſaria mucilaginis principia conſtitutiva, ſed è ſolo ſtercorato aqua extrahitur, ac ſimul cum ſucco nitritio in plantam deducitur, ibidemque poſteà mucilagineæ ſubſtantiæ obiter immergitur; hinc ſub virium quoque determinatione ad ſalinum hoc principium non adeo rigoroſè reſpiciendum erit.

§. II.

Sub coctione blandâ cum aquâ ſimplici, ad granorum uſque crepaturam protrahendâ, ſola ſubſtantia mucilaginea tenerior, relictâ farinaceâ craſſiori, extrahitur, & eximias menſtruo ſuo vires *demulcentes*, *temperantes*, *refrigerantes* conciliat; quare ptiſanæ quoque ſive decocta hordeacea & avenacea frequentiſſimi uſûs ſunt, & in morbis quamplurimis, maximè autem in febribus continuis cujuſcunque generis, inflammationibus, hæmorrhagiis exorbitantibus, rheumatiſmis, affectimus ſpaſmodicis & arthriticis, ſcorbuto, maniâ, obſtructione viſcerum, calculo, dyſenteriâ, tuſſi, aſtmate &c. multùm plerumque auxilii ferunt (*a*). Hiſce tamen addendum erit, laudatam utriuſque decocti efficaciam medicam à ſolâ nequaquàm mucilaginis virtute demulcente, temperante, ac refrigerante, ſed ſimul quoque à *diluendi* facultate, quæ aquoſo duntaxat menſtruo competit, deducendam eſſe.

§. III.

Non deſtituuntur quoque cerealia hæc

(*a*) De uſu multiplici atque egregio Decocti avenacei plura in LOWERI *Bromographia* vidri pcſſu t.

ſemina

ſemina uſu exrerno : Nam avena leniter toſta perſæpe, vel ſola, vel baccis juniperi, lauri, ſemine cumini, ſale culinari, & ſimilibus mixta, ſacculis includitur, & modicè calefacta abdomini contrà tormina colica & hyſterica, partibuſque aliis, ad dolores rheumaticos mitigandos, imponitur. Farina quoque ejus, ut & farina hordei haud raró inter emplaſtra recipitur, vel per ſe, cum aquâ priùs in pultem cocta, abſceſſibus, furunculis &c., maturandi ſcopo, applicatur. De reliquo uſu, quem farina hordei & avenæ internè habet, nihil addo, quum hominibus etiam plebejis jam notiſſimus ſit.

CAPUT VII.

De Gummi Arabico & Tragacantho.

§. I.

Gummi Arabicum Off. eſt ſubſtantia ſicca, dura, fragilis, ordinariò in grumos globoſos, magnitudine juglandis, vel grandiores etiàm, aut minores, extùs ſcabros paululùm, ac quaſi rugoſos, intùs læves, ſplendidos, pellucidos, rariùs in maſſulas oblongas, rectas, ac teretes, aut, erucæ in ſe convolutæ inſtar, contortas, condenſata, coloris

vel albicantis, vel pallidè flavi, vel ruſeſcentis, ſaporis fatui viſcoſi, odoris nullius. Pellucidum, nitens, candidum, aut pallidè flaveſcens exiſtit præſtantius, ruſeſcens verò ac ſordidum deterius judicatur, & mechanicis ſolummodò uſibus impenditur.

§. II.

Affertur ex *Ægypto*, *Arabiâ*, & quibuſdam *Africæ* oris, ubi ex fiſſuris corticis trunci & ramorum *Acaciæ veræ* I. B. ſive *Acaciæ foliis ſcorpioides leguminoſæ* C. B. ſponte profluit. Gummi perfectum eſt, ac totum aquâ ſimplici ſolvitur, in oleis autem & ſpiritu vini nullam planè diſſolutionem patitur, nec ullam quoque, igne admotum, flammam concipit, ſed ſenſìm in fumum & carbonem convertitur. Quandò deſtillationi in retortâ ſubjicitur, & mixtio naturalis deſtruitur, primò phlegma copioſum, limpidum, inſipidum, inodorum, deinde liquor acidus ruſeſcens, tandemque parùm liquoris alcalici, novè geniti, & olei, tùm tenuioris, tùm craſſioris, prodeunt. In retortâ maſſa nigra carbonaria relinquitur, quæ quartam circiter totiûs ponderis partem explet, &, fortiùs in crucibulo, igne reverberii, calcinata, cineres ſuppeditat leucophæos, è quibus pauxillùm ſalis

fixi alcalici aquâ extrahi poteſt. (*a*)

§. III.

Contra affectus varios, maximè autem contra phthiſin, hecticam, hæmoptyſin, tuſſim, catarrhos acres, raucedinem, anginam ſpuriam, ſcorbutum, dyſenteriam, ardorem urinæ, ſtranguriam, & renum exulcerationem internè & externè in uſum trahitur, quoniam partes eroſas demulcet, acrimoniam humorum obtundit, involvit, ac temperat, ſuccos juſtò tenuiores paululùm incraſſat, & mucum naturalem ventriculi, inteſtinorum, aliorumque meatuum reſtituit. Pro uſu interno pulveribus, trochiſcis, electuariis, decoctis, & infuſis additur, vel per ſe etiam, in aquâ priùs ſolutum, à ſcrupulo uno ad drachmam unam, propinatur. Externè gargariſmata, collyria, lavamenta, unguenta, & clyſteres ingreditur, & pulveriſatum quoque ulceribus, humore ichoroſo cauſtico turgidis, inſpergitur.

§. IV.

Tragacantha ſive Tragacanthum Off. itidèm ſubſtantiam denotat gummoſam, ſiccam, nonnihil tamen lenteſ-

(*a*) Conf. Geoffroy in Mat. Med. T. II. p. 575.

centem, ſemidiaphanam, modò in grumos, modò in filamenta longa, teretia, variè complicata, vermicularia, concretam, coloris albicantis, flaveſcentis, rufeſcentis, aut nigricantis, odoris nulliûs, ſaporis inertis viſcoſi. Eligenda eſt tragacantha pura, càndida, vermicularis, rejicienda contra ſordida, rufeſcens, ac nigricans. Planta, cujus truncus ac rami ſuccum hunc gummoſum, partìm ſpontè, partìm præviâ corticis vulneratione, fundunt, in *Græciâ*, *inſulâ Cretâ*, & *Aſiâ* naſcitur, & TOURNEFORTIO *Tragacantha Cretica incana, flore parvo, lineis purpureis ſtriato*, audit. *(a)*

§. V.

Quoad naturam, vires, & uſum cum gummi Arabico convenit, præterquàm, quòd plus acidi & terræ, minùs olei in mixtione ſuâ contineat, & viſcoſioris proinde conſiſtentiæ ſit. Aqua macerata valdè intumeſcit, & in denſum ac ſpiſſum mucum, affusâ magnâ aquæ quantitate vix diſſolvendum, convertitur: Quare internè & externè magis incraſſandi, quàm demulcendi ſcopo adhibetur, & à pharmacopæis inprimis, ad ſaccharum &

(a) Prolixiori hujus plantæ fruticoſæ deſcriptionem vide apud vix allegatum *Godofredum* l. c. p. 578.

pulveres in rotulas, morſulos, trochiſcos, pilulas &c. redigenda, uſurpatur.

§. VI.

Ad eundem cenſum etiàm GUMMI *Ceraſorum*, *Prunorum*, *Pomorum*, *Perſicorum*, & *Armeniacorum*, nec minùs *Gummi* illud Africanum, *Senega*, itemque *Seneca* dictum, ſpectant, dum ita prorsùs formâ ſuâ externâ, conſiſtentiâ, indole, atque virtute ad gummi Arabicum accedunt, ut vice ejus, quoties neceſſe, in Medicinâ commodè perfungi queant.

CAPUT VIII.

De Ichthyocolla & reliquis animantium gelatinis.

§. I.

ICHTYOCOLLA, *Hauſenblaſe*; eſt gelatina inſpiſſata, membranæ æmula, ex albo flaveſcens, aut candida, ſaporis glutinoſi, odoris nulliûs. Ex inteſtinis, ventriculo, veſicâ, corio, immò pinnis & caudâ magni cujuſdam piſcis, qui *Huſo* dicitur, & in *Ponto Euxino*, *Danubio*, ac *pluribus Ruſſiæ* atque *Tartariæ fluviis majoribus* frequens eſt; aquâ excoquitur, ac debitè, poſt ſufficientem inſpiſſationem, in polito ac pingui aſſere diducta, ſub refrigeratione in lamellas

tenues, quaſi membranaceas, indureſcit.

§. II.

Uſum magis mechanicum & œconomicum, quàm medicum habet. Poteſt tamen in dyſenteria, diarrhoeâ, cæteriſque morbis, in quibus incraſſantia ac demulcentia hujus claſſis proſunt, cum fructu adhiberi, ſi aquâ nimirùm, vel vino, coctionis aut digeſtionis ope ſolvitur, & decoctum poſteà aut infuſum tepidum cochleatìm aſſumitur. Externè clyſteres maximè ingreditur, præſertìm illos, qui apud dyſentericos, ad mitigandam dolorum acerbitatem, injiciuntur.

§. III.

Reliquæ Gelatinæ animales, v. g. *Gelatina Eboris*, *Cornu cervi*, *Crurum vitulinorum* &c., nullam ſpecialem hoc locò conſiderationem merentur, quoniam, ob uſum creberrimum, notiſſimæ ſunt, & ſingulæ præterea virtutes medicæ, quæ Gelatinoſis Cap. II. in genere adſcriptæ fuerunt, illis perfectè competunt. Hoc unicum ſolummodò monendum duco, gelatinas haſce ichthyocollam tenuitate ac teneritudine ſuperare, & eidem proinde, intuitu uſûs medici interni, longè præferendas eſſe.

SECTIO XVI.

DE SICCIS SULPHUREIS, Mercurialibus, Sulphureo-mercurialibus, Sulphureo-regulinis, & Metallicis, ſemimetallicis, ac terreis martialibus.

CAPUT PRIMUM.

De Sulphure vulgari minerali.

§. I.

SULPHUR VULGARE ſive COMMUNE OFF. eſt concretum minerale ſalino-inflammabile, durum, ſiccum, pulveriſabile, in maſſas oblongas, craſſas, cylindraceas ordinariò condenſatum, coloris ſubflavi, citrini, aut ſubviridi-flaveſcentis, ſaporis & odoris, niſi accendatur, aut fortiùs in mortario teratur,

nulliûs evidentis. Occurrit etiàm ſulphur *rubellum*, *rubrum*, *flavo-rubeſcens*, ac *gryſeum*; aſt numquàm hæ ſpecies, ob partium arſenicalium aut terrearum miſcelam, uſui medico ſerviunt.

§. II.

Quanquam ſulphur minerale, cujuſcunque etiam coloris ſit, geneſin ſuam ſoli debeat naturæ, à pleriſque nihilominùs, quum aliqua hominum opera utplurimum ad ſeparationem neceſſaria inveniatur, in *nativum* & *factitium* dividitur, ac binæ nativi, tres factitii ſpecies recenſentur. *Foſſile nativum*, vulgò *ſulphur vivum* nuncupatum, vel *purum* omninò eſt, vel impurum. Hoc in *Italiâ*, *Iſlandiâ*, & alibi locorum è fodinis ſulphureis, vel etiam circà montes ignivomos, eruitur, & variis recrementis terreis, arenoſis, lapideis, aliiſque permixtum eſt adeoque depurationem, antequàm trahi poſſit in uſum, poſtulat: Illud verò purum ac ſemidiaphanum exiſtit, & colore vel citrino, vel rubeſcente, vel rubro gaudet; quæ rubedo tamen ſulphuri propriè non competit, ſed unicè ab admixtâ ſubſtantiâ arſenicali deducenda eſt: Hinc quò intenſior adeſt rubedo, eo major arſenici quantitas inhæret, ita, ut ſulphur ſaturatè rubrum magis rubri arſenici, quam

quàm ſulphuris ſpecies, æſtimandum ſit. Ad ſpecies factitias referuntur 1) *Sulphur ſtillatitium*, citrinum aut flavo-virideſcens, 2) *Sulphur vulgare Officinarum*, flavum, flaveſcens, & ſubviridi-flaveſcens, & 3) *Sulphur caballinum.* Sulphur *ſtillatitium* in ſuppoſita vaſa fictilia deſtillat, quandò Goſlariæ, & alibi pyritæ martiales, & marcaſitæ ſulphureo-venereæ, ſubſtratis & interpoſitis ligni ſegmentis, in acervos, toſtioni in aere libero ſubjiciendos, congeſtæ, accenduntur. Sulphur *vulgare*, in Officinis venale, ſublimationis beneficio, in retortis ferreis aut lapideis, methodo, à *Clariſſ.* HENCKELIO in *Pyritologiâ* deſcriptâ, è pinguibus pyritis, cæteriſque marcaſitis metallico-ſulphureis ſeparatur, partìm ex foveis, quæ in prædictis pyritarum acervis, ſeu rogis accenſis, vel ſpontaneâ partium ſubſidentiâ naſcuntur, vel ſtudio ab operariis; quamprimùm minera ignitione protractâ mollior reddita fuit, imprimuntur, & ſulphure liquefacto paulatìm replentur, ferreis cochlearibus exhauritur: Unde conſtat, hoc, & ſulphur ſtillatitium, ſi illud ſemel duntaxat repetitâ liquefactione, & quiſquiliarum ſubſidentiâ fuerit depuratum, nil planè diſcriminis intercedere. Sulphur *caballinum* denique ex fæcibus, poſt depurandi ſulphuris ordinarii lique-

factionem ad fundum ſecedentibus, concreſcit, & nulliûs penè utilitatis eſt, præterquàm, quòd equis, unde etiam cognomen accepit, à mulo-medicis exhibeatur.

§. III.

Sulphur minerale purum è binis ſolummodò principiis, arctiſſimè invicèm unitis, ex *tenerâ* videlicet *ſubſtantiâ inflammabili*, & *acido minerali primo*, ac *ponderoſiſſimo*, quod vulgò *acidum vitriolicum* vocant, componitur *(a)*. Probant dicta diacriſeos non minùs, quàm ſyncriſeos exem-

(a) HOMBERGIUS ſulphuri vulgari minerali præter phlogiſton & acidum vitrioli multùm quoque *terreæ ſimplicis rudioris*, & pauxillùm *metallicæ*; venereæ proſapiæ, tribuit: Veruntamen ſententiam hanc veritati repugnare, & auctorem hunc examine ſuo, quod in Actis Societatis Regiæ Pariſinæ ann. 1703. deſcripſit, deceptum fuiſſe, palam pronunciare audeo. Nam 1) ſulphur impurum adhibuit, & 2) ſatìs magnam olei terebinthinæ quantitatem ſulphuri ſuperfudit. Inde quippe non ſuſpiciari ſolùm, ſed clarè cognoſcere licet, moleculas cupreas ſulphuri impuro, non tanquàm principia conſtitutiva, ſed tanquàm corpuſcula heterogenea, inhæſiſſe, & nigram quoque terram, quam deinde cum borace in vitrum gryſeo-fuſcum fuſione redegit, maximam partem, quin unicè forſan, ex oleo terebinthinæ, quod terrâ abundat; eductam & ſeparatam eſſe.

pla. Ex ſic dicto enim hepate, uti alibi pridem fuſiùs retuli, pars inflammabilis, blandâ, lentâ, & apertâ calcinatione ita ſeparatur, ſenſimque in auras expellitur, ut ſolum acidum remanens cum alcali fixo perfectum ſal neutrum, tartaro vitriolato ſimillimum, producat, quod rurſùs tamen, cum adjecto carbonum pulvere colliquefactum, priſtinam hepatis formam & indolem recuperat. Chymicis quoque noto notius eſt, ex magmate terreo-reſinoſo nigricante, poſt olei & ſpiritus vitrioli dulcis deſtillationem relicto, ut & ex oleis, reſinis, atque gummatibus, cum oleo vitrioli combinatis, ex retortâ ſpiritus, ſulphurei odoris, & ſulphureæ indolis, deſtillari, quin, decenti adhibitâ encheireſi, verum ſulphur, minerali analogum, ſublimari poſſe. Plura experimenta, quæ in promptu habeo, adducere nolo, ſed hoc unicum duntaxat addo, acidum in ſulphure adeſſe copioſum, partem phlogiſtam ſive inflammabilem verò, licet ſulphur facilè flammam concipiat, ac totum eâ conſumatur, exiguâ admodùm quantitate mixtionem ingredi. In integrâ quippe librâ, teſte NEUMANNO (*a*), nondùm duæ drachmæ reperiuntur, & tota pars reliqua, ultra uncias quindecim & drach-

(*a*) V. Lect. de Sulphure.

mas ſex pondere aſcendens, ſal acidum ponderoſiſſimum eſt.

§. IV.

Menſtrua lixivioſa cocentrata ſulphur, ſi fortior ac diuturnior coctio accedat, ſuperficiariè ſolvunt, aqua autèm & ſpiritus vini nihil illi eripere valent, niſi tenerrimas quaſdam moleculas inflammabiles (*a*), quæ in conſpicuam tamen molem colligi ac condenſari nequeunt. Odorifera ejuſmodi effluvia etiàm prodeunt, quandò ſulphur in mortario marmoreo, vel ſiccum, vel aquâ humectatum, aliquamdiù teritur, aut in loco calido, ubi incaleſcere quidèm, minimè tamen fluere, aut ſublimari poſſit, collocatur. Unde cognoſcere licet, ſulphur minerale, ſub formâ pulveris exhibitum, itemque flores ejus, neque ſolvi poſſe in ventriculo, neque vaſa bibula & lactea quoad rudiorem ſuam molem ſubire, ſed

(*a*) Infuſum ſulphuris pulveriſati ſpirituoſum colore quidem, ſapore, & odore purum duntaxat vini ſpiritum refert, nec quicquam etiam, viſu cognoſcendum, poſt evaporationem relinquit; vacua nihilominus & prorſus exſiccata concha vitrea, in loco calido adhuc detenta, aliquamdiu ſatis fortem odorem ſulphureum emittit; unde manifeſtum eſt, tenerrima omninò ramenta, quæ conſpicuam tamen molem formare nequeunt, ſub digeſtione â ſulphure avelli.

pauciſſimas duntaxat, tenerrimas, odoratas, particulas inflammabiles, ſenſim liquoris gaſtrici, caloris, & motûs periſtaltici actione detritas, & volatiles redditas, per ductus memoratos inhalando ad ſanguinem penetrare.

§. V.

Vires *demulcentes*, *obtundentes*, & *pectorales* huic concreto à pleriſque ſcriptoribus tribuuntur, idemque in phthiſi inprimis, tuſſi acri ſalsâ, aſthmate metallicolarum, ſcabie, ſcorbuto, doloribus à calculo, dyſuriâ, & colicâ ſaturninâ ſpecificè prodeſſe dicitur: Verum enim verò, ſi pa lam fateri licet, quid ſentiam, parùm omnino elogiis hiſce fidendum eſſe, pronuncio. Admitto quidèm aliquam demulcendi poteſtatem in iis morbis, qui ſedem ſuam primariam in ventriculo & inteſtinis habent; quòd ampliùs autem ad ſanguinem, lympham, pulmones, renes &c. extendi poſſit, aſſerere non audeo. Nam ſi integris ſulphuris pulveriſati moleculis, ob cauſas anteà indicatas, tranſitus in vaſa ſanguifera & lymphatica interdictus eſt, & pauciſſimæ duntaxat particulæ odoratæ, ſeu tenerrima ramenta inflammabilia, inhalationis beneficio, ad humores circulantes pervenire poſſunt, non video ſanè, undè tanti effe-

ctus in pulmone, aſperâ arteriâ, renibus &c. derivandi ſint. Uſus externus in intertrigine, ulceribus ichoroſis, & ſcabie non adeò magni momenti eſt, immò in morbo poſtremo, ſi ſulphur ſcilicet, uti moris eſt, cum oleoſis miſcetur, & ſub unguenti formâ applicatur, creberrimè noxius deprehenditur, quoniam craſſa ejuſmodi unguenta poros cutaneos obſtruunt, & facilè igitur excernendæ materiæ regreſſum ad interiora procurant, vel eidem ad minimum occaſionem præbent.

CAPUT II.

De pulvere Lycopodii.

§. I.

PULVIS LYCOPODII, quem alii etiam *Sulphur*, itemque *Semen Lycopodii* nuncupant, ſubtiliſſimus eſt, leviſſimus, ſicciſſimus, contactu leniſſimus, inflammabilis, flaveſcens, ſaporis & odoris nullius. Excutitur menſibus Auguſti & Septembri ex parvis atque ſquamoſis clavis *Muſci terreſtris clavati* C. B., qui in ſiccis & arenoſis *Poloniæ*, *Lithuniæ*, & *Ukrainiæ* tractibus uberrimi proventûs eſt, & ab incolis frequentiſſimè, tanquam ſin-

gulare ſpecificum, internè ſub formâ decocti, externè in unguento, contra ſic dictam Plicam Polonicam adhibetur.

§. II.

Tenerrima hæc ſubſtantia pulverulenta ſingularis planè naturæ eſt, & ex *terrâ* duntaxat, & *ſubtili materiâ oleoſo-inflammabili* componitur; quemadmodùm hæc ſubjuncta experimenta, & obſervationes uberius docebunt:

I. Menſtrua aquea & aqueo-ſalſa nullum ingreſſum inveniunt, nihilque, notatu dignum, licet fortior etiam ac diuturnior digeſtio accedat, extrahunt, ſed aqua ſimplex aut ſalſa filtrum chartaceum limpida tranſit, ac tota pulveris moles ſine conſpicuâ mutatione relinquitur, interioreſque chartæ bibulæ parietes circumquaque obducit. Si quantitate quoque ſufficienti aquæ frigidæ inſpergitur, densâ molecularum aggregatione ac cohæſione pinguem quaſi cuticulam in ſuperficie format, ità, ut digitus citrà humectationem ad fundum uſque immergi poſſit.

II. Spiritus vini rectificatiſſimus ſub blandâ digeſtione tenuem quidèm colorem flaveſcentem conſequitur, poſt filtrationem nihilominùs & evaporationem plenariam, nil, niſi tenerrimum duntaxat

pulviſculum, cujus pondus, niſi magnâ pulveris lycopodii quantitas adhibita fuerit, ob molem exiguam determinari nequit, in fundo vaſis relinquit.

III. Aquæ ſtygiæ in principio innatat, deinde autèm, digeſtione nimirùm advocatâ, atque frequenti ſimul vitri concuſſione ſuſceptâ, maximam partem ad fundum deſcendit, nullam ſingularem tamen ſolutionem aut extractionem patitur. Nam liquor, aquâ ſimplici debilitatus, ac poſteà filtratus, aquæ puræ limpiditate gaudet, &, inſtillato demùm oleo tartari per deliquium, debilem flavedinem induit, paululùmque turbidus redditur. Die ſequenti priſtina pelluciditas reſtituta, immò aucta cernitur, & color dilutè aureus eſt, in fundo autèm tenerrima materia albicans ſalino-terrea, ſensìm ſensìmque præcipitata, in conſpectum venit, quæ liquore decantato exſiccata, colorem albido-flaveſcentem, debilemque ſaporem ſalſum obtinet. Sedimentum hoc aquâ ſimplici quoad aliquam partem denuò ſolvitur, eidemque flaveſcentem colorem conciliat, pars rudior albicans terrea autèm in fundo indiſſolubilis remanet.

IV. Lixivia concentrata, ex alcali fixo parata, parùm quoque huic pulveri eripiunt, & pallidâ tantùm flavedine poſt

digeſtionem & filtrationem tincta conſpiciuntur, nihilque propemodùm, inſtillato liquore acido, ad fundum dimittunt.

V. Nitro fluenti injectus moderatam detonationem ſubit, & protinùs quoque, flatu per anguſtam fiſtulam versùs candelæ flammam propulſus, accenditur, tantâque celeritate conſumitur, ut fulguris illuſtrationi phyſicæ inſerviat; in carbone candente autèm nunquàm flammam concepit, ſed partìm in fumum, partìm in carbonem terreſtrem convertitur.

VI. Sub deſtillatione ſiccâ, teſte NEUMANNO *(a)*, notabilem olei empyreumatici quantitatem reddit, & copioſum pariter caput mortuum terreum in retortâ relinquit.

§. III.

Collocatur vulgò inter medicamenta demulcentia, anodyna, & ſedativa, auxiliumque non contemnendum, ab aliquot ſcilicet granis ad ſcrupulum integrum exhibitus, in epilepſiâ, dolore nephritico, eroſione ventriculi & inteſtinorum, torminibus ventris & cardialgiâ infantum, tuſſi, & ſcorbuto ferre creditur: An memoratæ autèm virtutes ratio-

(a) L. c. p. 913.

ni reſpondeant, aut repugnent, ex præmiſſis experimentis attentos facillimè cognituros, ſpero. Ego ſanè lubentiùs negantium, quàm affirmantium ſententiæ, non ſimpliciter tamen, ſed cum aliquâ limitatione, ſubſcribam. Probabile nempe mihi videtur, pulverem hunc demulcendo & obtundendo boni quidquam in torminibus ventris, ſimilibuſque ventriculi & inteſtinorum morbis præſtare poſſe; quod in reliquis autèm, quorum cauſa in ſanguine, lymphâ, & viſceribus remotis latet, ſalutarem effectum edere valeat, aſſerere nolo, quum nulla ejus in ventriculo ſolutio, nec ſingularis quoque extractio contingat, & parùm itaque vel nihil activi ad humores circulantes penetret. Poteſtas demulcendi ſub ad & inſperſione externâ certior eſt, & uſum itaque ejus in intertrigine, & ulceribus ichoroſis præcipuè ſuadendum eſſe arbitror.

§. IV.

Ejuſdem naturæ atque virtutis etiàm *Pulvis* ille *flaveſcens* eſt, qui in Julis corylorum, alnorum &c., nec minùs in Stobilis tenellis pini et abietis reperitur: Præ reliquis tamen pulvis julorum coryli æſtimatur, & in epilepſiâ in primis pulveri lycopodii, quanquam ſine ſufficiente ratione, præfertur.

CAPUT III.

De Mercurio vivo ſive currente.

§. I.

MERCURIUS VIVUS, *Mercurius Currens*, *Argentum vivum*, *Hydrargyrum*, eſt corpus ſemimetallicum, fluidum, ſiccum, mobiliſſimum, in igne fortiori totum volatile, poſt aurum ponderoſiſſimum, & argenti inſtar nitens. Dividitur vulgò in *Virgineum* & *Vulgarem*: Hic in *Hiſpaniâ*, *Bohemiâ*, *Hungariâ*, *Carniâ*, *Regno Americæ Peruviano*, & aliis quibuſdam regionibus partìm ex *cinnabari nativâ*, partìm ex *minerâ durâ*, *ſaxeâ*, partìm ex *glebâ foſſili*, *molliori*, *ſulphureo-limosâ*, *argillaceâ* &c., deſtillationis deſcenſoriæ ope, ſeparatur & educitur; ille autèm in terræ viſceribus, quanquàm rariùs, jam currens reperitur, & in locis, ubi ſpontè effluit, abſque ullâ operâ aliâ colligi poteſt.

§. II.

Vera liquidi hujus ſemimetalli elementa nondùm ſatis detecta ſunt, licet multi chemici varia cum eo experimenta ſuſceperint, ac ſedulò in ſpecificum mixtionis modum inquiſiverint. Parùm inte-

reà hoc loco referre videtur, an memorata nota ſint, nec ne: Mercurius vivus enim in animantium corporibus nunquam radicaliter, h. e., in partes diſſimilares ſeu conſtitutivas, diſſolvitur, ſed, in minutiſſimos duntaxat globulos homogeneos diviſus, vaſa intrat ac permeat, tandemque, ſervatâ prorsùs mixtione priſtinâ, iterùm per patula oſtiola cutis, glandularum &c. exit.

§. III.

Ore aſſumptus è ventriculo & inteſtinis, etiamſi fluidum ſit mobiliſſimum, nunquàm in vaſa lactea ac bibula venoſa tranſit, ſed denuò per alvum, citra ſingularem formæ mutationem, ac citra ponderis decrementum, excluditur *(a)*: Per poros cutis autèm, ſeu rectiùs, per hiantia orficia vaſculorum inhalantium & abſorbentium facillimè humores circulantes ingreditur, & ad intimos corporis receſſus penetrat, quandò forti calore in effluvia reſolvitur, vel, cum pinguedine etiàm in unguentum redactus, tritu aliquamdiù continuato impellitur; quemadmodùm prius apud aurifabros, aliosque, qui argentum vivum in igne tractant,

(a) Conf. Miſcell Acad. N. C. G. Dec. I. ann. 6. Obſ. 176. Vid. etiam Mat. Med. T. I. Sect. I. p. 22.

poſterius verò apud ægros venereos, inunctione mercuriali curandos, creberrimè obſervare licet.

§. IV.

Salia acida promptè recipit, & in corpore proinde, præſertìm impuro, non tantùm, propter eminentem ponderoſitatem ſuam, validè premendo, verùm etiàm abſorbendo, & poſteà pariter, quamprimùm per adhærentes, & arctiùs unitas partes acidas moleculis globoſis magna acredo, quin corroſiva nonnunquàm indoles, conciliatur, fortiſſimè ſtimulando, pungendo, & incidendo, & operationem ſuam exercet; Unde ratio quoque facile cognoſcitur, cur, hoc vel illo modò uſurpatus, in deſperatâ paſſione iliacâ, lue venereâ, ejuſdemque ſymptomatibus ac prodromis, affectibus ſcabioſis, tumoribus glandularum frigidis, gangliis, tophis, fungis, cancro occulto &c. notabile plerumque auxilium ferat, immò in nonnullis, v. g. lue venereâ, & ſcabie ſpecificè prorsùs conducat. De virtute anthelminticâ, quam plerique illi tribuunt, multa addere ſupervacaneum duco, quum ſatis incerta ſit: Nam licet quidèm mercurius dulcis vermibus valdè infeſtus reperiatur, ab illo tamen ad vivum nulla concluſio valet.

CAPUT XXI.

De Cinnabar nativa.

§. I.

CINNABARIS, *Ginnober*, eſt ſiccum ac ponderoſum concretum ſulphureo-mercuriale, gratiſſimâ quidèm poſt depurationem & perfectam trituram rubedine, nullo autèm odore, nullo ſapore præditum.

§. II.

Triplex cinnabatis ſpecies, *Nativa* videlicet, *Factitia vulgaris*, & *Cinnabaris antimonii*, civitatis pharmaceuticæ jura ſucceſſivè adepta eſt (*a*). Cinnabaris na-

(*a*) Nonnulli triplici huic cinnabaris ſpeciei adhuc quartam, nimirùm lunæ cinnabarim, addunt. Quid? quòd, concretum tale cinnabarinum ex omnibus metallis, eadem methodo, mutatis tamen pro metallorum diverſitate mutandis, præparari poſſe perhibet. Verum enim verò, hæc, ac reliquæ, ex mercurio vivo, & putatitio metallorum ſulphure parandæ, cinnabaris ſpecies veris concretis cinnabarinis nequaquàm annumerandæ ſunt. Metalla pura enìm nullum ſulphur completum, cum vulgari comparandum, ſed tantummodò longè ſubtiliorem ac ſimpliciorem ſubſtantiam phlogiſtam in mixtione ſuâ fovent,

tiva, quæ hoc loco primarium tractationis objectum conſtituit, in *Carinthiâ*, *Styriâ*, *Carniolâ*, *Bohemiâ*, maximè autem *Andalouſia* & *Biſcaia*, binis Hiſpaniæ provinciis, nec minùs in *Hungariâ*, & *regno* novi orbis *Peruano* è terræ viſceribus eruitur, vel fruſta majora, minora, puriora, impuriora, aquarum ſubterranearum impetu abraſa, & ad telluris ſuperficiem abrepta, ex rivulorum ac fluminum ſabulo colliguntur, poſteàque, à partibus heterogeneis loturâ debitè purgata, venduntur. Prope *Sclanam* v. g., ſuperioris Hungariæ pagum, ditiſſimæ mineræ mercuriales & cinnabarinæ reperiuntur, è quibus magna mercurii quantitas quotannis eruitur. Minera effoſſa terram unctuoſam, & lapidem varii coloris formâ ex-

quæ cum mercurio in veram cinnabarim combibinari nequit. Memorata igitur producta nihil ſanè aliud ſiſtunt, niſi mercurium, poſt ſolutionem & præcipitationem igne fortiſſimo ſublimatum, ideòque rubedinem ſuam, & habitum externum cinnabarinum minimè unito ſulphuri metallico, ſed unicè acidis ſpiritûs nitri particulis, cum mercurii globulis ſimul evectis, iiſdemque firmiter adhærentibus, debent; quemadmodùm hæc ANDREAS HERMANNUS, *Medicinæ Doctor* & *Practicus Neuſolienſis* in *Hungariâ*, experimentis variis, in *Annalibus Phyſico-medicis Wratiſlavienſibus ann.* 1720. *p.* 102. deſcriptis, ſatis demonſtravit.

ternâ refert, & ideò etiàm minera mercurii unctuoſa, miniata, rubra, gryſea, lutea &c. vocatur. Contunditur illa ſub peculiaris molendini piſtillis, & inde reſultans materia unguinoſo-ſabuloſa in focis planis, modicè inclinatis, & linteo obductis, *aufden Plau-Heerde*, lavatur, ut aqua, placidè per planum foci inclinatum decurrens, terram Inertem, aliaſque partes leviores heterogeneas ſecum abducat, cinnabarinæ autem moleculæ, ob ponderoſitatem inter lintei fibrillulas relictæ, colligi, & collectæ ulteriori in alveolis loturâ depurari queant. Hæc cinnabaris nativæ ſpecies dicitur *Cinnabaris lota*, ac multùm ex eâ mercurii, deſtillationis deſcenſoriæ ope, reſuſcitatur. Multùm præthereà cinnabaris ibi locorum ab hominibus plebejis ex rivulis, mineræ memoratæ vicinis, ſabulum extractum iu alveolis lavando, colligitur. Occurrunt fruſta minora & majora, fabam perſæpè magnitudine ſuperantia, puriſſima, &, rubini inſtar, pellucida, quæ ideò etiàm optimam ac pretioſiſſimam cainnabarim nativam conſtituunt. Ruſticorum alii, propè rivulorum ripas, faciunt foveas, &, loturæ beneficio, ex terrâ limosâ mixta cinnabaris fruſtula ſeparant, immò ſunt, qui grana, ac ſatis magna ſubindè fruſta, hinc indè in nidis latitantia,

tantia, ex agris eruunt, ac penitùs à ſordibus liberata: vendunt. (*a*)

§. III.

Quoad elementa ſeu partes conſtitutivas nihil planè diſcriminis cinnabaris veræ ſpecies intercedit, ſed cinnabaris nativa pura æquè, ac cinnabaris antimonii & factitia vulgaris, ex *ſolo mercurio currente*, & *ſulphure vulgari* eâ proportione compoſita eſt, ut cum ſeptem circiter vel octo mercurii vivi partibus unica ſaltèm ſulphuris pars firmam unionem ſubeat. (*b*) Quicquid enim de ſulphure ſolari, quin ipſis auri moleculis in cinnabari nativâ Hungaricâ, non procul ab auri mineris effoſsâ, itemque de ſulphure puriori & anodyno vitrioli in antimonii cinnabari narratur, meritò ad aniles fabulas, & alchemicorum ſomnia pertinet. Provoco in hoc paſſu ad chymicorum re-

(*a*) Vid. BRUCKMANNI *Magnalia Dei in locis ſubterrancis* P. I: 201.

(*b*) *Clariſſ.* MEUDERUS in *Analyſi* ſua *antimonii phyſico chymica rat. p.* 16. circà proportionem principiorum valdè diſſentit, & quantitatem ſulphuris ad quantitat m mercurii eſe ut 1. ad 30. habere, perhibet. Sed, aſſenſum in hoc paſſu præbere nequeo: Vix enim concipere licet, q o-modò tàm exigua, trigeſima ſcilicet, ſulphuris pars tantam mercur i molem ligare, & in maſſam ſolidam redigere valeat.

centiorum examina, immò ad propriam provocare poſſum experientiam: Maximâ ſanè circumſpectione cinnabaris, tàm nativæ, quàm factitiæ utriuſque, reſuſcitationem inſtitui, at nihil peregrini, nihil diverſi circà ſeparata principia obſervare mihi contigit, ſed formâ, colore, cæteriſque proprietatibus ſibi invicèm erant ſimillima. Idem B. Frid. Hoffmannus teſtatur, quandò ita de ſulphuris vulgaris & antimonialis ſimilitudine ſcribit (*a*):
» Sulphur itaque, ex antimonio hoc mo-
» do extractum, quoad omnes proprie-
» tates ſulphuri vulgari ſimile eſt; ſiqui-
dèm illud, cum ſale tartari ſi liquatur,
» tranſit in maſſam rubicundam, ex quâ
» affuſo rectificatiſſimo ſpiritu, tinctura,
» quæ à tincturâ ſulphuris non differt,
» extrahitur rubicunda. Pariter ſi hepar
» ſolvitur in aquâ, & ſolutioni acetum
» inſtillatur, lac ſulphuris præcipitatur;
» cum argento vivo ſi miſcetur, in cin-
» nabarim quoque ſublimatur &c.

§. IV.

Partes ſurphureæ mercurii interjecti globulos disjungunt, eoſdemque, ceu cortex nucleum, ambiunt, & hi ſulphuri, tanquàm mel cellulis ceraceis, immerſi hærent, ut ideo in unam coire neſciant

(*a*) In Obſ. phyſico-chymicis ſelect. p. 248.

molem, nec quicquàm ab extrà illos aggredi, corrodere, aut alio modo ſolvere valeat, niſi, fracto priùs atque remoto cortice ſulphureo, viam ſibi paraverit. Valdè igitur cum LEMERIO (*a*) errare videntur, qui partes ſulphuris acidas, relictâ parte phlogiſtâ, mercurii globulis firmiter adhæreſcere credunt. Si id enim fieret, aliqua etiàm mercurii corroſio contingere, & cinnabaris neceſſariò ſaporem aliquem, & indolem quodammodò corroſivam nanciſci deberet; quod nunquàm tamen obſervatum fuit, ſed cinnabaris inſipida prorsùs, & omnis acredinis expers deprehenditur. Cingunt ſolummodò, uti dictum, integræ ſulphuris partes diviſos mercurii globulos, & interpoſitione ſuâ collectionem eorum in unam molem, nec minùs diſſipationem halituoſam, & ſeceſſum ſolitarium in igne fortiori impediunt. Ejuſmodi quippe virtus non tantùm ſulphuri minerali, verum etiàm ſubſtantiis quibuſvis aliis, reſinoſis, pinguibus, unguinoſis &c. propria invenitur, & unicuique notum eſt, mercurii currentis fluorem tolli per miſcelam atque trituram cum unguento pomato, terebinthinâ, & ſimilibus.

(*a*) Vid. ejuſd. Curſ. chym. p. 270.

§. V.

Cinnabaris, ut in pulverem redacta ſubtiliſſimum, neque cum aquâ frigidâ & tepidâ, neque cum ſalſis, lixivioſis, acidis, & inflammabilibus ſpirituoſis liquoribus, licet centiès, leni etiàm filtri ſuccuſſione in auxilium vocatâ, reaffundantur, chartam bibulam tranſit, ſed, citrà ponderis decrementum, citrà ullam coloris, formæ, atque indolis metamorphoſin, in eadem remanet: Obſequium quoque, ob refractariam ſuam indolem, menſtruis aqueis, ſalſis, ſpirituoſis inflammabilibus, quid? quòd, acidis corroſivis fortiſſimis denegat, neque in partes ſimilares, neque diſſimilares, etſi injecta diu in illis relinquatur, diſſolvitur. Non ſperanda pariter ſingularis ſolutio in lixiviis aqueo-alcalicis, niſi ea valdè concentrata ſint, & ipſa coctio completa, & ad tempus ſed notabile protracta, accedat (*a*). Diu denique per ſe

(*a*) Concentratæ ſalis tartari ſolutioni cinnabaris ſubtiliſſimè pulv.riſatæ portionem aliquandò injeci, & vitrum digeſtioni calidæ, naturalem, in animantium ventriculis poſſibilem, caloris gradum ſuperanti, commiſi, viſurus, an in hoc menſtruo cinnabaris ſolutio inſequi vellet. Portractâ per aliquot dies digeſtione, liquor leviſſimâ flavedine tinctus apparebat, etſi cæteroquìn tota injectæ cinnabaris moles, circà coloris

in mortario lapideo trita, nullas, naribus percipiendas, particulas emittit; per ignem verò in halitus quidèm reſolvitur, at tortura Vulcani intenſior, quæ gradum, ad aquæ ebullitionem neceſſarium,

mutationem, in fundo jaceret quieta. Liquori, à cinnabari decantato, ac filtrato, præcipitandi fine acetum deſtillatum inſtillavi: at ille, priſtinam pelluciditatem retinens, nihil ad fundum dimittere videbatur: Die verò ſequente fundus tenerrimo pulviſculo albido flaveſcente paululùm obductus erat, qui neutiquàm tamen, ob nimis exiguam quantitatem, & inſignem teneritudinem, colligi poterat, & dubio procul ex minutiſſimis ſulphuris moleculis, per menſtruum abraſis, & ſolutis, poſteaque præcipitatis, conſtabat. Sed caveant cinnabaris patroni, ne novum indè, ad demonſtrandam ejuſdem activitatem medicam, argumentum petant. In corpore enim humano nullum lixivium alcalicum, multò minùs concentratum, reperitur, nulla fit digeſtio, gradu huic comparanda, & tam exigua præterea ſulphuris quantitas diuturnâ digeſtione ſolvitur, ut nulla ejus ratio medica haberi poſſit. Ad ipſam denique coctionem, cujus ope paulò major partis ſulphureæ in cinnabari ſolutio obtinetur, haud quemquam provocaturum eſſe ſpero, quoniam in corpore neque fit, neque citra momentaneam vitæ jacturam fieri poteſt. Tanta intereà ſolutio memorata non reperitur, quanta vulgò creditur: Nam, cum cinnabaris portionem aliquandò in concentrato lixivio alcalico per integram horam ebullire permitterem, perfecta cinnabaris ſolutio nequaquàm inſecuta eſt, ſed, abſque ullâ mercurii reſuſcitatione, liquorem ſolummodò obtinui

longè ſuperat, requitur, & à blando igitur calore talis reſolutio halituoſa nunquàm exſpectanda eſt.

§. VI.

Quæ cum ita ſint, quis ampliùs igitur à cinnabari activitatem medicam internam ſperabit? quis ampliùs eidem vires anodynas, antiſpaſmodicas, antepilepticas, cephalicas, cardiacas, aliaſque excellentiores tribuere audebit? Profectò, quicquid, poſt aſſumptionem, ſingularem ac verè medicum effuctum in corpore edere, & ad humorum circulantium maſſam transferri debet, vel anteà, uti alibi pridèm retuli (*a*), in ventriculo & inteſtinis ſolvi, vel in halitus tenerrimos mutari, adeòque vel filtrationis, vel

alcalico ſulphureum, qui, durante coctione, ingratum odorem ſulphureum eructabat, & poſt filtrationem eleganti colore dilutè aureo, & ſapore alcalico ſulphureo præditus erat. Aceto, per aquæ fortis additionem fortiori reddito, ſensìm inſtillato, odor ingratus ſulphureus iterùm increſcebat, & color dilutè aureus in pallidum mutabatur, at nihil ſulphurei ſub inſtillatione acidi ad fundum ſecedebat, ſed die ſequenti fundus vitri tenerrimo duntaxat pulviſculo flaveſcente, æquè ac in priori præcipitatione, conſperſus erat, manifeſto documento, etiàm coctione ſatis diuturnâ ac validâ parum cinnabari eripi.

(*a*) In Part. I. p. 19.

inhalationis ope, vaſa lactea ac bibula venoſa intrare ac permeare debet. Cinnabaris autèm, uti ex præcedentibus luculentiſſimè conſtat, neque à menſtruis aqueis, ſalſis, acidis &c. ſolvitur, neque blando calore in halitus mutatur, adeoque nulla etiam in primâ culinâ à temperato liquore gaſtrico ejuſdem ſolutio, nulla per humidum, mitiſſimumque corporis calorem reſolutio halituoſa, nulla per ſe conſequens ad ſanguinem tranſlatio, nulla denique in partibus remotiſſimis ſalutaris actio expectanda eſt. Nonnulli quidèm, integras cinnabaris ſubtiliſſimè pulveriſatæ moleculas, abſque præviâ ſolutione aut reſolutione vaporoſâ, tubulos abſorbentes lymphatico-venoſos intrare, permeare, & ſic abſque ambagibus, vel per ductum quoque thoracicum perpendicularem, ad ſanguinem omninò devolvi poſſe, exiſtimant: Attamen, opinionem hanc veriſimilitudine porsùs deſtitui, prudentiores protinùs cognituros ſpero: Nam cinnabaris moleculæ, ut ut exiliſſimæ, chartæ bibulæ poros, quod antecedentia pariter docent, neque cum aquâ purâ, neque liquoribus aliis tranſeunt, & vaſcula memorata præthereà tubuli capillares ſunt, qui nil, niſi fluida ſubtiliora, & ipſis tubulorum tunicis ſpecificè leviora, recipiunt, atque

tranſmittunt. Hiſce accedit, quod graviſſimæ hujus pulveris moleculæ, ſub motu periſtaltico, tunicæ nervoſo-muſculoſæ contractione, propulſæ, rectà per longè ampliorem inteſtinorum canalem, ubi minimam inveniunt reſiſtentiam, multò faciliùs progredi, quàm, penitùs deficiente filtratione & inhalatione, exiliſſimos ac laterales hoſce tubulos intrare valeant.

§. VII.

Abſorbendi denique ſeu antacidâ virtute, quæ ipſi, in primis viis latitanti, ſurpereſſe videtur, prorſùm deſtituitur cinnabaris. Corpora enim, quæ acida abſorbent, vel tota, vel ex parte, corroduntur, & leviſſimam ſuperficiei arroſionem major protinùs vel minor ejuſdem, quoad formam atque colorem, alteratio ſequitur. Verùm, nihil horum obſervatur, in cinnabari pulveriſatâ, diutiſſimè etiam in concentratis liquoribus acidis relictâ, immo, ſplendentes moleculæ grandiores, iiſdem injectæ, metallici ſui nitoris ne minimam jacturam faciunt. Ex hiſce itaque & præmiſſis reliquis concludere tandem, atque pronunciare audeo, cinnabarim concretum iners planè, ac fatuum eſſe, nec ullum ideo locum inter medicamenta vera ampliùs tueri poſſe (*a*).

§. VIII.

Cum cinnabari, quod ultimò addendum duco, ÆTHIOPS MINERALIS in eâdem claſſe collocari meretur. Conve-

(*a*) Subjungere placet, quæ *Clariſſ.* D. D. TRALLESIUS in *Examine Abſorb. rigoroſo p.* 81. de inertibus pulveribus terreis & cinnabarinis jocosè propoſuit: » Adeſte, *inquit*, vos pulveres inſipidi bezoardici; atque rigidius pauliſper » examen ſuſtinete. Video aliquos veſtrûm auri » quiſquiliis condecoratos, ſed fatuus ſplendor » nil vobis præſtantiæ adfert, nec eſt, ut ſpere- » tis; me judicem ſeverum atque juſtiſſimum au- » ro manſueſcere, abſit illud longiſſimè. Accedi- » tis, ut obſervo, plurimi candidiſſimâ veſte con- » ſpicui, vultiſque fortè, ut innocentiam veſtram » inde arguens, vos abſolvam ſtatìm atque dimit- » tam, imò vero hanc ſententiam vobis expectan- » dam eſſe declaro, eritis pulveres innocentiſſimi, » manebitiſque, veſtris fautoribus nec nocere, » nec prodeſſe cupientibus. Atque quid ſibi volunt » rubicunda illa integumenta cinnabarino pi- » gmento exornata, quibus aliquos veſtrûm in- » dutos adſpicio, fallor! aut rubore ſuffundimi- » ni, quod nihil boni unquàm præſtiteritis, quod » opprobrium ſitis medicorum, quod ægrorum » languentium fiduciam toties deſtitueritis. Vah » improbum facinus! ita omnium criminum ex- » pertes declarari haud poteritis; ſi forte inter- » dùm ſocordi practicorumâ factum eſt, ut vobis » demandatum fuerit munus, quòd aliis genero- » ſioribus præſidiis demandari deſiderabat vis » morbi, vitæquè ad finem properantis pericu- » lum. &c.

nit quippè cum illâ quoad elementa, & inertiam medicam, præterquàm, quòd plus ſulphuris, laxiùs paulò cum mercurio cohærentis, in mixtione foveat, & proindè aliqua fortaſſis, quanquàm valdè exiguâ, virtute anthelmiticâ fortaſſis gaudeat· Suffragatur mihi BOERHAAVIUS, quandò in *Chemiæ T. II. p. m.* 431. ſcribit: » Æthiops mercurii, datus intra cor» pus, non valet vaſa abſorbentia veno» ſa, vel chylifera, vel lymphaticâ in» gredi, ſed rectà tantùm per fiſtulam in» teſtinalem propulsùs, ſi fortunato ope» ratur, vermibus fortè necatis, exit. » Decipiuntur, qui alios indè effectus » ſperant, quos indè natos nunquàm vi» dere potui. Incautos vereor, qui tantâ » copiâ infantibus, puellis, & teneriori» bus, exhibent alienam, naturæ indo» mitam, maſſam foſſilem; tantò ſuſpe» ctiorem ſanè, quo pigriori inertiâ, diu» tiùs reſtat. Salivationem non ciet: quia » venire nequit in ſanguinem. Quis verò » ſcit effectus à materie, quæ compoſi» ta quamdiù manet, non videtur actuo» ſior quacunque ponderoſâ inſulſâ ter» râ? &c.

CAPUT V.

De Antimonio crudo.

§. I.

STIBIUM ſive ANTIMONIUM CRUDUM OEF., *Spieh-Olah, Antimoine* eſt corpus minerale ſulphureo-regulinum ſive ſulphureo-ſemimetallicum, durum ponderoſum, fragile, obſcurum, nitentibus tamen ſtriis diſtinctum. Excoquitur, vel rectiùs, fuſione ſeparatur è propriâ ſuâ minerâ, quæ in *Saxoniâ*, *Bohemiâ*, *Hungariâ*, *Tranſylvaniâ*, *Galliâ*, *Sueciâ*, aliiſque regionibus è terreæ viſceribus eruitur. Minera hæc alibi purior, copioſior, ac magis ſolitaria occurrit, alibi mineris metallicis, aliiſque mineralibus valdè permixta eſt. Antimonium *Hungaricum* vulgò præſtantius judicatur, & *Germanico* præfertur, quoniàm ſtrias majores, nitidioreſque obtinet, & ſulphure ſolari donatum eſſe, falſo creditur.

§. II.

Conſtat ex *ſulphure vulgari minerali*, & *ſubſtantiâ regulinâ ſemimetallicâ*, quæ iterùm ex *terrâ vitreſcibili*, *materiâ arſenicali*, & *ſubtili inflammabili* componitur.

(a) Pars regulina, ob intimam arctiſſimamque principii arſeniculis miſcelam, per ſe cauſtica eſt, draſtica, emetica, virulenta; pars ſulphurea autèm acredine prorsùs deſtituitur, & præcedentem regulinam unione ſuâ ita temperat, ut, durante mixtionis integritate, nullum in corpore humano effectum violentum edere poſſit. De duplici antimonii ſulphure, altero nimirùm *rudiori*, *ſylveſtri*, *vulgari*, alterò *excellentiori*, *ſolari*, *anodyno*, multa proponere ſuperſedeo, quum nobilius ſolare ens imaginarium ſit, ac tota ſulphuris moles in antimonio crudo unam eandèmque naturam habeat, nec ullo planè modo à ſulphure vulgari minerali diſtincta inveniatur (a).

§. III.

Quondam antimonium crudum venenorum catalogo ſimpliciter inſerebatur, noſtro autem ævo, poſtquàm Kunckelius contrarium docuit, erronea hæc opinio maximam partem expiravit, & concre-

(a) Singula hæc antimonii elementa à Chemicis facillimè multis ac variis demonſtrari poſſunt experimentis, quæ hoc tamen loco adducere nolo quum in libris chemico-pharmaceuticis pleriſque maximè autem in B. Neumanni *Lectione de Antimonio*, fuſius pridèm deſcripta ſint.

(a) Conf. Caput præcedens §. 3.

tum hoc à pleriſque inter bona ac tuta pharmaca refertur. Saliva quidem & ſimillimus liquor gaſtricus ſimpliciter illud atque perfectè ſolvere nequeunt, in partem regulinam nihilominùs, non obſtante ſociati ſulphuris copiâ, aliquem ingreſſum inveniunt, & pauxillùm extrahunt, quod validè poſtmodùm *abſtergit, ſtimulat, alvum laxat, ſudorem & urinam pellit*, immò, largiori ſcilicet quantitate aſſumpta, *blandam emeſin provocat*: Valet itaque ad ſanguinem cæteroſque humores purificandos, & in ſcabie inprimis, tam benignâ, quàm malignâ, affectibus arthriticis, rheumaticis, & ſcorbuticis, nec minùs in gonorrhoeâ virulentâ, fluore albo, obſtructione menſium chronicâ, aliiſque hujus commatis morbis utiliſſimum reperitur.

§. IV.

Nonnulli ſpecificam quoque virtutem illi in colicâ ſaturninâ tribuunt, eamque à ſulphuris facultate obtundendi ac demulcendi derivant: An hæc autèm ſatis certa, & rationi conſentanea ſit, aliis dijudicandum relinquo. Ego ad minimùm valdè dubito, quoniam liquor gaſtricus, uti dictum, magis partem regulinam ſtimulantem, quàm obtundentem ſulphuream, aggreditur, & aggredi valet. Re-

cipitur inter pulveres, morſulos, rotulas, bolos, & electuaria, ac doſis ejus à granis aliquot ad ſcrupulum integrum, & ultrà aſcendit. Subindè etiàm, in petia ligatum, decoctis ſub ebullitione immergitur, ut vim eorum ſudoriferam augeat, aſt ſine ſucceſſu ſingulari, quum aquâ ſimplex parum vel nihil activi indè extrahere poſſit.

CAPUT VI.

De Ferro, Lapide hæmatite, rubrica fabili; aliiſque terris martialibus.

§. I.

FERRUM eſt metallum ignobile, in agregato duriſſimum, præ reliquis minùs ductilè ac fuſile, ex *ſpecificâ terrâ vitreſcibili metallicâ*, & *tenerâ ſubſtantiâ inflammabile* compoſitum. Pars terrea in igne fixiſſima eſt, principium inflammabile autèm igne ſicco violentiori facilè deſtruitur immò, ſub corroſione & ſolutione, partìm acidis potentioribus, præſertim ſic dicto vitriolico, adhæreſcit, partìm præcipitatur: Nigricans enim ſedimentum illud, quòd ſub artificiali vitrioli martis ex limaturâ ferri, & oleo vitrioli, aquâ debilitato, confectione colligitur, poſt

Elutriationem verum ſulphur exhibet, & cum mercurio currente, certâ adhibitâ encheireſi, in cinnabarim ſublimari poteſt: Ut nihil dicam de inflammabili vapore ſulphureo, qui poſt aquæ ſimplicis, olei vitrioli, & limaturæ martis miſcelam in cucurbitulâ vitreâ aſſurgit, & avulſis particulis ferri inflammabilibus originem debet.

§. II.

Ferrum, in ſubtiliſſimam limaturam redactum, per ſe in corpore nihil efficit, & ineptum prorsùs ad agendum exiſtit, niſi acidum in primâ culinâ offendat, quòd corrodere illud, ſolvere, & unione ſuâ in vitriolum tenerius mutare poſſit: Laudatâ verò ſuperveniente metamorphoſi, operatione ſua vitriolum debile imitatur, & fibras, membranas, ac tunicas laxas ad-et conſtringit; unde fit, ut viſcera obſtructa, pro cauſarum diſcrepantiâ, nunc aperiat, nunc autem, quoties ſcilicet ſpaſmi obſtructionum cauſæ ſunt, magis occludat. Ex eodem quoque fundamento hæmorrhagias exorbitantes, & fluxiones ſeroſas præternaturales, ab eroſione, rupturâ, aut flacciditate vaſculorum pedentes, ſiſtit, ac magnum ſubinde auxilium in cachexiâ, febre quartanâ rebelli, paſſione hypochondriacâ, &

morbis ſimilibus, quæ protinùs, vel præmiſſis remediis aliis, potentiora poſtulant adſtringentia, procurat.

§. III.

Lapis Hæmatites, *Blutſtein*; *Ulah-Kopff*, qui in *Bohemiâ*, *Hiſpaniâ*, *Sueciâ*, *Norwegiâ*, *Haſſia*, & alibi effoditur, minera martialis purior atque perfectior eſt, obſcurè rubeſcens, ponderoſa, dura, ex ſtriis oblongis, acutis, & aggregatione denſiſſimâ unitis, compacta. Quandò, additis carbonibus, aut aliis corporibus, inflammabili principio prægnantibus, ignis proportionati ope, funditur, & phlogiſton itaque, quod adhuc deficit, in mixtionem introducitur, ferri perfecti naturam & proprietates conſequitur. Per ſe, ſub formâ pulveris, exhibitus, ſolida modicè adſtringit, & humores quoque paululùm incraſſat; hinc vulgò ad ſiſtendas hæmorrhagias commendatur. Idem fermè judicium de Rubrica Fabrili, *Xœthelſtein*, ferendum eſt: Quippe quæ itidèm terreo-martialis indolis eſt, & eaſdem in corpore vires medicas exerit.

§. IV.

Ad martialium familiam Terræ Bolares, sigillatæ, ac sigil-

LANDÆ colore *flavo*, *rubente*, *fuſco*, aut *rubro-brunneo* donatæ, v. g. *Terra Lemnia rubra*, *Laubacenſis*, *Goldbergenſis*, *Strigonienſis lutea*, *Bolus vulgaris*, *Bolus Armeniæ* &c. pariter referri merentur. Nihil aliud enim ſunt, niſi ſubtiliores aut rudiores *terræ martiales*, quibus ordinariò *lapilli*, *arena*, *terra vulgaris*, ac parùm quoque *acidi vitriolici* (*a*), & *ſubſtantiæ pinguis*, *unguinoſæ*, *mineralis* mixta repeperiuntur. Inter terras ſigillatas illæ judicantur optimæ, quæ tenerrimæ, contactu læves, ac pingues ſunt, & linguæ in

(*a*) E Bolis & terris coloratis ſigillatis, in retortam immiſſis, violentiori Vulcani actione pauxillum liquoris acidi, vitriolicæ proſapiæ, expellitur, eodemque expulſo, terræ hæ, quæ anteà pertinaciùs cohærebant, friabiliores evadunt, & priſtinâ virtute adſtrictiorâ maximam partem ſpoliantur. Vulgari quoque experientiâ conſtat, acidum nitri, quod aliàs, citrà acidi vitriolici ponderoſiſſimi, vel expliciti, vel impliciti additionem, à parte alcalicâ ſeparari nequit; è nitro expelli, quandò eidem ſub deſtillatione terra bolaris, ſigillanda, limoſa &c. additur; manifeſto documento, in terris hiſce acidum graviſſimum vitriolicum præſens eſſe. Eodem enim ſcopo chemici nunquàm potiuntur, quandò terras macras, cretaceas, calcarias &c., vel terras etiàm bolares, ſemel jam adhibitas; adeòque pauco ſuo acido ſub primâ deſtillatione pridem orbatas, cum nitro miſcent; de quibus plura in STAHLII *Tract. de Salibus cap.* 8. nec minùs in *Pharmacol. noſtrâ p.* 12. videri poſſunt.

aggregato tenaciùs adhærent.

§. V.

Poſſident terrea hæc concreta virtutem *ſubadſtringendi ac leniter incraſſandi*, & in illis itaque morbis locum inveniunt, in quibus hujus commatis remedia promiſcuè deſiderantur: Quòd diaphoreticis autèm & bezoardicis quoque viribus inſtructa ſint, aſſerere nolo, licet ipſis vulgò à ſcriptoribus medicis tribuantur (*a*). Pro meo judicio facilè, citrà ullum artis

(*a*) Addam hoc loco examina illa, quæ cum *Lapide hæmatite*, *Rubricâ fabrili*, *Bolo Armenâ*, & *Terrâ ſigillatâ Lemniâ rubrâ* ſuſcepi, ut eo meliùs, quid in corpore præſtare valeant, utentibus innoteſcat.

I. Spiritus vitrioli vulgaris, licet quantitate largiori ſuperfundatur, & calida præthereà digeſtio, per biduum, triduum, immò quatriduum protracta, in auxilium vocetur, in genere parùm ſolvit, paulò meliorem tamen ingreſſum in terram Lemniam, & rubricam fabrilem habere, adeòque illis plus, quàm bolo Armenæ & lapidi hæmatitæ eripere videtur. Maxima enim utriuſque portio in filtro remanet, & id, quòd poſtmodùm circà priſtinum pondus deficit, tria circiter grana ex integrâ drachmâ ſoluta eſſe, oſtendit. Terra Lemnia & rubrica fabrilis paulò plus, uti dictum, amittunt, & materiæ ſolutæ pondus, memoratâ ſcilicet quantitate ſuppoſitâ, ad quatuor vel quinque grana aſcendit.

II. Filtrata lapidis hæmatitæ ſolutio, aquæ limpidæ inſtar, perfectâ gaudet pelluciditate, &

medicæ detrimentum, ex Officinis parmaceuticis exulare poſſent. Dantur ordinariò in pulvere, & quandòque etiàm externè præſertìm Bolus Armena, cataplaſmata, contrà inflammationes venereas applicanda, ingrediuntur.

ſaporem acido cauſticum, in receſſu leniſſimè ſtypticum, poſſidet. Quandò, inſtillato liquore lixivioſo, præcipitatur, pauca ſolummodò, atque tenerrima materia ſubluteo-albicans, ſenſìm ad fundum deſcendens, in conſpectum venit. Simillima ferè apud bolum Armeniæ obſervantur. Solutiones rubricæ fabrilis & terræ ſigillatæ Lemniæ à præcedentibus nonnihil recedunt: Colorem enim, præſertim terra Lemnia, flaveſcentem obtinent, & copioſiorem materiam teneram, lutoſam, poſt præcipitationem, ad fundum deponunt; hinc, alcali liquido inſtillato longè quoque turbidiores evadunt, & filrratæ majorem in chartâ bibulâ terræ fuſco luteæ quantitatem relinquunt.

III. Injectus gallarum pulvis neque pelluciditatem, neque colorem mutat: undè concludere licet, nullam prorsùs ſubſtantiam, vitriolo analogam, ex acidi & terræ ſolutæ unione generatam fuiſſe. Inhærente enìm vitriolo, pauciſſimo licet atque tenerrimo, confeſtìm color ex rubente aut cœruleo nigricans naſcitur, & priſtina quoque pelluciditas aliquantulùm minuitur. Probabile itaque videtur, acidi & terræ corroſæ concretione corpuſcula duntaxat ſalſo-terrea leniſſimè ſubadſtringentia, minimè verò completas moleculas vitriolicas, quæ ferrum perfectum ad ſui geneſin poſtulant, generari.

SECTIO XVII.

DE AQUA SIMPLICI, & aquis mineralibus, Medicatis, tam frigidis, quàm calidis.

CAPUT PRIMUM.

De natura, proprietatibus ac viribus medicis aquæ ſimplicis.

§. I.

De aquæ ſimplicis naturâ, proprietatibus, & ampliſſimâ virtute medicâ prolixam hoc loco tractationem adornare poſſem ac vellem, niſi compertum haberem, multa præteritis pridem temporibus, maximè autem præſenti ſæculo, de hoc argumento in lucem prodiiſſe opuſcula (*a*), & hanc ideò materiam ſuffi-

(*a*) Legi inprimis merentur *Diſſertationes & Tractatus varii*, quos D. SWERDTNERUS col-

cienter, immò propemodùm ad nauſeam uſque, pertractatam eſſe. Ne eandèm tamen ſicco planè pede præteriiſſe videar, nonnulla ſaltem, eaque generaliora, hic proponere placet.

§. II.

AQUA eſt fluidum humectans, admodùm mobile, atque poroſum, nullo autèm modo elaſticum, quod ſeſe pleriſque corporibus ſolidis, itemque fluidis inſpiſſatis, ac plus minùſve induratis, inſinuat, priora emollit, lubricat, & humectat, poſteriorà reſolvit, attenuat, & ad priſtinum fluorem reducit. Promptè præterea ſalia quæcunque ſolvit, & in poros ſuos recipit; citiùs tamen atque vegetiùs ſingula hæc ſuccedunt ſub certo caloris gradu, magis ſcilicet hac ratione agitatis particulis aqueis, quin ipſis ex parte in vaporem reſolutis. Virtus humectans enim & emolliens major obſervatur, quandò aqua tepida eſt, minor contrà, vel nulla plane, ſi fervida aut intenſè frigida; quum ex adverſo facultas ſalia &c. ſolvendi major in fervidâ, minor in tepidâ, & minima in frigidâ exiſtat.

legit, & è latina, aliiſque linguis in vernaculam noſtram tranſtulit. Hiſce addi poterit SLOYERS Tractatus *von kalten Baſſer-Baden.*

§. III.

Aqua ſimplex fontana & fluvialis nunquàm in globo terraqueo perfectè pura reperitur, ſed varia plerùmque corpuſcula heterogenea, terrea, lapidea, ſalina, alteriuſque generis, in ſinu fovet. Optima cæteroquìn cenſetur, quæ leviſſima eſt, cryſtalli puriſſimi inſtar pellucida, coloris, odoris & ſaporis penitùs expers, quæ citò calefit, & citò iterùm refrigeratur, quæque, poſt aliquàm in vaſe mundo quietem, nullas ad fundum & latera impuritates deponit, ſaponem facilè ſolvit, fructus leguminoſos ſub decoctione probè emollit, &, inſtillato liquore alcalico, aut ſolutione argenti, neque albeſcit, neque præcipitationem patitur, ſed priſtinam potiùs pelluciditatem retinet.

§. IV.

Gravitas aquæ optimè per *hydrometra*, puritas autèm per *coctionem*, tùm *ſolitariam*, tum etiàm *cum leguminibus inſtitutam*, itèmque per *inſtillationem olei tartari per deliquium*, *ſolutionis lunæ*, ac *ſalis culinaris*, *diſſolutionem ſaponis* &c. exploratur. Si inſtillatâ enim ſolutione lunæ, cum aquâ ſtygiâ facta, præcipitatio quædam contingit, & candida filamenta, vel exiguæ, ſaltèm moleculæ albicantes, quæ

nihil aliud ſunt, niſi præcipitatæ particulæ argenti ſoluti, in conſpectum veniunt, ſal commune culinare in aquâ hoſpitari, certò judicare licet. Chymicis nimirùm notiſſimum eſt, argentum protinùs ex aquâ forti ad fundum deturbari, ſi pauxillùm ſalis ſicci culinaris, vel ſolutio ejus aquoſâ argenti ſolutioni immittitur, quoniàm mixtio confeſtim invertitur, & aqua fortis, in aquam regiam mutata, argentum ampliùs ſolvere nequit. Similis propemodùm ratio alleganda eſt, quandò in aquâ examinanda, poſt inſtillationem olei tartari p. d., nubecula albeſcens generatur, aut integra aquæ moles opaca paululùm, turbida, & albeſcens evadit. Indè enim cognoſcimus, illam plus minùsve partibus terreis, tophaceis, calcariis &c. refertam eſſe, quæ pauco anteà atque ſubtiliſſimo acido, ex aere & terræ viſceribus ſenſim aquæ poros intrante, ſolutæ erant; accedente autèm ſale alcalico, quòd ſubtile acidum ſolvens avellit, ampliùs ſuſtineri nequeunt, ſed præcipitatæ aquàm turbidam reddunt, nubeculam albicantem aggregatione ſuâ formant, tandemque ad fundum & latera vaſorum ſecedunt. Non dubito denique, ejuſdem ferè commatis rationem in aquis ſubeſſe, minùs debitè, forti etiàm accedente conquaſſatione, cum ſapone ſpu-

meſcentibus. Nam obſervatio chemica docet, partes pingues ſaponis, qui ordinariò ex alcali fixo, & pinguedine animali componitur, illicò mixtionem deſerere, & ſeorsìm, ſub molecularum formâ, ad ſuperficiem aſſurgere, quamprimùm acidum quoddam, v. g. vitriolicum, aquæ ſaponis probè ſpumidæ inſtillatur, & alcali abripiendo partibus pinguibus ſecedendi libertatem procurat.

§. V.

Aqua ſimplex pura animantibus non tantùm ſaluberrimum præbet potulentum, ſed etiàm medicinam penè univerſalem. Decenti enim quantitatem hauſta, humores craſſos diluit, mucum attenuat, ſalia acria temperat, eluit, ſolvit, ac ſecum per vias urinarias & poros cutis educit, æſtum ſanguinis ac bilis præternaturalem minuit, ſolida humectat, ſimul tamen, ſi frigida, roborat, ſin verò tepida, emollit; adeòque generali hoc reſpectu egregii uſûs eſt in morbis quamplurimìs, præſertìm iis, qui ab orgaſmo, acrimoniâ, aut viſcoſitate humorum, ſiccitate & aridurâ ſolidorum, penuriâ ſeri &c. primariò derivandi ſunt, uti v. g. febres continuæ ardentes, inflammationes partium, ſpaſmi & convulſiones epilepticæ, mania, hæmorrhagiæ exorbitantes, obſtructiones

obſtructiones viſcerum, calculus, affectus arthritici, rheumatici calidi, & ſic porrò. Uſus quoque ejuſdem externus, ſi ſub lavamanti ſcilicet, pediluvii, & balnei tepidi, aut frigidi formâ adhibetur, magni omninò momenti eſt multùmque ſæpiùs ad profligandas ægritudines rebelles valet; quemadmodùm plura de ſingulis hiſce in ſcriptis anteà recenſitis videri poſſunt.

CAPUT II.

De Aquis medicatis mineralibus.

§. I.

AQUÆ MINERALES SOTERIÆ vel *Frigidæ* ſunt vel *Calidæ*: Hæ *Thermæ* audiunt, illæ, autèm, pro ſaporis, odoris, ac contentorum diverſitate, modò *Aquæ acidulæ* modò *Aquæ amaræ*, *ſulphureæ*, *alcalico-ſulphureæ*, modò *Aquæ martiales* vocantur.

§. II.

In regionibus quamplurimis ſaluberrimæ hujuſmodi aquæ prorumpunt, & Germania inprimis valdè iiſdem abundat. Ad celebriores pertinent AQUÆ ACIDULÆ *Pyrmontanæ* in ejuſdem nominis Comitatu, *Wildungenſes* in Comitatu Waldecen-

ſi, *Geiſmarienſes* in Haſſiâ, *Svvalbacenſes* & *Braubacenſes* in Comitatu Catimelibocenſi inferiori, *Antonianæ* ſive *Toenſteinenſes* in Archiepiſcopatu Colonienſi, *Selteranæ* in Archiepiſcopatu Trevirenſi, *Goppingenſes*, *Ibenhuſanæ*, & *Deinacenſes* in Ducatu Wurtenbergio, *Spadanæ* in Epiſcopatu Leodienſi, *Elſteranæ* in Vogtlandia, *Egranæ*, *Buchenſes*, & AQUÆ AMARÆ *Sedlizenſes* atque *Seidſchutzenſes* in Bohemiâ, AQUÆ MARTIALES *Freyenvvaldenſes* in Marchiâ Brandenburgicâ, & *Lauchſtadienſes* in Ducatu Martisburgenſi, nec non THERMÆ *Carolinæ* ac *Toplicenſes* in Bohemiâ, *Aquiſgranenſes* in Ducatu Juliaco, *Badenſes* Auſtria inferiori, *Wisbadenſes* in in Comitatu Naſſovico, *Serpentinæ* in Comitatu Melibocenſi inferiori, *Emſenſes* in Wetteravia, *Hirſchbergenſes* in Sileſiâ, *Landecenſes* in Comitatu Glacenſi, *Geberſvveilenſes* in Alſatiâ ſuperiori, nec non *Bollenſes*, ac ſic dictum *Balneum Ferinum* in Ducatu Wurtembergico. (*a*)

§. III.

Commune vehiculum *aqua* eſt, variis

(*a*) De ſingulis recenſitis, multiſque aliis fontibus medicatis, tam calidis, quàm frigi is, Medici docti libros & libellos peculiares ediderunt, quos hic tamen, licet pleriſque ad manus ſint, evitandæ prolixitatis causâ, adducere nolo.

moleculis mineralibus, *terreis*, *lapideis*, *ſalinis*, *ſulphureis*, *ſemimetallicis*, vel penitùs ſolutis, vel violentiùs ſaltem abreptis, referta & imprægnata. In Acidulis enim nobilioribus, ac comparativè perfectioribus ordinariò reperiuntur 1) *partes terreæ*, nunc tophaceæ, aut calcariæ, nunc margaceæ, argillaceæ, ſeleniticæ &c. 2) *martiales* 3) *ſalſæ*, ſali culinari aut mirabili Glauberi plerùmque analogæ, 4) *vitriolicæ tenerrimæ* ac *ſemiſpirituoſæ* in calore facillimè diſſolubiles, 5) *ſalinæ alcalicæ*, & 6) *ſpirituoſæ ſulphureo acidulæ*, mobiliſſimæ ac valdè activæ, cum ſpiritu ſulphuris volatili STHALII comparandæ. Paulò aliter, reſpectu contentorum ſive ingredientium, cum aquis ſoteriis, comparativè imperfectioribus, comparatum eſt: In harum enim nonnullis ſolummodò *principium terreo-martiale*, & *tenerrimum vitriolicum* adeſt, in aliis *alcalico-ſulphureum*, in aliis duntaxat *ſal medium*, vel *ſalſum*, vel *amarum*, aut *amaricans*, & ſic porrò. (*a*)

§. IV.

Laudata corpuſcula mineralia, quæ in aquis ſoteriis frigidis hoſpitantur, iiſdemque primariam activitatem largiuntur, ab

(*a*) Vid. Commentat. ejus de Thermi Carolinis.

aquâ ſimplici, varia ſtrata ſubterranea; *lapidea*, *terrea*, *ſalina*, nec non *metallico* & *ſemimetallico-ſulphurea* tranſeunte, excipiuntur, avelluntur, ſolvuntur, & educuntur. Thermæ eadem ferè principia, craſſiora tamen ac minùs ſpirituoſa, fovent, ſuumque calorem, ſecundum BERGERI, (*a*) HOFFMANNI (*b*) SEIPII (*c*) &c. ſententiam ſummè probabilem, *pinguibus pyritis*, ſub humectatione plus minùſve incaleſcentibus, vel ſecundùm Neotericorum alios (*d*), *concentrato acido vitriolico* ſivè *ſulphureo*, largiùs aquæ poros intranti, debent.

§. V.

Thermæ meliùs externè, acidulæ meliùs internè adhibentur. Vires ingenere poſ-

(*a*) V. Diſſ. de Acidularum & Thermarum convenientia

(*b*) V. Ejuſd. *Pyrmontiſche Brunnenbeſchreibung* cap. 4.

(*c*) Multi pridem Auctores præſentiam horum principiorum in ſcriptis ſuis abundè evictam dederunt, & ipſe pariter in *Specimine Amoenitatum Naturæ & Artis*, linguâ vernacula conſcripto, præcipua experimenta, & obſervationes ſelectiores, quibus eorum inhæſio, & indoles monſtrari ac demonſtrari poſſunt, uberiùs retuli; quare illa huc transferre, ac denuò enarrare diſplicet.

(*d*) V. *Diederich Beſſel lindens unmerckungen uber D. Schuttens nachricht vom urſprung der mineraliſchen Baſſer.*

ſident reſolventes, aperitivas, roborantes, & purificantes: Aqua ſimplex enim humores craſſos atque viſcoſos diluit, acrimoniam ſalinam temperat, impuritates ſecum per filtra varia è corpore educit, & ſolida ſicca, dura, rigida humectat, adeòque decentem illis flexilitatem reſtituit. Spiritus ſubtilis ſulphureo-acidulus, qui præcipuum omninò ingrediens conſtituit, exiliſſimos corporis canaliculos promptè penetrat, craſſa & coagulata quævis commovendo attenuat, obſtructiones reſerat, vim contractilem, ipſamque contractionem ſuſcitat, vegetioremque reddit, diaphoreſin auget, nec rarò completum ſudorem excitat. Sal alcalicum acidam & acido-mucidam ſaburram, in primâ culinâ, aliiſque locis accumulatam, infringit atque reſolvit, &, validè adjuvante ſale neutro, excretiones quaſcunque, maximè autèm per alvum & vias urinarias, promovet. Tenerrimum deniquè ac ſemiſpirituoſum vitriolum, ut & principium martiale fibras & membranas flaccidas atque debiles leniter conſtringendo roborant, & hac ratione ſolidorum contractiones ubique fortiores efficiunt. Thermæ prætereà, externè uſurpatæ, tubulos ac poros cutaneos aperiunt, humores, in vaſculis minimis ſubſiſtentes, reſolvunt ac promovent, & ſolido-

rum ariduram ac rigiditatem humectando corrigunt. Unde liquidò conſtare arbitror, quod aquæ hæ medicatæ in multis morbis, præſertìm chronicis, egregium omninò auxilium præſtare valeant, & ſæpiùs itaque pleriſque medicamentis reliquis præferri mereantur.

§. VI.

Allegatæ virtutes acidularum generales apud aquas medicatas, comparativè imperfectiores ac ſimpliciores, paululùm limitandæ ſunt. Nam aquæ *martiales* ſolummodò adſtringunt, roborant, & adſtringendo quoque viſcera obſtructa nonnunquàm aperiunt Aquæ *ſalſæ* abſtergunt, reſolvunt, & urinam pellunt: Salinæ *amaræ* alvum laxant, humores viſcidos attenuant, obſtructiones tollunt, & urinam potentiùs movent. *Sulphureo-alcalicæ* acidum in corpore extinguunt, obſtructionibus medentur; urinam & ſudorem pellunt, ſanguinemque ac lympham egregiè purificant. Inde igitur clarè patet, aquas ſoterias diverſæ prorsùs indolis atque virtutis eſſe, nec promiſcuè ea propter in uſum vocari poſſe, ſed aliam his, aliam illis ægrotantibus meliùs ac certiùs opitulari; quemadmodùm hæc, & reliqua, ad elementa, proprietates, & uſum ſpectantia, ex ſpecialiſſimis fontium ſuprà memoratorum (§. 2.) deſcriptionibus, quas hoc loco ſubjungere ſcopus & ſpatium prohibent, uberiùs cognoſcenda ſunt.

INDEX

INDEX
RERUM ET VERBORUM SPECIALIOR.

A.

ABotanum P. II. Pag. 117
Abſinthium I. 538
Acerba I. 383
Acetoſa I. 245
Acetoſella I. 243
Acetum ſimplex I. 248
Acetum ſcilliticum I. 443
Acida & Acidula I. 220. 225. eorum diviſio. 225. elementa 225. differentia 225. modus operandi 229. virtutes 234. potentiorum ac cauſticorum mineralium nocendi facultas 237. ſanguini immediate mixtorum effectus pernicioſi 237. cautelæ circa uſum eorum obſervandæ I. 240
Acidum formicarum duplex I. 220
ſanguinis parcum ac debile I. 220
Acidulo-dulcia I. 241. eorum elementa I. 241. virtutes I. 241. 242. uſus circonſpectus I. 242
Acmella Zeylanica II. 546
Acria alterantia I. 418. eorum Principia I. 419. potentiorum correctio I. 425. modus operandi I. 426. ſequ. virtutes I. 429. noxæ ab abuſu metuendæ I. 431
Acriuſcula II. 420. 422
Adſtringentia I. 383
Aeris vis vis in contenta ventriculi I. 130
Affion Indorum I. 641
Agollochum II. 147
Agaricum ſive Agari-

cus I. 603. Agaricus verus I 604. ſpurius I. 604. mineralis I. 170
Agrimonia II. 546
Allium Græcum I. 132. 133
Alcaheſt Glauberi I. 270
Alcanna II. 433
Alchimilla II. 546
Alcis ungula I. 196
Alcium epilepſia unde I. 198
Alcohol vini I. 84
Alhandal I. 621
Aloe I. 609. caballina I. 609. hepatica I. 609. 610. lucida I. 609. Soccotrina I. 609. 610
Alumen crudum vulgare I. 414
Amara I. 518. inodora I. 519. odorata balſamica I. 520. eorum principia I. 521. virtutes I. 528
Amaricantia I. 518. II. 420. 421
Amaro-auſtera II. 420. 422
Ambra liquida II. 320. ſolida II. 412
Amomum II. 372
Amuleta medica licita & illicita I. 54. 55. activa & inertia I. 55
Amygdalæ amaræ II. 556. dulces II. 556
Animalculorum ſpermaticorum, aliorumque vermiculorum ſtupenda exiguitas I. 62
Animal moſchiferum II. 399
Zibethicum II. 402. 403
Anima oleorum II. 8
Antophylli II. 379. 385
Anthos II. 83
Antimonium crudum II. 635
Anodyna I. 621. vid. vaporoſa.
Anſerina II. 546
Aqua calcis vivæ I. 187. ejuſdem præparatio 187
Aqua picis liquidæ II. 301. ſimplex II. 644. 645
Aquæ puræ criteria & examina II. 646. 647. uſus medicus ampliſſimus II. 648
Aquæ ſoteriæ minerales calidæ & frigidæ II. 649. 650. earum differentia II. ibid. acidularum & thermarum convenientia & origo II. 652. 653. earum elementa

II. uſus II. 650. medicus ampliſſimus II. 653. & ſequ.
Argentum vivum II. 519
Armoracia I. 454
Arnica vera & ſpuria I. 464
Aromatica II. 1. eorum principia II. 3, modus operandi II. 19. virtutes II. 19. abuſus II. 26
Artemiſia II. 484
Aſa fœtida II. 265. odorata ſive dulcis II. 286
Aſthma ſiccum convulſivum I. 432
Atomi ſolares I. 102
Atramenti præparatio, & nigri inprimis coloris ratio I. 390
Avellana mexicana II. 568
Auſtera I. 383. eorum principia & differentia I. 383. 384. modus operandi I. 391. virtutes I 391. uſus circumſpectus I. 394
Auſteriuſcula II. 420. 421
Auſteriuſculo-amaricantia II. 421. 422
Axungia caſtoris II. 398. humana II. 581

B.

Baccæ juniperi II. 355. lauri II. 354
Balauſtria I. 403
Balſamica II. 1. eorum modus operandi II. 19. virtutes II. 19. abuſus II. 26
Balſamica debiliora II. 421. 422
Balſami liquidi naturales II. 15
Balſamus Copaivus II. 316. de Mecha II. 319. Peruvianus albus & niger II. 312. Tolutanus II. 319
Baſilicum II. 81. 82
Bdellium II. 260
Benzoe II. 286
Bernavi Ægyptiotum I. 643
Betonica vulgaris II. 460
Bituminabalſamica mineralia II. 17. mineralia I. 91
Borax I. 368

C.

Cacao II. 568
Calcanthum I. 407
Calcium terrearum diverſitas I. 109

Calx viva I. 177. ejuſdem incaleſcentia & diſſolutio in aere humido I. 182. ebullitio cum aqua ſimplici I. 182. elementa I. 178. 179. infuſuſum I. 187
Camphora cruda II. 205. 210. depurata Off. II 205. 210. ejuſdem depuratio II. 211. elementa II. 216. modus operandi II. 220. 221. virtutes II. 222. & ſeq.
Camphorata ſubſtantia in multis aliis plantis obvia II. 97. 218
Canella alba II. 201. officinarum II. 181
Canis Pontinus II. 390
Cantharides I. 477. noxii interne ſumptarum effectus I. 482
Caranna II. 273
Cardamindum I. 462
Cardamomum II. 386
Caricæ I. 507
Caryophilli aromatici II. 377
Caryophyllus Regius II. 385. ſpicatus II. 385
Caſſia alba II. 201. cariophillata II. 198. Ceylanica ſive cinnamomea II. 181. fiſtula Alexandrina I. 505. lignea II. 192. purgatrix arabum I. 505
Caſtor II. 390. Caſtoreum II. 390
Cathartica I. 545. vid. Purgantia.
Catus Zibethicus II. 403
Cauſæ morborum generales I. 47
Cera II. 582
Ceraſa I. 264
Ceratonia I. 503
Chalcanthum I. 407
Chamædrys II. 465
Chamæpytis II. 468
Chamomilla vulgaris & Romana II. 119
China china II. 516
Choccolada II. 571
Cinerum metallicorum & ſemi-metallicorum reductio I. 78. & 79
Cinnabaris II. 622. nativa II. 623. factitia vulgaris II. 623. antimonii II. 623. lunæ II. 623. lota II. 424
Cinnamomum II. 181
Coccus infectoria major II. 536. tinctoria minor II. 543
Cochinilla II. 543

Cochlearia I. 459
Cohæſionis cauſa materialis I. 73
Colchicum Zeylanicum II. 29
Colocynthis I. 621
Colophonium II. 308. 311
Colorum cauſa materialis I. 73
Conchæ fluviatiles & lacuſtres I. 141
Concreta balſamica regni animalis II. 18
Conſtrictiora I. 383. vid. Auſtera.
Contrayerva II. 435
Corallia rubra & alba I. 151
Cornu cervi I. 201
Corpora primigenia ſive mixta prima I. 57. eorum ſubſtilitas I. 57. 62
Cortex aurantiorum II. 171. caſcarillæ II. 174. chinæ chinæ II. 516. citri II. 170. ligni Guajac II. 146. ſaſſafras II. 137. limoniorum II. 164. mali granati I. 401
Cortex Peruvianus I. 516. pomi Punici I. 401. pomorum Sinenſium II. 174. Thymiamatis II. 378. Winteranus II. 201
CoſtusArabicus II. 201
Cranium humanum I. 199
Cremor Tartari I. 257
Crocus orientalis I. 665
Cryſtalli Tartari I. 257
Cryſtallorum Salinarum figura diverſa I. 305
Cubebæ II. 374
Curationes morborum magneticæ & ſympateticæ I. 45

D.

DActyli I. 507
Decoctum avenaceum II. 600. hordeaceum II. 600
Dentes apri I. 203. 205. Caſtoris ibid. Elephantorum ib. hippopotami ibid. Roſmari 205
Diagrydium I. 617
Dulcia I. 485. eorum diviſio ibid. principia I. 489. virtutes I. 492. uſus & abuſus I. 495

E.

EBur I. 203
Electrum II. 406
Elementa corporum Phyſica I. 57. Chemica ibid.
Emetica I. 545. eorum principia activa I. 547. modus operandi I. 557. virtutes I. 561. cautelæ circa uſum obſervandæ I. 564
Eryſmum I. 463
Eſſentia cort. aurantiorum ſicca II. 172. pimpinellæ albæ I. 449
Euphraſia II. 546
Extracta amara I. 518. & ſeq.
Extractum opii I. 677

F.

FÆcula radicis pæoniæ II. 427. ari I. 447
Febrium malignarum indoles I. 233. remedia optima I. 236
Fermentatio incompleta in ventriculo humano poſſibilis I. 496
Ferrum II. 638
Fertilitatis terræ cauſa materialis I. 76. & ſeq.
Ficus I. 507
Flores anagallidis II. 546. arnicæ I. 465. bellidis II. 546. benzoes II. 288. borraginis II. 507. calcatrippæ II. 503. calendulæ II. 135. chamomillæ ſimpl. & Rom. II. 124. conſolidæ regalis II. 133 cyani II. 504. hepaticæ nobilis II. 546. lavendulæ II. 132. liliorum alborum II. 591. convallium II. 489. mali Punicæ II. 403. matricariæ II. 105. melitoti II. 591. nymphææ 546. Papaveris erratici ſive rhoeados II. 546. paralyſeos II. 489. roſmarini II. 83. pæoniæ II. 497. primulæ veris II. 497. roſarum rubrarum & albarum II. 500. 502. ſalis ammoniaci I. 382. ſalviæ II. 86. ſambuci I. 665. II. 591. ſpicæ. II. 132. 133. tanaceti II. 108.

tiliæ II. 495. tunicæ rubræ II. 499
Flos oſteocollæ I. 172
Fluxus niger I. 80
Folia altheæ II. 591. betel I. 586. cardui Benedicti I. 519. majoranæ II. 91 malvæ Sylveſtris II. 591. ſabinæ II. 115. ſalviæ II. 86. ſennæ I. 598. tanaceti II. 108
Fragaria II. 547
Fraxinella I. 532
Fructus chamæmori vulgaris & Norvvegicæ I, 264. groſſulariæ non ſpinoſæ ib. mori ibid.
Fulguris illuſtratio phyſico chimica I. 83
Fungus laricis I. 603

G.

GAlbanum II. 257
Gallæ I. 403
Gas Helmontii ſylveſtre I. 629. 639
Gelatinæ animales II. 606. earum natura & elementa I. 125. ſeq. II. 586
Gelatinoſa II, 584. eorum virtutes II. 587
Gialappa I. 584
Glandulæ ſubcutaneæ I. 36
Grana chermes II. 536. paradiſi II. 388
Gummi ammoniacum II. 255. anime II. 277. arabicum II. 601. ceraſorum II. 605. elemi II. 279. euphorbium I. 474. guajacum II. 145. gutta I. 554. 618. hederæ II. 275. juniperi II. 280. laccæ II. 292. pomorum armeniacorum II. 605. pomorum Perſicorum II. 604. prunorum II. 605. ſagapenum II. 263. ſenega II. 605. tacamahaca II. 284

H.

HAlitus carbonum nocivus I. 632. narcoticorum activus I. 634. pyritarum pingvium I. 632
Hedera terreſtris II. 462
Hepar ſulphuris I. 80
Herba nicotiana I. 656
Hordeum vulgare II. 599
Hydragyrum II. 619
Hydromeli I. 517
Hydrophobiæ ſpecies

endemia I. 483
Hyoſcyamus Peruvianus I. 656
Hypericum II. 546
Hyſſopus II. 100

I.

JAllappa I. 584
Jchthyocolla II. 605
Ignis actualis cauſa formalis I. 70
Ignis gradus ad aquæ, alcoholis, olei, lini & mercurii currentis ebullitionem neceſſarius I. 85
Inebriantia I. 627
Jujubæ I. 507

L.

LAc animantium II. 572. aſininum II. 573. caprillum II. 573. 575. lunæ I. 170. muliebre II. 573. vaccinum II. 573. 574
Lactis elementa & differentia II. 538. & ſequ
Lapides Bezoardi i genuini I. 212. ſpurii 210. officinal um diverſitas I. 213 calcarii I. 178. carpionum I. 203. 285. percarum I. 203. & ſeq.
Lapis bezoar orientalis I. 207. & ſeq. occidentalis ibid. Bononienſis I. 185. hæma ites II. 638. 639
Lignum aloes II. 147. colubrinum II. 166. guajacum II. 140. juniperi II. 156. lentixi II. 158. nephriticum II. 161. Rhodium II. 551. ſantalum album. II. 156. cæruleum II. 161. flavum II. 154. rubrum II. 530. ſaſſafras II. 137
Limonada I. 248
Liquidambarum II. 319
Liquor apum venenatus I. 480. gaſtricus I. 22. œſophageus ibid. pancreaticus ib. ſalivalis ibid.
Lycopodium II. 614

M.

MAchina Papini I. 130
Macis II. 363
Magiſteria terreorum I. 121
Malicorium I. 401
Majorana II. 91

Mambu ſive arundo ſacharifera I. 487
Mandibulæ lucii piſcis I. 205. & ſeq.
Manna Calabrina I. 512
Margaritæ I. 143
Marga ſaxatilis I. 170
Marrubium II. 546
Martialium diverſus effectus I. 395
Marum verum II. 112
Maſlach Turcarum I. 641
Maſtiche II. 283
Mater balſamorum II. 363. perlarum I. 150
Materia medica empirica I. 1. rationalis I. 2
Materiæ medicæ rationalis impedimenta I. 5. 6
Matricaria II. 108
Mechoacanna alba I. 588
Mechoacannæ ſuccus lacteus I. 591
Meconium I. 641
Medicamenta alterantia I. 29. diuretica II. 165. medicamenta evacuantia I. 29. externa I. 24. materna I. 20. lithontriptica II. 165. ſpecifica I. 29. ſympathetica. I. 49. topica I. 29
Medicamentorum diviſio generalis I. 20. 29. effectus quid I. 8. 9. cauſæ impellentes primariæ & ſecundariæ I. 13. diverſæ actionis ratio I. 9. 10. diſcrepans apud diverſa animantia operatio I. 31 reſolutio in ventriculo I. 21. modus tranſlationis ad ſanguinem I. 21. 22. externorum actio diverſa I. 24. 39. ſanguini immediate mixtorum effectus I. 26
Medulla crurum vitulinorum II. 581
Mel apum I. 515
Meliſſa citraria II. 78. Romana II. 81. Turcica II. ibid.
Mentha criſpa II. 103.
Mercurius currens II. 619
Meteora ignea I. 78
Millefolium II. 126
Millepedes II. 546
Minii gravitas ſpecifica plumbi gravitate major I. 95
Mixta prima I. 57. 65
Monades I. 57
Morbi ex abuſu ter-

reorum I. 114. 120
Morborum curationes magneticæ I. 45
Moſchus II. 399
Moxa II. 486
Moxiburium II. 488
Mucilagines I. 89. 92
Mucilaginea II. 584. mucilaginis natura, differentia & elementa II. 585. & ſeq. mucilagineorum modus operandi & virtutes 587
Muſcus clavatus II. 614
Myrra genuina II. 234. ejuſdem modus operandi & virtutes egregiæ II. 242. & ſeq.

N.

Naphta II. 17
Naſturtium aquaticum I. 462. hoſtenſe ibid. indicum ibid.
Natrum Ægyptiacum I. 318
Natura corporis humani quid I. 332. connata I. 19. torpida debilis I. 16. ſequ. torbida robuſta I. ib. vivida debilis I. ib. vivida robuſta I. ib.
Naturæ diverſitas & diviſio generalis I. 15. & ſeq.
Nepenthe Benjanorum I. 642
Nitrum embryonatum I. 319. II. 586. fixum I. 270. modernum I. 317. nativum I. 318. veterum I. 318
Nitri geneſis & elementa I. 319. modus operandi I. 326. virtutes I. 328. 337. virtus aperitiva I. 328. antiſpaſmodica I. 334. antaphrodiſiaca I. 336. diaphoretica I. 334. & ſeq. diuretica I. 333. lithontriptica I. 334. refrigerans I. 335. & ſeq. uſus ampliſſimus I. 337. & ſeq.
Nuclei Armeniacorum II. 561. ceraſorum II. ib. Perſicorum ib.
Nutritionis cauſa materialis I. 73
Nux areca I. 641. moſchata ſive myriſtica II. 359

O.

Obſtructionum cauſæ I. 393. & ſeq.

[O]ſſa Helmontii I. 281
[O]lea ætherea I. 90. 91. II. 5. 11. unguinoſa I. 90. II. 548. & ſeq.
Olei ætherei elementa II. 8. 11
Oleorum æthereorum proprietates diſcrepantes II. 11. 12. diverſa in ſimplicibus aromaticis & balſamicis quantitas II. 9. 10
Oleoſa unguinoſa II. 548. eorum virtutes II. 553
Oleum amygdalarum dulcium II. 556. aſæ fœtidæ II. 267. baccarum lauri II. 354. juniperi II. 356. balſami de Copaiva II. 316. Peruviani II. 312. 313. benzoinum II. 287. 288. cacao II. 570. calami aromatici II. 54. canellæ albæ II. 202. & ſeq. carannæ 273. cardomomi minoris II. 387. caryophyllorum II. 381. 382. caſtorei II. 394. chamomillæ Romanæ II. 121. vulgaris II. 121. cinnamomi II. 183. & ſeq. oleum cochleariæ I. 460. cort. aurantiorum II. 172. caſcarillæ II. 176. citri diſtillatum II. 171. expreſſumum idib. cubebarum II. 375. curcumæ II. 37. formicarum I. 221. gummi elemi II. 279. galbani II. 258. hyſſopi II. 101. lavendulæ II. 133. ligni Rhodini II. 152. ſantali flavi II. 154. ſaſſafras II. 138. lini II. 365. & ſeq. majoranæ II. 91. mari veri II. 113. meliſſæ II. 78. menthæ II. 103. millefolii II. 128. myrrhæ II. 239. nicotianæ I. 656. nucis moſchatæ II. 362. nucum juglandinum expreſſum I. 628. picis II. 299. 300. pini II. 298. piperis II. 369. 374. roriſmarini II. 84. roſarum rubrarum II. 501. ſabinæ II. 115. ſalviæ II. 87. ſaturejæ II. 110. ſem. ammeos II. 352. ſem. aniſi ſtellati II. 327. vulgaris II. 325.

apii paluſtris II. 344. carvi II. 348. cinæ II. 336. 337. cummi Æthiopici II. 352. dauci Cretici II. 346. fœniculi II. 322. nigellæ Romanæ II. 330. ſtoracis ſolidæ II. 291. ſuccini II. 409. terebinthinæ II. 308. thymi II. 96. & ſeq. zedoariæ II. 29. zingiberis II. 34
Olibanum II. 281
Olivæ II. 582
Opium I. 671. frequens ejus apud gentes orientales uſus I. 640
Opobalſamum II. 319
Orca II. 414
Origanum II. 100
Os ſepiæ I. 150
Oſſa de corde cervi I. 202
Oſtecocola I. 175
Oſtreæ I. 142
Ovorum putamina I. 142
Oxymeli ſcillitum I. 444. ſimplex I. 517

P.

Paſſulæ majores I. 506. minores I. 260
Perlæ I. 143
Peſtis curatio apud Turcas I. 136
Petroleum I. 91
Pharmaca ſordida I. 200
Phoſphorus Balduini I. 185
Pinguedines animantium I. 89. 91. II. 551
Pinguedo caſtoris II. 398. canina II. 581. gallicanacea II. ibid. humana ibid. porcina ibid. viperina ibid.
Pinguia II. 548. eorum proprietates & virtutes II. 553. differentia inter ſevum & adipem II. 552
Pineoli II. 559
Piper album rotundum II. 365. caudatum II. 375. longum II. 368. nigrum rotundum II. 365. odoratum Jamaicenſe II. 372
Piſtacea II. 559
Pix liquida II. 297. 301. ſicca navalis II. 297. 300
Plantago major & minor II. 546
Plantæ acres antiſcorbuticæ I. 287
Plaſte II. 235
Principia corporum chymica I. 56. & ſeq.

phyſica ibid. principiata l. 57. 64. 65
Principiorum perennis reſtitutio l. 68
Principium aqueum l. 63. inflammabile l. ibid. ſalinum l. 63. 68. 92. terreum l. 63. 68. 99. 100
Pruna Damaſcena l. 507. Sebeſtena l. 507
Pſeudocorallia l. 151. 152
Ptarmica l. 465
Pulpa tamarindorum l. 262. 263
Pulvis julorum alni ll. 618. corilli ll. 618. lycopodii ll. 614. ſtrobilorum abietis ll. 6. 18. pini ll. 618
Purgantia l. 545. eorum diviſio generalis l. 545. 546. principia activa l. 547. modus operandi l. 557. differentis activitatis cauſæ l. 556. 560. virtutes l. 563. cautelæ circa uſum obſervandæ l. 564
Putamina ovorum l. 142
Putrefactionis cauſæ & effectus l. 286
Pyrophorus Hombergii l. 80

Q.

Quinquina ll. 518

R.

Radix anchuſæ ll. 433. angelicæ ll. 68. 69. altheæ ll. 589. apii paluſtris ll. 455. ari l. 424. 445. ariſtolochiæ longæ ll. 546. rotundæ ll. 546. bardanæ ll. 440. biſmalvæ ll. 589 biſtortæ l. 398. bryoniæ l. 593. calami aromatici ll. 53. carlinæ ll. 75. caryophillatæ ll. 437. chinæ ll. 448. conſolidæ majoris ll. 592. rubræ l. 397. cichorii l. 536. curcumæ ll. 36. cyperi longa ll. 39. & ſeq. rotundæ ll. ibid. diptamnii albi l. 533. enulæ ll. 57. galangæ ll. 42. 43. gentianæ albæ l. 532. rubræ l. ibid. glycyrrhizæ l. 500. graminis ll. 546. helenii ll. 57. hellebori albi l. 456.

nigri l. 595. heptaphylli l. 396. imperatoriæ ll. 66. ipecacuanhæ l. 579. iridis Florentinæ ll. 45. leviſtici ll. 71. lilii albi ll. 591. liquiritiæ l. 500. maluæ hortenſis ll. 591. ſylveſtris ibid. mechoacannæ albæ l. 588. nigræ l. 585. mei ll. 74. nymphææ ll. 427. pareiræ bravæ ll. 446. pæoniæ ll. 425. petaſitis ll. 546. petroſelini ll. 458. pimpinellæ albæ l. 449. polypodii l. 498. pharmicæ l. 452. pyrethri l. 452. raphani ruſticani l. 423. 454. rubiæ tinctorum ll. 431. ſarſaparillæ ll. 453. ſaxifragæ majoris l. 449. ſcillæ marinæ l. 422. 434. ſcorzoneræ ll. 593. ſerpentariæ rubræ l. 398. Virginianæ ll. 60. ſymphyti ll. 592. taraxici ll. 441. tormentillæ l. 388. 396. trifolii fibrini l. 533. tuſſilaginis ll. 443. valerianæ ll. 62. vincetoxici ll. 444. viperini ll. 60. Zedoariæ ll. 28. Zingiberis ll. 33

Reſinnæ l. 89. & ſeq.

Rhabarbarum monachorum l. 578.

Orientale l. 570

Rhaponticum Thracicum l. 569. 576.

vulgare l. 577

Rob. juniperi ll. 358

Roſmarinus ll. 83

Roſvitriolatus l. 97

Rubrica Fabrilis l. 638. 640

S.

Sabina ll. 115

Saccharum lactis l. 488. vulgare l. 487. 509

Sal acetoſellæ l. 227

acidum plantarum l. 227. Anglicanum l. 355. Ammoniacum l. 372. nativum l. 373. factitium l. 373. ejus ſublimatio l. 374. Carolinarum l. 361. commune ſive culinare l. 349

ebshamenſe l. 355.

fontanum l. 349

foſſile l. 349, 350.

gemma l. 351

Kali l. 265. marinum l. 349. montanum l. 349. petræ l.

317. primigenium I. 92. ſanguinis naturale I. 231. Sedlizenſe I. 365. Seidſchuzenſe I. 365
Salia acida I. 99. vid. Acida alcalia fixa I. 99. 265. eorum proprietates I. 266. elementa ac genera I. 269. 272. 273. differentia I. 274. virtutes medicæ I. 277. ubuſus I. 277. 278. 279. fixorum & volatilium differentia I. 280. ammoniacalia I. 99. eorum virtutes I. 303 314. 315. amaricantia I. 314. eorum virtutes I. 314. lixivioſa I. 265. media I. ib. 304. eorum differentia I. 307. diviſio I. 308. 309. proprietates I. 303. differens ſolubilitas I. 305. 308. diverſa cryſtallorum fig. I. 305. 306. ſalium mediorum modus operandi & virtutes I. 308. 310. neutra I. 99. nitroſa I. 308. eorum virtutes I. 307. urinoſa ſive alcalia volatilia I. 264 279. eorum proprietates I. 280. elementa I. 282. geneſis I. 282. 285. modus operandi I. 297. virtutes I. 298. 299. abuſus I. 300. coetellæ circauſum I. 300. 301. in plantis nullum adeſt ſal urinoſum I. 297
Salium corporeorum geneſis I. 98. 99
Salinæ Bochnienſes ac Veliſcenſes in Polonia I. 350
Salvia hortenſis II. 87. ſylveſtris II. 90
Sandaracha Arabum II. 280
Sanguis draconis II. 532
Sapo I. 91
Satureja II. 112
Scammoneum I. 614
Sclarea II. 90
Scordium I. 537
Sedativa I. 627
Semen ammeos II. 351. anethi II. 353. aniſi ſtellati II. 326. vulgaris II. 324. apii hortenſis II. 345. paluſtris II. 343. aquilegiæ II. 582. badian II. 326. cannabis II. 565. cardamindi I.

642. ardui benedicti l. 542. mariæ l. 542. carvi ll. 347. cinæ ll. 332. citrulli ll. 562. cochleariæ l. 459. coriandri ll. 328. cucumeris ll. 562. cucurbitæ ll. 562. cumini ll. 349. cydoniorum ll. 577. dauci cretici ll. 345. vulgaris ll. 345. erucæ l. 469. fœniculi vulgaris ll. 321. Romani ll. 322. fœnu græci ll. 566. lactucæ ll. 562. 564. leviſtici ll. 353. lini ll. 565. melonis ll. 562. naſturtii l. 463. nigellæ Rom. ll. 330. papaveris hortenſis l. 680. paſtinacæ ſylveſtris ll. 345. petroſelini ll. 345. plantaginis ll. 564. portulacæ ll. 564. pſyllii ll. 595. rutæ ll. 343. ſantonicum ll. 332. ſcariolæ ll. 564. ſinapi album l. 469. nigrum l. 469. tanaceti ll. 343. Zedoariæ ll. 332

Semina quatuor frigida majora ll. 562. minora ll. 564

Senna l. 598

Serpillum ll. 100

Serum lactis acidulum l. 258. dulce l. 258

Sevum bovinum ll. 581. cervinum ibid. hircinum ibid. vervecinum ibid.

Siliqua dulcis ſive edulis l. 503

Soda Hiſpanica l. 265

Solutionum terrearum diverſitas l. 110

Somnus naturalis & præternaturalis l. 649

Spaſmorum cauſæ l. 329

Spelunca canina l. 632

Sperma ceti ll. 578

Spiritus ſalis concentratus Glauberi l. 94. ſubterraneus l. 633. terebinthinæ ll. 308. vini rectificatiſſimi indoles & elementa l. 84. 634

Stibium ll. 653

Storax calamita ll. 289 290. liquida ibid. ſolida ibid.

Subaſtringentia ll. 420

Succinum ll. 406

Succolada ll. 571

Succus acaciæ ll. 534. & ſeq. citri l. 246. limoniorum l. 247.

ſedi vulgaris I. 290
Sulphura mineralia I. 90
Sulphura caballinum II. 609. commune ſive vulgare II. 607. foſſile nativum II. 608. lycopodii II. 614. minerale II. 608. 609. ſtillatitium II. 609. vivum II. 608
Sulphuris mineralis elementa I. 80. II. 609. virtutes II. 612. 613
Summitates centaurii minoris I. 540. fumariæ ibid.

T.

Tabacum I. 656
Tabaci fumus & pulvis I. 661
Tabula graduum affinitatis corporum I. 106
Tamarindi I. 260
Tanacetum II. 108
Tartarus vini I. 227
Terebinthina II. 306. lotâ II. 309. coctâ II. 309. 310
Terra caatcheu ſive Japonica I. 388. 404. primordialis I. 101
Terræ bolares II. 640
Terræ ſigillatæ albæ I. 170. martiales rubræ, flavæ, fuſcæ II. 641
Terrea alcalina, abſorbentia, præcipitantia I. 106. 107. eorum principia I. 108. modus operandi I. 114. virtutes I. 114. 119. uſus I. 114. 117. 121. abuſus. I. 114. cautelæ circa uſum I. 121
Terreo gelatinoſa I. 122. eorum natura & principia I. 122. 124. virtutes I. 128
Teſtæ oſtreorum I. 142. ovorum I. ibid.
Teucrium verum I. 442
Thea Buu II. 471. 476. fuſca II. ibid. vera orientalis II. 470. viridis II. 471
Theæ collectio II. 471. præparatio II. 474. infuſi virtutes II. 474. orientalis ſuccedanea II. 481
Thermæ II. 649
Thus II. 281
Thymus ſylveſtris II. 100. vulgaris II. 95
Tragancantha II. 603
Trifolium fibrinum I. 538. 639

V.

VAporeſa l. 627. eorum diviſio & differentia l. 627. principia l. 628. principii narcotici & inebriantis indoles l. 629. corrigentia l. 638. modus operandi l. 640. eorum virtus exhilarans l. 640. ſudori fer[illegible] l. 644. aphrodiſiaca l. 643. hypnotica l. 652. anodyna l. 652. ſedativa l. ibid. cautelæ circa uſum l. 654

Vaſa abſorbentia venoſa l. 32. 33. bibula l. 33. exhalantia arterioſa l. 33. 37. 45. nervoſa l. 35. inhalentia l. 32

Vaſorum in- & exhalantium ſubtilitas l. 34

Venæ bibulæ l. 32. lymphaticæ l. 33

Venenum viperæ l. 28

Veratrum nigrum I. 595

Veronica ſpicata ll. 482. vulgaris ll. 458

Virunculus ſubterraneus l. 633

Vis vitæ l. 15

Viſcum ll. 507

Vitriolum l. 407. ejus ſpecies l. ibid.

Ultramarinum animale l. 392

Unguinoſo oleoſa ll. 548. vid. Oleoſo unguinoſa.

Unguentum arthanitæ l. 25. ophtalmicum ll. 582

Ungula alcis l. 196

Uniconu verum l. 204

Uniones l. 143

Vomitoria l. 545. vid. Emetica.

Urina hominum. l. 309

Uvæ paſſæ l. 506

Z.

ZIbethum ll. 402

Zingiber flavum ll. 36. vulgare ll. 33

Zizyphi l. 507

FINIS.